NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
18 1
11

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

12
19
2
21

Reınb. Dodonæi Medici Cæſ.

MEDICINALIVM OBSERVATIONVM EXEMPLA RARA.

Acceſſere & alia quædam, quorum Elenchum pagina poſt Præfationem exhibet.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ex legato D. Laurentij de Rubeis

Bib. Jac. Jac coll. Rom. Soc. Jesu

LVGDVNI BATAVORVM,
Ex officina Chriſtophori Plantini.
M. D. LXXXV.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM.

ILLVSTRI AC GENEROSO DOMINO, D. WOLFANGO RVMPFF LIB. BARONI IN WIELROS &c Sac. Cæſ. Ma^tis Cubiculi præfecto,

REMB. DODONÆVS S. P.

ARTEM *medicam, Illuſtris ac Generoſe Baro, longam quæ efficiunt, ab Hippocrate Medicorum Principe, mox in initio Aphoriſ. tria proponuntur. Præcipites videlicet agendorum occaſiones: experimenta fallacia periculoſaque: & iudicij difficultas. Ex his autem, vel ſola iudicij difficultas, non modò prolixitatis, ſed & difficultatis ipſius artis, cauſa, vel præcipua eſſe apparet. Occaſionē ſiquidem etiam repentinam poterit diligens ac expertus Medicus non negligere: celeriter ac in tempore idoneis remediis adhibitis. Experimentis*

non facilè falletur, ab expertiſſimis doctisq. medicis frequenter compertis medicamentis, vel ſibi longo cognitis vſu, qui cum iudicio & ratione vtetur: ab iis verò abſtineat, quorum facultates vel non ſatis exploratæ, aut cognitæ fuerint: vel alioqui vehementiores, vſuiq. minus accommodæ, aut tutæ ſint. In iudicio verò etiam exercitatiſſimos atque doctiſſimos ſubinde hærere contingit: & non modò in futurorum prædictionibus quandoque falli, veluti in morbis acutis, quorum non eſſe certas vel ſalutis vel mortis prædictiones Hyppocrates affirmat: ſed tunc potiſſimum, quando aliquod admodum rarum, antea non obſeruatum ſuperuenerit ſymptoma. Tale enim medici etiam doctiſſimi atque expertiſsimi iudicium non raro interturbat, ac dubium eum ſollicitumque ſæpenumero reddit, dum morbum atque eius cauſam cognoſcere laborat, nec citò aut facile vel omnino non aſſequi poteſt. Iſtis autem tantis difficultatibus occurrere veteres Hippocrates & Galenus magno ſtudio voluiſſe videntur,

tur, quando multorum ægrotorum, tum & curationum exempla ſuis operibus inſeruerunt. Per hæc etenim medici doctiores, & in ferendo iudicio promptiores redduntur: certiusque aliquid affirmare queunt: morborum cauſarumq. cognitionem facilius conſequuntur; dum videlicet præterita, quæ circa alios contigerunt in memoriam reuocant. Nec verò dubium eſſe poteſt, quin & maiorem lucem abditis & difficile cognitu ſiue morbis, ſiue cauſis, allaturi fuiſſent, ſi ex morbis mortuorum corpora ſecare & aperire ipſis vel licuiſſet, vel libuiſſet. Neque enim vlla eſt, quantumcunque diligens, obſeruatio, quæ de occultis ſiue abditis morborum ac ſymptomatum cauſis veritatem citius aut facilius oſtendit, quàm ipſa mortuorum corporum diſſectio. Hæc etenim affectum mox oſtendit manifeſtumque facit, tum ipſius, ac ſymptomatum cauſas cognoſcere docet. Sed cùm priorum ſæculorum mores ac conſuetudines non paterentur mortuorum aperiri corpora, quod potuerunt

Hippocrates & Galenus præſtiterunt. Ille ſiquidem V. *ac* VII. *De Morbis popularibus multorum ægrotorum affectus narrauit: Galenus verò, non in vno aliquo libro, ſed ſparſim pluribus locis non pauca ad morborum notitiam ac curationes facientia, ſcripta reliquit. Quæ olim in vnum volumen à Symphoriano Campegio contracta & edita ſunt. Poſterior ætas maiore libertate vſa, humana corpora aperire, & latentes affectus, abditasque eorum cauſas, hac via perquirere didicit. Quod cùm medico vtile & quàm maximè ſit conducibile, nos quoque imitari, quando licuit, ſtuduimus. Atque hoc modo non ſolùm difficilium aliquot morborum affectuumq. abditas cauſas nos depræhendiſſe: ſed & nonnullorum veras legitimasque curationes cognouiſſe & didiciſſe libenter profitemur; quorum hactenus curationes vel incognitæ, vel non ſatis rectè traditæ aut deſcriptæ fuerunt: vt in noſtris De Curandis morbis libris oſtenſuros nos ſperamus, quos paulatim ad editionem paramus.*

ramus. Harum autem Obſeruationum, non omnia exempla, ſed rara quædam tantummodo, quæ medicorum opinionẽ ſuperare poſſunt, in hunc libellũ congeſſimus, quibus & quæ circa alios nonnullos haud vulgares affectus obſeruata à nobis ſunt, etiam adiecimus, quæ ita ſimul in vnum librũ contracta Scholiis quoque nonnullis additis illuſtrauimus. Hunc autem qualemcumq. ſtudiorum ac obſeruationum noſtrarum fructum, ſemel quidem atque iterum editum, nunc verò etiam auctiorem factum, denuoque in publicum prodeuntem, D.T. Illuſtris Baro, offerimus ac dedicamus, quod veluti & gratum acceptumq. futurum confidimus, ſic & ſub Illuſtris nominis tui auſpiciis apparenti, plurimum gratiæ atq. auctoritatis hinc acceſſurum ſperamus. Bene vale illuſtris Domine, & exiguum hoc chartaceum munuſculum benigne à me accipito. Calendis Decemb. CIↃ. IↃ. LXXXIIII.

REMB. DODONÆVS
LECTORI SALVTEM.

QVANTVM ad omnium artium notitiam, amice Lector experientia conferat, quantum vſus & exercitatio valeant, ex eo manifeſtiſſimum ac euidens eſt, quod nulla ſit non modò ars, ſed nec ſcientia quæ non vſu experientiáq. inuenta, ab ipſis quoq. incrementum accipiat. Ars etenim tunc exiſtit, cum ex multis experientiæ obſeruationibus, vna de rebus ſingulis naſcitur notitia, vt in Metaphyſicis Ariſtoteles tradit: experientia autem ex memoria, eodem auctore procedit. Multæ enim, inquit, eiuſdem rei memoriæ, vnius experientiæ vim efficiunt. Galenus verò experientiam non modò memoriam, ſed & obſeruationem eorum eſſe ait, quæ ſæpè eodem modo comperta & perſpecta ſunt. Hæc autem citra exercitationem conſequi nequeunt. Quid ſiquidem obſeruare poterit, cuius tãdem memoriam habebit, qui exercitatione caret? Habet in omnibus momentum exercitatio maxi-

mum,

mum, quæcunque obſcura, cognitu difficilia, hæc dilucida ac facilia reddit. Si quis hanc negligat, inquit Galenus, etiam optimo præditus ingenio, nunquam tamen illis melior artifex euadet, qui ingenij dotibus inferiores, exercitatione & ſtudio ſuperant: His verbis quantum exercitationi ac experientiæ in quauis arte tribuendum, oſtendere volens. Quod etſi ita ſe habeat, ac nulla ſit ars, in qua non exercitatio & memoria in primis ſint neceſſariæ: tamen in nonnullis amplius ac magis, quàm in pleriſque deſiderari videntur: veluti in his, quæ non ex penitus cognitis ac plenè perſpectis, & nunquam fallentibus rebus continentur. Cuiuſmodi ars eſt medica, in qua pleraque incerta, multa latētia non ſatis perſpecta, quæ coniectura quadam, artificiali tamen ſubinde magis quàm ratione aſſequi datur. Naturalium etenim rerum notitiam hæc ars coniunctam habet, & de his quæ in aperto haud ſunt, ſed latent ac conſpectum fugiunt, iudicat. Rerum autem naturæ notitia, nec facilis, nec expedita. Nam præter quod adeo innumera ac infinita ſint à Deo Opt. Max. creata, vt nec ingenio compræhendi, nec hominis ætas ad cognoſcendum

ſufficiat, multorum etiam facultates tales ſunt, vt nó ex ſenſilibus qualitatibus,ſed per ſolam experientiam cognoſcantur: vt ſunt quæ eſſentiæ proprietatem ac ſubſtantiæ formam conſequuntur. Ad quarum notitiam comparandam diligenti obſeruatione ac exercitio in primis opus eſt. Deſiderantur & eadem, vt de internis ac latentibus humani corporis affectibus rectè iudicetur. Non modò autem quæ corporis pars laboret, cognoſcere ſatis eſt,ſed quales ſint morbi ſiue affectus, & quid expectandum, qualiter finiendi præſcire expedit breuíſne videlicet, an longus futurus ſit morbus, ſalutariſne, an exitialis, per criſim, aut alio modo terminandus. Quomodo autem hæc ſciri queant, multis Hippocratis ac Galeni ſcriptis docetur. Exſtant illius Aphoriſmi, prædictionum ac prænotionum varij libri, tum & de morbis inſcripti: Galeni de affectorum locorum notitia, de criſibus, & alij eiuſmodi. In quibus clarè ac dilucidè quomodo præſentes ſingularum partium affectus agnoſci queant, docetur, & quid in ſingulis expectandum,quídue futurum,oſtenditur. Non tamen tam exquiſitè, vt non quandoq. medicum falli contingat. Nam

&ex-

& exercitatiſſimus etiam medicus, ac in artis operibus diutiſſimè verſatus, quantumuis acri ingenio præditus, veritatem quandoque haud aſſequitur. Proinde non temerè *κρίσις χαλεπὴ* ſiue iudicium difficile in Aphoriſmorum initio ab Hippocrate aſſeritur. qui etiam ſe ſenem veritatem haud aſſecutum & deceptũ fuiſſe ingenuè agnoſcit, lib. 5. De Morbis popularibus. Atque ex his manifeſtum, experiẽtiam, longi temporis exercitationem, haud fallibilem memoriam, in medico vel plurimum requiri. Tantùm abeſt, vt vel citra exercitationem, vel paucorum annorum ſtudiis ars compræhendi queat: vt nonnulli ſomniantes aut citius delirantes ſibi perſuadent. Fieri tamen poteſt, vt ab huiuſcemodi medicis nonnulli curentur, ſed fortuna (quæ vbique plurimum etiam poteſt) non artis ſcientia aut induſtria. Tale enim aliquid ipſis contingit, quale nauigandi haud peritis nautis. Secundo vento dum hi vela laxant, propitio flumine aut mari nauigant, ac cælum ſudum eſt, nullæq. tempeſtates ſuboriuntur, etiam delinquentes ac negligentius nauim dirigentes, in errore non depræhenduntur, & æquè portum ac periti aſſequuntur. Sed

cùm

cum ventorum turbines omnia perturbant, ſæuiunt tempeſtates, fluctibus naues iactantur, tum demum quàm imperiti, & quàm dirigendæ regendæque nauis parum experti depræhenduntur. Haud aliter ſanè cum non exercitatis medicis agitur. Quando enim homines nihil graue patientes, neque aliquo magno morbo occupatos curant, etiam à recta methodo ſubindè deuiantes, non citò deliquiſſe depræhenduntur, imò dum errore quodam morbum protrahunt, ad ſanitatem ægro reuerſo magnum aliquid præſtitiſſe putantur. Vbi autem vehemens, difficilis morbus huiuſmodi hominibus curandus contingit, tunc demum illorum ignorantia ſeſe prodit, dum veluti palantes nunc huc, nunc aliò conſilia ſua dirigunt: nec quod ſtatuant ac definiant, certi habent quicquam. Atque ſic demum illorum manifeſta fit imperitia: & quantum experientia medico conferat; diligensque multorum obſeruatio conducat, palàm apparet. Quæ omnia Medicinæ Princeps Hippocrates diligenter conſiderans ac expendens, tum & veteres illi, qui vel filij vel diſcipuli, nonnullorum librorum, vt exiſtimatur, auctores, qui huius nomine inſcribuntur,

buntur, non ſatis habuerunt, multis præceptionibus artem docuiſſe, ſed & exempla addi operæpretium rati ſunt: & tam eorum, quæ circa mutationes aëris ac temporum conſtitutiones, quàm penes ægrotantes diligenter ab ipſis conſiderata ac obſeruata, veluti libri ἐπιδημιῶν, ſiue De Morbis popularibus, manifeſtè oſtendunt: exemplis vtriuſque generis abundantes. Hoc autem modo nec exigua, nec infrugifera àrti medicæ acceſſio facta eſt. Exemplis ſiquidem, partim quæ præceptionibus cõtinentur, facilius in memoriam reuocantur, aut ob oculos poſita eidem citius commendantur: partim verò ad nouas præceptiones via paratur. Vbi etenim eadem ſæpius obſeruata fuerint ſimilia, tandem præceptum ac regula naſcitur. Nam artem experientia facit, exemplo monſtrante viam. Veterum horum laudabile iſtud inſtitutum nonnulli poſterioris ac noſtræ ætatis viri doctiſſimi imitati ſunt, qui ab ipſis diutina exercitatione cognita, editis ſcriptis ſtudioſis communicarunt rara quidem & abdita, quorum in anteceſſorum ſcriptis ſimilia haud extant. In horum numero vel primus occurrit Antonius Beniuenius Medicus ſua

ætate

ætate admodum celebris, qui rariſſimarum aliquot obſeruationum libellum reliquit, titulum cui fecit, De Abditis nonnullis, ac mirandis morborum & ſanationum cauſis. Alexander Benedictus paucula quædam etiam exempla ſuis libris rariſſimorum caſuum inſeruit: quemadmodum & Valeſcus Tarantanus olim, & in ſuo De Medendis morbis Philonio. Iacobus Hollerius, & Valleriola viri doctiſſimi Obſeruationes quoq; ſuas haud vulgares ediderunt. Clariſſimus Ioannes Fernellius tametſi de induſtria huiuſcemodi argumentum non videatur tractaſſe, in libris tamẽ De Partium morbis & ſymptomatis quoſdam refert affectus, quales apud nullum alium deſcripti repeſiuntur. In eodem autem ac ſimili argumento nos nunc verſamur, clariſſimos ac doctiſſimos viros ſi non aſſequi, ſaltem ſubſequi aliquo conantes modo. Scripſimus idcirco & nonnulla de admirandis, nec paſſim obuiis affectibus, quos ſupra quadraginta annos, quibus in artis exercitio verſamur, obſeruatos habemus. Potuiſſemus plura exempla adferre, ſed ab iis libenter abſtinuimus, quæ alij ante nos deſcripſerunt. Hæc verò à nobis litteris mandata, licet fortaſſis opinio-

opinionem ac fidem ſuperare videantur, ſic tamen ſe habuiſſe affirmare verè poſſumus. Cùm autem hæc Medicinalium Obſeruationum exempla, iam ſecundò in lucem ventura erant, ipſa recognouimus, & non exigua acceſſione locupletauimus, ac additis ſcholiis etiam illuſtrare ſtuduimus. Adiunximus verò & his ſimilis argumenti librum Antonij Beniuenij Medici Florentini, cum paucis aliquot annotationibus noſtris: ac deinde & exempla quædam ex Valeſci Tarantani, & Alexandri Benedicti libris tranſcripta, rara certè & admiranda quoque. quibus acceſſerunt & Hiſtoriæ aliquot geſtationis in vtero fœtus mortui Matthiæ Cornacis, Ægydij Hertogij, & Achillis Gaſſari: quæ rariſſimè contingentibus non temerè annumerandæ ſunt. His autem qualibuſcunque benignè ac feliciter fruere. Anno M. D. LXXXI.

ELENCHVS EORVM QVAE ACCESSERVNT.

ANTONII *Beniuenij Florentini Medici & Philoſophi, De Abditis nonnullis ac mirandis morborum ac ſanationum cauſis Liber, cum Annotationibus Dodonæi.*

MEDICINALIVM *Obſeruationum exempla rara Valeſci Tarantani, & Alexandri Benedicti.*

HISTORIAE *geſtationis fœtus mortui in vtero, Matthiæ Cornacis Rom. Regis Medici, Ægydij Hertogij Medici, Achillis Gaſſari Medici.*

REM-

REMBERTI DODONÆI MEDICI CÆSAREI,

MEDICINALIVM OBSERVATIONVM EXEMPLA RARA.

De Cerebri concuſsione, & oſsis petroſi fiſſura.

CAPVT I.

QVIDAM cum baculo craſſo, ad ſiniſtram capitis partem, ſupra aurem percuſſus, non exiſtimabatur inſigniter læſus. Nam cutis integra, nullam læſionis notam oſtendebat: oſſe interim petroſo, quod ſubeſt, fiſſo, ac ſecundum latitudinem magnam rimam habente. Huic mox ſuperuenit ſopor, non tam profundus tamen, quin interpellatus excitari facilè potuerit: excitatus verò, facilè iterum oculis concluſis, in ſoporem relapſus eſt: donec tandem poſt (plus minus) dies 14. grauem ſoporem, à quo excitari

non potuit, mors ſequeretur. Decubitus toto tempore erat ſupinus, vrina & aluus rarò reddebantur, tandem etiam citra ſenſum profluebant. Lenta admodum, ſed nunquam remittens, aderat febricula Capite huius poſt mortem aperto, reperta eſt durior cerebri membrana, ſub oſſe petroſo, ſanguine omnino ſuffuſa, purulento etiam circa cerebrum humore conſiſtente.

SCHOLION.

CONCVSSVM autem huic fuiſſe cerebrum aperto capite ſatis apparuit, quanquam & hoc ex ipſa oſſis petroſi inſigni rima ſatis manifeſtum: neque enim tam violentus ictus abſque cerebri concuſſione fieri potuit. Cur autem non ſtatim mutus factus fuerit, perquirendum videtur. Ait enim Hippocrates: *Quibus cerebrum aliqua ex parte concuſſum fuerit, neceſſe eſt ſtatim mutos fieri*: Sect. ſeptimæ, Apho. 60. Eadem vero & De morbis primo, ſed minus conciſis verbis habentur: *Si cerebrum*, inquit, *concuſſum fuerit, ac doluerit eius qui percuſſus, mutum ſtatim fieri neceſſe eſt: ac neque videre neque audire.* Sed hic Aphoriſmus, aut hæc Hippocratis verba, non de quauis cerebri concuſſione, neque de tali, qualem deſcripſimus, ſunt intelligenda; ſed de violentiſſima tantùm, veluti cum cerebrum concuti contingit (vt Galenus interpretatur) propter caſum aliquem totius corporis violentum ex locis altioribus factum. Iacent enim

enim tunc eodem quo apoplectici modo, abſque ſenſu pariter ac motu. Quando verò minus violenta eſt concuſſio, non ſtatim muti redduntur, ſed tardius & aliquot poſt dies demum: veluti percuſſo huic contigit, tum & illi, de quo Hippo. Epidemion quinto: *Qui lapide, ait, in capite percuſſus eſt à Macedone, corruit. Tertia die voce deſtitutus erat, anxietas, febris tenüis, pulſus non valdè in temporibus. Nihil omnino audiebat, neque ſapiebat, non quietus, ſed quarta mouebatur, humiditas circa frontem, & ſub naſum, & vſque ad mentum, & mortuus eſt.* Veluti enim maximos & violentiſſimos caſus, omnia grauiſſima ſuccedunt: ita minores, moleſta minus conſequuntur accidentia; aut tardius ſuperueniunt.

5 epid. t. 55. Ex Vallesio.

De vulnere cutis capitis, quod ſæuiſsima ſubſequuta ſunt ſymptomata.

CAPVT II.

ALTERI vulnus illatum in ſuperiore capitis ſiniſtra parte, cum inſtrumento retuſo, ſed nonnulli ponderis, quod exiſtimabatur periculi exors, vtpote cranei oſſe illæſo: idcirco etiam negligentius curatum. Superuenit huic & ſopor ille, qualis ſuperiori: ex caſtris, vbi vulnus acceperat, tunc in vicinam vrbem tranſlatus fuit. Decubitus huius quoque ſupinus fuit, pulſus

paruus ac creberrimus, mens nonnihil læſa, ad interrogata enim haud rectè reſpondit. Huic ingraueſcente malo, vniuerſum dextrum latus reſolutum eſt: (cùm tamen in ſiniſtra capitis parte vulnus eſſet) inde perniciosus ſopor, à quo excitari non potuit, breui vitæ exitu ſubſequente. Cranio huius ſublato, reperta eſt dura meninx ſiniſtra parte liuens, ac ſimiliter ſub hac cerebri ſubſtantia, quæ apparebat, ſphacelo correpta: dextra cerebri parte cum ſua membrana haud malè affecta: cranio etiam vndequaque integro, nec rimam vllam aut fiſſuram habente.

Scholion.

Apparet & huic concuſſum fuiſſe cerebrum. Nam dextræ partis reſolutio vulneris occaſione non videtur acceſſiſſe, ſed aliam ac maiorem cauſſam habuiſſe, ipſam videlicet cerebri ab ictu per inſtrumentum grauioris ponderis concuſſionem. Reliqua ſymptomata vulneri ſucceſſiſſe potuerunt. Capitis ſiquidem oſſetenus vulneribus, etiam oſſe cranij haud læſo, grauia quandoque ſymptomata accedunt: ac tandem ipſa mors. Aër frigidus hiſce vulneribus inimicus, à quo ſi vulneratus ſe non contineat, ſæpe in periculum ſeipſum adducit. Complures referri poſſent, qui ex leui vulnere capitis, pericranio tantùm

vulnerato

vulnerato, obierunt, qui ſeſe aëri frigido expoſuerant. Superuenit autem iſtis ſenſuum ſtupor, ac tandem profundus ac noxius ſopor: nonnullis etiam febris: deinde mors. Sed reſolutionem alicuius partis non memini in quoquam capite vulnerato alio, quàm in hoc, me obſeruare. Quamobrem non vulnus modò, ſed cerebri concuſſio morti occaſionem præbuiſſe videtur. Cur autem alij ex leui vulnere capitis perierint, qui ſui nullam aut exiguam rationem habentes aëri frigido ſeſe expoſuerunt, nulla alia apparet cauſa, quàm quòd frigidum per denudati oſſis cranij poros ad cerebrum perueniens, ſphacelo inducto, ipſum vitiauerit: quo ſuperaccedente, ægri haud diu viuere potuerunt. Nam vt Apho. 51. lib. 7. *Quibus cerebrum ſphacelatum, id eſt, corruptum eſt, in tribus diebus pereunt; ſi verò hos euaſerint, ſani fiunt.* Quæ ſententia & in Coacis Prænotionibus paulò aliter ſic habetur: *Cerebro corrupto alij in tribus diebus, alij in ſeptem moriuntur: hos verò ſi effugerint, ſeruantur.* Cuius ſententiæ poſtrema verba de ſphacelo confirmato veritatem habere non poſſunt, vt Galenus ſatis maniſeſtè in Commentariis teſtatur: ſed de incipiente tantummodò, & leui ad ſphacelum diſpoſitione præuia, accipi debent; à qua æger, diligenti adhibita curatione, reſtitui poteſt, vt & Hippocrates lib. 3. De Morbis ſcriptum reliquit. *Quòd ſi morbus leuiter*, inquit, *corripiat, vbi ſanguis diſceſſit, melius æger habet: ſi verò vehementer correptus fuerit, citò perit.*

De cerebro punctim læſo.

Capvt III.

SIMILIA ſymptomata ſuperuenerunt & cuidam, cui durior cerebri membrana, anteriore parte punctim læſa fuit. Vulnus hic acceperat cum tridentis acuto radio, in ſuperiore dextri oculi palpebra ſub ipſo ſupercilio, oculi bulbo haud læſo: exigui momenti vulnus habitum: citò quoque in palpebra coaluit: interim vulneratus ſopore tali correptus, quali is qui cum baculo percuſſus fuerat, ac eodem affectus modo. Adhibita fuerunt multa capiti remedia. non etenim ex tam exiguo vulnere, ſed alia ex cauſa putabantur talia ſuperueniſſe accidentia.

Cum verò nullis remediis affectus cederent, ſuperueniens noxius ſopor, vitæ finem fecit. De cauſa mortis cùm dubitatio eſſet & concertatio, primùm exemptus eſt oculus, atque tunc compertum radium non tantùm palpebram vulneraſſe, ſed vlterius progreſſum os illud penetraſſe, quod cauitate ſua oculi bulbum continet. Exempto verò & frontis oſſe, apparuit durior membra-

membrana & vulnerata & ſanguine multo perfuſa, iam corrupta cerebri proxima vulneri ſubſtantia ac vitiata. Quæ dubio procul exitij cauſa.

SCHOLION.

HIPPOCRATES. lib. Prorrheticon ſtatim initio, & ſimiliter in Coacis Prænotionibus, interrogare videtur, num ſic affecti Phrenitici ſint. *Qui ſoporoſi*, inquit, *inter initia fiunt, cum capitis, lumborum, præcordij, collique dolore vigilantes num phrenitici ſunt?* Reſpondet Galenus in Commentariis, Phrenitim non appellari (propriè videlicet) niſi febricitet æger, & continuò deliret, ac continuitate dementiæ, quodque ſimul cum febri fiat, phrenitin agnoſci: phreniticos tamen & hos eſſe, qui ſoporoſi exiſtentes ſapiunt, ſed & delira quandoque loquuntur, atque à præſentibus expergefacti ſtupefactis ſimiles videntur: & tales quidem fuiſſe, de quibus Hippo. Epidem. lib. 3. Sectione 3. hunc in modum ſcribit: *Neque Phreniticorum quiſquam inſaniuit, vt in aliis, ſed alia quadam veternoſa in ſomnum delatione, capite grauati moriebantur.*

Ex quibus apparet, cùm eum cui os petroſum fiſſum, & alterum in capite vulneratum, tùm & hunc, cui punctim læſum, phreniticos dici potuiſſe: cùm & ipſi excitati, veluti ſtupentes, mox in ſoporem relapſi, ſubinde ad interrogata rectè reſponderint, quandoque verò aliena.

De Catocho.

CAPVT IIII.

DIFFERENS à ſuperioribus affectibus Catochus eſt. Hic quandoque abſque febri inuadit: ſubinde eidem ſuperuenit, & quidem intermittenti: vt nobis quandoque obſeruare contigit. Inuadit autem paroxyſmi tempore & cum ipſo deſinit, ſi præpoſterè nihil fiat. Si etenim tempore paroxyſmi pleraque temerè tententur, non rarò in ipſa acceſſione æger deficit. Expectanda eſt febris remiſſio, & eouſque, dum vires nonnihil fuerint reparatæ, prius tamen, quàm altera ſubſequatur acceſſio, malo occurrendum. Si etenim ſecundò ſuperuenerit, perniciem adfert. Neminem certè liberatum nouimus, cui ſecundò Catochus ſuperuenit. Non potis ſiquidem natura videtur, tam graue malum bis ſuſtinere. Adhibent nonnulli mox Catocho cum febri correptis quædam remedia, qualia apoplecticis ſubinde etiam temerè infunduntur, & adhibentur: de quibus in cap. de Lauandula, ac de Vino ſtillatitio in noſtris Hiſtoriis ſcripſimus: quę & Catocho correptis nocent ac pernicioſa ſunt.

ſunt. Magis ferendi videntur, qui in ipſa acceſſione vel ſanguinem ducunt, vel enemata iniiciunt, tametſi & hoc modo pauci ſeruati. Tutiſſimum nobis viſum, febris remiſſionem & ἀπυρεξίαν expectare: in ipſa verò acceſſione, præter diuerſiones, veluti crurum frictiones, nihil adhibere. Ita certè referre poſſumus, nonnullos noſtra ópera ſanitati reſtitutos.

Generoſus quidam vir, poſteaquam febri intermittente aliquot diebus laboraſſet, & iam ab ea liber videretur, ſubitò in febrem iterum relapſus, atque vnà in veluti ſtuporem: membra nulla mouit: videbatur oculis apertis omnes intueri præſentes, interim vel digitis, vel rê quauis alia propè admota, ne nictabant quidem palpebræ. Febris acceſſio ſatis vehemens fuit, horarum (plus minus) 12. interea ſolis diuertentibus frictionibus vſi, donec manifeſtam febris declinationem cõſequuti, ſub cuius finem, ſponte ſomno ſuperueniente, quietem permiſimus. Cum autem à febri liber eſſet, & vires vtcumque reparatæ, ſanguinem pro virium robore detraximus, idoneaque victus ratione inſtituta, alteram acceſſionem expectauimus, quæ omnino exigua fuit.

poſt hanc purgante medicamento exhibito, generoſum hunc virum à febri & Catocho liberauimus.

Similis & mulieri cuidam affectus contigit, quæ & in ipſa acceſſione correpta, oculis apertis immota perſtitit: huic ſanguinem non detraximus, ſed in die intermiſſionis purgans exhibuimus medicamẽtum: quod certis de cauſis vtilius videbatur. Atque hoc modo, hæc quoque ſeruata, ſanitatiq́ue reſtituta, libera à tam graui malo euaſit. Potuit hæc referre nonnulla eorum, quæ contigiſſent circa illam, quo tempore Catocho detinebatur: ſed generoſus vir, de quo ſcripſimus, minimè. Manſit huic & à morbo iſto nonnihil læſa aliquanto tempore memoria. Profuit nonnullis in ipſa acceſſione oxyrhodinon, ex aqua & aceto roſaceis fronti admotum: ſed quando poſt febris paroxyſmum nihil prætere adhiberetur, recurrens cum febri Catochus eos ſuſtulit.

SCHOLION.

ATQVE huiuſcemodi affectum κάτοχον à veteribus, ac ſubinde κατοχὴν dici, ex Pauli Æginetæ cap. 10. lib. 3. manifeſtum eſt: *Catochum ſiquidem ait, eſſe, quando æger ſubitò corripitur, & in*

& in illa permanet figura, qua correptus eſt clauſis oculis, vel reſpiciens. Atque ſic affectos κατοχομένους appellat: quales, de quibus iam ſcripſimus, qui in ea, qua correpti, figura permanſere, donec acceſſionis finis eſſet. Dicitur verò & idem affectus κατάληψις ſiue Detentio: & κῶμα ἄγρυπνον, id eſt, vigilans ſopor. Sunt tamen qui κάτοχον à vigilante ſopore differre velint, & cum profundo ſopore conuenire: ſed his contradicit Galenus lib. 4. de locis affectis: vbi per ſoporem claudi palpebras, in Catocho verò ſiue Catalepſi apertas manere ſcribit. Cauſa morbi pituitoſus humor cum bilioſo temperatus: vt ait Paulus Ægineta: Aëtius etiam ab humore melancholico. Atque hanc ob cauſam non ardentibus febribus, ſed (qui comes febrium) tertianis haud exquiſitis ſuperuenit, quæ non ex ſola bile, ſed pituitoſo humore permixta originem accipiunt. Quod & ſanguis generoſi viri oſtendit, cui multa adeò pituita permixta, vt concreta per vniuerſam aquam (ex manu ſiquidem ſanguis miſſus) plurima ferretur, manibuſque eximi potuerit, ac impoſitis virgulis copioſa, quando auferebantur, adhæreſceret: vnde & ex pituita permixta hunc morbum natum colligi potuit.

Remedia autem non prius adhibenda, quàm acceſſio febrilis deſierit, idcirco admonuimus, quòd affectus hic ante febris declinationem deſinere nequeat: quo tempore etiam ſpontè frequenter ceſſat; adhibitis leuibus, vt diximus, diuerſionibus. Atque hac de cauſa, ſanguinem mox detrahere, febre præſente, vel alia tentare, fruſtra eſt;

& ſæpe

& ſæpe cum ipſo laborãtium periculo ac pernicie. Accedit noſtræ ſententiæ & Hippocratis auctoritas, qui in huiuſcemodi morbis, in quibus quis repentè voce deſtituitur, veluti in Catocho, ſanguinem non ſuadet detrahendum, niſi abſque febre laborans fuerit. *Quicùmque*, ait, *derepentè voce deſtituuntur, ſi ſine febre fuerint, venam ſecato. Epid. 2. ſec. quinta.*

De Catocho abſque febri. CAPVT V.

SVPERVENIT autem Catochus non ſolùm febricitantibus, ſed & nullo alio præcedente morbo hominem quandoq. occupat, vt ſuperiore cap. ſcripſimus, & Aëtius quoque Tetrab. 2. lib. 2. cap. 4. teſtatur. Sic vtiq. contigit honeſtæ cuidam matronæ natæ annos (plus minus) 45. quæ poſteaquam cum aliquot amicis cœnaſſet ac hilaris fuiſſet, ſubitò Catocho occupata eſt. Videbatur omnes intueri, interim neminem agnoſcebat: neque interpellata cuiquam reſpondit: corporis nullam partem mouebat: ſed quomodo correpta, ita permanebat, donec ab effectu libera fieret. Erat autem hæc obeſa, multis repleta humoribus: pulſus magnus, fortis & æqualis. Detraximus huic ſanguinis è dextri pedis vena,

ena, magno digito vicina, abundè mul-
um. Verùm cum nec ſic morbus mitior
eret, enema ſatis acre iniici curauimus,
uo cum irritata aluus ad excretionem im-
elleretur, mox ſenſuum ſuorum compos
ıcta eſt, & aluum exonerauit, nihil eorum,
uæ ipſi facta eſſent, ſciens. Admirabatur
d alui excretioné ſe bis ter'ue extimulari,
ed multò amplius, cùm cerneret pedem
ſciola obuinctum. Nam ſanguinis miſſio-
em numquam anteà admiſerat: vtpotè
uæ non modò ab omnibus medicamétis,
ed & auxiliis ac Medicorum conſiliis ab-
orreret. Atque hinc, cùm remedia nulla
einceps admitteret, tribus pòſt menſibus,
um capitis grauitate, & aſſidua in ſom-
um delatione, tandem & accedente febri
enta, in grauem ſoporem incidit, à quo
ım nec ſanguinis miſſione etiam repetita,
ec enematis, nec etiam topicis remediis
xcitari potuerit, in viuis eſſe deſiit.

SCHOLION.

CATOCHVM quoque hunc affectum initio fuiſſe, ex iis quæ ſuperiore cap. ſcripſimus,
tis manifeſtum. Sanguinem verò ex pede duxi-
us, ſexus rationem habentes. Nam ſubinde ſan-

guinis

guinis è brachio detractio incommodè fit, præſertim iis, quæ facilè ab vtero afficiuntur. quibus ex pedis vena tutius detrahitur. vnde & duplex vt Alexander Trallianus ait, commodum ſequitur. Nempè conſuetarum vacuationum admonitio: & ab affectu liberatio. Iam vteri ſtrangulatione correptæ, quandoque Catocho occupatæ videntur, vt Paulus Ægineta teſtatur: & in Definitionibus Medicis Galeno aſcriptis reperitur: vbi tria Catochi genera referuntur, quorum ſecundo, vigilanti dicto, ex vtero præfocatio affinis. Sanguis autem huius admodum craſſus fuit, aquæ adhuc calentis mox fundum petiit, atque illic ſimul concreſcens, in magnam molem coaluit. Cum autem remedia nulla ægra admitteret, quibus vel reliquum humorum expurgari, vel cerebro ac capiti conſuli potuiſſet, morbus in Lethargum commutatus.

De Catocho in ſene.

CAPVT VI.

SIMILEM ſuperiori affectum in ſene quadam virgine moniali me quoque obſeruare quandoque memini. Ætatis hæc numerabat annos (plus minus) LXX. habitu corporis extenuato ac macro. rigere ac obſtupeſcere tota videbatur: oculis in omnes intentis non mouebatur, non loquebatur, non reſpondebat. Huic nec ſanguinis miſſionem, nec enemata adhibere ex re

fuit.

uit. Exhibuimus autem aquam è vino ſtillatitiam, ſæpiùs repetita deſtillatione puriſmam. qua aſſumpta, mox ad ſe, vniuerſo gore ſoluto, rediit. Nec alio remedio deinceps opus habuit, quàm quo vires & calor naturalis refici poterant.

Scholion.

In tam ſenili & extenuato corpore, etiam tenui victus rationi, ex profeſſo monaſtico, aſſuefacto, multos humores collectos fuiſſe non fuit veriſimile: proinde non erat quod metueremus, extenuatis & fuſis humoribus, affectum ex vſu huius vini intenſum iri. Quod vbi humorum copia ſubeſt, contingit; vt in cap. De ſtillatitio vino in noſtris De Hiſtoria ſtirpium Pemptadibus ſcripſimus. Refert & duorum eiuſmodi exempla Iohannes Fernellius De Morbis & ſymptomatis lib. 5. cap. 2. Catochi abſque febri extat & exemplum apud Galenum Prorrhetici commentario LVI. lib. ſecundi. *Quidam etiam ex noſtris, inquit, condiſcipulis, cum aſſiduo diſciplinarum ſtudio ſeſe fatigaret, malo hoc correptus eſt. Iacebat veluti lignum prorſus inflexus, rigidúſque atque extenſus, videbatúrque oculis apertis nos ita intueri, vt ne conniueret quidem, nihil tamen loquebatur. Is quoque tempore eodem, quæ loqueremur audire ſe dixit, quamquam non euidenter claréque; nonnulla item & memoria tenens referebat, præſenteſquè omnes ſeſe conſpicere dixit, ita vt quorundam actiones recordatus exponeret: ſed neque loqui poſſe, neque membrum vllum mouere.*

De Lethar-

De Lethargo.

CAPVT VII.

INTER ſoporiferos affectus Lethargus eſt. Catocho tantò difficilior ac periculoſior, quantò cauſa eius frigidior, & viſcidus pituitoſus humor amplius præpollet. Non ſubitò, veluti Catochus, apprehendit, ſed ſenſim ſomniculoſis obrepit. Mulier quædam honeſto loco nata, cùm aliquot diebus capitis grauitate laboraſſet, adeò fuit ſomniculoſa ac in ſomnum propenſa, vt, quæcunque agens, dormire ſemper cuperet, ac aſſiduè in ſomnum dilaberetur: à quo initio excitari potuit, tandem verò accedente febri non potuit. Remediorum vſum hæc neglexerat, nec Medicum accerſiri admittere voluerat: itaque non prius vocatus, quàm omni ſenſu deſtituta, in grauiſſimum ſoporem delapſa eſſet. Detractus illi mox ſanguis fuit è vena iuxta digitum magnum dextri pedis: enemata iniecta: cucurbitulæ natibus & humeris admotæ: topica multa alia adhibita: verùm his non proficientibus, tandem mors ſuperuenit. Capitis huius cranij oſſe ſublato, abſceſſus

ceſſus in anteriore cerebri parte repertus,
x pus interiori cranij oſſi parti adhære-
cens: quod & è naribus, paulò ante mor-
em irritatis, profluxerat.

SCHOLION.

AETIVS ex variis cauſis Lethargum origi-
nem ducere refert: & quandoq. cerebrum
er conſenſum, quandoque verò primariò labo-
are. Verùm iſte Lethargus non per conſenſum,
ed proprius cerebri morbus fuit, & quidem par-
s anterioris, cuius partis affectum Lethargum
ſſe veteres teſtantur. Galenus morbum eſſe refert
hrenitidi contrarium: Phrenitis ſiquidem fit ex
ilioſo humore ſuperabundante: Lethargus verò
um pituitoſus præpollet, quē in præſenti Lethar-
ica copioſum fuiſſe pituitoſus ſanguis oſtendit,
tq. adeò quidem lentus ac viſcoſus, vt ſimul cum
qua permixta, inſtar iuris carnis muſculoſæ, con-
retus mox fuerit, tenuis glutinis, aut gelatinæ vul-
ò dictæ, ſpeciem & conſiſtentiam referens: quòd
on niſi admodum crudo pituitoſo viſcidoq. con-
ngit. Talis autem ſanguis in quocunque morbo
pparuerit, crudorum pituitoſorum humorum re-
undantiam oſtendit, & morbum lethalem aut
iuturnum ac difficilè curabilem. Nobis certè le-
hales obſeruati ſunt morbi, tali apparente ſan-
uine. Sed ad Lethargum reuertamur. Huic re-
pondere Paulus ait Caron: ſed tamen hoc diſcri- Caros.
ine differre, quòd Carus vel abſque febri acce-

dat: vel ipſam ſubſequatur: è contrà verò Lethargus prior inuadat, febris deinde ſuccedat. Caro ſimilis eſt grauis & profundus ſomnus, qui ebrios occupat. Suidas hunc Caron etiam appellat: κάρος ἐςὶ ἡ ἐξ οἰνοποσίας ἐγγινομένη μέθη, καὶ καταφορά: hoc eſt, Carus eſt ex vini potatione ebrietas, & grauis ſopor.

De Apoplexia fortiſsima.
CAPVT VIII.

FORTISSIMA Apoplexia correpta fuit honeſti ciuis vxor, cum ad 48. ætatis annum perueniſſet. Habitu erat corporis ἐυσάρκῳ ac carnoſo: temperamento calido, & mediocriter humido, ſanguinis redundantiam atteſtante. Concidit ſubitò: ſeniores medici vocati nihil ſpei ſupereſſe iudicabant: tandem XIIII. aut XVI. ab inuaſione horis vocatus acceſſi, tùm temporis adhuc iuuenis: obſeruaui grauiſſimam cum difficili admodum reſpiratione Apoplexin: pulſum fortem & magnum, tentandam eſſe curationem exiſtimaui. Itaque ſanguis illo die bis, & quidem ſatis copioſus, detractus; ſemel è brachio dextro, deinde ex pede: enemata quoque hoc ipſo die ſatis acria duo iniecta. deinde continuis diebus ſingula: adhibita & localia quædam:

Ita

ta tandem octauo aut nono die ſuos do-
neſticos agnoſcere cœpit, & nonnihil bal-
utire. poſteà purgantibus medicamen-
is per os exhibitis: deinde & πταρμικοῖς,
pophlegmatiſmis, aliiſque ſimilibus vſa,
neliuſculè habuit: verùm eouſque perdu-
i non potuit, vt mentis ac ſenſuum inte-
rè compos fieret, aut pedibus conſiſteret.
Manſit reliquo tempore impotens: ſedebat
: geſtabatur in ſedili, ita tamen aliquot an-
is ſuperuixit.

SCHOLION.

OLVERE, *inquit Hippocrates, apoplexiam for-tem impoſſibile; debilem verò non facilè.* Galenus
nc Aphoriſmum exponens, maximam apople-
m nullam, ait, admittere curationem, atque ab
c hominem ſeruari non poſſe. Maximam verò
erpretatur, in qua reſpiratio in totum prohibe-
. Talis ſi ſuperueniat, haud dubiò, homo nec
ıari nec diu ſupereſſe poteſt: abſque reſpiratio-
ſiquidem viuere nequit. Sed tam vehemens
oplexis, vt mox in totum prohibeatur reſpira-
non facilè alicui ſuperuenit. Nam tametſi
uerſum corpus ſenſu motuque deſtituatur, re-
ratio tamen non in totum aufertur. Reſpira-
etenim compoſita actio eſt, partim ex arbitrio
oluntate: partim à natura, vt in lib. Galeni cui
lus INTRODVCTIO ſiue MEDICVS.

Occupato cerebro ceſſant motus voluntarij: non idcircò tamen, qui à natura fiunt: vt ſunt cordis & arteriarum. Proindè nec citò nec facilè reſpiratio in totum aufertur. Nam vtcumque ab actione vacet voluntatis arbitrium, natura tamen nihilominus officium præſtare conatur; veluti in ſomno facit. Intercipitur quidem quandoque ſubitò reſpiratio, ſed promptiſſimè copioſo aliquo humore in pectus affatim decumbente, qui omnem ſpiritui viam intercludat. Sed hic affectus ab Apoplexia differens eſt: Nam qui ab huiuſmodi catarrho ſubitò obruuntur, ſenſu & mente integris ſuffocantur. Apoplectici & ſenſu & motu priuantur priuſquàm è vita decedant. Defluente humore exoneratur cerebrum; in Apóplexi occupatur & grauatur ab humoribus: Proinde ſenſus & voluntarij motus deſinunt; affecto nempe principio. Naturales verò motus, tum & ipſa reſpiratio non facilè ceſſant; etiam in vehementiſſima ac fortiſſima Apoplexia. Teſtatur Paulus Ægineta in maxima Apoplexi reſpirationis aliquid ſupereſſe: *Seruatur*, inquit, *in Apoplexi modica quadam reſpiratio, quæ ſi permultum à naturali functione receſſerit, maximam eſſe affectionem putandum: ſi paululum, exiguam: deterrima verò eſt, reſpiratio cùm intermittitur: vel etiam vbi magna cum violentia trahitur.* Et quidem quàm difficillima huius apoplecticæ reſpiratio fuit, & magna cum violentia attracta. Quamobrem non ſumus veriti affectum Apoplexiam vehementiſſimam ac fortiſſimam nuncupare, atteſtante hoc quoq. diuturno ſenſuum motuſque impedimen-

limento. Non tamen ex hac mortua eſt, ſed in-
egrè haud liberata, ad ſanitatem enim & mentis
ntegritatem perduci non potuit.

Videtur aliquid tale voluiſſe Hipp. cùm ait, *ύειν ἀποπληξίην ἰσχυρὴν μετὰ ἀδύνατον: id eſt, ſolue-
e appolexiam fortem impoßibile.* Nec enim verba, *ύειν ἀδύνατον*, mortis neceſſitatem, ſed reſtitutio-
is ad integram ſanitatem impoſſibilitatem oſten-
unt. Aliud eſt hominem non poſſe ſeruari: aliud
ſt non poſſe ad ſanitatem perduci. Nam malè va-
entibus etiam vita ſeruari, & prorogari quandoq.
oteſt: vt in hac apoplectica compertum. Con-
rmant hanc expoſitionem ſequentia verba: *ἀσθε-
α δὲ οὐ ῥηΐδιον: hoc eſt: debilem non facile.* Nam eos,
ui debili aut exigua apoplexia occupantur, in vita
ruare haud eſt difficile: ſed ita curare vt nulla la-
es relinquatur, hoc opus, hic labor. Multos certè
umerare poſſemus à leui apoplexia reſtitutos: &
onnullos ita reſtitutos, vt nulla in ipſis præcedẽtis
orbi manifeſta veſtigia relicta ſint; ſed tamen ali-
ius partis ſtupor aliquis, vel linguæ aliquod im-
dimentũ remanſit; quod ſubinde tam exiguum,
in ſolo cantu deprehendi potuerit. Nihil autem
nſultius in hoc morbo, quàm confeſtim ſangui-
m mittere, etiãſi corporis temperies frigidior, &
orbi cauſa pituitoſa videatur, ſi modò vires fe-
nt. Nequit enim citius à ſuperfluis humorib. exo-
ari cerebrũ, quàm per ſanguinis detractionem:
humores cerebrum occupantes abſque ſangui-
permixto non ſunt, niſi in valdè ſenibus, quibus
vires imbecillæ, & pituita copioſior quàm aliis.

 Enema-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA V. EMANUELE

Enemata verò miſſo ſanguine iniici etiam conuenit, donec ad ſumendum aliquod purgans laborans ſufficerit. Formulas autem horum vnuſquiſque in artis operibus verſatus facilè inuenire & pro conditione laborantis præſcribere nouit, ſic vt à nobis oſtendi non ſit opus. Vnùm tamẽ admonendum; nonnullos Colochyntidem decoctis ad enemata Apopleticorum addere, & vt plurimum eius manipulum vnum, qui (plus minus) drachmam vnam pendet. Tale autem decoctum ſæpe non ad vnum, ſed frequẽter ad duo aut tria enemata ſufficit. Exceſſus enim Colochyntidis periculo non caret. Abrādit enim hæc inteſtina & oſcula aperit venarum ad ipſa pertingentium. Memini ab enemate, cui incocta fuerat Colochyntidis drachma vna, hominem robuſtum non diu ſuperfuiſſe, & mox poſt mortem, aliquot deinde horis ſanguinem copioſum per ſedem effluxiſſe.

De Catarrho ſiue deſtillatione ſuffocante.

Capvt ix.

Deflvere ex capite humores in pectus ac pulmones haud rarum eſt. inde ſiquidem tuſſes, raucedines, reſpirandi difficultates: & ſi humores ſalſi aut acres, pulmonis exulcerationes & phthiſes proueniunt: quod ſi verò & in pulmonibus vitium, latentes anginæ ſuccedunt. Sed adeò copioſum deferri, vt hominem mox ſuffocet,

et, perquàm rarum. Generoſo cuidam vi-
o ſic tamen contigit.

Annos vitæ ferè attigerat L X. corpore
on extenuato, ſed bonæ habitudinis, libe-
aliore potu ſubinde delectabatur; podagra,
uandoque moleſta: purgari aliquando aſ-
ueuerat: aderat laſſitudo & humorum ple-
itudo: de medicamento purgante ſumen-
lo deliberauerat, cùm ſubitò nocte media
atarrhus vehemens ipſum obruit: ſentie-
at defluctionis velocem impetum: auxi-
ium implorabat, ſed priuſquam quiſquam
deſſe potuerit, ſuffocatus eſt. A morte mox
opioſa pituita lenta ac viſcida ex ore pro-
luebat: quæ haud dubiò, in pulmones affa-
im defluens repentinæ mortis ac ſuffoca-
ionis cauſſa fuit.

SCHOLION.

ISTIVS caſus ſuperiore ſcholio meminimus:
Hippocrates verò in fine XII. Aphoriſ. ſectio-
e 3. deſtillationem quandoque citò etiam inter-
mere teſtatur. τοῖσι δὲ, ait, πρεσβυτέροισι κατάῤῥοι
υντόμως ἀπόλλυντες: id eſt: *ſenioribus autem deſtilla-
iones, quæ citò interimant.* Similis ſententia legi-
ur & in lib. De Aëre, aqua, & locis, ſed copioſior,
is verbis: *Valdè ſenibus deſtillationes propter rarita-
em, & venarum* ἔκτηξιν, id eſt, *tabefactionem*, *ita*

quod repentè intereunt, quoſdam autem contingit dextra aut ſiniſtra parte ſtupentes reddi. Quibus verbis duo ex catarrho in ſenibus oſtendit pericula, vel mortem ſubitaneam; vel alicuius partis cum ſtupore reſolutionem.

De Mania, ſiue Inſania.

CAPVT X.

MANIA inſania quædam abſque febri eſt: eius cauſæ plures reperiuntur: quandoque verò feruens ſanguis cerebrum petens. Magnificus quidam vir XL. annos (plus minus) natus, ſanguinem cùm circa præcordia commoueri ſentiret, oculi caligabant; vertigo aderat: mox clamores, vociferationes, inquietudines accedebant; ita vt contineri debuerit. Detracto mox ex dextro brachio ſanguine ſatis copioſo, nondum tamen inſania ceſſabat: carmina quædam recitabat, canebat, vociferabatur, ſaltabat, præcipitare ſeſe conabatur; arctè contineri, ac vinculis ſtringi idcircò ipſum oportuit, donec ex codiis papaueris potione vſus, in ſomnum incidiſſet: à quo cum meliuſculè haberet, purgatus & adhibitis idoneis remediis ad ſanitatem peruenit. Verùm hæc non diuturna fuit. poſt enim aliquot menſes

s iterum, ac deinde tertiò in eundem af-
ſectum relapſus eſt, ac iiſdem auxiliis reſti-
utus. Tandem verò cùm ſanguis non am-
lius ad caput ferri videretur, inſania qui-
em deſiit recurrere: ſed ſanguinis, cum tuſ-
, ſputum ſucceſſit, deinde puris excretio.
a qui prius Mania laborauerat, phthiſi de-
ium mortuus eſt.

S c h o l i o n.

E x hemoptoë tranſitum fieri in phthiſin ſatis
conſtat; ſed quomodo Mania in hemoptoën
rmutetur, non æquè manifeſtum. Videtur au-
m de huiuſcemodi permutatione in Coacis præ-
ɔtionibus Hippocrates ſimile aliquid ſcriptum
liquiſſe. *Qui ex Lethargicis*, inquit, *ſeruantur, ple-
mque pectore ſuppurati fiunt.* Nam ſi Lethargus in
ppurationem conuerti poteſt, cur non & eadem
tione Mania in pulmonis exulcerationem com-
utari? Per vtrumque etenim affectum, cere-
um, & eadem quidem parte, laborat: ſed cauſæ
fferentes. Eſt autem Lethargi, vt Archigenes
ud Aëtium ait, duplex origo: Quandoque præ-
rdia & viſcera primario affectu læſa ſunt, & ad
nſenſum cerebrum perducunt: quandoque verò
cerebro affectus inchoat. Simile & de Mania
ci poteſt: per hanc videlicet cerebrum ſubin-
proprio & primario affectu laborare: aliâs verò
r συμπάθειαν & per conſenſum alterius partis.

B 5 Maniam

Maniam verò & per conſenſum fieri oſtendit. Apho. 40. ſect. 5. *Quibus mulieribus ad mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificat.* Sanguine ſiquidem circa mammillas collecto, furor ſuccedens, per conſenſum cerebrum affici teſtatur. Sic potuit & magnifico viro ſanguis circa præcordia collectus, perturbata mente, furorem excitaſſe; per conſenſum cerebri functionibus deprauatis. Sed cur ſanguis circa præcordia confluens, mentem cum furore perturbauit, ſuccedente verò hemoptoë nihil tale accidit? A'nne quia feruens loco concluſus, via nulla patente qua poſſet erumpere, in ſepto tranſuerſo membranisq. vicinis cum tenſione inflammationi ſimilem affectum induxit? poſtea verò patefacta ſibi per pulmonem via, liberumque exitum nactus, membranis aut diaphragmate non diſtentis, mentem non fuiſſe permotam? Nam ſepti tranſuerſi inflammationes, mentis alienationes conſequi teſtatur Gal. 4. De Locis affectis. Atque hoc quidem modo Maniam in Hemoptoën permutari poſſe apparet: Maniam videlicet ex conſenſu natam. Nec tamen à ratione quoque alienum, initio cerebrum primariò fuiſſe affectum, & ſanguinem feruentem caput petiiſſe: poſteà verò eiuſdem feruore remiſſo (quod diuturnitate fit mali) ad caput non amplius aſcendiſſe, ſed circa pulmones conſtitiſſe, cuius ſubſtantia vitiata, ſanguinis, deinde puris ſputatio ſucceſſerit. Cæterùm Mania cum Melancholia affinitatem talem habet, vt non rarò Mania in Melancholiam tranſeat: & initia Melancholiæ frequenter Maniacum quid

habeant:

habeant. Mania autem quæ ex ſanguine bilioſo procedit, præcipuè ſanguine redundante, minus vehemens eſt, & ferè cum riſu coniuncta. Difficilior quæ à bile flaua aduſta: ſed omnium grauiſſima ac difficillima, quæ à melancholico humore aduſto originem ducit. Omnibus autem Maniacis cum inſania mentis alienatio coniuncta eſt. Melancholici è contrà ſæpe non inſanire videntur, ſed concepta tantùm aliqua falſa opinione occupantur: nonnulli ſe mox morituros exiſtimant: quidam ſe comprehendi metuunt: aliis alia obuerſantur, quæ ex animo excutere & abiicere nequeunt, interim non rarò omnia ſua negocia adeò prudenter, & cum iudicio peragunt, vt nullo morbo detineri videantur.

De Nocturna inſania.

CAPVT XI.

VIR quidam ſupra XX. annos natus, interdiu bene habebat, mente & ſenſibus integris: ſi quando autem quieti ſe dediſſet & dormiret, mox inſanire incepit, clamitare ſubinde, brachia manuſque huc illuc abiicere: ſurrexiſſet quandoque, ſaliſſet, & per domum cucurriſſet, ſi aſſidentes permiſiſſent, qui in lecto eum continuerant. Vigil factus iterũ ſanæ mentis. Purgatus hic idoneis medicamentis fuit, ſanguiſq.

detra-

detractus: verùm non prius hæc profuerunt, quàm cauterio in ceruice poſito, vlcus eſſet factum, quo aliquamdiu aperto, profluente inde humore, melius ſe habuit, & ſanitati reſtitutus.

S C H O L I O N.

Ἐφιάλτης, Incubus vel Incubo Latinis morbus dicitur, dormientibus moleſtus: hoc correpti ab aliquo ſibi incumbente, aut re quapiam corpori impoſita opprimi ſeſe exiſtimant, & ſuffocari imaginantur. exclamare aut vociferari volentes, nequeunt; vocem ſi edant, nihil ſignificantē vt plurimum proferunt: adeſt & difficilis motus. Cùm hoc autem Inſaniam nocturnam (quam deſcripſimus) haud quaquam conuenire ſatis manifeſtum; cum Lycanthropia ſimilior videtur, quam Paulus Ægineta deſcribit, & ſimiliter Auicenna ſub nomine
Chatrab. Chatrab: Nec tamen cum hac omninò conuenit. Ait quidem Paulus, noctu domo egredi, & circa defunctorum monumenta verſari, donec illuceſcat. addit Auicenna, interdiu etiam latitare: hominum conſuetudinem fugere: vno loco haud diu conſiſtere: triſtes & pallentes eſſe. At hic vir omnia ſua negotia dextrè interdiu obibat, nulla parte mentis laborans, nec ſolitudinem amabat, ſed cum amicis & domeſticis perlubenter verſabatur: Quamobrem nec Lycanthropia affectus huius dici potuit; ſicuti nec verè Incubus fuit. Cauſam mali huius humorem fuiſſe craſſum crudumque ſatis apparuit, cui bilis portio admiſta fuit.

De Hy-

De Hydrophobia.

CAPVT XII.

MISERRIMVM morbi genus,vt Cornel. Celſus ait, Hydrophobia eſt, qua
ger & ſiti, & aquæ metu cruciatur. Non
met autem hydrophobus ſolam aquam
d quicquid liquidum ac humidum inſtar
quæ eſt. Subſequitur hoc malum rabioſi
nis morſum, ſi non idoneis remediis pri-
o quoque tempore occurſum fuerit. Nec
atim tamen ſuccedit aquæ metus,ſed ſub-
de poſt triginta aut plures dies. Vbi autem
perueneri, haud diuturnus eſt. Nam, vti
ælius Aurelianus rectè ait, ob nimium
quæ timorem, & humoris defectum,
grotantes celeriter pereunt.

Iuuenis quidam annos natus (plus minus)
VII. commorſus fuerat à cane in digito ſi-
ſtræ manus, qui minimo proximus: igno-
batur canem eſſe rabioſum: vulnus quoq.
rquàm exiguum, & tantò quidem ne-
igentius curatum. Poſt trigeſimum ſex-
m diem, vulnere iam multo tempore ſo-
lato, incœpit iuuenis hic aquam metue-
: ceruiſiam & vinum,quod ſui erat officij,
omere recuſauit: altero die ſiniſtrum hu-
merum

merum doluit, à parte videlicet commorſi digiti: potuit tamen brachium ſurſum, deorſum, antrorſum, retrorſumque citra dolorem moueri: tertio die manè inſigniter febricitare videbatur: pulſus valdè concitati: ſudores copioſi: brachia aſſiduè conuellebantur; lingua interim nihil oſtendit febrile; nec vrinæ, quæ ſanorum ſimiles: eodem die mente minus conſtans, manifeſtius delirauit: è lectulo ſurrexit: veſtes induit: per vicos diſcurrit: in horto acetoſæ herbæ folia decerpſit, & quædam manducauit. Deinde amplius inſaniens contineri debuit. Nox ſubſecuta cum magno furore, in qua tandem cum clamore defecit.

SCHOLION.

NON diuturnum eſſe affectum Hydrophobiam,& non ſtatim à morſu,ſed aliquot poſt hebdomadas ſuperuenire, Hieronymus Fracaſtorius lib. 2. De Morbis contagioſis teſtatur: Vidi ipſe, inquit, puerum, qui poſt octo menſes, ex quo demorſus fuerat, contagionem oſtendit, ex qua mox periit.

Simile ſcribit Conradus Geſnerus Epiſt. medicinalium lib. 3. Lithotomus quidam, ait, apud nos, ante ſex aut ſeptem ſeptimanas, à cane rabido morſus, cum aliquamdiu nihil malè ſenſiſſet, ſubito

to timoris aquæ ſuperuentu, intra biduum mi-
rrimè periit.

Canem autem fuiſſe rabioſum à quo quis com-
orſus fuerit, docet Galenus cognoſcere lib. De
heriaca ad Piſonem. *Si enim*, ait, *audiueris graci-
n corpore & ſiccum: oculis rubentibus: cauda demiſſa,
uma ex ore fluente; præterea lingua foras porrecta, &
nquam bile colorata; in obuium quemque inſiluiſſe, ci-
ique rationem cucurriſſe; deinde rurſus ſubitò conſi-
ntem, cum ira quadam furenti, non ipſi præuiſos mo-
rdiſſe. Hæc inquam ſi in eo ſic ſe habere audiueris,
tim rabioſum fuiſſe canem intelliges*: Hæc Galenus.

De Ranunculo.

CAPVT XIII.

RANVNCVLVS, quem Græci βάτραχον
vocant, in inferiore oris parte, quæ ſub
igua eſt, naſcitur; cuique ipſa lingua velu-
vinculo alligatur: attollitur inſtar tumo-
hæc pars, colore haudquaquam mutato,
ollis, laxus, ac indolens; & tantus apparet
mor, vt inferiores dentes ſuperet: rima
tem media, dextram à ſiniſtra dirimente,
æ poſteriorem partem refert; vnde affe-
ii nomen. Præcedit ſæpenumerò maxil-
inferioris dentium dolor. continetur ve-
in hoc craſſus, lentus, oui albido colore
ſubſtantia aſſimilis humor. De curatione
huius

huius exſtant apud nonnullos quædam ex Albucaſi tranſlata. Errorem horum facilè agnoſcet, qui curationem quandoque viderit, ipſe fecerit, aut hæc noſtra legerit. Legitima curatio eſt ſcalpello vtrimque tumorem aperire: deinde vbi quantum potuerit humoris effluxerit, poſca (exiguo ſale addito) os paucis diebus colluere, donec nihil amplius humoris in tumore reliquum ſit. Poteſt tamen & alia ratione humor in hoc tumore contentus educi; vulnere enim ſub mento facto, mox effluit: ſed tutiſſimum eſt intra os tumorem aperire. Si quid verò impedit, quò minus in ore commodè fieri queat, tunc, vt ſub mento fiat, proximum eſt: veluti cui vnà cum Ranunculo vtriuſque tonſillæ inflammatio ſuperuenit. Hic vulnere, quo diximus loco, facto, adhibitis deinde tonſillarum remediis, ab vtroque liber euaſit.

SCHOLION.

PAVCI ex poſterioris ætatis Medicis, qui De Medendis morbis ſcripſerunt, Ranunculi curationem attigerunt: qui verò eius meminerunt, magna ex parte ex Albucaſi, aut Rhaſi ſua mutuati ſunt. Michaël Sauonarolus ex Rhaſi ſimiliter curationem in ſuo opere aſcripſit: ſed tamen eam, quæ

fit per

t per ſacrificationem, magis commendat, quæ
ia eſt, inquit, expedita, & ad hanc ego quàm ci-
us poſſum peruenio, cùm non videam pericu-
m. Hæc ille. Hanc curationem oſtendit quoque
Ioannes Fernelius De Partium morbis lib. 5. vbi
anunculum tumorem eſſe, ait, œdematis mollis
laxi ſpeciem exhibentem, quo aperto muccus
oſilit oui candido ſimilis.

De ſanguinis è gingiuis profluuio.

CAPVT XIIII.

REQVENS eſt, dum natura ectimatum expulſionem molitur, vt eodem mpore, vel paulò antè, ſanguis è naribus, ſubinde copioſus profluat. Verùm lato- o cuidam ectimatis laboranti, non per na- s, ſed è gingiuis ſanguis erupit. quòd cum primis moleſtum eſſet, ore aſſiduè ſan- ine repleto, remedium adhibet, & ſan- inem illàc manantem reprimit. Repreſ- autem ſanguis, aliam ſibi viam quæſiuit: am ad vrinarios meatus conuerſus, vnà m vrina deſcēdit. atque ſic è gingiuis non plius ſanguine erumpente, vrina cruen- ſubſequuta eſt. quæ cùm & reprimen- us, ſanguiniſque fluorem ſiſtentibus me- amentis exhibitis talis eſſe deſiiſſet: ite-

ruin natura ſanguinem ad gingiuas pepulit. Ex his autem nec prius deſiit prodire, quàm ab ectimatis curatus æger eſſet.

SCHOLION.

Conſideranda hîç occurrit naturæ ſingularis prudentia ac prouidentia: deinde & cognoſcendum conatum eius non eſſe reprimendum, quando criticè ſanguinem, vel aliud aliquod expellit: vel aliâs grauata ſeſe exonerat. Veluti cum ectimata erumpunt, quæ non alio tempore, quàm cùm ſanguine reprobo grauata eſt, excludere velle natura videtur.

De lachrymis ſanguineis.

CAPVT XV.

Provide ac ſeſe exonerantis naturæ exemplum, in virgine quadam & aliud me obſeruare memini. Carnoſa hæc erat calidoque temperamento prædita, ſanguineque redundans. Cùm autem ætas adeſſet ad menſtruas purgationes idonea, vtpotè xvi. annorum, neque menſes ſuccederent, natura per oculos ſuperfluentem ſanguinem expellere conata fuit: ſanguineis guttis lachrymarum inſtar frequenter ex oculis profluẽtibus: benè fecit huic ſanguinis è vena talo proxima detractio, quam menſtrua purga-

purgatio non ità dudum ſubſequuta eſt.

SCHOLION.

MENSIBVS non procedentibus corpora fœminarum morboſa fiunt, inquit Hippocrates lib. De Genitura: quod quidem intelligendum venit, niſi aliunde ſanguis erumpat. Nam vt idem Hippocrates Aphoriſ. 33. ſect. 5. Menſtruis deficientibus ſanguis ex naribus fluens, bonum. Huic item virgini non ex naribus, ſed ex vicinis oculis profluxit.

De Abſceſſibus tonſillarum foras erumpentibus.

CAPVT XVI.

POSTEAQVAM de naturæ prouidentia ſcripſimus, & aliud exemplum addendum, omnino rariſſimum.

Laborabat inflammatione vtriuſque tonſillæ filiola quædam duorum annorum, qua oriea remedia propter ætatem non admittente, natura viam ſibi ad ſalutem quærens, morbum ad exteriora conuertit. Nati ſunt itaque vtrimque in collo infra aures ſinguli tumores; quibus ſcalpello apertis, pus effluxit: Itaque ab abſceſſu tonſillarum liberata, ſanitati reſtituta eſt.

SCHOLION.

FACIT hùc Aphoriſ. 37. ſect. 6. *Ab angina habito, ſi tumor fiat in collo, bonum.* Tonſillarum ſiquidem inflammatio anginæ quædam etiam eſt ſpecies.

De inflammatione œſophagi ab impacto piſcis oſſe.

CAPVT XVII.

OESOPHAGVM, hoc eſt, meatum illum, quà cibus & potùs in ventriculum deſcendunt, multis affici modis poſſe haud dubium eſt, ſed hoc loco de eo tantummodo affectu ſermonem inſtituimus, qui ab inhærente oſſiculo ſubinde gignitur. Contingit enim quandoque acutum piſcis oſſiculum, cum cibo imprudenter aſſumptum huic impingi, ipſumque deinde pungere ac vellicare, vnde dolore excitato inflammatio ſuccedit: qua ſuperueniente, nec cibus, nec potus ad ventriculum deſcendere queunt: potu etiam per nares reſiliente. Sunt qui in eiuſcemodi caſu aſſiduè oleum oliuarum in ore detinendũ precipiant: quod vbi aſpera aliqua œſophago inhærent, haud inutiliter adhibetur. Nec ſolùm oleum, ſed

&

: quicquid lentore ſuo oblinire, & læuem
ıbricumq́. hunc meatum efficere poteſt,
tile ac commodum. Qualia ſunt pinguia
: lentorem habentia iura, lenti ſucci ali-
ıenta, vt animalium pedes & muſculoſæ
artes: ceruiſiæ craſſæ: & quicquid mucca-
inem refert. Hæc etenim non modò aſpe-
ı aliquo œſophago inhærente, ſed & alio
ıouis aſſumpto, quod vel ventriculo vel
teſtinis ad exitum deſcendens moleſtum
ſe poſſet, ſummo cum fructu ac oportu-
iſſimè aſſumuntur. Oblinunt enim mea-
s: quibus læuibus ac lubricis factis, facilius
: minore negotio cùm aſpera, tum alia
ıæcunq. deſcendunt & excernuntur. Vbi
ıtem oſſiculum impactum aut ſimile, iam
flammationem in œſophago excitauit;
æſtantiora ſunt, quæ quàm citiſſimè in-
ımmationis ſuppurationem procurent.
æc ſiquidem ad ſuppurationem perducta,
ſceſſu deinde diſrupto, à dolore ac angu-
a æger citò liberatur: vt non in vno, ſed in
ıribus compertum habemus. Citò verò
flammationem ſuppurari facit, radicum
lhææ, ficuum, ſeminis fœnogræci ac lini
coctum, frequenter in ore detentum:
i non rarò vnà quoque incoquuntur &

althææ & ſcabioſæ folia, glycyrrhiza, & vuæ paſſæ. Quod ſi verò & nuclei aliquot pauci addantur radicum liliorum alborum, potentius erit decoctum: & abſceſſus citius rumpetur.

SCHOLION.

INFLAMMATIO præſertim circa fauces & oris partes, adſtringentia ac reprimentia initiò requirit. Quæ autem in œſophago ab impacto oſſiculo ſiue piſcis, ſiue alterius alicuius, vel etiam à ſpina aliqua talia non admittit; ſed citiſſimè ad ſuppurationem duci poſtulat. Ab adſtringentibus non niſi doloris intenſio expectari debet. Nam cùm hæc oſſiculum impactum aut ſpinam excutere nequeant, adſtrictione dolorem intendunt. Nec proficiunt lubricantia niſi quod dolorem non augeant & ſuppurationem fieri etiam non admodum impediant. Nam & hæc frequenter, & ſua ſponte ſuppuratur, ſed citius, ſi eò facientibus adiuuetur.

De Latente ac difficili Anginâ.

CAPVT XVIII.

NVLLA inter Anginæ ſpecies æquè periculoſa eſt, ac eâ, in qua nullus tumor in faucibus ac collo apparet: quàm Latentem hac de cauſa non ineptè dixerimus. Talis autem quandoque, hominem paucis

diebus

iebus conficit, ac è vita tollit: mente & ͻenſibus integris. Quod & Hippocrates Prædictionum lib. 3. cap. 8. ſcriptum reliquit. Angina, inquit, grauiſſima eſt & celerrimè interimit, quæ neque in ceruice (id eſt, collo, interprete Galeno) neque in faucibus, conſpicuum quid efficit. Hæc etenim eodem die, & ſecundo, & tertio, & quarto ſtrangulat. Plurimum verò hanc quoque dolorem inferre: & ſpirandi (addit) difficultatem. Adſunt verò non modò hæc, ſed & vehemens copioſaque humorum è capite deſtillatio, dolor autem circa laryngem & aſperam arteriam talis, vt nec contingi, quantumcunque leniter, citra grauiſſimum dolorem queant: ſed nec moueri, ſurſumq. attolli. Quamobrem non ſpiritus tantùm cum difficultate trahitur; ſed & cibus ac potus ęgerrimè, aut non demittuntur. Cùm etenim per œſophagum deſcendunt, cedit, & ſurſum aſcendit larynx. Inflammari per huiuſmodi anginam, interiores ac latentes laryngis muſculi exiſtimantur. Verùm nos nullam iuxta laryngem aut eius muſculos, vel circa aſperam arteriam, inflammationem aut abſceſſum cognouimus, ſed pulmonem malè affectum obſeruauimus. La-

 nio qui-

nio quidam meridie circa laryngem & fauces dolorem ſenſit, & quandam in deglutiendo cibo ac potu difficultatem. Adiit ſub veſperam pharmacopæum. Datur ex aquis plantaginis, lactucæ, & diamoron, addito aceto, gargariſmus. quo cùm ſubinde vteretur, doloribus intenſis, ſubitò nocte mente conſtans, ſtrangulatus interiit.

Huius corpore aperto reperta eſt pulmonis ſubſtantia, ſiue παρέγχυμα, in pus conuerſa, & ad vnum eius latus abſceſſus pure quoque impletus. Nulla tuſſis huic anteà fuerat moleſta: neque ſanguinis vlla ſputatio præceſſerat; ſano validoq. corpore eouſque viſus, eoque non gracili, ſed obeſo.

Eadem & ſuperioribus ſimilia æſtate anni 1565. diligenter annotauimus: quando multi angina, ac ſimul moleſta ex capite deſtillatione correpti fuere: præſertim ex his, qui præcedente hyeme, vel tuſſi, vel raucedine laboraſſent, aut à peripneumonia euaſiſſent. Plurimis horum, poſteaquam circa laryngem dolor remiſſior tandem deſiiſſet, peripneumonia ſucceſſit cum lateris dolore, non tamen pungente, aderant reſpirandi difficultas, & pulſus mollis. Horum non pauci intrà non multos dies mortui:

ſenio-

eniores euaſerunt, & natura frigidiores.
Pulmones horum vel purulenti fuêre,
el abſceſſum habuere: iuxta verò laryn-
gem, aut eius muſculos nihil occurrit, quod
el addeſſe vel adfuiſſe inflammationem
ſtenderet. Satis quidem apparuit, pulmo-
es malè quidẽ prius affectos, ſuperuenien-
e ac accedente è capite deſtillatione, reli-
qua ſymptomata ſucceſſiſſe: laryngem verò
non primariò, ſed per συμπάθειαν, ſiue con-
enſum laboraſſe. Veriſimile verò & eſt,
leſtillante humore aſperam arteriam, eiuſ-
que ramos impleri atque diſtendi: deinde
odem ad alia vaſa tranſmiſſo, à dolore li-
erari quidem aſperam arteriam, ac eius
upremum finem ipſam laryngem: pulmo-
is autem malè affectas partes à dolore oc-
upari: atque hoc modo ex angina in peri-
neumoniam permutationem fieri. Subue-
it huic morbo mox, ſi vires ferant, venæ
ectio, ita enim citiſſimè impetus defluen-
is humoris & auertitur & compeſcitur: de-
nde quæ lenire aſperam arteriam & pul-
monem queunt, ac ſputi facilem exitum
rocurare: cuiuſmodi ſunt dulcia, vt gly-
yrrhiza, eiusque decoctum, vuæ paſſæ, vi-
num paſſum, aqua mulſa, vinum mulſum,

dilutum, ſi febris abſit; & alia eius generis, quæ à Cælio Aureliano commendantur. Adſtringentium ac repercutientium in hoc morbo vſus, inutilis: aceti verò etiam pernicioſus.

SCHOLION.

ANGINAM appellat Hippocrates, Galeno teſte, affectum circa fauces, qui ſpirationem quoquo modo reddit deteriorem. Huius genera quattuor lib. De Locis affectis 4. cap. 5. enumerantur: alij deinde & affectus referuntur, per quos cibi potusq. via impeditur; & cum difficultate cibum laborantes deglutiunt: potus verò etiam per nares reſilit. His annumerari œſophagi, ab inhęrente oſſiculo, inflammatio poteſt; de qua præcedente capite ſcripſimus. Per hos autem affectus, ſpirandi quoq. difficultas quædam oboritur, ſed citra πνίγος, id eſt, ſuffocationis periculum. Eſt autem πνὶξ ſiue ſuffocatio (nonnullis ſtrangulatio) non aliud niſi interitus ſubitaneus propter defectum inſpirationis, (vt Gal. in Comment. Aph. 34. lib. 3.) qui fit ex anguſtia alicuius inſtrumenti, ex iis, quæ obſeruiunt reſpirationi: Anguſtia verò fit, vel repleta media regione, que inter thoracem eſt atque pulmonem, aut pulmonum meatibus: vel aliqua inflammatione totum occupante viſcus; vel aſperam arteriam; vel etiam partem, quæ veluti caput eius eſt. Quæ etiam inflammatio aliquando fieri ſolet in præiacente ſpacio, quod fauces appellant.

Atque

Atque vna harum cauſatum, eius, de qua ſcripſimus, Anginæ occaſio fuit. Pulmonis videlicet χώρων, ſiue meatuum, atque ipſius aſperæ arteriæ ex affatim defluente humore repletio. Quæ quomodò, ac qua via in Peripneumoniam conuertatur, oſtendimus. Eſt autem hæc inter Anginas, per quas nullus in faucibus tumor apparet, & quæ ſubitaneum periculũ adferunt, frequentior. Quæ verò aſperæ arteriæ, vel muſculorum, qui gulam cum gutture iungunt, inflammationem conſequitur, omninò rariſſima. Contingere huiuſcemodi aliquando poſſe videtur: extante præſertim exemplo apud Antonium Beniuenium cap. 34. Pus c. 38. etenim loco circa collum altioribus plagis inciſo erumpens, inflammationem præceſſiſſe vicinorum muſculorum manifeſtum fecit. Potuit tamen hæc non vera Angina, ſed Paraſynanche tantummodo fuiſſe, quæ eſt muſculorum colli inflammatio, cibi potúsque tranſitum & reſpirationem aliquo etiam impediens modo.

De Reſpirandi difficultate cum ſuffocationis periculo.

CAPVT XIX.

ACRE erat gelu, Ianuarius menſis, noctis initium tempus, cùm nobilis vir aſſidens foco, Bacchoque indulgens, veſicæ onere premeretur. qui foras progreſſus, inſpirato aëre frigido, moxque reuerſus, adeò vehe-

vehemẽti reſpirandi difficultate correptus, vt ſuffocatus propemodum fuerit, & niſi mox præſtò adfuiſſem, periiſſet. Hominem repperi pedibus ſuis vix inſiſtentem: frontem tenſam: ſudores frigidos: aluus præ anguſtia excrementa depoſuerat: pulſus tàm exiguus, vt pænè nullus. Aſſumpto pulueris croci ſcriptulo vno cum vini Cretici (vulgò Maluatici) duobus cochlearibus, ſubitò reſtitutus, liberè reſpirauit, ab omni ſuffocatione liber. & potuiſſet in ſanitate permanſiſſe, niſi pulmo malè affectus fuiſſet: ſed cùm aſperæ arteriæ ramuli ſubindè obſtruerentur, quandoq; etiam reſpirandi difficultas recurrit; minus tamen quàm primo tempore vehemẽs, ſed diuturnior, vt quandoque duabus, tribus, vel etiam pluribus horis perſeueraret. Crocus qui initiò multum ac citò profuerat, poſteà exiguum, deinde nihil amplius contulit. Tentata ſunt & alia plura remedia, ſed fruſtrà. Nam reuoluto menſe defunctus eſt. In huius pulmonis inferiore ſede ac baſi, qua ſepto tranſuerſo incumbit, reperti ſunt abſceſſus duo; vnus in dextra, alter in ſiniſtra parte. per meatus pulmonis purulentus ferebatur humor, qui inciſo pulmone ex ipſis profluebat.

Scho-

Scholion.

Hvivscemodi reſpirandi difficultatem, obſtructio meatuum pulmonis & aſperæ ar-riæ, quoque peperit, quam frigidiſſimus aëris in-piratus etiam auxit; meatus arctans atque con-ringens: ac idcircò prima inuaſione reſpirandi ifficultas maior,quàm ſuccedentibus diebus,cùm ëris frigiditas non accederet. Facilior autem huic ıſpiratio fuit quàm expiratio. Dum enim ſpi-tus attrahitur,pulmo explicatur,& bronchia libe-ora fiunt: per expirationem verò pulmo contra-itur,& meatus arctiores anguſtioresq.redduntur.

De Orthopnœa.

Capvt xx.

Orthopnoea, de qua ſcribimus, exacerbationes ſiue acceſſiones quaſ-am habuit, quæ ſubinde ſingulis menſi-us, quandoque rarius, & bis aut ter in an-o inuadebant: & per humidam frequen-us,quàm per ſiccam aëris conſtitutionem. Qui laborabat, xxxvi. (plus minus) æta-s annum agebat, cùm hac corriperetur.

In ipſis acceſſionibus admodum diffici-s fuit reſpiratio: ſtabat toto tempore men-e aut tabulæ alicui manibus innitens: effe-ebatur ac profluebat ex ore humor lentus, viſci-

viſcidusque: cibum vix, potum ægrè admittere potuit: ſæpè toto acceſſionis tempore ſtans abſque cibo & potu complures horas tranſigebat. Poſteaquam autem acceſſio conquieuiſſet, liberè quidem reſpirare potuit, & quocunque libuit abire: quatuor aut quinque miliaria quandoque vno die pedes perfecit, ſed decumbere non valuit. Quotieſcunq. enim iacere conabatur, mox omnia circa reſpirationé moleſta. Noctu ſedendum erat in ſedili aliquo, nec aliter ſomnum capere aut conquieſcere integrum erat. Agarico purgatus, viſus eſt melius habere, ſed ad exiguum tempus. Profuit etiam ſubinde Diacyminon & Diaſpoliticó: verùm nec ab iis, niſi pauco tempore, præſidium ſenſit. Vbi autem conſenuiſſet, ſponte & abſq. vllis remediis à moleſta Orthopnœa liberatus hic eſt. Ceſſantibus multo tempore exacerbationibus, tandem periculum iacendi fecit: quod cum citra incommodum ſuccederet, relicto ſedili, in lecto per noctem decubuit.

Simili Orthopnœa & mercator quidam correptus etiamnum iuuenis fuit. Nullum hic remedij genus intentatum reliquit: ſanguinis detractionem ſæpe admiſit: frequenter purgatus: aquam fontis in agro Leodienſi bi-

bibit, ſed nullo ſuccedente fructu. Tandem calculi in renibus doloribus, ac podagra correptus, ab orthopnœa liber factus, decumbere potuit, qui antea quoque aliquot non paucis annis in ſedili ſomnum capere debuerat.

SCHOLION.

NEQVE alia huius Orthopnœæ cauſa ſubeſſe videtur, quàm tenax viſcidusque pituitoſus humor, aſperæ arteriæ ramulos obſtruens, ac meatus intercludens: quo ſuperabundante, morbi acceſſio contigit, quæ tantiſper durauit, donec portio eius per os expurgata eſſet. Sed cur intermiſſionis tempore iacere, aut in lecto decumbere non fuit integrum? An quia non omnis humor excretus, & decumbendo minus liberi ſunt pulmonis meatus, atque coarctari ſic contingat, & idcirco quoque lento humore facilius obſtrui? Decumbentibus enim pulmo, vt Galenus quarto De Locis affectis, in ſe concidit: erecto verò thorace non amplius ſeipſum grauat. Tunc enim omnes aſperæ arteriæ propagines dilatari contingit, & interiorem pectoris regionem augeri: vt in Commentariis Prorrheticon idem ſcribit.

De Peripneumonia populariter ſæuiente.

CAPVT XXI.

PERIPNEVMONIAM noſtra ætate bis populariter graſſatam in memoria multorum

torum eſt: ſemel anno 1557. Octobri: deinde iterum anno 1565. Ianuario menſe.

Præceſſerat anno quinquageſimo ſeptimo ſupra milleſimum quingenteſimū conſtitutio aëris ab initio Iulij menſis ſicca, & mediocriter pro temporis ratione calida; præſertim Iulio ac Auguſto. Sub finem Septembris, tertio ac quarto Calendas Octobris, ſuperuenit validiſſimus à Septentrione ventus, admodum frigidus. mox deſtillationes plurimæ ſunt natæ: vnde citò validæ vehementesque tuſſes, & lateris cum febri, & reſpirandi difficultate dolores proceſſerunt. Lateris dolores non vehementes, non punctorij erant, ſed clementes admodum: tertio die vel prius ſputum prodiit cruentum: quinto, aut ſexto, aut ſeptimo, ad ſummum octauo mortui omnes ſunt latere dolentes; quibus ſectio venæ prætermiſſa, aut tempeſtiuè non facta. at quibus ſanguis vel primo vel altero die detractus, euaſerunt; quarto aut quintò die ſanitati reſtituti. Quarto verò aut quinto ſanguinem detraxiſſe nihil profuit, morbo iam confirmato. Humores deſtillantes tenues admodum, & nonnihil acres fuerunt. Eclegmata idcircò vtiliſſima, quæ inſpiſſandi vim habent, acri-

moniam

noniam retundunt, & aſpera leniunt: qua-
eſt ex Ziziphis (Iuiubas vulgò vocant) ſe-
pium: Quod tenues deſtillationes inſpiſ-
t, acrimoniam obtundit, aſpera oblinien-
lenit. Altera Peripneumonia diſſimilem
caſionem habuit. Decembri menſe an-
1564. gelu admodum acre extitit, per
uod nô modò omnia reliqua flumina vbi-
ue, ſed & ipſe Scaldis in portu Antuerpiæ
uod admodum raró contingit) adſtrictus
it. decidit per id temporis nix admodum
ebra. Poſt Calend. Ianuarij anni 1565.
goris remiſſio ſex aut ſeptem dierum ſuc-
ſſit; ſed exigua admodum, ſic vt neque
x, neque glacies diſſoluerentur. Per hos
es vapores multi cleuabantur, qui cùm
terdiu diſſolui ac diſcuti non potuerunt,
c altius aſcendere, nocturnis frigoribus
nſati, inferiorem, & quem haurimus aë-
m, inficientes, craſſum humidumq. eum
modum reddiderunt.
Ab huius autem tam craſſi aëris, & va-
ribus infecti inſpiratione, morbi circa
lmones, atque in ipſis etiam pulmonibus,
itiales nati ſunt: quibus infinita homi-
m multitudo mox correpta fuit. Nulli
tem citius aut grauius affecti, quàm qui
D hora

hora vna aut altera poſt Solis occaſum aëri ſeſe expoſuerunt. Nam interdiu, & præſertim ipſa meridie, aut paulò pòſt, aër minus craſſus exſtitit, nec ita citò aliquem offendit. Multis profuit focus elegans ex quernis lignis, qui hos in ſanitate continuit; aëre in cubilibus ac cœnaculis reſiccato ac puriore reddito. Morbi per hos dies erant tuſſes, raucedines, reſpirandi difficultates, & plurimi vnà laterum clementes, non punctorij, cum febri dolores, hoc eſt, peripneumoniæ.

Fuit autem hæc Peripneumonia non minus quàm ſuperior exitialis: neceſſum quoque erat in hac mox primo aut altero die ſanguinem detrahere. quando ceſſatum eſt, nulla ſalutis ac vitæ ſpes reliqua erat. Sputum in hac proceſſit craſſum, ſanguini permixtum: nonullis bilioſum, quorum nemo ſeruatus. Eclegmata deſiderabantur, quæ pulmonis meatus expurgarét, & ab infarctu liberarent: non tamen valdè calida, vt ſerapium ex capillis Veneris, ſiue Ruta muraria, ac quod ex dulci radice paratur. Ex hyſſopo quoque quandoque profuit. Vtroq. autem tempore morbum hunc non Pleuritidem, ſed Peripneumoniam fuiſſe, mortuorum corporum diſſectiones coram oſtenderunt.

S C H O L I O N.

[S T I S exemplis fit manifeſtum non ſemper
pulmonis inflammationem, citra lateris dolo-
em accedere. Nam licet parenchyma eius ſenſu
t deſtitutum, vt ſatis in phthiſi apparet; non ta-
ien membrana, quæ ipſum ambit, ſenſus & do-
ris; ſi diſtendatur, eſt expers. Quando enim in-
immatio ad vnam aliquam exteriorem pulmo-
s partem conſiſtit, dolor in latere, diſtenta mem-
ana, ſentitur. Vbi verò interius accenditur, gra-
tatis ſenſus quidã circa ſternum & dorſi ſpinam
ntummodo percipitur: niſi ſimul & pelliculam
ie membranam qua dorſo ſternoque adhæret,
nul inflammari contingat, tunc enim & dolor
ca ſternum etiam adeſt: Aëtio teſte.

De Lateris dolore, qui phthiſicis ſuperuenit.

C A P V T XXII.

) H T H I S I C O S diuturnitate mali et-
iam extenuatos, lateris dolore quando-
e corripi accidit: qui ſubinde valdè mo-
tus, & reſpirandi libertatem impedit; fe-
lem tamen non multum intendit calo-
n. His pulmo membranæ coſtas ſubcin-
nti ita firmiter agglutinatus adhæret, vt
oenumerò non abſque violentia auelli

queat. Concepto aliquo ſpiritu frigido, dolor ſuperuenit. Tollitur ac curatur calorificis, vt fomento ex floribus chamæmeli & cumino; quod multis benè fecit: ſacculo hæc inſuere oportet, qui deinde vino candido rigatus, calens dolenti loco imponitur. Venam ſecare qui temerè audēt, quantum ſanguinis demunt, tantum vitæ detrahunt.

Scholion.

Non modò autem iſtis ſanguis perperam detrahitur; verùm & aliis, ex craſſis viſcidisque humoribus, latere dolentibus: Ingerunt enim quàndoque ſeſe craſſi viſcidique pituitoſi humores in thoracis ſpacium, tum & in ipſos pulmones, qui multitudine ſua ſubcingentem membranam diſtendentes, dolorem adferunt; & vias ſpirituum intercipientes, ſpirandi difficultatem inducunt. Nam & his ſanguinem, præſertim copioſum, detrahere, eſt mortis cauſam ægris præbere: vt Aëtius ſcribit Tetrab. 2. lib. 4. cap. vltimo.

De Calculo pulmonis.

Capvt XXIII.

Generosvs ac Illuſtris quidam Baro calculum ſæpe cum ſputo excreuit, qui in extremis aſperæ arteriæ ramulis ac propaginibus natus, loci figuram referebat: forma oblongus, teres, tenuiſque: ſubinde adnatis

adnatis breuibus ramulis, colore candidus. Aderat tuſſis ſatis vehemens, abſque qua exerni non potuit, & ſputum crudum. Vſus multis annis feliciter ſerapio ex Adianto, quo & tuſſis minus moleſta reddebatur, & calculus facilius ad exitum mouebatur. Tandem tuſſi vehementiſſima ſuperueniente, vaſe magno pulmonis rupto, ſanguineque copioſiſſimè profuſo, extinctus eſt.

Serapium ex Adianto hunc in modum paratum fuit,

℞ Adianti legitimi,
Capill. Veneris vulg. hoc eſt,
Rutæ murariæ, vtriuſque ſeſquiunciam,
Glycyrrhizæ vncias duas,
Radicum Ruſci,
Aſparagi, vtriuſque vnciam,
Seminis maluæ drachmas duas,
Aquæ puræ libras quattuor.

Fiat omnium decoctio vſque dum aquæ libræ duæ tantùm ſuperſint.

Colato addantur Sacchari vnciæ duodecim,
mellis candidiſſimi vnciæ tres,
aquæ ex hyſſopo deſtillatæ vnciæ quattuor.

Iterum coquantur ſimul, dum ad ſerapij conſiſtentiam perueniant.

SCHOLION.

GALENVS quarto De Locis affectis, cap. ix. multas refert cauſas rupturæ alicuius in pulmone vaſis, quibus annumerari poteſt, in bronchijs pulmonis natus ac firmius inhærens calculus; qui cùm ægrè ac difficulter reiici potuerit; & non niſi cum valida ac vehementi tuſſi; rupturæ alicuius magnæ venæ & ſubitaneæ mortis cauſa fuit. Ruptum autem aliquod magnum fuiſſe vas, copioſiſſima ſanguinis profuſio, haud obſcurum præbuit indicium.

De ſanguine ſpumoſo cum tuſsi reiecto, & pulmonis ſphacelo.

CAPVT XXIIII.

CVM tuſſi ſanguinem excerni, modò pulchrè rubentem, aliàs pituitæ, ſputo aut puri permixtum haud infrequens eſt: Nigrum verò atq. adeò ſpumoſum eiici, vt concretus & vndequaq. poroſus ſpongiam aut pumicem referre videatur, rariſſimum. Huiuſcemodi autem à nonnullis cum tuſſi reiectum, non ex vaſe aliquo rupto, aut ex pulmonis vlcere, ſed ab ipſa pulmonis ſubſtantia, ac parenchymate profuſum ſuſpicati fui-

ti fuimus: nec fefellit nos coniectura. Nam pictoris cuiuſdam, qui cùm valida tuſſi huiuſcemodi ſanguinem reiecerat, pulmonis pars quædam nigricans reperta, & ſphacelo correpta; in qua magnus & profundus ſinus: nulla interim ſanie, nullo pure, vel hanc, vel reliquam partem occupante. Atque ex hoc ſinu ſanguis corruptus, nigricans, atque cum eo ſiderata parenchymatis pars cum tuſſi reiecta.

Similem & Ichthyopola quidam ſanguinem expuit, cuius & pulmo eodem affectus modo fuit.

Ceruiſiæ coctor huiuſcemodi ſanguinem cum valida tuſſi ter reddidit: in huius autem pulmone plurima parte nigro, tres patuerunt ſinus. Semper autem talem affectum incurabilem iudicauimus. vitam tamen produci ad aliquod tempus poſſe, bona beneq. inſtituta vitæ ratione, haud alienum eſt. Pictor plus quàm menſem ſuperuixit: Ceruiſiæ coctor bis euaſerat, ſed in tertia expuitione ſubitò periit: veluti & Ichthyopola, qui & in ſanguinis ſputo defecit.

SCHOLION.

De huiuſcemodi ſanguinis ſputo ſenſiſſe videtur Hippocrates Aphoriſ. XIII. lib. V. Qui-

cunque, ait, ſpumoſum ſanguinem expuunt, iis è pulmone eductio fit. Nam qui ex vaſe diſrupto, aut vlcere profunditur, haud quaquam ſpumoſus apparet. Fatetur ipſe Galenus in Commentariis, ſæpius ſe vidiſſe ſanguinem plurimum benè coloratum expui, quem ratio, ait, dictat ex aliquo pulmonis vaſe prodire. Sed hunc ſpumoſum fuiſſe non addit. Spumoſus ſanguis, vel, vt Hippocrates, ἀφρῶδες αἷμα, naturam ac figuram eius retinet, vnde abſceſſit. Pulmonis ſubſtantia laxa, rara, & poroſa eſt, talis & ſanguis, quem cum tuſſi profuſum ſcripſimus; cui parenchymatis partem coniunctam & commixtam fuiſſe ſatis apparet.

De Vlcere ventriculi.

CAPVT XXV.

EXVLCERARI ventriculum non minus quàm alias corporis partes, à ratione haud alienum eſt.

Honeſta quædam matrona, annos (plus minus) LX. nata, ex ore ſpiritum fœtentem multis emiſerat annis: è naribus graueolens quoque muccus concretus ſubinde extrahebatur, virens aut omninò varij coloris: dolor circa ventriculi regionem aſſiduus, non tamen valdè moleſtus; vt, quem lenire poterat ſacculus, in quo herbæ, ſemina, & aromata quædam, ventriculo commoda, vnà

vnà cum goſſipio conſuta erant. Mens & ſenſus ad extremum conſtiterunt: longo morbo confecta è vita diſceſſit.

Ventriculus huius exterius ab omni parte ſuperficietenus exulceratus exſtitit, & quæ ipſum contingebant vniuerſa, non tamen alia, quàm qua ventriculo contigua erant parte. Cerebri ſubſtantia integra, ſed copioſo admodum humori veluti innatans: qui fomes eſſe potuit mucci, qui ſæpe in naribus concreuerat.

SCHOLION.

GRAVEOLENTIA ex ore variis de cauſſis effertur: quandoque in ore, faucibus, aut iuxta nares, vel in ipſis, vitium conſiſtit: ſubinde in pulmone latet: quandoque verò ex ventriculo odor procedit. Tradunt recentiores ſcriptores vitio ventriculi graueolentiam fieri; maiorem eſſe corpore ieiuno, minorem verò ab aſſumpto cibo. Verùm huius matronæ ex ore fœtor ſemper ſimilis fuit: neque vnquam ſiue poſt cibum, ſiue ante cibum remiſſior. Vlcera tamen ventriculi, cauſam fuiſſe graueolentiæ, ſatis apparuit.

De Vomitu ſanguinis.

CAPVT XXVI.

GALENVS lib. 5. cap. 5. De Locis affectis, ſanguinem è iocinore aut liene

quandoque per ventriculum vomitione reiici teſtatur. Contingit autem non modò iocinore aut liene malè affectis, ſed & menſibus ſuppreſſis ſæpenumerò hoc modo expurgari. A quocunque autem viſcere, ſiue à qua parte in ventriculum influat, ſemper cum moleſtia, violentia, magna virium proſtratione, ac λειποθυμία euacuatur: ſic vt nulla ſanguinis detrahendi (quod nonnulli præcipiunt) occaſio relinquatur. Diuerſiones, veluti brachiorum ac crurum frictiones, adhiberi poſſunt: ſed vnicè laborandum, vt vires conſeruentur, & lapſæ reparentur. nam frequenter in ipſa vomitione, & citiſſimè quidem, æger deficit; præſertim ſi ex iocinore efferatur: veluti cuidam accidit, qui poſtquam longo tempore ex iocinore malè habuiſſet, ſanguinis violenta ſuperueniénte vomitione, mox ſublatus eſt.

Quibus verò ex liene ſanguis funditur, rarò in prima vomitione deficiunt; ſed vel recurrente, ac ſubinde ſæpius, vomitione; vel ex Aſcite pereunt. quę huiuſcemodi ſanguinis vacuationem, præſertim frequentius ſuperuenientem, ſubſequitur. Ab hac autem neminem ſeruatum nouimus. Mulier quidem quædam quæ poſt frequentes vomitio-

iitiones, in Aſciten inciderat, ſanitati re-
ituta videbatur, & ab aquoſo humore li-
erata; ſed ſuperueniente paulò pòſt denuò
nguinis vomitione, extincta eſt. Viro quo-
ue cuidam, qui à frequenti vomitu ſangui-
is, Aſciticus factus fuerat, per prominen-
em vmbilicum laneo filo ſiue licio tranſ-
iiſſo, aquoſus humor ſenſim effluxerat,
ed nihilominus non multò pòſt mortuus
t. Huius lien ſanguini concreto ſimilis,
ibſtantiæ ſoliditatem haud retinens, facilè
i partes ſoluebatur. Quandoque ſiquidem
ìm venter amplius diſtendi nequit, vmbi-
cus foras irrumpit, & in tumorem attolli-
ır, aquoſo diſtentus ac repletus humore:
uod Græci ὑδρόμφαλον appellant. Et tunc
uidem per hunc laneo filo tranſmiſſo, vel
tiam eodem, ſcalpello aperto, humor ef-
uit; nullo ſubſequente fructu alio, quàm
uòd æger à diſtentione ventris pauco tem-
ore liberetur. Prius enim quàm vmbilicus
rumpat, iam interna viſcera corrupta ac
utrida ſunt: proinde ſanitas nec expectari,
ec ſperari poteſt. Nam vt Hippo. Prorrhe-
icon lib. 2. Eum, qui ab hydrope, ſiue aqua
nter cutim correptus eſt, & ſuperſtes eſſe
olet, bonis viſceribus præditum eſſe opor-
tet.

3. tet. Mulieres autem & virgines, quibus ſuppreſſi menſes, minus à ſanguinis vomitione periclitantur; neq. enim viſcera harum corrupta ſunt: & ſuperueniens menſtrua purgatio ab omni periculo eas vindicat.

SCHOLION.

SANGVINEM vomitione ex tribus interioris corporis locis reiectum ſcripſimus: ex iocinore
1. videlicet, liene, ac ex vtero: Perquam raro autem ex iocinore profundi contingit. Cui autem ex hoc profuſus fuit, vini potatione delectabatur; citò tamen & inde offendebatur. Crebrò, poſt largiorem vini potationem, calorem per vniuerſum corpus ſentiebat veluti febrilem: aderat ſitis, linguæ ariditas, vrinæ rubedo, & ſubinde in dextro hypochondrio quidam dolor. Super calfactus, mox remediis quibuſdam ſibi familiaribus vtebatur, vt Zulapio ex aquis Cichorij, Intybi, Acetoſæ, cum Serapio ex Cichorio, ex Intybo. quo cùm ſæpe reſtitutus ſibi videretur, tandem poſt languorem quendam, corporiſque deprauatum, & ad citrinum luteum inclinantem colorem, ſanguinis vo-
2. mitione copioſa correptus, defecit. Ex liene ſanguinem vomitione reiicientes multos cognouimus: pallentes hi fuere, & ſæpenumerò in ſiniſtro horum hypochondrio tumidus ſplen manifeſtè ſentiebatur, ſed ante vomitionem. Nam à vomitione, exonerato iam ſplene, ſubſederat tumor, nec deprehendi poterat. Plerique horum tertia, aut

quarta

ſtarta vomitione, vel etiam frequentiore (multis
ter ſingulas menſibus vt plurimum intermediis)
erierunt: alij poſt crebras vomitiones in Aſciten
pſi, tandem & mortui ſunt. Vnum aut alterum
oſtro conſilio poſt vnicam vomitionem ſeruatum
neminimus: & quidem frequenti Abſynthij quo-
uo modo vſu; vt in noſtris Stirpium Hiſtoriis
cap. De Abſynthio ſcripſimus.

Ab vtero autem ſuppreſſis menſibus rarò item ſanguinis vomitio ſuperuenit. Virgini verò cuidam accidiſſe mihi obſeruatum: quæ in ipſa vomitione grauiter laborauit: poſtea verò idoneis adhibitis remediis, & ſanguine ex interiore vena prope talum detracto; cùm menſtrua purgatio ſucceſſiſſet, bene ſe habuit. quod & Aphoriſ. 34. ſect. 5. Hippocrates docet: Mulieri ſanguinem euomenti, menſtruis erumpentibus, ſolutio. 3.

De omnium internorum viſcerum citra doloris ſenſuum corruptione.

CAPVT XXVII.

VLCERE ventriculi viſus fuit quidam ceruiſiæ coctor laborare; non tamen exterioris, ſed interioris partis: huic non modò ventriculus malè affectus erat, ſed omnia interiora viſcera corrupta ac fœtidiſſima. Multo tempore hic pallidus admodum fuerat, & mali in facie coloris: circa digitorum articulos tumores habebat: dele-

delectabatur ceruiſia forti & medicata, quæ ſcilicet præter fruges, & alia quædam admittebat, quæ ebrietatem faciunt: inter quæ & chamæleagni fructus ſunt. Contigit autem huic anno quodam, Martio menſe, vt ventriculo pure ac crudis quoque humoribus repleto, cibum potumque non ſolùm auerſaretur, ſed conatus, ne tranſmittere quidem potuerit. Profuit ſerapium acetoſum, cuius vno aut altero cochleari aſſumpto, mox pituitam crudam, copioſo pure permixtam, vomuit: quòd cùm aliquotiens deinde faceret, & vomitus tandem non amplius ſuccederet, ad ſanitatem ſe rediiſſe ſibi perſuadens, alia ac plura remedia admittere recuſauit. Superuenit paulò pòſt digiti vnius ſiniſtri pedis ſphacelus: qui cùm arte ac diligentia experti chirurgi conſtitiſſet, mox dextrum pedem grangræna occupauit, & velociter progrediens breui ſupra talos peruenit. Hoc tempore cùm de vitæ periculo admoneretur, reſpondit ſe nulla corporis parte dolere, neque vnquam anteà doluiſſe: Ita abſque dolore, pauciſſimis pòſt diebus, ſub initium menſis Iunij, è vita migrauit: tertio videlicet menſe, ex quo pus vomuiſſet. Huius omnia viſcera, quæ aperto cor-

corpore in conſpectum venere, corru-
iſſima fuere, multo ponè conſiſtente pu-
: quorum tantus fœtor, adeoque grauis ac
oleſtus, vt diutius hærere non fuerit poſ-
bile; multò minus ſingulas partes luſtrare:
tam fœtidum corpus neceſſum fuerit
ox ſepulturæ committere, alioqui vniuer-
familiæ grauem moleſtiam allaturum.
detur hic interna viſcera ſenſu deſtituta
nbuiſſe: contrà plane, quàm nonnulli alij;
uibus hæc ſenſu prædita ſunt.

De vlcere in gibba Iocinoris parte.

CAPVT XXVIII.

MVLIER quædam ex plebe dolore grauí in dextro hypochondrio tor-
uebatur: color eius quaſi ictero laborantis:
rpus extenuebatur: tumor pedum aut
ntris ſucceſſit nullus: vrina rubicunda
cinoris inflammationem præ ſe ferebat:
ec deerat febris. Cùm autem nullis reme-
iis dolor cederet, tandem vitæ finem fe-
t. In iocinoris huius gibba ſiue conuexa
rte magnum, amplum & profundum vl-
us in conſpectum venit, quod veriſimili-
r inflammationi ſucceſſit. Fuere huic viſ-

cera,

cera, atque ipſum iecur ſenſu prædita; contrà planè quàm ſuperiori, cui citra dolorem viſcera computruerant.

De Inflammatione muſculorum abdominis.

CAPVT XXIX.

INFLAMMATIO muſculorum abdominis ex iis eſt, quæ rariſſimè contingunt: Idcircò & Medicum iudicio falli facilè contingit. Scriba quidam, cum ruri haud procul Antuerpia eſſet, dextri lateris cum febri dolore correptus, ſed iuxta, ac paulò infra nothas coſtas. Medicum accerſiuit, qui venæ ſectione imperata, eclegmata, linimentaque præſcripſit, qualia Pleuritide laborantibus adhiberi ſolent, (Pleuritim enim morbum eſſe exiſtimabat) Ab his verò cùm malè æger haberet, febrisque intenderetur, domum vehi poſtulauit. ad quem deinde vocatus, hominem offendi febricitantem quidem, ſed debilem, & viribus parum valentem, dextrum hypochondrium nonnihil dolentem; ventre verò vehementer diſtento, ac veluti hydropici alicuius tumente. Exhibui mox purgans medicamentum, ſed in exigua quantitate.

quod

uod cùm feliciter ceſſiſſet,poſtridie idem,
:d in maiore quantitate propinaui. quo,
xpurgatis multis vitioſis humoribus, ſini-
ra ventris pars tota ſubſedit: dextræ verò
ımor permanſit. Et cum non modò tumi-
ı hæc pars relicta eſſet, ſed & durior, ac di-
tis renitens, cataplaſma admoui, quo tu-
ore intra paucos dies emollito, nuſquam
rò apparente loco, per quem pus eruptu-
m ſperari poterat,ſectionem adhibuimus,
lhibita diligentia ne peritonæos membra-
ı vulneraretur: qua circa inferiorem ven-
s partem facta, mox copioſum effluxit
ıs; quo deinde expurgato, vulnereque ſo-
lato, æger ſanitati reſtitutus eſt: adhibita
terim bona victus ratione & paucis re-
ediis.

SCHOLION.

M VSCVLORVM autem hanc abdominis, ac eius qui ex dextro hypochondrio oritur, ſſe inflammationem, ipſa curatio oſtendit. Vn- etenim pus niſi ab huius inflammatione? Non ſiquidem veriſimile, iocinoris fuiſſe inflamma- nem, & ab hac pus intra peritonæum & abdo- nis muſculos abſceſſiſſe. Cùm autem iſte muſ- ıs ex ſexta, ſeptima, & octaua coſtis originem at, haud mirum, ſi lege conſortij dolor ad co-

ſtas initiò peruenerit, & lateralis inflammationis ſpeciem exhibuerit; præſertim in profundo latitans, & nullam ſui notam foris oſtendens

De Sphacelo Iocinoris.

CAPVT XXX.

De pulmonis ſphacelo capite XXIIII. egimus, de Iocinoris ſphacelo modò agendum. Nobilis quidam ac generoſus vir nonnullarum rerum ſuarum iacturam paſſus, graui mœrore & animi dolore correptus, in melancholiam incidit, aſſiduè triſtis, cogitabundus, ingemiſcens: parſimonia iacturam ſuam reparare laborabat: metuebat lemures & ſpiritus quoſdam. Cùm autem malum intenderetur, nec ſpes aliqua ſupereſſe videretur, vt ad mentis ſanitatem redire poſſet, commiſſus eſt monachis quibuſdam, apud quos multis annis vixit, perpetuò ſui ſimilis, cogitabundus, ſuſpiria ducens, ſolitudinis amans, à riſu ac iocis omnino alienus. Poſtquam autem hoc modo annis (plus minus) XX. vixiſſet, tandem de virium ſuarum debilitate conqueri cœpit, & cibum ac potum auerſari: quæ tamen citra appetentiam admiſit, & admonitus aliquan-

liquanto tempore ſumpſit. Nulla aderat febris: ſitis nulla; vniuerſum corpus frigere videbatur: pedes proceſſu temporis œdematoſi facti ſunt. Vrinæ autem rubicundæ erant, veluti ſi febris ardens, aut iocinoris inflammatio adfuiſſet: quæ, quales reddebantur, permanebant, nec ab aëre, ut frigore perturbabantur. Malo autem graueſcente, ad alium cibum ſumendum, præter exiguam ſorbitionem, adduci haud potuit. Ita tandem deficiente naturali facultate, inedia quodammodò confectus, è vita migrauit. Huius hepar colore vndequaque nigrius, quàm ſecundum naturam, apparuit; ſed tamen minus nigricans, quàm pulmonis ſphacelo correpti ſubſtantia: impreſſorum digitorum, vel alterius cuiuſque vestigia facilè retinuit: nec minus facilè ſoluta parenchymatis vnitate, rimas contrahebat. Manifeſtum hinc hepar huius ſphacelo quoque correptum, & vrinæ ruborem, haud à calore iocinoris, ſed ex debilitate penè abolitæ facultatis naturalis, natum eſſe: vrinam eadem de cauſſa talem permanſiſſe, qualis fuit reddita; quod crudiſſimis proprium eſt.

E 2 SCHO-

SCHOLION.

SPHACELVS eſt partis alicuius mortificatio, quæ accidit propter natiui caloris priuationem, atque in ipſa parte exſtinctionem. Fit autem hæc abſque purulentia aut ſanie vlla, in parte affecta exiſtente, forma etiam ſiue figura & quantitate vt plurimum etiam permanentibus; ſed ſenſu & motu omnino abolitis & colore in nigrum permutato. Neq. ſemper præcedit inflammatio; (vt nonnullis videtur) ſed ex ſola natiui caloris priuatione frequentius oritur: veluti in pede coctoris ceruiſiæ, de quo cap. XXVII. & in pueri membris de quo cap. LIII. Quibus ſphacelus ſuperuenit non præcedente alicuius partis inflammatione, ſed ex ſolius caloris natiui defectu. Qui propter ſui paucitatem ac imbecillitatem ad extremas partes perferri non potuit. Talem autem mortificationem pulmoni, iocinori, ac lieni accidere poſſe; licet à veteribus non ſit ſcriptum, ipſa tamen obſeruatio oſtendit, nec repugnat ratio. Nam cùm horum viſcerum ſubſtantia laxa ac rara ſit, & præcipuè pulmonis ac lienis, neque ſoliditatem magnam obtineat, ipſorum natiuum calorem, & quandoque perire, & per frigidam intemperiem extingui contingit. Et potuiſſent veteres horum viſcerum ſphacelos quoque obſeruaſſe, ſi in diſſectionibus corporum vel diligentiores, vel audaciores exſtitiſſent. Sed quia in humanorum corporum diſſectionibus minus verſati, non ſolùm multa ad fabricam & ſtructuram humani corporis facientia

ipſos

ſos latuerunt, ſed & multorum affectuum cauſas
gnorarunt, quas corporum diſſectio oſtendit ac
etegit.

De Vrina in morbis frigidis, & ex cruditate natis, rubente.

CAPVT XXXI.

RVBET autem vrina non modò ſphacelo correpto iocinore, vel in morbis
alidis, vt in febribus ardentibus ac tertia-
is, partiumque internarum inflammatio-
ibus: ſed & non rarò iocinore ac ventricu-
per diuturnos & longos morbos cum re-
igeratione debilitatis. Tingitur quoque &
on rarò vrgentibus coli doloribus, quando
delicet crudi humores inteſtina occupát,
: excrementorum exitum remorantur.
Honeſtus ciuis quinquagenarius libera-
s à quartana, quæ menſes quattuor aut
inque eum detinuerat, in lienteriam in-
dit. alui excrementa liquida erant & cru-
admodum: nullus febrilis calor reſtabat:
tremæ partes crebrò frigebant: vrinæ au-
m admodum rubentes, vt in febribus ar-
ſtiſſimis, ac viſcerum inflammationibus,
parebant. Verùm nos harum nullam ra-
nem habentes, ſed ad alia & cruditatem
E 3 reſpi-

reſpicientes, conſulendum putauimus ventriculo: deinde & iocinori per præcedentem quartanam debilitatis: proinde victus rationem calfacientem & reſiccantem inſtituimus, vinumque exhibuimus generoſiſſimum ac potens, quale Hiſpanum eſt. Medicamenta fuere Diagalanges, Diatrionpepereon, & eius generis ſimilia. Quibus tantum promouimus ac profecimus, vt concocta apparerent excrementa, & vrinæ color remitteretur, ac ſimilis ſanorum redderetur. Quibus ſic ſe habentibus, cùm ſe ſanitati reſtitutum æger exiſtimaret, ſecretò ceruiſiam bibit: mox autem vrinæ color iterum in rubore multùm intenſus, manifeſtè oſtendit, ex ventriculi cruditate ac refrigeratione vrinam quandoque tingi, ac valdè rubicundam reddi. Deinceps itaque à ceruiſia abſtinuit; vrinæ verò & mox iterum ſanorũ ſimiles. Nec prius ceruiſia vſus eſt, quàm integrè ſanitati reſtitutus foret.

Alteri, viro quidem generoſo, vrina quoque admodum rubens, abſque febri tamen fuit, qui coli doloribus vnà cum alui obſtructione torquebatur. Profuit enema anodynon, à quo, mox leuato dolore, ſtatim ſimiliter vrinæ color valdè remiſſus, & ſanorum

rum ſimilis redditus: cùm verò ab enemate ceſſaretur, recurrente dolore, iterum vrina in rubore tingebatur, donec ſæpius repetito enemate, coli dolor omnino conquieuiſſet, aluusque ſponte ſua ſuccederet, tunc enim vrinæ colores, quales ſanorum, perſtiterunt.

SCHOLION.

HÆC autem propterea referimus, quòd plerique perſuaſum habeant, non aliunde quàm à calore vrinas tingi poſſe, qui, tali in colicis doloribus apparente, temerè ad febris curationem confugiunt, neglecto coli dolore, quem etiam augent. Quod ſi autem iſti legiſſent, quæ Galenus ſcribit lib. 1. ad Glauconem, non potuiſſent ignorare, vrinas etiam à cruditate, & in frigidis morbis rubicundas quandoque eſſe. Nam vbi de quotidiana febri agit, quæ crudorum humorum ſoboles eſt, ſic ſcribit: In quotidianis aut albæ, aut tenues, vel craſſæ, & turbulentæ, aut rubræ vrinæ apparent. Addit in Commentariis Martinus Akakia, rubras fieri, vbi per imbecillitatem iecoris aut venarum, ſerum aut rubra ſanies vnà cum vrina emittitur.

De Vrina rubente propter renum debilitatem.

CAPVT XXXII.

NEC rarum quoque ſanguine permixto vrinam reddi rubicundam: ſed cùm magna parte vel craſſus vel grumoſus ſit,

facilis eius dignotio. Sed adeo tenuem vrinæ permiſceri, vt ſubſtantia eius nullo modo permutata, colorem tantummodò intendat, admodum rarum eſt.

Sic autem Iuueni XXVIII. (plus minus) annorum contigit. Reddiderat hic vrinam aliquot menſibus perpetuò rubentem, conſiſtentia ſatis tenuem; & ferè perſimilem acutè febricitantium lotio. Conſuluerat ſeniores Medicos, qui remedia veluti ſupercalfacto iocinori adhibuerant. Tandem ad me, tùm etiamnum iuuenem, venit: lotium inſpexi rubicundum quidem: cum autem non appareret iuuenis (qui præſens aderat) febricitare, percuntatus num aliquando febricitaret, negabat, ſed ſe continuò quaſi frigere iam ab aliquot menſibus reſpondit; corpuſque ſuum extenuari ſenſimque macrius reddi, vireſque infirmiores, & reſpirationem difficiliorem; & ea, quibus eouſque vſus eſſet, nihil profuiſſe. Quibus intellectis, placuit in alterum diem lotium relinqui, atque tunc ſedimentum eius conſiderandum; quod quidem ſanguinis inſtar (vt, quod non niſi ſanguis eſſet) rubebat, reliqua ac ſuperiore vrinæ parte exiguùm colorata, & pallidè lutea, nullam febris no-

tam

tam referente. Proinde nullum in iocinore calorem ſubeſſe collegi, ſed renes debiliores factos, venarumq́ue ora rariora, ſanguinem tenuem dimittere: Idcircò mutata curandi ratione, iis vſus, quæ renes roborare, venasq́ue adſtringere potuerunt, adhibita victus proba ratione, & ſimul lacte caprino: ac ſic vrina rubere deſiit: & corpus nutriri, viresq́ue reparari contigit: atque ita Iuuenis ſanitati tandem reſtitutus eſt.

SCHOLION.

HVIVSCEMODI ſanguinis profuſionem, quæ accidit propter oſcula venarum rariora facta, vel ipſum ſanguinem attenuatum διὰ πήδησιν, quaſi tranſcolationem vocant. Contingit verò & aliis modis ſanguinem cum vrina excerni: 1.
Quandoque etenim calculo aliquo maiuſculo per vreteras deſcendente, ſanguis vnà comitatur, ſed qui nigricans & grumoſus redditur. Calculus verò etiam in veſica exiſtens profuſi ſanguinis quandoque cauſa eſt; quando laborans equitatione vel aliàs vehementius ſeſe exercuerit. 2.

Menſtrua quoque quandoque cum vrina permiſcentur. 3.

Iam repreſſus de gingiuis profluens ſanguis ad veſicam deſcenderat; vt cap. XV. Vulneratis renibus vrinæ initiò ſanguinem, deinde pus admixtum habent: veluti mulieri contigit, quæ pugione 4. 5.

vulnus in lumbis acceperat: mox enim ſanguineam, deinde purulentam vrinam reddidit, donec & vulnus & ren curatus eſſet; quem vulneratum fuiſſe, particula eius è vulnere exempta oſtendit.

6. Exulceratos renes comitatur & ſanguis cum vrina, pus deinde ſequitur, niſi prius renes curentur.

7. Iam & à magnæ ætatis ſenibus craſſa & ſanguine permixto in rubore nigricans quandoque vrina redditur, quæ penè abolitam renum facultatem oſtendit, & parum vitæ ſupereſſe præſagit

De Scorbuto.

CAPVT XXXIII.

INTER raros caſus, morbus haud dubiò annumerandus venit, quem noſtra hæc ætas Scorbutum appellat: Germani Scorbuck. De quo tametſi breuiter ſcripſimus Hiſt. Stirp. Pemp. quartæ lib. 5. cap De Cochlearia; tamen & hoc loco paulò latius de eodem agendum, haud abs re, fuit. Eſt autem morbus iſte longus ac natura ſua diuturnus, grauis item & moleſtus. Germaniæ, quæ ad mare Balthicum, ἐπιχώϱιος ac familiaris fertur: ac deinde oræ maritimæ Friſiæ ac Cimbricæ Cherrhoneſi, quæ modò Dania. Vnde iam olim ad Brabantos peruenit: nunc verò & Bohemiæ ac Sileſiæ inno-

innoteſcere incepit. Tument ac exulcerantur gingiuæ, & non rarò ſupra ipſos dentes attolluntur, oris fœtor inde accedit. Crura & quandoque pedes liuores occupant, haud diſſimiles iis, qui parte aliqua ſuggillata apparent: Liuent quandoque & femora: in brachiis verò & huiuſcemodi liuores videre, ſed perquam rarò, contingit. Subinde verò in femoribus non quaſi ſuggillationes, ſed puncta liuentia reperiuntur, qualia à pulicum morſu relinquuntur. Si magnus & diuturnus eſt morbus, & remedium non adhibeatur, tandem & hypochondria liuent: poſtremò verò & ventris tormina accedunt, ſubſequente morte. Præter verò hos liuores, faciei & reliqui corporis magna ex parte pallor accedit: pedes verò & quandoque intumeſcunt. Morbi cauſa craſſus frigidusq́ue humor, qualis eſt melancholicus ſuccus, ſanguinis fex, non ex aduſtione natus: cuius fomes eſt praua victus ratio; præſertim ſecale corruptum, per quod anno 1556. apud Brabantos irrepſit. Nam cùm propter validam famem, ſecalis vſus eſſet ex Boruſſia aduecti, non pauci à Scorbuto malè habere inceperunt: nonnulli tamen grauius, alij mitius laborarunt, pleriſq.
nulli

nulli liuores apparuerunt, ſed circa gingiuas mali labes ſeſe tantũmodò oſtendit. Olaüs Magnus in Septentrionalium gentium Hiſtoria: Caſtrenſis, ait, eſt morbus, qui vexat obſeſſos & incluſos: ac ſalſorum videtur ciborum eſu naſci, frigida verò murorum exhalatione foueri. Noui ego quendam ádmodum anguſto carceri incluſum, loco non humili, ſed editiore, vbi nulla murorum exhalatio; & aëris liber per patentes feneſtras ac cancellos erat aditus, hoc morbo ſatis grauiter affectum; cui non praua victus ratio, ſed anguſti & diuturni carceris tædium morbũ pepererat. Curatio huius morbi per nonnullas herbas præcipuè perficitur, vt ſunt Naſturtium hortenſe, tùm & aquatile Naſturtium: quod à Dioſcoride Σισύμβριον ἕτερον: Item & Cochlearia, à forma cochlearis dicta, quæ ſapore Naſturtium refert. Commendatur verò & Anagallis aquatica: verùm hæc viribus minus præſtat. Decoquuntur in vino, aut in lacte à tenuioribus: decoctum aliquot diebus bis aut ter in die bibitur. Atque hoc ſolo nonnulli contenti, haud alia remedia requirunt: os etiam ac gingiuas eodem; quod bibitur, decocto abluentes: Nonnulli verò & contu-

ſarum herbarum ſuccum propinant, qui efficacior decocto eſt. Vſus ſum & quandoque Conſerua (vt vocant) ex Naſturtio, quæ cum vino propinata admodum efficax fuit. Sed ex ratione eſt, vt præter iſtas herbas, bona victus ratio inſtituatur, & praui humores vacuatione, ſi vires ferant, minuantur: ori verò ac gingiuis commodis remediis prouideatur.

Laborandum autem ante omnia, vt panis ex optimo ſit tritico paratus, & probè ſit coctus ac fermentatus. Ab omnibus ſalſamentis & fumo duratis abſtinendum: piſces quoq. haud conueniunt: fructus horæi crudi pernicioſi ſunt. probatur cibus ex optimis carnibus. Vino vtendum eſt albo, aut, ſi ita conditio ægrotantis poſtulat, ceruiſia tenui & probè defecata. Humores per aluum vacuandi ſunt. Vtilia ſunt folia ſenæ, epithymum, veratrum nigrum, ſi vires ferant. & ex compoſitis, Confectio hamech: quibus ea addenda ſunt, quæ & morbi conditio, ac ſimplicium facultas requirit: vt ſunt radices polipodij, aut capparis, aſplenium, vulgò Ceterach, hepatorium vulgare, caſſytha, fumus terræ, vuæ paſſæ, aniſi aut fœniculi ſemen: Admiſceri verò

&

& Agaricum quandoque expedit, vel etiam Hermodactilos. Sanguinis detractio non, niſi vbi vires validæ ſunt, & plenitudo magna, conueniens eſſe poteſt: morbi enim cauſa omnino frigida, & per ſanguinis miſſionem corpus amplius refrigeratur. Ori quoque prouidendum eſt collutionibus ex herbis calidis, propter morbi cauſam, vt diximus, frigidam; vt ex thymo, roſmarino, ſaluia, hyſſopo vulgari, quibus adſtringentia quædam admiſcenda: veluti galbuli cypreſſi, radix byſtortæ, aut nonnihil aluminis: quæ aquæ ſoli, aut cum vino mixtæ incoquenda ſunt. Decocto os & gingiuæ crebrò abluendæ, præſertim addito nonnihil mellis roſacei, quod ad abſterſionem facit. Vni tantummodò me ſanguinis miſſionem imperaſſe recordor, illi nempè quem ſcripſimus anguſto carceri aliquandiu incluſum fuiſſe: qui vir erat fortis, boni habitus, temperamenti calidi, cuius pulſus ſecundum omnem dimenſionem magnus, & valdè fortis, præter alia, plenitudinem oſtendebat. Huic aliquot vnciæ ex ſiniſtro brachio detractæ fuere: poſtea exhibitum medicamentum purgans ex iis, quæ ſuperius oſtendimus, additis hermodactilis & confectione ha-

ne hamech. Deinde vſus decocto naſturtij ex aqua & vino, paucis diebus ſanitatem conſequutus fuit: ſemel atque iterum intermediis diebus purgatione repetita: & ori ac gingiuis remedio adhibito; quod fuit collutio, ex decocto hyſſopi, ſaluiæ, roſmarini, cui additi galbuli, cypreſſi, aliquot grana vulgò dictarum cubebarum, & aliquid nucis myriſticæ: poſtremò verò & nonnihil mellis roſacei; quo oris malum facilè quoque emendatum.

Alij citra ſanguinis miſſionem curati ſunt: quibus purgatio, deinde vſus naſturtij vnius, aut cochleariæ herbæ, & oris collutio ad ſanitatem contulit. Imbecillibus verò & viribus parum valentibus nec purgans exhibitum. Nonnullis verò & ſolum oris medicamentum ſatis fuit, quibus videlicet ſolæ gingiuæ malè affectæ. Podagrico cuidam, ſi quando decumberet, mox liuores circa pedes & crura exorti ſunt, qui ab aſſumpta naſturtij cum vino conſerua citò euanuerunt.

SCHOLION.

HIPPOCRATES lib. De Morbis internis morbum quendam deſcribit, εἰλεὸν αἱματίτην, id eſt,

id eſt, voluulum ſanguineum dictum; qui cùm Scorbuto, ſi non per omnia, in plurimis tamen conuenit: *Ex ore* (ait) *malè olet à dentibus, & gingiuæ diſcedunt, & à naribus ſanguis fluit: Aliquando etiam ex cruribus vlcera pullulant, & alia ſaneſcunt, alia emergunt, & color fit niger & cutis tenüis.* Sanguinem autem è naribus profluxiſſe in hoc morbo memini, ſed rarius tamen obſeruatum. Vlcera verò ſubinde naſci nonnulli affirmant; verùm hæc mihi comperta affirmare nequeo. Nec hæc perpetuò adeſſe, ſed quandoque, Hippocrates ſcribit. nigricant autem ſuggillationibus perſimiles maculæ, & cutis ſupertenſa, quia tranſparens, tenuis apparet. Quod autem ſequitur: *Eſt autem ad deambulandum ac laborandum promptus*, videtur corruptum. Nam malè habentibus cruribus ad deambulationem & laborem, promptitudinem adeſſe, vix credibile. Proinde pro πρόθυμος, hoc eſt, promptus; rectius legendum, οὐκ πρόθυμος, hoc eſt, non promptus. Vlcera verò his qui bilioſo ſunt temperamento potiſſimum fiunt: vt Hippocrates lib. De Internis affectionibus oſtendit. *Quicunque*, inquit, *ſplenem habent magnum, ſi quidem bilioſi ſunt, hi mali coloris fiunt, & malis vlceribus ſcatent &c.* Cùm autem huius affectus cauſa, frigidus, craſſus ac feculentus humor exiſtat, & talem promptiſſimè lien recipiat, & ad ſe pertrahat, tumore quoque vnà afficitur, & maior fit. Quod etiam Hippocrates ſcribit Prorrheticon lib. II. Gingiuæ, inquit, vitiatæ & oris graueolentia his ſunt, quibus ſplenes magni. *Quicunque verò habent ſplenes magnos, & neque ſan-*

ſanguinis eruptiones ipſis contingunt, neque oris graueolentia, horum tibiæ vlcera praua habent, & (malim legere, *aut*)*cicatrices nigras.* Succedere autem ſpleni magno vel ſanguinis vomitionem, vel Scorbutum, vel Aſciten à nobis frequenter obſeruatum.

De Vrina intra peritonæum collecta.

CAPVT XXXIIII.

ASCITICIS aquoſos humores in cauitate ea contineri, quæ inter peritonæũ & inteſtina, in confeſſo eſt: colligi verò & illic vrinam poſſe præciſis vreteris, Gale. lib. 1. De Naturalibus facul. prolixè docet. accidit verò & idem veſica læſa ac exulcerata.

Monialis quædam virgo quinquaginta quinque aut ſex annorum, multo tempore circa inguina & pubem doluit; nullis interim ex vtero prodeuntibus excrementis: ſuperuenit tandem ventris tumor, quo indies maiore facto, neque vllis cedente remediis, mors tandem ſubſequuta eſt. Toto autem quo laborauit tempore, facies perpetuò elegantis & viuidi, vt in ſanitate, perſtitit coloris: ſiniſtri tantummodò cruris ſupra talos dolor moleſtus erat, cùm tamen nihil illic mali appareret. Huius venter non aquoſo humore alio, ſed vrina plenus ex-

ſtitit, quæ ex læſa & pertuſa veſica in hunc influxerat. Vterus ſiquidem omnino exulceratus fuit, ac ita quidem, vt ne figuram ſuam retinuerit: veſica quoque, qua parte ipſum contingebat, ſimiliter & aliquot foraminibus hians; per quæ vrina in ventris cauitatem delata fuerat. Reliqua viſcera, hepar, ac lien, omni labe ac vitio carebant: atque idcirco color faciei, vt diximus, haud fuit permutatus. Quod autem ex vtero excrementa nulla deſcenderint, hymen obſtitit, quod natura virginibus conceſſit. Nam hoc integro, nihil ex vtero deſcendere, aut deferri poſſe, vel hinc apparere poteſt.

De alui excrementis intra peritonæum collectis.

CAPVT XXXV.

VRINAM veſica perforata in ventris cauitatem profluere ſuperiore capite oſtenſum eſt: Sed & alui excrementa vulneratis inteſtinis eò quoque deferri poſſunt. Vxor fuit Medici, formoſa & viuido calore prædita, carnoſa quoque & ſatis pinguis. Hæc poſteaquam nupſiſſet, concepit, ac deinde

deinde peperit, ſed fœtum nec plenè geſtatum, nec vitalem. Poſt partum venter non modò ſubſedit, ſed & paulò pòſt auctior factus eſt, ampliusque quàm prius intumuit. ſuſpicio nata eſt, collectos eſſe in ventre aquoſos humores, tametſi faciei color nón mutatus, ſanitatem viſcerum præ ſe ferret: nec pedes (quod ſæpè hydropicis accidit) tumerent: & vrinæ ſanorum ſimiles. Exhibita quandoque initiò hydragōga medicamenta, verùm ab his nulla aquoſi humoris ſucceſſit purgatio: ſed torſiones admodum moleſtæ, vt non temerè ab vſu omnium medicamentorum abhorruerit, & Medici abſtinuerint. Ceſſatum itaque eſt ab omnibus purgantibus medicamentis. In hac autem tanta miſeria annos (plus minus) duos vixit: ventre interea in tantam molem & altitudinem diſtento, vt vix genitales ſuas partes manu propria contingere quiuerit. Admirabantur Medici quotquot eam ſubinde viſebant, ventris tantum tumorem, facie optimè colorata, & nullis morbi notis in vrina apparentibus. Acceſſit ſucceſſu temporis reſpirandi difficultas, quæ indies increſcens ac moleſtior facta, nec vllis

cedens eclegmatis, tandem vitæ impoſuit finem. Diſſecto ventre non aquoſus humor, ſed ſordes nigræ, quales in cloacis, effluxerunt, craſſæ, fœtidæ, quibus fruſtillatim omentum permixtum, quod ſolum à tantis ſordibus computruerat. Sordium autem tanta fuit quantitas, vt quattuor vrnas vel amplius implere potuiſſent, quarum ſingulæ quadraginta libras menſurales continent. Diſtenſio autem ventris tam quoque magna, vt peritonæum, cùm amplius diſtendi non potuerit, aliquot locis à ſuperioribus partibus ad inferiores vſque fiſſum fuerit, & iecur cum liene ac ventriculo, relicta propria ſede, cedente ſepto tranſuerſo, intra pectoris ſpatium aſcenderit: pulmone cum corde ſurſum collum verſus in anguſtias coacto. Quæ viſcera integra nec vlla parte vitiata fuere. Non libuit in tantis ſordibus inteſtina eximere, & diligentius perquirere: ſed dubium non eſt, ſordes iſtas non aliunde, quàm ex inteſtinis vulneratis ac læſis profluxiſſe. Nec etenim alia via aut modo in hunc locum peruenire potuerunt.

De

De Ilei dolore.

CAPVT XXXVI.

PHARMACOPÆVS maximo Ilei, tertio quoque die, dolore torquebatur. quo ſæuiente febris aderat ſatis vehemens, & vmbilicus vnà cum circumuicinis partibus in tumorem attollebatur. Iniecto autem in ipſis doloribus enemate ſatis acuto, expurgatisque vitioſis, admodum viſcidis, craſſis, fœtidisque fecibus, dolor conquieuit, febrisque ceſſauit. Quod cùm ſæpius contingeret, & nec deſinerent huiuſcemodi tertianæ exacerbationes, nec enemata, niſi cùm adhiberētur, prodeſſent, de aliis remediis deliberatum. Tentata quędam ſunt, ſed cùm nec his dolores integrè ſedarentur, pilulæ Iliacæ occurrerunt, quæ à Rhaſi lib. IX. ad Almanſorem deſcribuntur. Harum ſcriptulus in die quietis exhibitus, admodum prauos & vehementer fœtentes humores eduxit: quibus expurgatis, Ilei dolor multùm ſopitus. cùm autem in vniuerſum non ceſſaret, eædem in paulò maiore doſi exhibitæ: quibus reliquis humoribus eductis, Ilei dolor omnino conquieuit. De iſtis pilulis in capite de Colocynthide ſcripſimus

in noſtris De ſtirpibus Hiſtoriis. Earundem verò ſingularem facultatem ſæpius, in ructu autem moleſtiſſimo valdè mirificam compertam habemus. Hiſpano cuidam militi adeò moleſtus ac difficilis erat aſſiduus ructus, vt in extremis verſari videretur, cùm ad eum vocarer. Vſus fuerat admodum multis remediis; ſed fruſtrà omnibus: nec quicquam per hæc profecerat, niſi quòd vires eius inſigniter forent deiectæ. Huic initio exhibuimus pilulam vnam decem granorum pondere, perquam vitioſis ac fœtidis humoribus nonnullis expurgatis, melius habere videbatur: poſtea paucis diebus interpoſitis data grana quindecim; tertio verò ſcriptulus vnus: quo aſſumpto & expurgatione prauorum humorum ſuccedente, qui antea lecto affixus veluti moriturus iacuerat, ſurrexit, & quocunque libuit, ambulauit, & cibum potumque cum appetentia aſſumpſit.

De Colo flatu diſtento.

CAPVT XXXVII.

TONSOR quidam ex dextro hypochondrio efferri ſibi quiddam conquerebatur, quod in ſiniſtro conquieſceret,

quo

quo ſuper ventriculi fundo tranſeunte, cibi potuſque portio regurgitans, ſubitò per os exiliebat, veluti lagena aliqua coriacea compreſſa, eius quod in ea continetur, cum impetu pars quædam reiicitur. Multorum imperitorum Medicorum opera vſus, vehementia medicamenta, ac violentiſſimas purgationes ſuſtinuerat; ſed cum huiuſcemodi remediis malum non cederet, tandem defecit.

Huius inteſtinum colon à dextro in ſiniſtrum, & qua parte ventriculi fundo incumbit, flatu omnino diſtentum erat, & ab omnibus excrementis vacuum: reliqua inteſtina fecibus plena; ex quorum ſuperioribus cum feces deſcenderent, impetu quodam violento per diſtentum colon ferebantur, ventriculi fundo compreſſo. Vnde factum eſt, vt cibi potuſque portio ad os ſubitò regurgitaret.

De Tympanite.

CAPVT XXXVIII.

TYMPANITEN cum Aſcite in pleriſque conuenire, & in paucis differre, multi ſentiunt. Nam in vtraque ſubeſſe

aquoſum humorem & flatum; differre autem maioris minoriſque ratione. In Aſcite plus eſſe aquæ, minus flatuum: in Tympanite è contrà plures eſſe flatus; aquæ verò quantitatem minorem. Sunt autem & qui Tympaniten in Aſciten tranſire poſſe credant; flatu videlicet inſpiſſato, ac veluti nubilo reddito. Sed ſi Tympanites fuit, quem aliquando obſeruauimus, multùm ab Aſcite differens eſt: difficillimus quoque ac acutiſſimus morbus, citoque interimens.

Monachus quidam multo tempore, aliquot etiam annis, circa vmbilicum torſiones cum ſonitu ac ſtrepitu admodum moleſtas ſenſerat, quæ nullis remediis ſuperari vnquam potuerunt. Tandem ſubitò quodam tempore venter vniuerſus in tumorem prægrandem attollitur: vrina & aluus ſupprimuntur. Enemata & potiones nihil proficiunt, omnia fruſtrà, nulla ſuccedente alui expurgatione: ſic magnis doloribus confectus, vitam cum morte commutauit.

Simile & quiddam accidit coriario, cui quoque venter citò tympani in modum diſtentus, ſonitum pulſatus dedit. Nec hic vllis remediis reſtitui potuit: aluo quoque & vrina ſuppreſſis.

SCHO-

SCHOLION.

De hoc morbo ſcripſit Hippocrates Aph. XI. lib. quarti: *Quibus tormina & circa vmbilicum labores, & lumborum dolor, qui neque à medicamento, neq; aliter ſoluitur, in aquam intercutem ſiccam firmatur.* Hydrops autem ſicca à poſterioribus Medicis, vt Galenus ait, Tympanias dicitur: quoniam ſummus venter percuſſus talem ſonitum edit, qualem tympana. Non temerè autem eſt, quod Hippocrates ſcribat, ἱδρύεται, hoc eſt, firmatur: volens indicare, morbum hunc nullis remediis curari poſſe. Quod nec mirum, ſi etenim quæ præceſſerunt, à nullo ſolui potuerint medicamento: multò magis qui ſuccedit Tympanias, incurabilis, ac nulli medicamento cedens, exiſtet.

De Hydrocæle.

CAPVT XXXIX.

Hydrocoele aliàs vniuerſum ſcrotum, modò vnam eius partem, ſiniſtram videlicet aut dextram occupat. Impletur totum ſcrotum hydrope vel etiam cachexia laborantibus. Quæ verò vnam tantùm partem afficit, aliam occaſionem habet, nec hydropicos comitatur, ſed omninò aliter affectos. Non colligitur quoque humor in ſcroto, ſed in membrana ery-

throide teſtẽ continente. ſuperuenit quandoque ex cauſa aliqua externa & manifeſta; vt à caſu aut percuſſione: crebrò verò etiam ex latente & non manifeſta. Quæ autem ab externa cauſa acceſſit, aut dextrum aut ſiniſtrum teſtem indifferenter affligit, & in tumore ſanguis ſæpenumerò concretus ac corruptus continetur. A latente verò ac non manifeſta cauſa originem ducens, nunquam alium quàm ſiniſtrum teſtem occupaſſe diligenter nobis inquirentibus obſeruatum. In hac humor influit tenuis, & vrinæ conſiſtentia ſimilis, erythroiden diſtendens membranam: qui ſubinde tam copioſus in hanc fertur, vt tumor quandoque ad humani capitis magnitudinem perueniat. Teſtis autem ſubſtantia ab acrimonia humoris ſucceſſu temporis, non tamen mox, corrumpitur. Veteres, inter quos apud Aëtium Leonidas, Hydrocœlen tumorem eſſe laxum, & citra dolorem, tradunt: & talem quidem ſæpiſſimè contingit reperiri: ſecus tamen in Anglo quodam euenit. Inciderat hic in grauiſſimum ſiniſtri teſtis cum tenſione dolorem: qui nullis cataplaſmatis, fomentis, emplaſtris, multò minus inunctionibus, placari aut leniri potuit.

Vnicum

Vnicum videbatur remedium ſectio & teſtis ablatio. Antuerpiæ illo tempore multi erant celebres & magni nominis Medici: pleriquc horum curationem tentarunt. cùm autem ſeſe nihil proficere experirentur, in eandem nobiſcum ſententiam deuenere, in ſola ſectione vnicam & ſolam ſpem reponentes; interim tamen nemine de hydrocœle opinionem habente, ſed omnino alium circa teſtem affectum conſiſtere ſuſpicante. Sectus igitur tandem eſt æger, & ſiniſter teſtis ademptus. In ipſa autem ſectione demum cognitum hydrocœlen fuiſſe affectum, copioſa in ſecantis faciem aqua exiliente. Teſtis integer & haud quaquam corruptus exſtitit (nuper enim natus erat dolor) quem cum etiamnum calentem chirurgus medium diuideret, ex ipſius centro ſemen erupit. quod annotatione dignum. Curatus ac ſanatus à vulnere, paulò pòſt de lumborum dolore ac grauitate conquerebatur: apparebant in lotio arenulæ quædam: de latente aliquo in renibus calculo ſuſpicio erat. In pube deinde circa cicatricem dolor cum tumore ſucceſſit: accedentibus verò & aliis ſymptomatis, mors tandem ſubſequuta eſt.

Sacri-

Scarificato autem circa pubem ac cicatricem loco, aquoſus effluxit humor; & quidem copioſus. ren verò ſiniſter durus admodum erat, ac iuſta quantitate maior, & ſubſtantia interiore haud parẽchymatis colorem referens, ſed candidior, concreto ac indurato puri (quod ſubindè in affectibus varias formas accipit) ſimilis. Hinc apparet, & abundè manifeſtum fit, quamobrem hydrocœle ſiue aquoſus ramex, haud ab externa, ſed à latente cauſa procedens, non niſi in ſiniſtram membranam incidat, atque huius teſtem affligat. Nam huius partis ſeminalis vena, non ex caua, veluti dextra, oritur, ſed ab emulgente ſiniſtri renis procedit ac originem ſumit. Rene verò hoc malè affecto, nec officio ſuo probè fungente, vrinæ pars, quam emulgens hæc ad ſe pertraxit, cùm ad veſicam per malè affectum renem non poteſt deſcendere, per ſeminalem in erythroiden delabitur, hydrocœlen eo modo ingenerans. Sublato autem teſte vnà cum ſua membrana, non amplius illic decumbere humor poteſt. Quod ſi aliquis eò poſtea deſcendat, hunc in pube hærere neceſſum eſt; veluti Anglo contigit, cui, paulò ante mortem, humor qui deflu-

defluxerat, hoc loco ſubſtiterat, tumoremque cum dolore, vt diximus, excitauerat.

De Scroti in hydrocœle periculoſa ſectione.

CAPVT XL.

In generoſo quodam viro, quàm omnís periculi plena ſit ſcroti & erythroidis membranæ in hydrocœle per ſcalpellum apertio, teſte non ſublato, compertum eſt. Ab aliquot annis ſiniſtra parte hydrocœle huic moleſta fuerat: fruſtrà cataplaſmatis, ac aliis remediis crebrò vſus. tandem temerarij chirurgi conſilio acquieſcens, aperiri ſibi ſcalpello tumorem permiſit. Effluxit citò omnis humor: tumor quoque ſubſedit; ſed cum teſtis ipſe omninò eſſet corruptus, vicinas partes facilè infecit. Subſequuta mox ſcroti vniuerſi, ac etiam penis, cum tumore & ingenti dolore, gangræna. Delirium cum vehementi febri propter doloris magnitudinem ſuperuenit; ac non ita multò pòſt mors acceſſit. Ren huius ſiniſter corruptus fuit, & ſeminalis in erythroiden deſcendens, valdè ampla & multum patens.

De

De Gonorrhœa Venerea.

CAPVT XLI.

MVLTVM intereſt inter veram Gonorrhœan, id eſt, ſeminis profluuium, & alteram impropriè dictam Gonorrhœan, quæ ex concubitu cùm lue Venerea infectis contrahitur. Diuerſæ ſunt cauſæ: differẽtia ſymptomata: curandi ratio diſſimilis. Sed de ea quæ propriè dicitur, nihil hîc adferendum; de altera verò quædam ſcribenda: Quæ eſt purulenti, corrupti, ac fœtidi humoris per penem defluxus; quem interni meatus exulceratio concomitatur. Carunculæ etiam quædam circa vlcerum labia quandoque ſuboriuntur, quæ liberum vrinæ tranſitum ſubinde remorantur. malum ſi diutius conſtiterit, vlterius ſerpit, veſicam, vreteras; & tandem ipſos etiam renes inficit. Generoſus vir ex familia Franciſci & Henrici Franciæ Regum, cum decem & octo annis huiuſcemodi profluuio laboraſſet, increſcente indies malo, atque vnà ſymptomatum ſæuitia: nec vllum ex medicamentorum præſcriptorum vſu, fructum conſequeretur, ad fontem proficiſcitur, haud procul Leodio, qui creditur eſſe, quem

quem Plinius Natur. Hiſt. lib. XXXI. cap. XI. in Tongris eſſe ſcribit. Hoc vbi aliquot diebus vſus eſſet, dolores valdè remiſſi ſunt, ita vt ſuauius illic, quàm alibi multis annis, vixerit. Fontis ſiquidem huius ea propria ac ſingularis eſt facultas, vt veſicæ renumque dolores ſopiat ac leniat: morbos tamen harum partium raro perſanet: ventriculum debilem idem roborat: ciborum languentem appetentiam excitat: hydropicis, præſertim Leucophlegmatia laborantibus, ſubinde ſanitatem reuocat. Poſſemus nonnullos adferre grauiſſimis ex veſicæ aut renum calculi doloribus miſerè afflictos, qui intereà dum hunc biberent, à doloribus liberi viſi fuerint; non tamen idcircò ſanitati reſtituti. Prætermiſſa ſiquidem huius potione, recurrentibus etiam acerbius quandoque doloribus, peius habuerunt. Veluti huic generoſo contigit viro. qui interea dum aquam fontis biberet, melius habere videbatur, ſed illinc reuerſus, mox omnino peius. Ita vt Mechliniæ ſubſiſtere eum ſymptomatum vehementia coëgerit: vbi ingraueſcentibus omnibus doloribus, viribusque deficientibus, vitam cum morte commutauit.

Diſſe-

Diſſecto ac aperto huius corpore, repertus eſt ren vterque maior, quàm ſecundum naturam, durus, concreti ac indurati puris colorem ac ſimilitudinem referens: vreteræ ambæ interius exulceratæ: veſica planè rigida, nec extendi nec contrahi potuit. Huius vna membrana ab altera diuulſa, copioſo intermedio pure. In exteriore tubercula quædam liuida apparebant: interior multis foraminibus pertuſa. Colis ſiue penis meatus in totum exulceratus, & ſanguine concreto plenus. Candelis frequenter vſus fuerat ex candida cera, quæ ſæpius impoſitæ ac exemptæ, irritatis vlceribus, profuſi ſanguinis cauſa fuere. Talis igitur generoſi huius viri conſtitutio fuit, quem tot annis, tantis doloribus ſupereſſe potuiſſe, non citra admirationem fuit.

De Vrinæ profluuio.

CAPVT XLII.

HONESTVS quidam ciuis vrinæ detinebatur profluuio: ſubinde vno die amplius quàm vrnam XL. librarum reddebat. Bibebat non minus: vt qui propter aſſiduam vrinæ profuſionem, aſſidua quoque

ſiti premeretur. Cum autem huic nulla prodeſſent remedia, & vix vlla ſibi adhiberi pateretur, paucis diebus deficiens, è vita commigrauit.

Alius quidam mercator vrinam quoque admodum frequentem reddebat, ſed minus nec adeò copioſam, diuque hoc malo laborauerat. Albida autem vrina erat, non tranſparens, & paulò quàm ſerum lactis tenuior: in qua quidem grumi ſubinde permixti ferebantur. Superueniente vno tempore febri, vrinæ acceſſit incontinentia; ſic vt & dormienti proflueret. Poſteaquã autem ſanguinis miſſione, & enematum vſu, pauciſque aliis remediis febris ceſſaſſet, deſijt ignoranti in ſomno effluere; ſed tamen frequés, vt anteà, & mediocriter multa: & qualis prius, talis & in febri & poſtea perſtitit. Sitis verò & hunc premebat propter vrinę copiam, ſed multò quàm alium minus. Morbus autem pertinax nullis remedijs cedebat, interim vt non vehemens, ita neq. negotiis magno erat impedimento. Vſus fuerat aliquot annis æſtatis tempore aqua fontis Leodienſis: ſed nec ex hoc fructum retulit; citius ab eo malum auctum: nam aqua hæc diuretica, & vrinas vehemẽter mouet.

SCHOLION.

MORBVM hunc Diabeten fuiſſe apparet, præſertim ciuis, cuius vehementius fuit malum. Nec tamen mercatoris affectus aliò referendus videtur. Comparat hunc Galenus Leuitati inteſtinorum: quemadmodum enim per hanc cibus aſſumptus citò deiicitur: ita & in Diabete potûs velociſſimè per vias vrinarias deſcendit. Proprius autem renum eſt affectus, qui ex retentricis facultatis debilitate oritur, accedente attractricis robore. vnde & ſitis neceſſariò conſequitur. Potus autem qui aſſumitur, non talis omnino redditur, qualis aſſumptus eſt. Nam in iocinore mutationem nonnullam accipit, licet exiguo hæreat tempore: in renibus verò non permutatur. Idcircò & crudæ apparent vrinæ.

De Calculo in veſica ſponte rupta.

CAPVT XLIII.

VIRO annos nato (plus minus) XXX. ſi quando recenter coctam, aut nondum plenè defecatam biberet ceruiſiam, aut etiam paulò acidiorem; vel etiam vinum muſtum, vrinæ ſtillicidium mox moleſtum erat. Calculi in veſica nulla alia ſigna aderant. Quodam tempore cùm liberalius bibiſſet, & quidem Rhenanum vinum

num, magno cum dolore ſanguinem mingere cœpit: atque ſimul exigua quædam calculi fragmenta excernere: quæ acutiſſimos angulos habentia, particulis illis minutis, à ſilicibus dum franguntur ac rumpuntur diſſilientibus, erant ſimilia. Intumuit mox præ doloris magnitudine penis ac totum ſcrotum. Tertio autem die in dextro inguine propè penem, gangræna nata apparuit: qua ſcalpello aperta, copioſum fœtidiſſimumque pus effluxit. Sequuta deinde per vulnus vrina,& calculi intra veſicam diſrupti ac fracti acuta fragmenta multa: quæ & aliquot pòſt diebus per hunc locum excreta fuere: cathetere interim aliquando in penem immiſſo, ne quid in eo hæreret, poſtea moleſtias allaturum. Nullis fragmentis amplius prodeuntibus, aut cum vrina exeuntibus, procuratum eſt, vt quàm citiſſimè vulnus coaleſceret. Hoc conſolidato, humor quidem craſſus, lentus, viſcoſus, inalbicans, matulis adhæreſcens, vrinæ permiſcebatur: qualis ſæpenumerò calculo in veſica exiſtente cùm vrina excernitur. Cum autem nullis remediis hic ſupprimi aut reſiccari ſe pateretur, ad fontem in agro Leodienſi malè

habens profectus eſt. Illic verò vbi dies quadraginta vixiſſet, abſque tamen vllo fructu, à Medicis præſentibus admonitus, alijs quadraginta manſit. Reuerſus ſanitatem ſuam homini concredidit indocto, qui ex vino Cretico, additis radicibus, herbis, ac ſeminibus omnibus fortibus diureticis, ſtillatitiũ ei liquorem præbebat, quo omnia ſymptomata plurimum exacerbata fuere. Andreas Veſalius id temporis Bruxellæ erat, huius hortatu ac conſilio ſectionem admiſit. Calculi exempti ſunt quinque, quorũ duo veſicæ adhærentes, difficulter admodũ & cum labore auulſi ſunt. Tres reliqui vnius fuere in veſica confracti partes: vt his ſimul iunctis mox manifeſtum erat. Huius fragmenta fuerant, quæ primo tempore moleſtiam facere, & difficilium ſymptomatum cauſæ extitere. Erant autem calculi iſti quadrangulares, & ſuperficiebus planis, contrà planè quàm veſicæ calculi eſſe ſolent; qui vel rotundam vel oualem figuram plurima parte referunt. Cauſa cur intra veſicam calculus ruptus ac fractus fuerit incognita: niſi fortaſsè vnius cum altero colliſio fuerit. Naturæ opera admirari poſſumus, cauſas cognoſcere ſæpe non contingit.

De

De duodecim in veſica calculis.

CAPVT XLIIII.

IVRISPERITVS quidam ſupra quinquaginta annos natus, diu moleſtiſſimo vrinę ſtillicidio, accedentibus plurimis, calculi in veſica latentis, indicijs, laborauerat, cùm ad ſe ſectionis peritum vocat. Hic facto experimento nullum in veſica calculum eſſe iudicauit. Profectus igitur ad fontem, de quo ſupra ſcripſimus, eſt. Illinc reuerſus, non melius, ſed peius habuit: vrina albida, fœtida, ac purulenta facta. In veſica huius duodecim reperti ſunt calculi, quorum qui maior nucis myriſticæ nucleum æquabat: ac ren ſiniſter purulentus, ac ferè conſumptus, exiguo admodum parenchymatis reliquo.

SCHOLION.

CONTINGIT non raro, vt calculo in veſica conſiſtente, renes inflammatione corripiantur, ex magnitudine videlicet & diuturnitate doloris; per cōſenſum affecti. Inflammationi ſuccedit abſceſſus, huic verò putis mictio. Subinde vnum tantùm inflammari accidit: aliquando & alterius inflammatio ſuccedit: vt nonnullis accidiſſe meminimus.

De Calculo è muliebri pudendo ſpontè propemodum excidente.

CAPVT XLV.

VESICAE calculus non viros tantùm excruciat, ſed & mulieribus quandoque grauiſſimas moleſtias adfert, continuoſque cùm vrinæ ſtillicidio dolores. Sed è virili corpore non, niſi ſectione, eximitur: mulieribus verò quandoque ſua mole ac pondere, veſicæ ceruice extenſa, in vteri meatum deſcendit, è tenui membrana dependens. Sic contigiſſe cuidam ſeni, & ſupra LXXV. annos natæ matronæ, in nonnullorum adhuc memoria reſtat. Diutinè hæc ex calculo veſicæ laborauerat, & maximos perpeſſa dolores, multas noctes inſomnes tranſegerat. Cùm autem nullum horum finem ſperaret, tandem ancipitem curationem ſubire, & ſectionis periculo ſeſe exponere maluit, quàm diutius tantis doloribus ſupereſſe. Nec generi ſui Medici doctiſſimi, neque aliorum Medicorum tantùm potuerunt in contrarium admonitiones aut rationes, vt à ſententia dimoueretur. Inuentus eſt itaque temerarius & audax λιθότομος, qui tantæ ætatis mulieri,

diu-

diutinis tàm nocturnis quàm diurnis doloribus exhauſtæ ac ferè confectæ, ſectionem ſe aggreſſurum reciperet, & feliciter perfecturum pollicerctur. Fauet temerario homini fortuna. Dum tentat aggredi curationem, magnum ac inſignem calculum, iam extra veſicam delapſum, offendit, in tenui membrana pudendo inhærentem. Secat membranam: calculus excidit. Atque ita citra omne periculum à calculo matrona hæc liberatur. Et qui aliàs ſponte (vt videbatur) caſurus erat calculus, ope atque auxilio ſectoris prius cadit. Superuixit hæc pluribus deinde annis: ſed vrinam continere non potuit. Hoc vnicum ex prioribus doloribus reliquum tantummodò fuit.

De Iſchuria propter calculum renibus impactum.

CAPVT XLVI.

ISCHVRIA, id eſt, vrinæ ſuppreſſio accidit, vijs, per quas deſcendit, obſtructis aut impeditis. Rarius tamen vreteres aut renes omnino obſtrui contingit. Quod ſi aliquando accidat, lumbos grauitas tenet; partibus circa veſicam liberis. Mulier quædam diuturno lumborum dolore

detinebatur: aderant manifeſta calculi in renibus hærentis ſigna. Nullum hæc remedij genus prætermiſerat, quod calculi comminutionem aut attritionem polliceretur. Vſa quoque conſilio cuiuſdam, qui ligni Guaiaci, cum omnis generis fortiſſimis diureticis, decoctum ei exhibuit. A quo in vrinæ ſuppreſſionem incidit, abſoluto ac firmato in renibus calculo. In ſingulis huius renibus ſinguli reperti ſunt calculi, totidem radios habentes, quot in renum ſubſtantia meatus.

SCHOLION.

QVAM periculoſus autem ſit intempeſtiuus & minus frequens diureticorum vſus, vel hoc vno exemplo ſatis manifeſtum. Galenus lib. 1. De Simp. medic. facult. hoc quoq. ſatis innuit, vbi fortia diuretica ijs comparat, quæ lac coagulant. Veluti enim hæc ſeroſam lactis partem ſeparant, reliquum indurant: ſic quod in ſanguine tenue ac ſeroſum per vrinas fortia diuretica expellunt, craſſius inſpiſſant, ac, vt in lapidem aut calculos conuertatur, efficiunt.

De vrinæ retentione propter feces in recto inteſtino hærentes.

CAPVT XLVII.

RETINETVR quoque vrina duris fecibus in inteſtino ſubſiſtentibus, compri-

primitur enim ab his veſicæ ceruix, qua compreſſa vrina retinetur. Atque idcircò dum exoneratur aluus, vrina tùm demum procedit, cùm rectum inteſtinum liberum eſt.

Nobilis vir LX. annos compleuerat, cùm triduo vrinæ illi via præcluderetur, nullo lotio ſuccedente: huic balneum, mox enema profuit. Emollitis ſiquidem atque expurgatis alui excrementis, mox vrina ſucceſſit. Atque ita paucis horis liberatus, cui vrinæ ſuppreſſio totùm triduum fuerat moleſtiſſima.

Scholion.

QVANDO vrina ſupprimitur, & reddi nequit, ſæpè non expedit diuretica medicamenta propinare. Nam quò plures humores ad veſicam perueniunt, hòc ampliùs diſtenditur, & minus exonerare ſeſe poteſt. Laxiores & patentiores veſicæ meatus reddi præſtat; quod & fomentis, & inſeſſibus ſiue balneis efficitur. Quod ſi verò & feces inteſtino recto hæreant, has vel maximè educi enemate refert. Quod non ſolùm feces educit, ſed & fomenti loco eſſe poteſt. Incumbit veſicæ colli ſuperior pars recto inteſtino: proinde & hoc fecibus grauato, vrinæ via præcluditur. Si verò feces adeò duræ fuerint, vt enema immitti nequeat, primùm balneo vtendum, dein-

de; nonnihil emollitis fecibus, enema adhibendum. veluti huic ſeni contigit, cuius feces adeò duræ in recto hærebant inteſtino, vt canaliculus clyſteris immitti, priuſquam balneô vſus eſſet, nequiuerit.

De ſtillicidio vrinæ ex vſu vini Rhenani.

Capvt xlviii.

Vir ſenex lxxxii. annorum, cùm iuuenis eſſet, ac in vigente florenteque ætate, nec non pòſt, vini potatione delectabatur; ſed haud alterius quàm Rhenani: cuius ſubinde multas amphoras bibere poterat citra ebrietatem, aut cerebri vllam offenſam. Hic poſt ſexageſimum ætatis annum temperantius vixit: præteritis verò lxxx. vitæ annis etiam quàm antea parcius multò: & rarò admodum vino Rhenano vſus: tandem verò nec bibere citra offenſam potuit. Si quando etenim Rhenanum eum bibere cótingebat, etiam in exigua quantitate, nec copiosè; mox illi vrinæ ſtillicidium valdè moleſtum fuit. Ab aliis vinis, vt Gallico, Hiſpanico, aut rubro non offendebatur. Repertum fuit remedium, ſed quod non niſi præſenti malo ſuccurreret. Quotieſcunque enim ad Rhe-

nani vini potum reuertebatur, mox iterum vrinæ ſtillicidium accedebat. Profuit tandem ex ouorum teſtis in cinerem redactis, & vino Rhenano permixtis, lixiuium: quo vel ſemel aſſumpto, deinceps vino Rhenano, ad extremum vitę vſque diem, innoxiè vti potuit. Superuixit autem, poſtquam liberatus à ſtillicidio vrinæ eſſet, annos duos, aut tres.

SCHOLION.

ALBIDVM fuit Rhenanum, quo ſenex iſte in iuuentute ac conſiſtente ætate delectatus fuit & à quo in ſenectute extrema offendebatur. Admodum autem tenuium partium iſtud vinum eſt, citiſſimè ad veſicam deſcendit, & facilè crudos viſcidoſque humores ſecum ducit: quales in viis vrinariis hærentes ſtillicidij vrinæ cauſæ eſſe potuerunt, quibus deinde per lixiuium inciſis & expurgatis, liberior factus eſt vrinæ de ſenſus.

De Mola.

CAPVT. XLIX.

MOLA, de quà ſcribimus, carnea quædam & informis moles fuit, talem multo tempore, & aliquot etiam annis (plus minus XV.) in vtero olim geſtauit honeſta quædam vidua. exiſtimabat vterum prolapſum, quòd in oſtio vteri propendere aliquid ſentiret. Profluebant ſtatis

tem-

temporibus menſes: & ſubinde copioſiores quàm par erat. Tandem quodam tempore, ſuperuenientibus nonnullis partus doloribus, rudem excreuit & informem carneam molem, pedē ferè longam, latam ſemipedem, tres quatuórue digitos altam.

Sunt verò & aliæ à recentioribus dictæ Molæ, per quas venter diſtenditur non minus quàm grauidis: vna collectis in vtero flatibus: altera aquoſis humoribus vterum implentibus.

De Mola ex flatu extat apud Valeſcum exemplum cap. 6. lib. 15. Nobis verò & obſeruatum huiuſcemodi inflationem efficaci remedio curatam, prodeuntibus per pudendum muliebre flatibus, veluti per anum excerni ſolent.

Aquæ in vtero collectionem vidimus in vidua quadam, quæ defuncto marito, cùm ſe grauidam relictam exiſtimaret, 11. menſibus adimpletis, ſuperuenientibus partus doloribus, non niſi aquoſos humores enixa eſt, à quibus liberata, lacte vbera repleta haud aliter, quàm ſi fœtum peperiſſet.

SCHOLION.

MOLAM, quæ Græcis μύλη, induratum eſſe vteri tumorem, qui modò in ipſius oſtiolo, modò

modò in ipſo toto conſiſtat, Aëtij & Pauli eſt ſententia. Sed Galenus 14. Method. Molam informem eſſe carnem, ait, & inutilem in vtero geſtatum conceptum, qualis illa viduæ carnea moles, quam aliquot annis in vtero geſtauerat. Et talis quidem propriè *μύλη* ac Mola dicitur. Nam quæ ventoſæ & aquoſæ cognominantur, à Græcis & veteribus Medicis pro Molis non agnoſcuntur. Flatuum in vtero collectionem, *ἐμπνευματώσιν τῆς μήτρας*, Inflationem vteri; & poſteriores Ventoſitatem matricis nominant.

De aquoſi humoris in vtero collectione meminit Hipp. in lib. De Natura muliebri: tùm & Aëtius, qui vteri hydropem appellat. Hippocrates aquæ in vteris collectionem grauidis ſuperuenire affirmare videtur; Aëtius verò, tunc humoris copiam in vterum confluere, quando menſes ſuppreſſi & impręgnatio impedita. Vtrumque nobis obſeruare contigit: memini enim nonnullis vnà cum fœtu copioſum aquoſum humorem ex vtero proceſſiſſe, fœtu debili ac non vitali. Sed vidua altera, de qua ſcripſimus, quæ exiſtimabat grauidam ſe relictam, ſolùm aquoſum in vtero geſtauit humorem.

De Hæmorrhoidibus.

CAPVT I.

HOEMORRHOIDES venæ quandoque exterius prominent: non rarò interius latent: fundunt ſanguinem quædam, aliæ non: ſanguinis excretionem præcedit

cedit aliquando dolor: ſæpe citra dolorem profluit: dolent verò etiam nullo ſanguine ſuccedente. Dolor autem tam magnus eſſe poteſt, vt per ſympatheian veſica laborante, vrinæ ſuccedat ſtillicidium. Viro cuidam cœcæ ac internæ hæmorrhoides moleſtæ erant: Medicus enemata adhibuerat, quibus ſalem & hieran picran admiſcuerat. hinc dolor & inflammatio adeò intenſa, vt non minus, quàm hæmorrhoidum labor, vrinæ quoque moleſtum eſſet ſtillicidium, & cui prius remedium adhibendum foret, in deliberationem caderet. Huic autem mox olei violacei vncia in anum iniecta benè fecit, dolore primùm hæmorrhoidum, deinde & veſicæ leuato. Eodem verò poſtea aliquotiens impoſito, omnis dolor citò conquieuit.

De Aneuriſmate.

Capvt LI.

Mvltas corporis partes Aneuriſma occupare poteſt, cùm internas, tùm externas. Originem habet duplicem: vel enim ex arteria dilatata: aut vulnerata. Aëtius frequenter in gutture fieri refert: ſed nobis infra guttur, ſuper os pectoris, pluries ena-

enatum apparuit. Tumor hoc loco initio paruus, tempore creſcit ac maior fit, mollis, & ad digitorum impreſſionem cedens: in quo pulſus, qualis arteriis, percipitur. Temerarius chirurgus huiuſcemodi in pectore tumorem ſcalpello aperire auſus fuit: hoc aperto, profluente copioſo, vnà cum ſpiritu vitali, ſanguine, æger citò defecit. Aliis duobus eiuſdem loci Aneuriſma introrſum erupit, quos deficiẽtes ac morientes ſanguinem minxiſſe ex relatu cognouimus. Quomodo autem ſubitò ſanguinis in pectoris ſpatium effuſus ad veſicam deſcendere potuerit, non caret magna admiratione.

Tonſori circa ſpinam in dorſo enatum Aneuriſma introrſum quoque ruptum eſt, verùm huic exiguum ſanguinis ad os peruenit, cùm in terram decidens expiraret. In huius thoracis ſiniſtram partem plurimus ſanguis effuſus fuerat.

In oſtio ventriculi tumorem pulſantem quoque deprehendimus, quem cum imperitus quidam circumforaneus curandum ſuſcepiſſet, multis vomitoriis ac helleboriſmis tantum effecit, vt citò totus ventriculus in tumorem pulſantem conuerteretur. Intra huius vẽtriculi tunicas copioſiſſimus

ſan-

ſanguis collectus erat: & exterior quidem tunica admodum tenuis, interior verò ſupra modum craſſa, pleriſque locis rimoſa, veluti in partes conciſa, apparuit, pure circa rimas conſiſtente.

In meſenterio natum Aneuriſma tactu & admota ventri manu cognoſci potuit. quod erumpens, ſubitaneæ mortis cauſa extitit.

Cui imprudenter pro vena, ſecta arteria fuerat, in brachio Aneuriſma ſuperuenit: ſponte quidem hoc apertum eſt, ſed fortunà fauit. Nam cum copioſus admodum ſanguis profluxiſſet, in vulneris oſtiolum aliquid, ſiue carnis, ſiue pinguedinis caſu incidens ipſum obſtruxit, ſanguiniſque fluorem repreſſit. Sed quid poſteà illi acciderit, ad nos non peruenit. Hinc obſeruari poteſt, minus periculoſum Aneuriſma eſſe, cui vulnerata arteria occaſionem dedit, quàm quod à dilatata ortum habet.

De pedis tumore, quem Arabes Elephantiam appellant.

CAPVT LII.

ADOLESCENS quidam circa XX. annos natus in ſiniſtri pedis tumorem cum

cum dolore incidit: quo craſſiore facto ſura extenuabatur. Medici ac chirurgi de affectus genere parum conuenerant. ita XVIII. menſibus lecto affixus decubuerat, cùm ad nos curationis cauſa adduceretur. Remedia huic adhibita talia, qualia Auicenna ac Rhaſis Elephantiæ ab ipſis dictæ adhiberi ſuadent. atque ita intra paucos menſes ſanitate pedis reſtituta, quocunque libuit, ambulare ac ire potuit.

SCHOLION.

AFFECTVM hunc Arabes eorumque ſectatores Elephantiam nominant. Differens verò à Græcorum Elephantiaſi multùm eſt. Nam Græcorum Elephantiaſis cutis fœditas ac vitium eſt, nequaquam pedis tumor: Elephantia Arabum, pedum eſt, cùm nonnullo figuræ vitio nimia craſſities. Cauſa non aliquis quatuor humorum, ſed ex optimo ſanguine in idoneam ad corpus nutriendum ſubſtantiam humor iam conuerſus, nondum tamen agglutinatus: quo ad pedem copioſius affluente craſſior ac veluti tumidus redditur, ſuperioribus partibus magna ex parte extenuatis; alimento nempe deſtitutis. Guido de Cauliaco Chirurgus ſua ætate celebris, cùm ad hunc affectum non ex aliquo 4. humorum gigni animaduertiſſet, additionem carnis eſſe exiſtimauit; Elephantia, inquit, eſt additio carnis in pedibus vltra menſuram: addit verò, & in tibiis; quod quidem contingere poſſe quis negauerit, copioſo

admodum affluente alimento? Sed nobis partes ſuperiores extenuari obſeruatum. Atque hic quidem affectus, ſi ea ætate ſuperueniat, quando auctricis facultatis potentia deſinit, curationem recipere poteſt, ſi idonea adhibeatur: ad minus, vt non augeatur craſſities & tumor intendatur, arte effici poteſt: veluti in adoleſcente, de quo ſcripſimus. In iuuenili corpore vigente adhuc facultate auctrice, ſi copioſior huiuſcemodi alimentarius humor ad pedes deferatur, non craſſiores aut tumidos reddit, ſed ſubinde quantitatem, iuxta omnem dimenſionem, forma haudquaquam vitiata, auget. Puella nondum nata annos xv. pedes maiores habuit, quàm procera vlla mulier, interim optimè formatos, cruribus admodum extenuatis, adeò vt mole pedum grauata, moleſtum ei fuerit progredi. In prouecta ætate huiuſcemodi humor ad nutritionem deſtinatus copioſior quàm par eſt accedens, articulares & podagricos excitat dolores. Si verò & diutius influat, ordinem, ac ſitum oſſium ſubinde perturbat, compagibus, ac vnitate partium diſſolutis. Veluti annoſæ cuidam feminæ accidiſſe recordamur. Hæc aliquanto tempore dolore pedis laborauerat; cùm verò humores probi aſſiduè affluere non deſinerent, nec in pedis alimentum conuerti poſſent, tandem cutis vnitate articuliſq. diſſolutis, oſſium tarſi ordo ac poſitus ita perturbatus, vt forma figuraque pedis vix vlla reliqua fuerit. Effluxit autem humor non ſanioſus, non purulentus, non fœtidus, sed glutini & albido oui ferè ſimilis, len-

tus ac viſcidus, ad pedis videlicet alimoniam deſtinatus. Crus verò huius ſupra pedem omnino extenuatum relictum eſt, veluti, de quo ſcripſimus, adoleſcentis. Atque vel ex hoc exemplo ſatis conſtat, non vnum ex quatuor humoribus eſſe Elephantiæ huius cauſam, ſed humorem probum ad alimentum partis deſtinatum.

De puero ſphacelo correpto.

CAPVT LIII.

PVER erat annos natus ſex, cùm articulos digitorum & manuum & pedum ſphacelus occuparet: qui ſenſim ſerpens ſupra genua & vtrumque cubitum peruenit. vbi autem hæ emortuæ partes decidiſſent, ſummam ſiue extremam narium partem, & aurium alulas, ac lobos, ſiue fibras inuaſit: morte paulò pòſt ſubſequente: Sic tandem miſer puer mutilatis ac amiſſis membris periit.

De cordis palpitatione, cui & difficilis reſpiratio & alia grauiſsima acceſſerunt ſymptomata.

CAPVT LIIII.

HONESTVS quidam vir initio à cordis palpitatione malè habuit, aduerſus quam vſus eſt frequenter (in exigua tamen quantitate) confectione dicta Alkermes,

quæ cum lapide Cyanco, vulgò Lazuli nuncupato, componitur. hanc ea de cauſa quocunque proficiſcebatur ſecum deferebat. Acceſſit tandem huic malo reſpirandi difficultas, quæ iacenti ac dormienti maximè fuit moleſta, ſic vt quàm primum dormire incepiſſet, aut exiguo tempore ſomnum accepiſſet, citò ſuperueniens reſpirandi difficultas eum mox excitauerit, & erecta ceruice eſſe coëgerit; cum qua adeò multi cõiuncti erant flatus, vt ſtatim à ſomno, etiam cùm ſtrepitu quodam, per os erumperét. Vſus multis variorum medicorum conſiliis nihil profecit, qui aduerſus humorum ex capite deſtillationem remedia adhibuerát. Tandem à tragemate (vulgo dragea) quodam melius habuit. Quod ex roſis rub. cinnamomo, glycyrrhiza, ſemine Coriandri, Aniſi, Carui, & Ammios erat compoſitum: quo à ſumpto cibo vtebatur. Iacere & ſomnum capere tunc potuit, ſed non diuturnum fuit iuuamentum. Paulo ſiquidem pòſt reſpirandi difficultas cùm orthopnœa eodem quo antea ſeſe habuerunt modo. Succeſſit mox & circa ventriculi regionem durities: ſub vitæ finem etiã nigricans initio ſputum, deindè cruentum

tum, poſtea veluti ſemiconcretus ſanguis. qualis etiam tribus à morte horis ex ore, quaſi bulliendo, effluxit.

SCHOLION.

INTER cauſas palpitationis cordis referuntur & flatuoſi ſpiritus, à crudis craſſiſque humoribus geniti; & ex hac cauſa exortas palpitationes dyſpnœa & orthopnœa frequenter comitantur. Idcirco & omnis circa reſpirationem in hoc viro offenſa, ad crudorum humorum copiam referenda videtur, à quibus flatuoſi ſpiritus proceſſerunt, per os cùm ſtrepitu erumpentes. Sed ſputum illud cruentum, deinde ſanguis ſemiconcretus poſt mortem ex ore ebulliens, aliam videtur habuiſſe cauſam, ipſorum videlicet internorum viſcerum eroſionem ac corruptionem: & quidem ab importuno ac nimis frequenti (vt videtur) vſu confectionis Alkermes. Hæc etenim ſi in iuſta quantitate detur, melancholicos humores expurgat: infra autem exhibita, cùm nullam expurgationem moliri queat, interiora viſcera, ſi frequentius ſumatur, vrit, exulcerat, & putrefacit. Sunt etenim & tales ipſius Cyanei lapidis (qui confectionis magna pars eſt) prauæ ac nocentes facultates: præſertim ſi non lotus vel malè lotus fuerit. Et vtcumque etiam ſæpius ác diligenter lauetur, omnem tamen ſuam prauitatem deponere non poteſt. Sicuti enim vis eius expurgatrix lotione non perit, ſic nec prauam ac exulcerantem eius facultatem lotione deleri

poſſe exiſtimandum. Scriptum verò &c. de hac cōfectione Stirpium Hiſtoriæ noſtræ Pempt. ſextæ, libri quarti, cap. quarto.

PARERGON.

De iis quæ in nonnullis morbis febrilibus ſub pedibus à recentioribus ligantur.

NOVA ſunt auxilia, de quibus ſcribimus, & non modò veteribus, ſed ne multis quidem recentiorum medicorum ſatis vel cognita vel probata: præſertim his qui à veterum aut à præceptorum ſuorum traditionibus ita toti pendent, vt vtile aut expediēs aliquod à poſteritate, præter ea, quæ vel legerunt, vel audiuerunt, amplius nihil inueniri aut excogitari poſſe, temerè exiſtiment. Sunt autem de quibus paucis agere inſtituimus, illa, quæ pedū plantis in magnis & ardentibus febribus ſubduntur. Duplicia autem hæc ferè ſunt. Quædam enim ad caloris contemperantiam adhibentur: alia veró ad vapores vel etiam humores caput ac cerebrum petentes deorſum reuellendos. Priora ex arta vel ex vulgaris vſus bolo, aut etiam ex luto potiſſimum vetere & cratitiis parietibus adempto, cum aceto & oui albo temperatis & mixtis conſtant; additis quandoq; Lactucæ vel ſolani foliis, aut etiam illorum ſuccis. Et talia quidem calo-

calorem pedum contemperant, & ſolamen quoddam ægrotantibus in acutiſſimis febribus adferre videntur. Sed tamen non ſatis tutus horum eſt vſus, refrigerando etenim calorem ad cor & interiora viſcera repellunt, quod haud videtur expediens. Nam hinc deliria & grauiſſimi capitis dolores, vel alia etiam grauia ac difficilia ſymptomata quandoque ſequuntur. Alia autem non repercutiunt, nec pedum calorem remittunt, ſed magis intendunt; atque hoc modo ab internis viſceribus & etiam ab ipſo corde, vaporoſos ſpiritus ac etiam calidiores humores, ac eos qui ſurſum feruntur, reuellunt. Ad horum genus pertinent braſſicæ rubentis cruda folia, quæ nitroſa & abſtergéte ſucci ſui facultate, attrahendi vim habent, præſertim ſi oleo aliquo illita ac deinde ſale conſperſa fuerint: ſic & ſapo cum ſale permixtus braſſicæ folio impoſitus, aut telæ lineæ vel alteri alicui illitus: Raphanidis item cum ſale trita radix, ſed odor huius mox valdè grauis ac moleſtus: Chelidonium maius cum ſale ſolo vel etiam cum ſapone permixtum. Potentior autem omnibus his eſt columba, viuens in duas partes per dorſum diſſecta & mox cũ

ſanguine ſub pedum plantis diligenter ligata. Quæ non modò vaporoſos ſpiritus ad caput ferri prohibet, ſed & eo perlatos reuocat, atque ſic grauiſſimos capitis dolores ſopit, & deliria ſedat. Quod frequentius experimẽtis compertum. Eodem etiam modò exanthemata erumpentia ad inferiores partes pertrahit: ſic vt circa faciem ac caput pauciora, circa verò ipſos pedes plura proueniant. Liganda autem ſub pedibus eſt columba, in ipſis febrium præcipuè exacerbationibus, vel paulò ante; pedibus interim calentibus: atque illic horis ad minus duodecim ſinenda: deinde adimenda, & in ahenum aquæ frigidæ mox abiicienda; ne odore ſit moleſta. Et præfertur ad huiuſcemodi diuerſionem columba, reliquis vel volucribus, vel etiam animantibus: & quidẽ propter ſingularem ac eximiam quandam proprietatem humanæ naturæ gratam ac amicam, qua pollere videtur.

Non deſunt verò & qui Tincas piſces ſub pedibus in ſupra dictis affectibus ligent, nec etiam abſque fructu, ſed cum minore laborantium ſolamine, & cum grauiore ac moleſtiore fœtore, quàm à columba. Meminit vſus harum Paulus Iouius in libello

ſuo

ſuo de Romanis piſcibus, vbi licet huiuſcemodi remedia, nonnullis viſa fuerint ridicula, acutè tamen febricitantibus profuiſſe confitetur. Tincas, ait, ſciſſas per dorſi longitudinem, pedumque & manuum plantis applicatas, ardentis febris feruoribus, plurimum aduerſari quidam putarunt ex ſecta Iudæorum, qui quamquam ſordidi admodum, & ridentibus aliis talia experirentur, aliquando tamen ipſis æſtuantibus exoptata blandimenta feliciter attuliſſe cõperti ſunt. Non temerè anuum huiuſcemodi remedia contemnenda ſunt, veluti ab anu aliqua, aut agyrta, vel veſpillone quopiam reperta. Nam ſubinde & ab iſtis hominibus quædam inueniuntur, quæ deinde à medicis in artis operibus verſantibus probantur: propter vtilitatem quam ex eorum vſu conſequi experiuntur. Neque enim refert quis qualiſue ſit remedij inuentor, ſed quale illud ſit, quod inuentũ, cum iudicio & ratione eſt expendendum. Quod ſi tunc experientiæ ratio accedat, non eſt cur reiici aut reprobari debeat, etiã à viliſſimo repertũ. Non enim ab inuentoris conditione aut laudandũ aut reprobandũ eſt remedium, ſed ex facultatibus ac viribus de eo iudicium faciendum.

ANTONII BENIVENII FLORENTINI MEDICI AC PHILOSOPHI MEDICINALIVM OBSERVATIONVM EXEMPLA;

Siue de abditis nonnullis ac mirandis morborum & ſanationum cauſis, liber:

CVM ANNOTATIONIBVS REMBERTI DODONÆI MED. CAES.

De morbo quem vulgò Gallicum vocant.

CAPVT I.

NOVVM morbi genus, anno Salutis nonageſimo ſexto ſupra mille quadringentos à Chriſtiana ſalute, non ſolùm Italiam, ſed ferè totam Europam irrepſit. Hoc ab Hiſpania incipiens, per Italiam ipſam primùm, tùm Galliam, cæteraſque Europæ prouincias latè diffuſum, mortales quamplurimos occupauit. Incipiebant enim puſtulæ genere diuerſæ in genitalibus membris, licet interdum, ſed rarenter, in capite: & inde per totum corpus diffundebantur. Aliis quidem pla-

næ minimeque extantes, ſed ſcabræ tamen in ſuperficie, & colore ſubalbidæ: à quibus ſquamæ reſoluebantur, & caro ſub his corroſa apparebat. Aliis variis ſimiles, figura rotundæ: & ab his item ſquamis leuioribus reſolutis prominebat caro rubicundior, ex qua virulétia fœtens & grauioris odoris profluebat. Nonnulli verò latioribus corripiebantur puſtulis, ſed quæ ſupra cutem non intumeſcerent, craſſiores ſquamas habentes: ex quibus etiam virulentia copioſior emanabat, & amotis ſquamis caro apparebat obſcurior ac ſubliuens, quæ inulcerata roderetur. Quartum genus erat, quod ſubalbidis ſquamis amotis cicatrici ſimili remaneret, à quo profluens interdum ſanguis, difficultatem ſanationis oſtenderet, & ſimilitudine ſiccam ſcabiem repræſentaret, cæteris omnino deterius: & licet minus eroderet, ſerpendo tamen variis & intentatis incidebat locis. Hoc autem morbi genus plebē plurimùm ſeruoſque afficiebat, ex nobilioribus verò paucos. Subſequebātur huiuſcemodi puſtulas, licet etiam interdum præcederent, articulorum dolores, qui non minore cruciatu torquerent, ac ſeneſcentibus iam puſtulis plurimum

mum inualeſcerent. Quod ſi medicamentis compingentibus intrinſecum quis conaretur extrudere humorem, continuò exortæ puſtulæ in gula & ore ægrotos malè habebant. Ex quo etiam nonnulli ob incuriam medentis mortem obibant: aut, quod proximum eſt, eroſis faucibus difficillimè ſanabantur. Has autem nos Impetiginis eſſe genera, quas Græci λειχῆνας vocant, iudicauimus. Quem etiam morbum Plinius, quòd ex accepto oſculo mentum venaretur, Mentagram appellauit. Huius verò & Celſus quatuor ſpecies eſſe dixit, rubricam, ſcilicet, & nigram: tùm & quæ ſerpendo procedit, & quæ item bullulas varis ſimiles habet. Materiam autem harum puſtularum diuerſam quidem, ſicuti & diuerſa ſunt genera, iudicamus. Interdū enim acuta humiditas ſanguini mixta & erodens dominatur. interdum craſſior, tenuiore parte abſumpta, & ad atram bilem verſa. Nonnunquam etiam atra ipſa inſurgit bilis, quæ ab acutiore humiditate non abſoluitur, & cutem perforans carnem erodit. Pari quoque modo exuſti humores ad naturam atræ bilis inclinantes efficiunt: qui ſi denſioribus occurrant mēbris, quæ perforare nequeant,

figun-

figuntur ibidem, & dolores excitant vehementiores, donec reſoluantur, aut tandem erumpant in puſtulas: quæ etſi alioquin fœdæ, & ad ſaneſcendum difficiles, ſine vllo tamen dolore, vt atræ bilis natura eſt, infectos premunt. Ex quo fit, vt qui eiuſmodi afficiuntur puſtulis, imperitis ſeſe medicis nonnunquam curandos tradant. Quibus ægritudinis huius cauſas penitus ignorantibus, dum inter mali initia compingentibus vnctionibus illis mederi feſtinant, ſæpe eos aut in mortem, aut ſaltem in deteriorem vel etiam penitus in inſanabilem compellant morbum. Nam cum huic malo cauſæ inſint difficiliores, & quæ vix remoueri queant, vt non ſine magno labore, ita nec ſine diuturnioris temporis ſpatio ſaneſcere poteſt. Quare qui ex his feſtinam ſanitatem quærunt, mortẽ plurimũ, vt iam dictum eſt, aut ſaltem diuturniorẽ morbum nanciſcuntur. Si quis igitur huiuſcemodi malo vexatus, ſibiipſi citra omne diſcrimen conſulere, ac certam ſalutem acquirere cupit, his vtatur medicamentis atq. conſiliis, quæ à nobis infra ponentur. Aſſerunt peritiſſimi medici, ſi huiuſcemodi morbus toto diffundatur corpore, iiſdem medicamentis

cura-

curationem ſuſcipere, quibus & Lepra curatur. Quare cum iudicaueris ſanguinem his miſceri humoribus, deducique eos cum ſanguine poſſe, optimum præſidium erit, ſanguinem ilicò de vena media, quam Nigram Medici vocant, mittere. Contrà verò ſi ineptos, & qui cum ſanguine minimè fluere poſſint exiſtimaueris, æquare eos ac deducere medicamento debes. Non inutile tamen fuerit hirudinem, quam ſanguiſugam vocant, aut cucurbitulas ea parte affigere, qua æger magis vrgetur. Præſidij indigentiam indicant, habitus corporis, rubor in loco, tumor venarum, & ſi puſtulæ ſanguinolentæ ſunt. Poſtea verò ad ea medicamenta confugiendum, quæ materiæ partem deponant: quod certè felicius fiet, ſi aluum duxeris eo medicamento, quod habet myrobalanorum omnium partes duas, radicis barbari partem vnam: agarici, polypodij, ſingulorum partem mediam: ſucci fumi terræ, ſenæ, & vuæ paſſæ, ſingulorum partem quartam. Quæ tudicula attrita bulliant in aquæ libris ſex, donec quarta defecerit pars. Tum decolata comprimantur, & additis mellis libra, ſcammoneæ vnciola, & ſiliquæ Ægyptiacæ

vnciis

vnciis duabus, paruo igne in vnam redigantur compoſitionem. De qua deuoret æger vnciolam mediam. Demum aggredi debemus potiones materiam æquantes, vt ex fumo terræ, endiuia, aceto, ſaccaro, limonum citriquc acido ſucco. Aut eam, quæ habet myrobalanos omnes, fumum terræ, endiuiam, bugloſſam, meliſſam, borraginem, violas, abſinthium, thamerindum, epithymum, & roſam. Quibus additis ſucco fumi terræ atque ſaccaro, bulliant, & ad potionis formam redigantur. Materia tandem æquata, deducatur aluus medicamento potentiore, quod deponat humorem quem excernere volueris: ſicuti ſena, polypodio, albo veratro, lapide ſtellato, ſcammoneo, compoſitione filij Amech, Inda, & aliis multis quę doctores extollunt: dummodo non obliuiſcaris nutrire ea in lactis aqua: quæ ſiue in potione, ſiue buccella accipies, optimum & excellens auxilium inuenies. Verùm quia humor non vna tantùm vacuatione ſecernitur, iteranda hæc ſæpius erunt. Vltimo loco ea ſunt aggredienda præſidia, quæ extrinſecus adiuncta etiam cóferre poſſint: vt in craſſiore & glutinoſa materia, quæ incidant: in tenuio-

nuio-

nuiore, quæ reſoluāt: in media, quæ vtramque operationem concilient. Mollire interdū & dolores remittere opportunis præſidiis conuenit. Hoc autem malum tollit acida pars citri, gummi arabicum, gummi nucis plurimæ, ſtorax liquens, & ſinapis, ſi aceto liniantur. Saliua quoque hominis ieiuni, præſertim quæ dentibus inhæreſcit, præſentaneum remedium eſt. Aqua ſulphurea, aqua ſalita, & maris ſpuma, ſuccus pſyllij, oleum ex frumento & ex violis, ſtorax, & pix, armoniacus, helleborum, gummi rutæ, litargyrium, tutia, reſina pini, argenti ſpuma, & ceruſſa. Serapion autem nitri partes duodecim, ſulphuris partes XIIII. excipiebat reſina copioſa, eaque vtebatur. Alij minio ſinopico ceram & oleum ex roſa addunt, & eo inungūt. Nonnulli verò reſinam terebinthinam, argentum viuum, maſticem, litargyrium, ceruſſam, thymiamaque excipiunt myrtino oleo atque larido: & eo inungentes ſudare ægros cogunt. Nec poſtremò deſunt, qui fateantur ſe ex ſolo potu medicamēti, quod habet laccam lotam, aloën, ac myrti coctionem, ex eiuſmodi ægritudine ſanos euaſiſſe.

AN-

ANNOTATIO DODONÆI

LVEM Veneream hunc morbum nunc rectius recentiores appellant, citra alicuius gentis inuidiam. Tametſi autem ab eo bello quod Carolus Gallorũ Rex cum Alfonſo Rege ad Neapolim geſſit anno 1493. & 1494. plurimùm ſæuierit, & tũc primùm natus videatur: nõnulla tamen, quę huius ſymptomata habentur, multò antè medicis cognita extitere. Nam & ab immundis ac ſordidis mulieribus iam olim nonnullos vitia quædam contraxiſſe teſtatur Guilhelmus Salicetus, Bernardus Gordonius,& Valeſcus Tharantanus. quorum hic vixit anno 1418. Salicetus verò claruit circa annũ 1270. Bernardus Gordonius medio tempore: omnes autem ante morbi Gallici aut Luis Venereę nomen orbi cognitum. Puſtularum, vlcerum, ſimiliumque vitiorum circa penem ac præputium ex congreſſu cum ſordidis meretricibus aut immundis mulieribus,facit mentionem Caliceto Chirurgiæ ſuæ cap. 48. Gordonius Particulæ ſeptimæ cap. 5. Galeſcus libro ſexto cap. 6.

Vermis vomitu proiectus.

CAPVT II.

IOANNES quidam faber lignarius, annum agens quadrageſimũ, cum à cordis dolore ferè perpetuò duobus iã annis grauiter vrgeretur, ac propterea quòd eo ſæpius

in mortis diſcrimen adductus fuerat, peritiſſimos quoſq. noſtri ſeculi Medicos, ſed fruſtra, conſuluiſſet: tandem ad nos venit oratum, vt ſi quo modo poſſem, tanto malo ſuccurrerem. Mouit me, fateor, cùm res ipſa, quæ ſatis per ſe miranda videbatur: tum vel maximè viri lachrymæ, ac nimium miſerabilis obſecratio. Cœpi itaque mecum cogitare, an id fortè ex malo habitu ventriculi, ſeu cordis, ſiue ille calidus frigiduſúe eſſet, an ſiccus, ſimplex aut mixtus. Sed horum nullus certis indiciis oſtendebatur. Cordis enim natura nobilis præſtáſq. tantò tempore huiuſcemodi iniuriam non tolerasſet. cum nullum ægritudinis genus imprimi in corde poſſit, quin hominé ad feſtinam mortem deducat. Opinanti igitur mihi malignam aliquam & noxiam materiam in ventriculo detineri: quæ, quòd vicinus ſit locus cordi, ad eius ceruicem aſcendens hominem affligtaret, viſum eſt eam quoquo modo propellere. Quare medicamento vomitionem fieri iubeo. Eo etſi corrupta ac putrens materia expellitur, non tamen dolor remittitur. Conſulo igitur vtiterum vomitum experiatur: quem nihiloſecius vna intermiſſa diecula validiorem

rem exhibeo. Expulſaque eo eſt craſſior pituita, & cum ea vermis longitudinis digitorum quatuor ſatis plenior, capite rubro, læui,rotundoque, quod piſi magnitudinem non excederet: cætero corpore lanugine quadam contecto, cauda furcata ad ſimilitudinem nouæ Lunæ: pedibus nixus quatuor, duobus in dexteriorem, totidem in ſiniſteriorem partem coaptatis. Admiratus vermis formam, medicis eruditioribus oſtendo. Nullum inuenio qui monſtrum ſimile ſe vidiſſe vnquam fateretur. Aderat tamen ſenior quidam, ſed medicæ artis imperitus; qui teſtatus eſt ſimilem ſe vidiſſe vermem vomitu quoque propulſum ab Alexandro quodam cœnobita: qui ſtatim, vt ille aiebat, proiecto eo, mortuus eſt. Vocitabat autem hoc monſtrum cordis vermem. At contrà æger ille noſter vt primùm vermen ipſum euomuit, ad priſtinam reuerſus eſt ſanitatem.

ANNOTATIO.

VERMES vomitione reiici haud inſolens eſt, nobiſque nõ raròviſum. Teſtatur & idẽ Amatus Luſitanus, Curatione quinta, ſexta;ac decima, Cẽturiæ primę. Generari autẽ poſſe in vẽtriculo, vt amatus exiſtimat, difficile fuerit affirmare: veriſimilius eſt ex inteſtinis ad vẽtriculũ peruenire.

Lapides in tunica hepatis reperti.

CAPVT III.

MVLIER quædam nobilis, dolore exorto circa iecinoris partes, cum diu multumque angeretur, ac propterea quamplurimos medicos conſuluiſſet, effugere tamen id malũ nullo præſidio poterat. Quare opem noſtrã vnà cum aliis experiri placuit. Conuenimus igitur plures medici, & quænam eſſent huius morbi abditæ cauſæ hinc inde plurimo ſermone diſcuſſimus. Verùm, vt cõtingere in rebus dubiis plerumque ſolet, ſententia non conuenimus. Cum pars iecinoris abſceſſum, pars malum habitum indicaſſet: nos verò vitium in membrana contegente ineſſe credebamus. At illa cùm inualeſcente morbo paucis pòſt diebus, vt nos etiam ex certis indiciis pari cõſenſu prędixeramus, è vita migraſſet, mortuæ corpus incidendum curauimus. Et inuentæ ſunt in iecinoris membranulæ parte decliuiore congeſti lapilli, figura & colore diuerſi. Alij enim rotundi, alij angulares, quadrati alij, prout poſitura & caſus effecerat, maculis etiam rubeis, cæruleis, albiſque diſtincti. Hi ſua grauitate ex tunica ſacculum longitu-

tudine palmi, latitudine verò duorum digitorum effecerant. Hanc autem nos mortis cauſam arbitrati, diſputare de obſcuris vanum & inutile iudicauimus.

ANNOTATIO.

IN veſica fellis ſubinde lapides reperiri contingit, vt infrà cap. XCIIII. dictum: verùm laxiorem reddi membranã iocinoris, atque in ea calculos dependere ex rariſſimis eſt. Iecur autem, vel vnã aliquam eius partem indurari frequentius accidit. Memini ego nonnullorum, qui ab Ictero in Aſciten delapſi erant, iocinora vidiſſe, adeò dura & lapillis vndequaque plena, vt nouacula perſcindi nõ potuerint. Simile narrat & Andreas Veſalius in Epiſtola de China ad Ioachimũ Rœlants de quodam Belloarmato Senenſi, cuius iecur prorſus cãdicans ſuperficie conſtabat non læui, ſed admodum inæquali, & læuibus tuberculis exaſperata: anterior verò eius pars, & vniuerſa ſiniſtra admodum lapidis indurata.

Fluxus ſanguinis ex poro.

CAPVT IIII.

NOVI hominem robuſtum admodum, qui XXXVI. agens annum, ſæpe mecũ conqueſtus eſt de certo ſanguinis fluxu, quo ſingulo quoq. menſe grauiter affligaretur. interroganti mihi qua parte corporis flueret, id ſe neſcire reſpondit. Admiratus ho-

minis verbum: detege, inquam, locum vnde fluat. Depoſito pallio ilia dextra oſtẽtat, vbi ſubiacet iecoris pars ima. Diligenter locum oculis luſtro, ſi foramen aut cicatrix in parte ſit: omnia æquabiliter poſita, lenem & mollem carnem, nullam aſperitudinem cicatriciſúe notam inſpicio. Ab homine decipi ſuſpicor. Quod ille aduertens, paucis, inquit, diebus hũc tibi ſcrupulum demam. Inſtat enim tempus quo ſanguis fluere conſueuit. Reuerſus perendie vno ſuperpoſito digito locum fluxus contegebat: quo amoto, non ſecus emanauit ſanguis, ac ſi ex inciſa vena proflueret. Nec prius fluor ille ceſſabat, quàm ſanguinis libra emitteretur. Quo euacuato, nullus diſcernere poterat, vnde euacuatio facta eſſet. Exiſtimabam venulam foraminibus cutis ſua ceruice inhæreſcere, indeque ſtato tempore ſanguinem euacuari. Curaui itaque hominem ſola ſanguinis miſſione ex vena iecoris ſingulo quoque menſe. Curioſoque victu iniuncto, protracta cura eſt ad ſextum vſque mẽſem, & tandem conualuit.

ANNOTATIO.

SIMILE exemplum & inter Rara Iacobi Hollerij habetur: Nouimus, inquit, quendam, cui

è reli-

è regione hepatis vena per interualla dehiſcebat, quæ ſanguinem funderet. Reſtitante ſanguine veſtigium non apparebat.

De vena vmbilici. & ex vulua prolapſa inteſtina.

CAPVT V.

MVLIEREM vidimus ſexagenariam, cuius inteſtina ex vena vmbilici ſubitò prolapſa ſunt, nullo præſidio conferente, tertia die vitam finiſſe. Vidimus & aliam, de cuius vulua pariter diſrupta inteſtina omnia profluxerant, paucis item diebus occubuiſſe. Inſuper & tertiam nouimus, cuius inteſtina, perfracta eorum tunica, à ſumma vmbilici cute tanquam in ſacculo depēdebant in vuluam. Hæc autem miſeram quidem, ſed tamen longiorem vitam ducens, vnà cum hoc malo conſenuit.

ANNOTATIO.

PROLAPSIS extra locum ſuum inteſtinis, ſubinde grauiſſima ac moleſtiſſima ſubſequuntur ſymptomata, nec rarò ipſa mors. Hoc caſu procurandum & laborandum eſt, vt quàm citiſſimè inteſtina à fecibus liberentur: alioqui in locum ſuū non aut difficillimè reducenda. Optima ac tutiſſima ſunt enemata, & quidem non vehementiſſima, ſed benigna ac mitia. Ita ſæpenumerò fecibus eductis, & ab excrementis inteſtinis liberatis, facilius

lius in ſuum locum repoṇi poſſunt. Per os medicamenta purgantia aſſumere non adeò tutum: excrementa etenim deorſum propellunt, & in inteſtina, quæ excidêre, impellunt. Si quid per aluum deſcendit, id ſanè tenue ac liquidum, quod inter duras feces ſibi alicubi viam inuenit, duriora craſſioraque hęrent. Inteſtinis autem amplius repletis, tumor maior fit, dolores augentur, & reponendorum horum minor ſpes affulget: accedunt graues moleſtię, & non modò bilis aut pituitæ, ſed & non rarò ſecum & alui excrementorum vomitus. Cùm enim nec deſcendere queant, nec ab inteſtinis retineri, ad ventriculum regurgitant, & vomitione reiiciuntur. O dura ſic morientium conditio. Exempla, vel eorũ qui enematum vſu melius habuêre, vel his neglectis contemptiſque, aut ab epotis purgantibus medicamentis miſerè perierunt, poſſent adferri plurima: ſed quia iis, qui in quotidiano artis vſu verſantur, hæc haud ſunt incognita, omninò duximus prætermittenda.

Vmbilicus prominens.

Caput VI.

Commvne omnibus, vmbilicum ad decorè prominere; monſtroſum, ſi promineat vltra quàm deceſ ſit. Ioannes Binus filium habuit octimeſtrem, cuius vmbilicus digitis quatuor excreuerat ad penis ſimilitudinem. Coles enim teſticulorum tunica iunctus videbatur: à quo etiam ſpiritus

crum-

erũpebat interdum. Hunc cùm plures medici inuiſiſſent, & ex his alii inteſtinũ eò erupiſſe iudicarẽt, alij omentum, alij humorẽ, nos carnem in loco increuiſſe dicebamus. Cui ſententiæ cum pater inhæſiſſet, puerũ curare cœpi. Sed quòd autoritate eorũ mouebar, qui propter ſpiritum, quẽ inde erumpere interdum diximus, inteſtinum illud eſſe dicebant, reſecandáne mihi eſſet caro illa, & idipſum ferróne an igne potius faciẽdum, plurimum addubitabã. Verùm certa tandem ratione ſubnixus, vincire carnem decerno: ſinguliſque diebus arctius deligans, non prius deſiſto, quàm ea ipſa præmortua penitus exciderit, ac puer ſubinde integram valetudinem recuperauerit.

ANNOTATIO DODONAEI.

ADVERSVS prominentem in pueris vmbilicum bene facit emplaſtrum diapõpholygos, quod reſiccandi ac refrigerandi potentia ipſum reprimit, ac tandem ſubſidere facit.

Ex ano euacuata vrina.

CAPVT VII.

QVIS miretur ſi audierit quod & nos vidimus, puerum, ſcilicet, duodecimum agentem annum, cum vrinam ſeptimo iam die non redderet, propterea quòd

concretum quid ex pituita & ſanguine, vrinæ ipſius canaliculos obſtruxerat, eam tandem ex ano euacuaſſe. Præſertim ſi nouerit & veſicam ipſam ceruicemq. eius minimè foraminulentam aut fungoſam exiſtere, & inteſtinum quod penetrari debuit, ſolidę ac concretæ eſſe naturæ, vt decet tunicas omnes quæ neruoſæ ſunt. Oportuit enim aut inciſam veſicam inteſtinumque, quod citra mortem fieri nequit; aut naturam, cui impoſſibile nihil eſt, huiuſcemodi aperuiſſe vias; vt inde vrinam redderet, puerumq. ſeruaret. Nouimus enim miranda eius opera: nam & purulentum quid etiam oſſi ſubſidens extrinſecus trudit; & hominem certis indiciis moriturum ſæpius liberat. Vnde & militem vidimus, cui illatum vulnus in coxam, veſicæ ceruicem inciderit: ac ſubinde incuria medici adeò conglutinatum obcalluit, vt penitus iter vrinæ obſtruxerit: ſed ea nihiloſecius carne paulatim eroſa, coxa altera extrinſecus erupit. Indeq. quoad vir ille vixit, ritè proflués, reddita eſt. Sed Pauli Bonini filium nouimus, qui glande colis clauſa natus, paulò infra eam itinere patefacto vrinam reddebat.

Mulier à ſpiritu malo oppreſſa.
Capvt viii.

Accidit his temporibus nouum & admirandum morbi genus: quod etſi viderim curauerimque, ſcribere tamen vix auſim. Mulier xvi. agens annum ab ima ventris parte dolore exorto, conuellere manibus nitebatur. Cumq. in horrendum clamoré erũperet, intumeſcebat ilicò totus vẽter, adeò vt vterum geſtare crederes octimenſem: & voce exhauſta vbi toto cubili hinc inde reiectans ſeſe, & plantas pedũ interdum ceruici connectens reſiliebat in pedes, iterum procidens ac reſiliens: iſthuc ipſum identidem factitabat, quoad paulatim ad ſe reuerſa quoquo modo recrearetur. Interrogata quid egiſſet, penitus ignorabat. Nos verò eiuſmodi morbi cauſas diſquirentes, arbitrati ſumus hoc malum ex vuluæ aſcenſu & vaporibus malis ſurſum elatis, & ſubinde cor ac cerebrum impetẽtibus prouenire. Quare idoneis medicamentis adhibitis, cùm nihil omnino profeciſſent, non parum mirati ſumus. A recta tamen via minimè deſiſtendum putauimus, donec ferocior facta ac toruis oculis circumſpiciens, tã-

dem

dem prorupit in vomitum; quo longiores & recuruos clauos, æneaſque acus vnà cum cera & capillis in globum mixtis euomuit: & nouiſſimè ientaculi fruſtum tantæ magnitudinis, vt deuorare integrum nullus potuiſſet. Cumque idipſum ſæpius etiam vidente me factitaſſet, teneri eam arbitratus ſum ſpiritu malo, qui dum hæc ageret, ſpectantium oculos perſtringeret. Quare ſpiritualibus medicis commẽdata, manifeſtioribus dein ſignis & argumentis rẽ comprobauit. Nam & nos ſæpe eam vaticinantem audiuimus, & ea præterea agẽtem vidimus, quæ omnem vim morbi ſupergreſſa humanum etiam captum excederent.

Sanatum genu miraculo euidenti.

CAPVT IX.

ROBERTVS Saluiatus Bernardi filius, & Diui Dominici fratrum conſortio iunctus, dum in monaſterio Sancti Marci Florentinæ ciuitatis vitam degeret, geniculi dexterioris abſceſſu grauiter affligebatur. Quare me familiari medico accerſito, malum oſtendit. Intumuerat enim genu, tantumque eleuabatur, vt humani capitis magnitudinem æquaret. Notæ pitui-

toſum

toſum & vapore plenum oſtendebant. Hic chirurgica manu curatus, bis iam ſanitatem fuerat conſequutus. Reuertebatur tamen id malum priore peius. Quare iudicauimus huiuſcemodi ægritudinem, vbi iam inueteraſſet, nullo modo citra vſtionem finiri poſſe. Territus ille iudicio noſtro, ac propterea medicæ artis ſpe depoſita, ad diuinum confugit auxilium. Erat eo tempore in eodem monaſterio vir ſimplex & bonus, fide & charitate pollens, Dominicus Piſciæ oppido ortus, & eiuſdē religionis profeſſor: per quem Deus plurima iam ſigna fecerat. Hūc igitur Robertus ipſe conueniens, miſerabilibus primum lachrymis & precibus orat, vt ſeſe ſuis apud Deum orationibus liberet. quod cùm ille pro ſola humilitate abnueret, inſtat iterum Robertus: nec prius à lachrymis & importunitate deſiſtit, quàm Dei hominem flectit atque exorat. Celebratis itaque ex more ac peractis miſſarum ſolennibus, cum ad Robertum ipſum, qui ſolus celebranti illi miniſtrauerat, conuerſus fuiſſet, geniculum detegit: & ſigno Crucis ſuper manum impreſſo: fiat, inquit, tibi ſecundum fidem tuā. Quibus verbis omnis prorſus intra pauculos dies delituit ægritu-

do.

do. Quod & nos non ſolùm vidimus, ſed & propriis (vt aiunt) manibus attrectantes, geniculum ipſum detumefactum ac penitus ſaneſcens inuenimus. Et ne quis non omnino virtute diuina factū putet, hic iam ſeptimus eſt annus, ex quo ille ſanitatē adeptus, eam ſeruauit & ſeruat ope & auxilio illius, qui ſolus omnia potens, viuit & regnat in ſecula.

ANNOTATIO.

ALEXANDER Benedictus Hiſtoriæ humani corporis libro primo, cap. XIIII. ex vulnerato genu cornu enatum refert, quod & admiratione haud caret.

Miraculo liberatus.

CAPVT X.

IVVENIS quidam Florentinus, nomine Gaſpar, dum circa præcordia ſagitta vulneratus ſpiculū educere nititur, relicto mucrone arundinem tantùm euellit. Quem cum chirurgici, omni licet ingenio, omni-que præſidio nixi, auellere minimè potuerint (in intima enim coſta adeò inſederat, vt reuelli nullo auxilio poſſet, niſi coſta ipſa perfracta, & vulnere ampliore facto) mortem potius quamlibet miſerabilem, quàm tale

tale genus curationis ſubire malebat. Quare tandem in deſperationem verſus, laqueo ſuſpendere ſe, aut profluenti Arno, vel alto puteo præcipitem dare cogitabat: quod & feciſſet, niſi aſſiſtentes amici illum diligentiſſimè cuſtodiſſent. Inter quos erat vir quidam Marioctus nomine, fide & probitate pollens: hic hominem iugiter deprecabatur, vt deſperatione reiecta, in manus potius Dei, à quo eſt omnis ſalus, tam grande malum tradere conaretur. Huius tandem precibus flexus Gaſpar, totus ad Deum cõuertitur, non die, non nocte ab oratione ceſſans: donec in vaticinium prorumpens, nõnullos interim, qui ad eum viſendi gratia accederent, dum adhuc procul eſſent, paulò poſt adfuturos prędiceret. Quin etiam & ignotum quemlibet proprio quoque nomine citans, admonebat aſtantes omnes vti Deum timerent, & de ſalute ſua confiderẽt. Se enim non modò de ea, deque die & hora qua illam conſequi deberet, certiorẽ factum eſſe, ſed multa præter ea eodem lumine præuidiſſe aiebat: vt profectionẽ ſuam Romam, & mortem; exilium Petri Medicis & fugam; ciuitatis noſtræ Florentinæ anguſtias & calamitates; Italiæ ſubuerſionem, &
alia

alia quamplurima, quæ breuitatis cauſa ſilentio præterimus: quæq. ferè omnia magna ex parte impleta iam videmus. Nam & qua prædixerat die atq. hora, mucro ipſe ex vulnere ſponte ſua proſiliit: quo eiecto etiã vaticinari deſtitit, & Romam tandem peregrè proficiſcens mortuus eſt.

ANNOTATIO.

REFERT & Alexander Benedictus exempla duo ſuperiore non minus rara aut admirabilia. Vnum de ruſtico, qui in dorſo vulnus cum telo acceperat, cuius ferrum, quod intus hæſerat, biennio pòſt per aluũ deſcendit, Hiſt. hum. corp. lib III. cap. IX. alterum de Græco, qui teli partem ſternutatione eiecit, quæ in vulnere à tempore accepto XXV. annis latuerat, eiuſdem Hiſt. lib. IIII. cap. XXXIIII.

Mulier vulua carens vixit annis decem.

CAPVT IX.

INGENIOSVS noſtri ſeculi medicus Vgolinus Piſanus me licet iuniorem aduocandum cenſuit: vt vnà cum illo mulierem quandã curaremus, quæ vuluæ pernicioſo vlcere vexabatur. Huius nos malitiã omni ſtudio & diligẽtia tollere, ſed fruſtrà, conati ſumus: nam corrupta interim vulua,

&

& fruſtulis cõminuta deſcendens,non prius fluere deſtitit, quàm tota putreſcens decideret: ac ſic mulierem ingenti malo liberauit, quæ licet vulua carens, ſana tamẽ ſuperuixit annos decem.

ANNOTATIO.

VVLVAM ſiue vterum, in quo fœtus concipitur ac geſtatur, corrũpi ac exulcerari quãdoque contingit, ac deinde vicinas partes infici: veſicam quidem vt cap. XXXIIII. Exemplorum noſtrorum narratum eſt: nonnunquam verò & rectũ inteſtinum. Atque tunc quidem excrementa alui per pudendum tandem excerni contigit. Quemadmodum mulieri cuidam accidit, quæ poſteaquã diutino tempore purulenta fœtidaque, manifeſtiſſima exulcerati vteri ſigna, per pudẽda excreuiſſet, poſtremò & alui excrementa per eundem locum demiſit. Ita autem corrumpi vterum, vt nulla vicina parte infecta aut lęſa, tota exciderit, non immeritò inter rariſſima naturæ miracula refertur. Memini verò & mulieri cuidam vterum prolapſum, totum foras ad humani capitis magnitudinem pependiſſe, ac ſic hanc aliquot annis miſerè vixiſſe.

Aqua inter cutem.

CAPVT XII.

AQVA inter cutem cùm vehementius vrgeretur puer: tantaque intus contracta eſſet, vt aluum nullã in partem moue-

re poſſet, omni auxilio medicorum deſtitutus, temerariam ſibi libertatem vendicauit. Quare aqua quantum poterat epota, in vltimum ſeſe mortis diſcrimen malè ſanus præcipitauit. Verùm ſiue id aquæ contractæ impulſu, ſiue ope naturæ factum ſit, ſoluta eſt vmbilici vnitas: indeque tanto impetu aqua profluere cœpit, vt ſupra ventrẽ cubitos tres aſcenderet. Quo ſanè vitam finiſſet, niſi circum aſſiſtentes oppoſita manu aquam fluere non permiſiſſent. Hinc medico accerſito, & aqua paulatim educta, ac curioſo victu, & cæteris quæ ad rem facerẽt iniunctis, breui tempore in priſtinam redactus eſt ſanitatem.

Ruſticus per annum nihil bibens, ab aqua inter cutem liberatur.

CAPVT XIII.

RVSTICO, quem aqua inter cutẽ malè habebat, opem noſtram expoſtulanti, ſanari illum, cum iam morbus inueteraſſet, minimè poſſe reſpondi. Inſtanti tamen vt aliquod ſaltem conſilium ei prębaremus, ſubridens, inquam, amice ſi curari deſideras, opus eſt vt non vltra bibas, quàm vt vitã ſuſtineas. Diſceſſit: & anno peracto ite-

rum

rum interrogat an ipſum nouerim. Nego me hominem noſſe. At ille, tua ope curatus, inquit, ad te reuertor, ſcire cupiens an adhuc mihi liceat aliquid bibere: cum hactenus per annum nihil biberim. Admiratus interrogo quare, & cuius conſilio. Cui ille, inquit, tuo: & rem omnem ab initio narrat. Iuſſi igitur paulatim vino aſſueſcere: ſed mero potius quàm lymphato, & eo ipſo auſtero ac tenuiſſimo. Diſceſſit, & curioſa potione vſus, ad priſtinumque reuerſus ſtatum, quam mecum familiaritatem primū contraxit, eam adhuc in hanc vſque diem officioſiſſimè ſeruat & cōlit.

ANNOTATIO.

HYDROPIS, hoc eſt, aquoſi humoris collectionis, duæ ſunt ſpecies: Hypoſarca & Aſcites; in Tympanite ſiquidem flatus colliguntur. In Hypoſarca per naturalis caloris debilitatem & impotentiam pituitoſior, hoc eſt, crudior ac frigidior ſanguis gignitur, qui per venas in corpus diſtributus, ipſum tumidum reddit, & albido pituitæque e mortuo colore pallens apparere efficit. In Aſcite verò intra peritonæum præcipuè humor colligitur, venterque diſtenditur. Hypoſarca ruſticum laboraſſe veriſimile eſt, & crudis frigidiſq. humoribus, per potus abſtinētiam à natura cōcoctis, & in ſanguinem conuerſis, tum & vitam eum ſuſtinuiſſe,

tùm & ſanitatem recepiſſe. Puer autem potuit Aſcite laboraſſe, non tamen ex refrigeratione, ſed ex calida nimium, & ſicca Iocinoris intemperie, qua tam grauiter quandoque Iecur afficitur, vt probũ ſanguinem non cõficiat: velut in hydrope quę acutos morbos ſubſequitur, teſte Galeno lib. VI. De Locis affectis capite primo. Aduerſus huiuſcemodi Hydropen aquæ potio remedio eſſe potuit, iocinore videlicet refrigerato & humectato; ſi modò recens nata fuerit: Nam diuturnæ Hydropes incurabiles habẽtur, diuturnitate mali Iocinore aut liene corrupto ac vitiato. Succedit autẽ non raro acutis morbis Aſcites, & frequenter etiam Ictero. Cõtingit autem non raro in hoc Aſcite, diffuſis per vniuerſum bilioſis humoribus, calorem ſubinde tantum excitari, vt quacunq. corporis parte ſcalpta leuiterque cute vulnerata, mox calidus, niger, & quaſi aduſtus ſanguis effluat. Cæterùm Hydropis per aquæ potionem curatæ extat & exemplum lib 2. Epiſt. Iohannis Langij, Epiſt. XII. *Vxor*, inquit, *barbitonſoris in Nouoforo, Palatinorum in Noricis oppido, plus ſibiipſi quàm marito aut medicis morigera, cuius venter hydrope in immenſum turgebat: hæc aquam de fonte ſcaturiente magnopere ſitiebat. Progreſſa itaq; marito inſcio extra vrbem ad fontem, in quo cum aqua ſcaturigine ſimul arena ebulliebat, de qua quantũ manu caua apprehendere potuerat, ter aut quater deuorauit. Domũ læta reuerſa, rem omnem nobis recenſuit: & intra biduũ, per fluxũ vẽtris plurimũ, pituitæ excreuit: apertis quoq; ſua ſpõte in ano mariſcis, vnde cõfertim ſanguis niger effluebat, ab Hydrope conualuit.*

Stru-

Struma ingentis magnitudinis & ponderis.

CAPVT XIIII.

MVLIEREM Oliuam nomine, ſtruma coxæ innata multos annos miſerabiliter vexabat. Ad eam enim iam magnitudinem excreuerat, vt occupante ea coxam ipſam ac crus, ambulare nō poſſet. Quo factum vt iam quinquennio miſera in lecto iaceret. Nec ex medicis vllus inueniebatur, qui aut ferro aut alio quouis medicamento tollere tam ingens malum auderet. Quare omni ſpe deſtituta, me cum iunior adhuc eſſem, ad ſe vocans, operam noſtrā depoſcit. Lachrymis vrget & precibus, vt quamlibet miſerabile, aliquod tamen ei præſidiū afferam: mori ſe malle quàm in tanta miſeria & calamitate vitam ducere. Mouerūt me, fateor, infelicis mulieris lachrymæ: ac propterea rem ſanè arduam, & quam nullus qui ſaperet attentaſſet, aggreſſus, ſtrumam ipſam ea potiſſimum parte, qua coxa pendebat, vinculo deligo. Et quoniam reſecanda craſſitudo palmo plenior erat, ſingulis quibuſque diebus vinculum ipſum arctius necto, donec pars media reſecaretur. Tum

candenti ferro quod ſupereſt ſcindo: ſanguinem ſupprimo, & mulierem ferè mortuam reſumens molli cubiculo recreo: ac curioſa dein obſeruatione, idoneiſque medicamẽtis ritè procedens, diuino tandem auxilio eam in priſtinam ſanitatem reduco. Tanta autem fuit præciſæ carnis moles, vt pondus ſexaginta librarum excederet.

Ex frigidiſsimo emplaſtro ſtomacho admoto mors ſubſecuta.

CAPVT XV.

NOVI Medicum, qui vel incuria, vel magis, vt arbitror, inſcitia, emplaſtrũ frigidiſſimum ſtomacho cuiuſdam viri, dũ illum ventriculi dolor ſatis mordax vrgeret, ſuperpoſuit. Putabat enim hoc auxilio dolorem ipſum tolli poſſe. Verùm ille dolore ferè amoto, grauem tamen noxã percipiẽs, redeunti medico exponit dolorem quidem remiſſum, ſe tamen inſpirandi difficultate vexari. Quod inſcius medicus paruifaciens iterum emplaſtrum admouit: & ne tollatur etiam iubet. At æger, dum aſſiſtentes imperata faciunt, paucis interim horis ſingultu premitur: quo grauius grauiuſque hominem affligante, inhorreſcunt illi membra:

ex quo etiá paucis interceptis diebus mors ſubſequuta eſt. quam medici omnes ex incuſſo ſtomacho frigore proueniſſe iudicauerút. Ignorabat enim bonus ille medicus, nullum princeps aut principi ſubſeruiens membrum ſolis frigidis eſſe curandum.

Ex frigidiſsimo aquæ potu vir interimitur.

CAAVT XVI.

ANTONIVS Parmenſis iuuenis admodum robuſtus, cum ſub feruentiſſimo ſole, & magni æſtus tẽpeſtate pluribus diebus in itinere fuiſſet, ardentiſſima tandem febri correptus eſt: quare cum vehemens eum ſitis vrgeret, frigidiſſima aqua epota, intra paucas horas mortuus eſt.

Defectio ex frigidiſsimi vini hauſtu.

CAPVT XVII.

BLASIVS Senenſis familiaris noſter & condiſcipulus, dum longiuſculo tempore ſub ardẽtiſſimo ſole pilæ luſu incaluiſſet, nec ſudore adhuc aut fatigatione remiſſis, in ſubterraneú locum, vbi vinaria erat cellula, deſcendiſſet, frigidiſſimi vini calicẽ haurit: quo epoto ſtatim deficit: indeque, vt

erat ferè præmortuus ad cubile delatus, ac calidis vtcunq. fomentis, ſed non ſine graui noxâ tandem, licet ægrè, refocillatus, conualuit. Frigidiſſima enim potio altius cordi inſederat.

ANNOTATIO.

NON modò ex frigidiſſimæ aquę potu, aut frigidiſſimi vini hauſtu, periculum iis imminet, qui vehemẽter ſupet calfacti ſunt: ſed & ex frigidi lactis, cui ademptum eſt butyrum. Nam hoc ipſum in ventriculo malè affecto, etiam facilè concreſcit, ac deinde moleſtias excitat. Vir quidã poſteaquam à febri, qua aliquot diebus laborauerat, ſibi liber videretur, ac carnes veſperi cum aliis coctas edіſſet, poſtridie magnum hauſtum, circiter libram videlicet, lactis huiuſcemodi frigidi ieiunus bibit, ſperans aluũ (vt alias aſſolet) inde laxiorem futuram. Id cùm non ſuccederet, & moleſtis torſionibus ac doloribus circa vẽtriculum torqueretur, digito gutturi impoſito vomitionem excitauit: cum qua duæ lactis concreti magnę partes excretæ ſunt, pro numero hauſtuum quos ſumpſerat. Nam bis ſe bibiſſe affirmabat. Ac ſic à doloribus circa ventriculum liber factus, à frigidi huiuſcemodi lactis potione deinceps abſtinuit.

Religioſa quoque quædam cum febricitaret, & huiuſcemodi lac quoque non coctum bibiſſet, aliquot diebus circa ventriculum pondus ac moleſtum dolorem ſenſit, qui non prius ceſſauit, quàm difficili vomitione ſuperueniente, & multis lactis con-

cõcreti durioribus particulis vnà redditis, quibus reiectis meliùs habuit. Tantum malorum lac etiã cui ademptum eſt butyrum adferre poteſt, ſi in vẽtriculum incidat calidiorem, vel aliena qualitate imbutum, vel prauorum alimẽtorum reliquiis infectum. Corrumpitur verò & in huiuſcemodi vẽtriculo lac purum, ac in grumos coiens, moleſta ſymptomata non rarò adfert.

Eroſum capitis os.

CAPVT XVIII.

QVIDAM Monachus ordinis Beati Auguſtini, ex his quos Canonicos regulares vocant, dum in monaſterio Diui Donati, quod vrbi noſtræ prominens Scopetum dicunt, vitam ageret, ſemel mecum cõqueſtus eſt, affirmans capitis eius os paulatim indies eroſum iri: quod miratus, caput detego, manu diligentius cõtrecto, frõtem ferè totam oſſe denudatam inuenio: & quod maius eſt, nullam in cute ſumma, nullam in carne noxam aduerto: rei cauſam quæritans, iudico acutiſſimo humorẽ hoc fieri, qui foraminulenta carne demiſſus nullam in ea vim faceret. Os verò, quod denſius, ac propterea magis obſiſtens, eroderet; non ſecus ac fulgur, quod aurum, illæſis interim loculis, nonnunquam liquare ſolet.

At Monachus ille, cum maior iam oſſis ipſius pars eſſet eroſa, & nullo proficeret auxilio, paucis annis vitam finiuit.

ANNOTATIO.

OSSA capitis erodi frequenter cõtingit ſub ijs tumoribus, qui luis Venereæ ſymptomata habentur: quorum plerique ad Atheromatum, alij ad Meliceridum naturam accedunt. Qui ſi diu incurati permãſerint, os quod ſubeſt corrumpitur, ac carioſum redditur. Alexander Benedictus nõ modò corrumpi, ſed & exemplum refert in oſſe abſceſſus nati, Hiſt. huma. corp. lib. primo, cap. VI. Oſſa corrumpi nouum, inquit, non eſt: ſed abſceſſus innaſci mirum eſt, vt nuper vidimus, dum mulierem quandam Gallico morbo interemptam reſecaremus, cauſam morbi perquirendo, oſſa ſub membranis ſuis integris tumentia, & ad medullã vſque ſuppurata inuenimus, ea dumtaxat ratione, quoniam & ipſa nutriuntur, abſceſſibus ob id afficiuntur.

Lapis ex inteſtinis eiectus.

CAPVT XIX.

MARIOTTVS Palla Pharmacopola cum inteſtinorum dolore vexaretur, eiuſque venter nihil ferè, & id quidem ægrè atque liquatum redderet, pluribuſque hominem medicamentis aluum ducentibus & clyſteribus curaſſent medici, & morbus nihil-

nihilominus inualeſceret, ad aliud auxilij genus conuerſi, totam ipſius aluum humidis fomentis emolliunt: nec prius ab incepto deſiſtunt, quàm ille ſic fotus lapidem inſtar columbini oui aluo proiicit. Qui quidē lapis inteſtino ſubſiſtens, & iter magna ex parte obſtruens; licet ideò deduci non poſſet, quod inteſtino tunicíſque eius deligatus eſſet, vel quod ipſius craſſioris inteſtini aliqua fortè inhæreſceret cellula, medicamentorum tamen pręſidiis, & expultrice adiuuante virtute tandem propulſus eſt.

ANNOTATIO.

LAPIDES ex inteſtinis reiecti meminit Galenus lib. VI. De Locis affectis: *Scribunt nonnulli* (inquit) *quod à forti excernendi conatu, præcedente dolore vehementi, aliqui lapides calloſos deiecerunt, iis qui in veſica naſcuntur haud abſimiles. Id quod ego neque vidi, neque alium qui viderit vnquam audiui.*

Aerea acus perforato ſtomacho extrinſecus truditur.

CAPVT XX.

DEVORAVERAT mulier quædam æneam acum, & nulla inde noxa percepta, integrum annum ita vt erat, ſana permāſit. Quo peracto cœpit dolor ſatis acutus mulie-

mulierem ipſam circa ventriculum vrgere: qui dum eam magis magiſque indies affligeret, plures conſuluit medicos: nihil tamẽ de deuorata acu, quam penitus obliuioni tradiderat, referens. Variæ fuerunt hinc inde ſententiæ. Alii enim ab acutiore humore, alij à vento inter tunicas ſtomachi recluſo, cæteri verò ex malo habitu excitari hoc malum putabant. Cumque omni quo poterat ſtudio & diligentia curata, ſanitatẽ nullo modo conſequi poſſet, medicæ artis ſpe depoſita, tolerare id malũ ſatius duxit, quàm perpetuis medicamentis inaniter vexari. Sicque annis iam decem, tali vrgente dolore, miſeram vitá trahebat, cùm ecce acus illa terebrato ventriculo, è paruo demiſſa foramine, proſiliit. Nos autem & acũ vidimus, & mulierem curauimus: quæ paucis pòſt diebus, vnitate vulneris facta, in priſtinam ſanitatem reſtituta eſt.

ANNOTATIO.

HVIC ferè ſimile eſt, quod apud Alexandrum Benedictum exemplum legitur de acu crinali cum vrina reddita, Hiſt. huma. corp. cap. XIII. lib. V.

Accedit & huic quod Ioannes Langius Epiſt. quadrageſima lib. 2. refert. *In ginacio*, ait, *Ducis Iulia-*

Iuliacẽſis virgo dum ſeſe adornaret, perterrita, ingemiſcens, acus quinque, quas in ore mordicus tenebat, deglutiuit, & per vrinam illæſa eaſdem reddidit.

Ob incuriam à lepra liberatus.

CAPVT XXI.

MEMINI Onofrium Tedaldum pro mortuo à medicis derelictum incidiſſe in manus noſtras, non quidem vt curaretur (id enim factu impoſſibile videbatur) ſed vt ſatis amicorum opinioni & ægro ipſi fieret. Lepra hominem malè habebat: & febricula inſuper vrgebat. Quam, quòd ſolitas animalis partes occupans quaſi habitũ inducat, Græci ἑκτικὴν vocant. Tantumque inhæſerat ſolidis membris hæc febricula, vt macie & tabe conſumpta carne, nihil niſi pellis & oſſa ſupereſſent. Quin & in neruis crurium tanta idem contractio facta erat, vt calces natibus inhæreſcentes extendi nullo modo poſſent. Indulgens itaque hominis voluntati, permitto vt omnibus omiſſis legibus ſuo arbitrio viuat. Aduentante igitur vere, cùm iam nux prima tenuiore cortice veſtiretur, his veſci cœpit. Et cũ omne aliud cibi genus faſtidiret, nõ vna alteráue cõtentus, etiã ſupra centũ ſingulis diebus cõedebat, pane licet modico adiecto. Quo factũ

vt

vt & venter fluere cœperit,& ſtomachus nihil cõtinere: ſicque fruſtula integra deiici,vt cõcoctio in eis nulla appareret. Hoc itaq. incurioſo & licentiore victu vſus, ad æſtatem vſque proceſſit. Quo tempore Citrullos, Angurias, Peponeſque comedens, nullum prætcrea cibi genus deuorabat: ſed & ea cruda & incocta omnia deiiciebat. Peracta autem iam ferè æſtate refici cœpit, & corpus quoquo modo reſumptum ad habitum ſuum reuertitur,quoad ſicco & calido morbo humidis & frigidis præſidiis ſuperato, quem ratio & diligétia curare non poterat, incuria & temeritas ad priſtinam redigeret ſanitatem. Qua biennio feliciter vſus, incurioſo poſtmodum victu, & inutili libertate in eundẽ recidit morbũ. Quo demum abſumptus, paucos poſt annos è vita diſceſſit.

ANNOTATIO.

FVIT quoque & admirabili fortuna ab Elephantiaſi miſer ille liberatus, cui meſſores vinum exhibuerunt, in quo vipera mortua erat. Rati etenim expedire huic mori potius, quàm in illa miſeria viuere, remedium contulerunt, à quo ſanitatem recepit. de quo Galenus lib. XI. De Simp. med. facultatibus.

Vlcus menti ſanatum dentis euulſione.

CAPVT XXII.

IVVENIS quidam Angenius nomine, annis iam tribus menti vlcere vexabatur: qui licet opera compluriũ medicorum vſus fuiſſet, tantum abfuit, vt non deprehendentibus illis morbi cauſam ſanitatem conſequi potuerit, vt penè omnem recuperandæ valetudinis ſpem amiſerit: dum ſcilicet, ex his nonnulli, quòd altũ & calloſum vlcus viderent, citra vſtionem nequaquam tolli poſſe affirmarent. Atque item alij, quia calloſa haberet ora Chironium vlcus crederẽt, & ob id curatu difficillimum arbitrarentur. Nos verò vt primùm hominem vidimus, & vlcus conſpicati ſumus, nullis id malum medicamentis vinci poſſe prædiximus: niſi eo prius eruto dente, ad cuius radicem vlcus ipſum aſcenderet. Id quod res planè indicauit: nam dente ipſo euulſo, eroſam eius radicem cernimus, vnde ſcilicet malũ illud fomentum ac pabulum capiebat. Quo ſublato, non multis pòſt diebus, etiam domeſticis medicamentis, ſanatum eſt vlcus.

Attoniti fulmine.

CAPVT XXIII.

ATTONITOS fulmine patrem & filium vidimus, quorũ corpus & mens

ſtu-

ſtupore quodam tenebantur, adeò vt diſſolutione neruorum, quam Græci ἀποπληξίαν vocant, affici eos crederę. Cumque ad ſeptimum vſque diem ferè abſque cibo & potu, quin etiam muti & ſine ſenſu vitam miſeram traherent, ex vena demum, quam medici nigram vocant, ſanguis emittitur, aluus ducitur, corpus plurimis frictionibus diſtringitur, ac tenuiſſimis interim cibis vtcunq. alitur, donec paulatim refecti ad priſtinam ſanitatem reuerſi ſunt.

Lapis tuſsicula expulſus.

CAPVT XXIIII.

HENRICVS quidam Alemanus cum laterum doloribus triennio iam vexaretur, & ob id opera & conſilio multorum interim medicorũ, ſed fruſtrà, vſus fuiſſet, ad nos tandem venit oratum, vt ſi quo modo poſſem, laboranti illi opem ferrem. Interrogo igitur hominem, an initium morbi cauſamúe teneret, vtrum, ſcilicet, ex frigore, vel ex ictu aliquo, aut nimio curſu, vel diſtillatione à capite, ſiue etiam ex præcedente aliqua alia ægritudine hoc illi contigerit. Reſpondit ſe nullam procatarcticam ſcire cauſam, ſed tantùm ex occulto initio paulatim

latim increuiſſe morbum illum, adeoq́. auctum, vt eum ad mortem duceret. Anxius igitur & tāti doloris cauſam minimè deprehendens, neſciebam quò me verterem. Neque enim vlla vel materiei, vel mali habitus erant indicia, cùm tuſſicula quædam ſicca hominem vrgeret; neque item excrementa aliqua videbantur. Et medicamenta etiam, quibus curatus fuerat, intentiones ferè omnes euacuauerant. Quare auctorum tandē ſententiis nixus, quibus docetur medicus, cum cauſæ morbi abditæ ſunt, his præſidiis vti, quæ conferre quidem poſſint, nocere non poſſint: cœpi primùm lenire pectus, mollire guttur & aſperam arteriam, donec calculo ad auellanæ magnitudinem de pectore propulſo, & ſicca illa tuſſicula, & omnis præterea dolor amotus eſt.

ANNOTATIO.

CALCVLI in pulmone nati hiſtoriam quoque narrauimus, verùm non vnius, aut vna vice reiecti, ſed multo tempore moleſti, ac in aſperæ arteriæ ramulis concreti: de quo cap. XXIII. in noſtris Obſeruationum medicinalium exemplis.

Magna ſuræ oſsis parte reſecata, puella conualuit.

CAPVT XXV.

HIERONYMI Corbinelli filia octauū agens annum elephantico morbo affecta eſt, ita vt & ſuræ os vitiari cœperit. Summa enim cutis maculas crebroſque tumores habebat, & rubor paulatim in atrū eleuari ac conuerti cœperat, adeò vt facile iudicares vitium in oſſe cōnſurgere: præſertim quòd & ingenti dolore afficeretur, & nullum in carne puris ſignum appareret. Quarò ſoluto ventre, & ſanguine cucurbitulis miſſo, detegere os decreuimus: quo detecto, quicquid putres ac carioſum inerat abſcindimus: Sicque magna oſſis parte reſecata, puella (quòd multis impoſſibile videbatur) tandem ritè curata conualuit.

Sagitta carminibus euulſa

CAPVT XXVI.

NIHIL tàm facile in corpore quàm ſagitta conditur, & eadem ſæpius altiſſimè: quod & in milite vidimus, cui telum dextra parte pectoris illatum, ſiniſtræ ſcapulæ oſſi vſque adeò inhæſit, vt & multi mucronem euellere fruſtra conati ſint. Nam redi-

redire tã lõgo ſpatio minimè poterat abſq. carnis & venarum neruorumq́. laniatione, propterea quòd vtrimq. ſpicula ipſum cingerent: nec etiam contrà carne inciſa euelli telum poterat, cùm os ſcapulæ, cui inſederat, magnum amplumque obſtaret. Quare medicæ artis præſidio deſtitutus, cum id citra mortis periculum fieri non poſſet, aduocat ariolum: qui duobus digitis plagæ ſuperpoſitis, & carminibus neſcio quibus inſuſurratis, telum ex oſſe redire iubet: quo etſi abſque ægri corporis noxa, non tamen ſine vtriuſque animæ diſpendio obtemperante, miles ille paucis poſt diebus ritè curatus conualuit.

ANNOTATIO.

DE ſagittæ dorſo impactæ ferro, quod per inferna deſcendit: & parte teli, quæ poſt xxv. annos ſternutatione reiecta eſt, vide inter exempla Alexandri Benedicti, de quibus & ſupra exemplo decimo.

Vlceratæ nares.

CAPVT XXVII.

VLCERARI nares intus cõſueuerunt, eique malo vix ſuccurri poteſt, cùm inueteraſcit. Mihi nubilis puella nobiliſque oſtenditur, quæ eiuſmodi morbo diu tene-

batur: nec inuentus eſt Medicus, licet plurimi puellam curandam ſuſcepiſſent, qui id malum tollere potuiſſet. Erant enim vlcera circa nares pluribus cruſtis fœda: è quibus etiam malus conſurgebat odor, quod genus Græci ὀζαίναν appellant. Curam itaque, orãte patre, qui vnicè filiam diligebat, aggredior, his auxiliis fretus, quæ ad hunc morbum conducibiliora viſa ſunt. Primò igitur aluum duco, humores æquo, & cucurbitulis ſcapulis affixis, carneque ferro inciſa ſanguinem mitto. Tum & frictionibus diuertentibus vſus, nares calida aqua ſpongia expreſſa confóueo: deinde ceruſſam & argenti ſpumam oleo myrtino & omphacino excipiens, ad craſſitudinem mellis reduco, eoque illiniri nares ſæpius iubeo: quo auxilio cruſtis omnibus exciſis, ceruſſa demum, olibano, cadmia, phyllique interiore parte diligenter attritis, & melle addito, medicamentum conficio, quo ſpecillum lana obuolutum intingens vlceribus admouebam: & his repletis linimentum, eo quoque medicamento illitum, demittebam in nares. Idque bis die vel ter faciendum curabam: quoad his præſidiis & auxiliis, quod plurimos medicos diu multumque fruſtrà fatigaue-

gauerat, paucis etiá menſibus ſublato, puellam priſtinæ reddidimus ſanitati.

Naturalia clauſa inciſione curantur.

CAPVT XXVIII.

NATVRALIA feminarum interdum claudi certum eſt. Id autem aut protinus in vtero matris fit, aut vlceratione illarum partium: dum ſcilicet ex incuria medici ſaneſcendo oris inter ſeſe conglutinatis iunguntur.

Incidit in manus noſtras puella quædam iam matura viro, iam plenis nubilis annis, cui naturalia ipſa clauderentur. Quæ cùm ego huiuſcemodi malum curaturus inſpicio, video membranulam quandam, quæ ipſius vuluæ ori opponeretur. Quare duabus lineis inter ſeſe tranſuerſis eam incido: ſtatimque tanta ac tam ingenti impetu nigrior materia profluxit, vt grande lumen, quod tunc miniſter admouerat, extinxerit. Menſes enim præteriti intus tenebantur: qui & dolores ſingulis menſibus excitarent. Inciſa itaque membranula ipſa, quicquid ex ea intus ſuperfuit, hamo apprehendo amputoque. Tum reliquum curæ ex aliorú vlcerum more proſequutus, haud multis

pòſt diebus puellam ipſam ſanam, ac coniugio aptam relinquo.

ANNOTATIO.

AMATVS Luſitanus curatione XXIII. Centuriæ primæ exemplum refert cuiuſdam, cui glans penis non erat à natiuitate perforata: circa verò teſtes foramen, per quod vrinam reddebat. iam & ano clauſo natos quoſdam Beniuenius refert. Ita quandoque vitia quædam hominibus cōnaſcuntur, quę arte ſubinde corrigi queunt: quandoque nequeunt.

Emortuus fœtus vnco extrahitur.

CAPVT. XXIX.

MATVRO partu intus emortuo periclitabatur vxor piſtoris mei, quare euocatum me rogat, vt deficienti illi quoquo modo opem feram. Ego verò reputans huiuſmodi curationem inter difficillimas annumerari, & ſummam prudentiam ac moderationē deſiderare (præſertim & quod fœtus tranſuerſus iaceret, vt ne manu quidem intra vuluam iniecta, dirigi in caput aut pedes poſſet, & quòd imus venter iam frigeſceret) de ſalute eius dubitare cœpi. Verùm hortante me coniuge ac cæteris aſſiſtentibus, vt nullum intentatum relinque-

rem

rem auxilium, vncum vertebris dorſi infantis iniiciens, paulatim extrahere nitor. Sed obſtabat oris vuluæ compreſſio, & ceruix toto corpore replicata augebat extractionis difficultatem. Quare calido oleo naturalia foueo, quo paulatim hiante vulua fœtum educo. Mulieremque ferè mortuam molli cubili recreo, & opportunis demum præſidiis curatam priſtinæ ſanitati reſtituo.

ANNOTATIO.

MORTVI in vtero fœtus, ac aliquot annis geſtati, deinde per inciſionem exempti, hiſtoria extat Mathiæ Cornacis: quæ, cum duabus aliis haud diſſimilibus, ſub finem aſſcripta eſt.

Natus ano clauſo.

CAPVT XXX.

VIDIMVS duos pueros ab vtero matris natos naturalibus clauſis: horum alteri caro quædam in ano altius increuerat, adeò vt inteſtini exitus percipi nullo modo poſſet: quo factum vt paucis diebus vitam finierit. Alteri verò membrana quædam ipſius tantùm ani ori opponebatur: ſed ea acutiore ſcalpro præciſa, ſtatim ſanatus eſt puer.

Naturalia eroſa & clauſa.

CAPVT XXXI.

MVLIEREM etiam vidimus, cui morbus, quem vulgò Gallicum appellant, totam vuluam eroſerat, & incuria medici quicquid eroſum fuerat, oris inuicem iunctis obcalluit. Indeque ſola vrina, & ea ex paruo quidem foramine reddebatur. Huic nos (propterea quod callus ipſe altior eſſet, quàm vt citra mortis diſcrimen incidi poſſe exiſtimaremus) conſuluimus, vt incurata potius viuere, quàm tanto ſe periculo exponere vellet.

Inteſtino tenuiore clauſo vita finitur.

CAPVT XXXII.

STOMACHO longa & plura vitia cùm ex aliis membris, tum humoribus ſibi innatis accidere conſueuerunt. Vnde & nos virum nouimus quinquagenarium, qui ex præterita ægritudine, quam χόλεραν Græci vocant, in qua ſimul & deiectio & vomitus accidunt, inteſtinaque torquentur, & bilis atra ſuprà infraque erumpit, in perpetuum, & vt experientia docuit, penitus inſanabilẽ inciderat vomitũ: vnde & ſtomachus pau-

cis

cis admodum horis cibum continebat, & aluus præterea nihil omnino reddebat, ſiue leuibus, ſiue acribus medicamentis vrgeretur. Aſſumebat enim cibos leuiores, & ad concoquendum faciles: quos vbi aliquot horas continuerat, quicquid ex his ſupererat euomebat. Alebatur autem parte tenuiore, quam venæ à ventriculo attrahebāt; ſicque miſeram quidem, ſed tamen longiuſculā vitam duxit. Huius verò nos morbi cauſam indagantes, putauimus eam inteſtino tenuiore figi: eoque adeò obcalluiſſe, vt cum incoctus cibus ad iecur totus penetrare non poſſet, retrocederet, & vomitu tandem expelleretur: id quod mortuo eo, experimento comprobare volentes, corpus incidere tentauimus. Sed neſcio qua ſuperſtitione negantibus cognatis, voti compotes fieri nequiuimus.

Ex abſceſſu Meſenterij mortuus.

CAPVT XXXIII.

IVLIANVS quidam iuuenis alioquin optimus, alui torminibus vexabatur: inq. dies magis magiſque dolor vim capiebat: tantumque aberat vt huiuſcemodi doloris abditæ cauſæ comprehendi poſſent, vt nun-

modum læuis & lēta, ſine ſiti, ſine grauibus ſymptomatis, nec omnino ægrum proſternēs, nec quotidianas functiones interpellans. Principio ſanies quædam rubra, facto deinde abſceſſu, pus album defluit ab aluo, & vtrunque modò permiſtum alui fecibus, modò ſeorſum & ſyncerum, vt quum inflammatio in poſtrema inteſtina deuergit. Tum quippe pus per venam proximam in recti aut coli inteſtini capacitatem influit, ſyncerumque magna interdum copia redditur nullo ſenſu doloris: quod aliquando celebres medicos magna admiratione & controuerſia torſit. Sed non aliunde id quam ab affecto meſenterio dimanare facilè noſci poterat. Neque enim ab inflammatis inteſtinis, neque à ventriculo poteſt ſine vehemēti dolore prodire. Ex iecoris verò aut ex lienis inflammatione, febris vehementior affligit, omniaque ſymptomata fiunt grauiſſima: neque tam ſyncera ſanies ſeorſum ob longiorem viæ tractum exit. Renes etiam affecti non illàc, ſed per vrinas repurgantur. Itaque vnum meſenterium reliquum eſt in abdominis capacitate, quod ſub illis notis inflāmatione tentetur. Hactenus Fernellius.

Nouimus & nos quandam, cui inflammatio in Meſenterio nata fuit, & initiò malè habuit, ſed poſteaquam inflammatio ſuppurata, & in abſceſſum conuerſa, melius habens, ſana ſibi viſa eſt. Interim ſingulis diebus per anum bis terúe purulenta admodum fœtida, ſyncera, nulliſque excrementis permixta redduntur. Et quidem nunc quartus agitur annus à quo ſic ſeſe habet.

Mo-

Monialis inteſtinorum dolore mortua.

CAPVT XXXIIII.

IN cœnobio Diui Donati quod in agro Pulueroſæ eſt, religioſa mulier & eius cœnobij profeſſa fuit: quæ inteſtinorũ doloribus multis iam menſibus vrgebatur: & aluus nil niſi ægrè & durum, idque tantùm decimo quoque die reddebat. Cumque nullis conferentibus auxiliis diu multumq. hoc malo vexata, tandem naturæ conceſſerit, mortuæ corpus incidendum curauimus, & inuenta ſunt inteſtina altiore callo conſtricta: adeoque iter anguſtum relinquebatur, vt deiectiones ægrè tranſmitti poſſent. Hoc tamen nos malum, propterea quòd aluum prementi neſcio quid durum renitebatur, etiam ea viuente præſenſeramus.

Tuberculum ſupra cordis arteriam.

CAPVT XXXV.

MVLIER clara nomine & genere, cordis dolore interdum vexabatur, quem medici à malo ipſius cordis habitu fieri arbitrabantur. Sed cum pluribus iam annis connubio iuncta non conciperet, & ſterilitatis cauſam quæreret, ac tollere conaretur

retur multis præſidiis, ita demum dolor ille cordis increbeſcere occepit, vt perpetuus fieret. Ex quo ſæpius etiam mulier ipſa deficiens, recreari vix poterat, donec eo iam magis magiſque inualeſcente, è medio ſublata eſt. Cæterùm mortuæ corpore inciſo, & fruſtulum nigrioris carnis in ſiniſtro cordis ventriculo ſupra arteriam, quod meſpilij formã haberet, & vulua à medio infra verſus imam eius partem iunctis oris obcalluiſſe reperta eſt. Quare vt tuberculum illud mortis, ita hoc ſterilitatis cauſam fuiſſe cognouimus.

ANNOTATIO.

CALLVM quoque cuidam in arteria magna, loco cordi proximo, natum obſeruauimus: multis hic annis cordis palpitationi obnoxius crebrò fuerat; ſex verò ante mortem menſibus in ſiniſtro carpo pulſum tàm exiguum habuit, vt nullus frequenter apparuerit, ac ſępe ſentiri non potuerit. Fuit quoque, palpitante corde, difficilè admodũ huic potum admittere, ſic vt vix vnciam ſimul bibere potuerit. in pectoris huius ſpatio ſublutei coloris humor collectus quoque fuerat.

Stomachum obcalluiſſe.

CAPVT XXXVI.

ANTONIVS Brunus affinis meus, cum emãducatum cibum breuiore,

quàm

Magna ſuræ oſsis parte reſecata, puella conualuit.

CAPVT XXV.

HIERONYMI Corbinelli filia octauũ agens annum elephantico morbo affecta eſt, ita vt & ſuræ os vitiari cœperit. Summa enim cutis maculas crebroſque tumores habebat, & rubor paulatim in atrũ eleuari ac conuerti cœperat, adeò vt facilè iudicares vitium in oſſe conſurgere: præſertim quòd & ingenti dolore afficeretur, & nullum in carne puris ſignum appareret. Quare ſoluto ventre, & ſanguine cucurbitulis miſſo, detegere os decreuimus: quo detecto, quicquid putres ac carioſum inerat abſcindimus. Sicque magna oſſis parte reſecata, puella (quod multis impoſſibile videbatur) tandem ritè curata conualuit.

Sagitta carminibus euulſa

CAPVT XXVI.

NIHIL tàm facilè in corpore quàm ſagitta conditur, & eadem ſæpius altiſſimè: quod & in milite vidimus, cui telum dextra parte pectoris illatum, ſiniſtræ ſcapulæ oſſi vſque adeò inhæſit, vt & multi mucronem euellere fruſtra conati ſint. Nam redi-

redire tá lógo ſpatio minimè poterat abſq. carnis & venarum neruorumq́. laniatione, propterea quòd vtrimq. ſpicula ipſum cingerent: nec etiam contrà carne inciſa euelli telum poterat, cùm os ſcapulæ, cui inſederat, magnum amplumque obſtaret. Quare medicæ artis præſidio deſtitutus, cum id citra mortis periculum fieri non poſſet, aduocat ariolum: qui duobus digitis plagæ ſuperpoſitis, & carminibus neſcio quibus inſuſurratis, telum ex oſſe redire iubet: quo etſi abſque ægri corporis noxa, non tamen ſine vtriuſque animæ diſpendio obtemperante, miles ille paucis poſt diebus ritè curatus conualuit.

ANNOTATIO.

DE ſagittæ dorſo impactæ ferro, quod per inferna deſcendit: & parte teli, quæ poſt xxv. annos ſternutatione reiecta eſt, vide inter exempla Alexandri Benedicti, de quibus & ſupra exemplo decimo.

Vlcerata nares.

CAPVT XXVII.

VLCERARI nares intus cóſueuerunt, eique malo vix ſuccurri poteſt, cùm inueteraſcit. Mihi nubilis puella nobiliſque oſtenditur, quæ eiuſmodi morbo diu tene-

batur: nec inuentus eſt Medicus, licet plurimi puellam curandam ſuſcepiſſent, qui id malum tollere potuiſſet. Erant enim vlcera circa nares pluribus cruſtis fœda: è quibus etiam malus conſurgebat odor, quod genus Græci ὄζαιναν appellant. Curam itaque, orante patre, qui vnicè filiam diligebat, aggredior, his auxiliis fretus, quæ ad hunc morbum conducibiliora viſa ſunt. Primò igitur aluum duco, humores æquo, & cucurbitulis ſcapulis affixis, carneque ferro inciſa ſanguinem mitto. Tum & frictionibus diuertentibus vſus, nares calida aqua ſpongia expreſſa confoueo: deinde ceruſſam & argenti ſpumam, oleo myrtino & omphacino excipiens, ad craſſitudinem mellis reduco, eoque illiniri nares ſæpius iubeo: quo auxilio cruſtis omnibus exciſis, ceruſſa demum, olibano, cadmia, phyllique interiore parte diligenter attritis, & melle addito, medicamentum conficio, quo ſpecillum lana obuolutum intingens vlceribus admouebam: & his repletis linimentum, eo quoque medicamento illitum, demittebam in nares. Idque bis die vel ter faciendum curabam: quoad his præſidiis & auxiliis, quod plurimos medicos diu multumque fruſtrà fatigaue-

gauerat, paucis etiã menſibus ſublato, puellam priſtinæ reddidimus ſanitati.

Naturalia clauſa inciſione curantur.

CAPVT XXVIII.

NATVRALIA fœminarum interdum claudi certum eſt. Id autem aut protinus in vtero matris fit, aut vlceratione illarum partium: dum ſcilicet ex incuria medici ſaneſcendo oris inter ſeſe conglutinatis iunguntur.

Incidit in manus noſtras puella quædam iam matura viro, iam plenis nubilis annis, cui naturalia ipſa clauderentur. Quæ cùm ego huiuſcemodi malum curaturus inſpicio, video membranulam quandam, quæ ipſius vuluæ ori opponeretur. Quare duabus lineis inter ſeſe tranſuerſis eam incido: ſtatimque tanta ac tam ingenti impetu nigrior materia profluxit, vt grande lumen, quod tunc miniſter admouerat, extinxerit. Menſes enim præteriti intus tenebantur: qui & dolores ſingulis menſibus excitarent. Inciſa itaque membranula ipſa, quicquid ex ea intus ſuperfuit, hamo apprehendo amputoque. Tum reliquum curæ ex aliorũ vlcerum more proſequutus, haud multis

pòſt diebus puellam ipſam ſanam, ac coniugio aptam relinquo.

ANNOTATIO.

AMATVS Luſitanus curatione XXIII. Centuriæ primæ exemplum refert cuiuſdam, cui glans penis non erat à natiuitate perforata: circa verò teſtes foramen, per quod vrinam reddebat. iam & ano clauſo natos quoſdam Beniuenius refert. Ita quandoque vitia quædam hominibus cõnaſcuntur, quę arte ſubinde corrigi queunt: quandoque nequeunt.

Emortuus fœtus vnco extrahitur.

CAPVT XXIX.

MATVRO partu intus emortuo periclitabatur vxor piſtoris mei, quare euocatum me rogat, vt deficienti illi quoquo modo opem feram. Ego verò reputans huiuſmodi curationem inter difficillimas annumerari, & ſummam prudentiam ac moderationẽ deſiderare (præſertim & quod fœtus tranſuerſus iaceret, vt ne manu quidem intra vuluam iniecta, dirigi in caput aut pedes poſſet, & quòd imus venter iam frigeſceret) de ſalute eius dubitare cœpi. Verùm hortante me coniuge ac cæteris aſſiſtentibus, vt nullum intentatum relinquerem

rem auxilium, vncum vertebris dorſi infantis iniiciens, paulatim extrahere nitor. Sed obſtabat oris vuluæ compreſſio, & ceruix toto corpore replicata augebat extractionis difficultatem. Quare calido oleo naturalia foueo, quo paulatim hiante vulua fœtum educo. Mulieremque ferè mortuam molli cubili recreo, & opportunis demum preſidiis curatam priſtinæ ſanitati reſtituo.

ANNOTATIO.

MORTVI in vtero fœtus, ac aliquot annis geſtati, deinde per inciſionem exempti, hiſtoria extat Mathiæ Cornacis: quæ, cum duabus aliis haud diſſimilibus, ſub finem aſſcripta eſt.

Natus ano clauſo.

CAPVT XXX.

VIDIMVS duos pueros ab vtero matris natos naturalibus clauſis: horum alteri caro quædam in ano altius increuerat, adeò vt inteſtini exitus percipi nullo modo poſſet: quo factum vt paucis diebus vitam finierit. Alteri verò membrana quædam ipſius tantùm ani ori opponebatur: ſed ea acutiore ſcalpro præciſa, ſtatim ſanatus eſt puer.

Naturalia eroſa & clauſa.

CAPVT XXXI.

MVLIEREM etiam vidimus, cui morbus, quem vulgò Gallicum appellant, totam vuluam eroſerat, & incuria medici quicquid eroſum fuerat, oris inuicem iunctis obcalluit. Indeque ſola vrina, & ea ex paruo quidem foramine reddebatur. Huic nos (propterea quod callus ipſe altior eſſet, quàm vt citra mortis diſcrimen incidi poſſe exiſtimaremus) conſuluimus, vt incurata potius viuere, quàm tanto ſe periculo exponere vellet.

Inteſtino tenuiore clauſo vita finitur.

CAPVT XXXII.

STOMACHO longa & plura vitia cùm ex aliis membris, tum humoribus ſibi innatis accidere conſueuerunt. Vnde & nos virum nouimus quinquagenarium, qui ex præterita ægritudine, quam χόλεραν Græci vocant, in qua ſimul & deiectio & vomitus accidunt, inteſtinaque torquentur, & bilis atra ſuprà infràque erumpit, in perpetuum, & vt experientia docuit, penitus inſanabilē inciderat vomitū: vnde & ſtomachus paucis

cis admodum horis cibum continebat, & aluus præterea nihil omnino reddebat, ſiue leuibus, ſiue acribus medicamentis vrgeretur. Aſſumebat enim cibos leuiores, & ad concoquendum faciles: quos vbi aliquot horas continuerat, quicquid ex his ſupererat euomebat. Alebatur autem parte tenuiore, quam venæ à ventriculo attrahebát; ſicque miſeram quidem, ſed tamen longiuſculã vitam duxit. Huius verò nos morbi cauſam indagantes, putauimus eam inteſtino tenuiore figi: eoque adeò obcalluiſſe, vt cum incoctus cibus ad iecur totus penetrare non poſſet, retrocederet, & vomitu tandem expelleretur: id quod mortuo eo, experimento comprobare volentes, corpus incidere tentauimus. Sed neſcio qua ſuperſtitione negantibus cognatis, voti compotes fieri nequiuimus.

Ex abſceſſu Meſenterij mortuus.

CAPVT XXXIII.

IVLIANVS quidam iuuenis alioquin optimus, alui torminibus vexabatur: inq. dies magis magiſque dolor vim capiebat: tantumque aberat vt huiuſcemodi doloris abditæ cauſæ comprehendi poſſent, vt nunquam

modum læuis & lēta, ſine ſiti, ſine grauibus ſymptomatis, nec omnino ægrum proſternēs, nec quotidianas functiones interpellans. Principio ſanies quædam rubra, facto deinde abſceſſu, pus album defluit ab aluo, & vtrunque modò permiſtum alui fecibus, modò ſeorſum & ſyncerum, vt quum inflammatio in poſtrema inteſtina deuergit. Tum quippe pus per venam proximam in recti aut coli inteſtini capacitatem influit, ſyncerumque magna interdum copia redditur nullo ſenſu doloris: quod aliquando celebres medicos magna admiratione & controuerſia torſit. Sed non aliunde id quam ab affecto meſenterio dimanare facilè noſci poterat. Neque enim ab inflammatis inteſtinis, neque à ventriculo poteſt ſine vehemēti dolore prodire. Ex iecoris verò aut ex lienis inflammatione, febris vehementior affligit, omniaque ſymptomata fiunt grauiſſima: neque tam ſyncera ſanies ſeorſum ob longiorem viæ tractum exit. Renes etiam affecti non illàc, ſed per vrinas repurgantur. Itaque vnum meſenterium reliquum eſt in abdominis capacitate, quod ſub illis notis inflāmatione tentetur. Hactenus Fernellius.

Nouimus & nos quandam, cui inflammatio in Meſenterio nata fuit, & initiò malè habuit, ſed poſteaquam inflammatio ſuppurata, & in abſceſſum conuerſa, melius habens, ſana ſibi viſa eſt. Interim ſingulis diebus per anum bis terúe purulenta admodum fœtida, ſyncera, nulliſque excrementis permixta redduntur. Et quidem nunc quartus agitur annus à quo ſic ſeſe habet.

retur multis præſidiis, ita demum dolor ille cordis increbeſcere occepit, vt perpetuus fieret. Ex quo ſæpius etiam mulier ipſa deficiens, recreari vix poterat, donec eo iam magis magisque inualeſcente, è medio ſublata eſt. Cæterùm mortuæ corpore inciſo, & fruſtulum nigrioris carnis in ſiniſtro cordis ventriculo ſupra arteriam, quod meſpilij formã haberet, & vulua à medio infra verſus imam eius partem iunctis oris obcalluiſſe reperta eſt. Quare vt tuberculum illud mortis, ita hoc ſterilitatis cauſam fuiſſe cognouimus.

ANNOTATIO.

CALLVM quoque cuidam in arteria magna, loco cordi proximo, natum obſeruauimus: multis hic annis cordis palpitationi obnoxius crebrò fuerat; ſex verò ante mortem menſibus in ſiniſtro carpo pulſum tàm exiguum habuit, vt nullus frequenter apparuerit, ac ſępe ſentiri non potuerit. Fuit quoque, palpitante corde, difficilè admodũ huic potum admittere, ſic vt vix vnciam ſimul bibere potuerit, in pectoris huius ſpatio ſublutei coloris humor collectus quoque fuerat.

Stomachum obcalluiſſe.

CAPVT XXXVI.

ANTONIVS Brunus affinis meus, cum emãducatum cibum breuiore, quàm

quàm par erat, temporis ſpatio contineret, & ita vt erat incoctum reiiceret, omnibus medicamentis, quæ ſtomachi vitiis adhiberi poſſunt, diligentiſsimè fotus eſt. Verùm cùm ea nihil omnine proficerent, & corpori ob inopiá alimenti iam abſumpto vix pellis & oſſa ſupereſſent, gradatim tandem ad morté deductus eſt. Quare defuncti cadauere publicæ vtilitatis gratia inciſo, inuentum eſt hominis ventriculú ita iunctis oris ad imam eius partem obcalluiſſe, vt cùm nihil inde ad inferiora tranſmittere potuerit, neceſſariò mors ſubſecuta ſit.

Callus in venis meſaraicis.

CAPVT XXXVII.

PETRVS Albimarius filium habuit, qui cum octauum iam ageret annum, in corruptum incidit appetitum, quo calculos ruderaque comedens in lentam tandem febriculam deuenit. Indeque procedente tépore & ventriculus non continere & venter fluere cœpit. Adeoque duobus his malis vexatus eſt puer, vt paucis etiam diebus è vita deceſſerit. Huius nos cùm annuente patre emortuú corpus incidiſſemus, repertus callus inter venas, quas Meſaraicas appel-

pellant, à quo cùm venæ ipſæ adeò obſtruerentur omnes, vt ferri indè ſanguis vltrà nõ poſſet, neceſſe fuit puerum è vita migrare.

Angina inciſa.

CAPVT XXXVIII.

ANGINA laborabat Nicolaus Rota, ſed nullus tamen rubor, aut tumor, vel intus in gula, vel extrà videbatur. Et ipſe nihilominus vix ſpiritum trahens, quicquid præterea edendum ſumeret, per os ſtatim & nares reiiciebat. Quare cum areſcente corpore, pallente iam facie, ac vertentibus oculis, ſpes omnis ſublata eſſet, & medici, quibus cura demandata fuerat, ægrum amplius non adirent: me licet iuniorem cõuocant, ægrum oſtendunt, & quæcunque acta fuerant exponunt. At ego cùm & ægrum ipſum ad mortem tendere, & medicos quæcunque opportuna fuerant præſidia adhibuiſſe intelligerem, cœpi ipſe mecum cogitare, ſatiúſne eſſet ægrum ipſum Deo & naturæ, vt cæteri medici, incuratum dimittere, an aliquod licet inſolitum, vtile tamẽ auxilium experiri. Verùm adhortantibus his qui ægro aſsiſtebant, conſilium capio, & locum altioribus plagis ſub ipſis maxillis, ac

etiam

etiam ſupra collum incido, ex quo cùm ſanies multa prorumperet, adeò morbus leuatus eſt, vt faucibus ipſis ſpiritum ſimul & cibum capientibus, facilis dein ad bonam valetudinem ægro ipſi daretur regreſsio.

ANNOTATIO.

DE Latẽte Angina in noſtrarum Obſeruationum cap. XVIII. latius ſcripſimus, quæ huc referri poſſunt.

Soluta vmbilici vnitas.

CAPVT XXIX.

VIRVM nouimus, quem dolor in pleniore inteſtino exortus adeò cruciaret, vt nullo interim ſpiritu erumpente mediũ hominem diſiectum iri putares: cumq. fruſtrà multa auxilia adhiberentur, & non ſolùm clyſteria vt in aluum demittebantur, eadem prorſus eiicerentur, ſed & medicamenta quoque tam nihil ex ipſa aluo deponerent, vt iter hinc inde clauſum crederes. Tandem cucurbitula vmbilico affixa (ſolet enim huiuſmodi malum tali præſidio nonnunquam minui ac leuari) ſoluta eſt vmbilici ipſius vnitas: indeque ſpiritus craſsior erumpens, & cucurbitulam ipſam diſiecit, & hominem omni amoto dolore priſtinæ ſanitati reſtituit.

AN-

ANNOTATIO.

SOLVITVR & vmbilici vnitas Aſciticis, quãdo ventre nequeunte amplius diſtendi, humor per vmbilicum ſibi viam quęrit, ac eò erumpere conatur, quod malũ Hydromphalon vocari cap. XXVI. noſtrorum exemplorum ſcripſimus. Grauidis in partu laborantibus vmbilici vnitas quandoque etiam ſoluitur. Erumpens tunc frequenter omentum tumorem in vmbilico magnum excitat, qui niſi faſciis conſtringatur, ſubinde adeò creſcit, vt moleſtias multas ſecum ferat.

Eleuatio ſtomachi.

CAPVT XL.

ANNVM XVI. agenti Petri Guicciardini filio, ita ceruix ventriculi ſine vllo doloris ſenſu eleuabatur, vt magnitudinem pomi cydonei æquaret: nec manifeſta cauſa oſtendebatur, cum omni nocumento careret. Quare rem admodum diligenter veſtigare cœpi, admiratus quænam abditæ huius mali cauſæ eſſe poſſent. Sed cum nullam prorſus præter ventum inuenirem, à quo, ventriculi capite paulatim eleuato, ita eiuſcemodi fieret tumor, vt & oſſa etiam talem ſitum adepta, nec vltrà ad priſtinum ſtatum reuerſa, figuram iam illis impreſſam tanquam naturalem cuſtodirent: ferrea de-

mum lamina, quæ ex cingulo quoque ſurgebat ferreo, ſtomachum comprimi iubeo, quo paulatim ad ſedem ſuam retrocedere cogeretur: quod factum eſt. Ná haud multò pòſt hoc vno tantum præſidio ita repreſſus eſt tumor ille, vt ad priſtinam ac naturalem formam ipſius ventriculi ceruix penitus reuerſa ſit.

ANNOTATIO.

IN Iliaco dolore cùm excrementa per os redduntur, ventriculus quoque in tumorem quandoq. attollitur, partim quidem ex flatibus, ſed magna ex parte ab excrementis cò perlatis. Quandocunque autem tale aliquid contingit, non modò ſpes vitæ ſupereſt, ſed mors ferè imminet.

Menſes vomitione proiecti.

CAPVT XLI.

VRGEBATVR mulier acerbiſsimo capitis dolore propterea quòd menſtrua non prouenirent: verùm his demum vomitione propulſis, ilicò ſublatus eſt dolor. Sed cùm id iterum iterumq́ue ac ſæpius factitaſſet, abhorrens tandé mulier ab huiuſcemodi vitio, auxilium noſtrum expoſcit: qui ſola ſanguinis miſsione ex venula quæ ſub talo eſt, & méſtrua ipſa ex naturali loco ritè

ritè profluere coëgimus, & quod ſequens eſt, mulierem ipſam priſtinæ ſanitati reſtituimus.

ANNOTATIO.

TAMETSI plerique exiſtiment naturam non moliri menſium purgationem per vomitum, iſtud tamen exemplū, tum & noſtrum cap. XXVI. ſuppreſsis menſibus ſuperfluentem ſanguinem vomitione quandoque euacuari oſtendit. Affirmat idem Ioannes Langius Epiſt. XL. primi libri. Videtur & hoc teſtari Hippocrates Aph. XXXIIII. lib. V. vt in Scholiis capitis XXVI. quoque ſcripſimus.

Cordis pars patefacta.

CAPVT XLII.

INCISO abſceſſu, qui ſupra ſeptimam vertebram innatum longo temporis interuallo ſinum fecerat, intimamq́ue membranam ſua ſanie prorſus eroſerat, minima ipſius cordis pars oculis cernentium patefacta eſt. Verùm cum hominem ſumma & diligentia & ſolicitudine curaremus, in priſtinam redactus eſt ſanitatem.

Pure per vrinam deducto ſanatus eſt pleuriticus.

CAPVT XLIII.

ORITVR ſæpe in lateribus morbus, qui πλευρητικὸς à Græcis nominatur:

huic tuſſis & febris accedit, & excreatur cũ pituita ſanguis, graue profectò ac intolerabile malum. Hoc cùm affligeretur Antonius quidam, & morbus iam ad maturitaté perueniſſet, euacuato per vrinã pure, quod rarò contingere ſolet, penitus ſanatus eſt æger.

ANNOTATIO.

PVS in thoracis ſpatio aut in pulmone contentum, per veſicam quandoque expurgari non modò à recentioribus obſeruatum, ſed & à Galeno quoque viſum: vt lib. VI. De Affectorum locorum notitia teſtatur; vbi viam oſtẽdit per quas pus ad renes deferri queat. Recipi ſiquidem pus à læui arteria pulmonis, ait: deinde per ſiniſtrũ cordis ſinũ delatum, in magnam incidere arteriam, per quam ad renes, & illinc ad veſicam deſcendere. Nam vt à concaua vena, ita quoque à magna arteria ramos ad renes demitti.

Nouimus verò & nos ruſticum tantum in pectore puris habentem, vt capite cum pectore deorſum reclinato ex ore illi effluerct, qui purulenta reddita vrina, ſanitatem mox conſequutus fuit.

Ex tabe ſanata ſola ſanguinis miſsione.

CAPVT LIIII.

ANNO integro remorantibus mẽſtruis mulier ad ſummam deducta eſt maciem

ciem: & venæ eius ob nimiã plenitudinem nigriores factæ, admodum extendebantur. Cumq. nullum cibi genus deſideraret, conſequens fuit, vt totum tabeſceret corpus. Quare præſentaneum auxilium iudicauimus ſanguinem mittere: qui cum primo die nigrior effluxiſſet, iubeo & altero idipſum fieri. Quo longè clariore emanante, factum eſt, vt profluentibus dein menſibus, mulier quæ per annum macie & tabe afficiebatur, idoneis tandem medicamentis reſumpta ad priſtinam facilè redierit valetudinem.

ANNOTATIO.

NON rarò accidit virginibus viro maturis, vt ſuppreſſis aliquãto tempore menſium purgationibus, reſpiratio reddatur difficilior: cor ex leui occaſione palpitet: ventriculus cibum auerſetur: & facies corpuſque albido colore palleat. Nam quod Galenus lib. contra Eraſiſtratios Romæ agentes de muliercula ſcribit, cui purgatio menſtrua quatuor fuerit menſibus ſuppreſſa, quæ faciem habebat rubicundam, inter rariſſimè contingentia numerari poteſt: frequentiſſimè etenim pallentes ſunt. Hoc autem modo ſeſe habentibus virginibus corpora earum non nutriri, ac contabeſcere, vt à ratione haud alienum, ſic ex hac occaſione extenuatas ſanguinis miſſione reſtitui rationi cõſentaneum. San-

cap. 5.

guinis enim detractioni menſtrua ſuccedit purgatio: hanc verò ſanitas ſequitur.

Fluxus ſola oratione ſolutus.

CAPVT XLV.

ACCIDIT interdum ventrem fluere: & ſi diu negligas, difficilior plerunq. fit eius curatio, quin & nonnunquam impoſſibilis. Quod & nos nuper experti ſumus. Iohannia Bencia affinis mea, mulier quidẽ & animo & genere nobilis, cùm diu ventrẽ fluere permiſiſſet, eò tandẽ deuenit, vt nullis medicamentis, nullis auxiliis, nullis etiam balneis eiuſmodi fluxus ſiſti potuerit: augente igitur hoc malum iugi & inuincibili humore, qui ex eius infirmo alioquin & imbecillo capite in vẽtriculum deſtillabat. Et licet interdum conualeſcere videretur, haud multò tamẽ pòſt reuertebatur id malum, & quidem priore deterius. Quare omni ſpe medicæ artis depoſita, fratrem Dominicum Piſcienſem ordinis Prædicatorũ, de quo etiam ſuperius mẽtionem fecimus, adit: morbum quo tenetur exponit: ſe omni humano auxilio deſtitutam affirmat: lachrymis & precibus orat, vt laboranti ſibi ſua & fide & oratione opem ferat. Quod cum

cum ille ſe facturum pro viribus annuiſſet, admota manu mulieris caput comprimit. Tum fuſa oratione, ac ſigno Crucis ibidem impreſſo, abire iubet. Reuerſa domum, cũ eo ipſo atque etiam altero die venter nihil ex conſuetudine præterquàm ſanum redderet, me conuenit, rem ordine narrat, ſeq́. penitus liberam affirmat. Quod etſi Deo, cui poſſibilia ſunt omnia, factu facillimum ſcirem: verebar tamen ne quod habebat in votis mulier, id iam ſe adeptam perſuaderet: cùm nihilominus morbus ipſe paulò pòſt vel etiam deterior reuerſurus eſſet. Sed cũ ita tertius peragatur annus, ex quo fluxus ipſe ſuppreſſus eſt, nec vlla interim apparuerit, vel etiam appareat regreſſionis nota, ingenuè & fatemur & prædicamus, hoc ſolo nutu Dei per fidem & orationem ſanctiſsimi illius viri factum fuiſſe, ad laudẽ & gloriam nominis ſui, quod eſt benedictum in ſecula.

Gelatus in comitialem incidit morbum.

CAPVT XLVI.

HIERONYMVS Bencius, cùm è Diui Laurentij æde, vbi declamãtis ad populum concionem audierat, domum ſeſe

receepiſſet: & reſerato oſtio ad cubiculum vſque, in quo vxor ex partu languens iacebat, aſcendiſſet: immotus ibidem & inconniuis oculis ſtetit. Quem cum vxor diutius intuita rogaſſet tandem quid ageret: & ille nihiloſecius expergiſceretur, accerſitis famulis in eodem quo illa iacebat cubili, coniugem locari iubet. Qui vbi tãdem ſenſum recepit, nihil eorum quæ ipſe interim egerat, recordabatur. Quare conuocatis medicis, quibus & ipſe interfui, plurimo ſermone quęſitum eſt, an ille toto eo tempore obdormierit, vt accidit multis: qui ea perſæpe dormientes faciunt, quæ munia ſolùm videntur eſſe vigilantium: an alio quopiam morbo laborauerit. Ac tandem conuenimus illum eo tempore non dormiſſe, ſed rigidum potius, vel attonitum, vel gelatum fuiſſe. Quam quidem ſententiam etiã ſubſequens malum manifeſtiſsimè cõprobauit, cùm paulò pòſt in comitialem inciderit morbũ: quo nullis prorſus cõferẽtibus auxiliis multos iam annos miſerabiliter cadit.

ANNOTATIO.

CATOCHVS affectus erat, quo Hieronymus Bencius initiò detentus fuit. Cùm autem huius

huius frigidus ac craſſus pituitoſus humor cauſà fuerit, facile in comitialem morbum tranſitum fecit. Catocho laborauit & matrona illa, de qua noſtrorum exemplorum cap. v. ex quo in Lethargũ incidit. non rarum autem, morbum vnum in aliũ permutari.

Amiſſa atque iterum recuperata memoria.

CAPVT XLVII.

Ex præterito morbo conualeſcens Antonius quidam Senenſis, quæcunque memoria fixus tenuerat, ita prorſus oblitus eſt, vt ne rerum quidẽ nomina reminiſceretur. Dumque Florentiæ eſſet, Senis ſe eſſe putabat: ſed ne amicos quidem ab inimicis diſcernebat: quos etiam immutatis nominibus vocitabat. Quare eo velut prorſus amẽti, atque deliro naturæ dimiſſo, cùm vigeſimo iam die hoc malo angeretur, cœpit vẽter fluere, variaque & diuerſa ſtrigmenta, ſanguinem, bilem viridem, muccoſaſque deiectiones deponere. Quo factũ, vt mens ſimul & memoria redirent, licet nihil eorũ, quæ ipſe interim geſſerat, recordaretur.

Ex diſtentione neruorum mors ſubſequuta.

CAPVT XLVIII.

MITTERE ſanguinem vt expeditiſſimum perito eſt, ſic ignaro periculoſiſſimum. Iuuenem vidimus, cui cùm ex brachio ſanguis mitteretur, & neruum ſcalpellum attigiſſet, ſtatim ſequuta eſt neruorum diſtentio: quæ hominem ita crudeliter afflictauit, vt paucis etiam diebus laboranti illi vitam eripuerit.

ANNOTATIO.

NERVORVM puncturam grauiſſimi dolores, ac moleſtę non rarò ſuccedunt conuulſiones, quas ſi ſuperflua aliqua euacuatio comitetur, admodum periculoſum. Nam, vt Hipp. Aph. III. lib. V. *Vbi ſanguis plurimus fluxerit, ſingultus aut conuulſio ſuperueniens malũ.* item & præcedente Aphoriſmo: *Conuulſio ex vulnere lethalis eſt.*

Ex inciſa arteria ferè mortuus.

CAPVT XLIX.

ORTA, vt aſſolet, inter commenſales lite, cùm quidam è conuiuis arreptum calicem in Alfonſi Hiſpani familiaris noſtri faciem proieciſſet, & inciſa arteria ac cute di-

dilacerata ſanguis copioſior erúperet, multa quidem, ac fruſtrà, adhibita ſunt medicamenta: cum ea ſit arteriæ ipſius conditio, vt inciſa coïre aut ſaneſcere citra vſtionem non poſſit. Quare cum ſanguis ipſe eò ſemper vehementius flueret, quò plura experirentur auxilia, & homo iam venis exhauſtis prorſus deficeret, ad me tandem mittunt, rogantes, vt ſi fieri poſſit, amicum à morte præripiam. Venio igitur ad eum, vulnus inſpicio, virtutem probo, nullum ſupereſſe præſidium iudico, præter vſtionem ſolam. Quare ea qua potui diligentia inciſam arteriam candenti ferro inuro, & ſtatim ſuppreſſus eſt ſanguis: quo inhibito, reliquum curæ facilem ſatis & expeditum habuit ad ſanitatem regreſſum.

ANNOTATIO.

ARTERIA vulnerata magnam diligentiam adhibendam eſſe vt ſanguis ſiſtatur, & vulnus coaleſcat, oſtendit Galenus Medendi Methodi lib. v. cap. IIII. Conſequitur autem nõ rarò arteriæ vulnus, quod Græci Ἀνεύρισμα appellant, vt cap. XI. noſtrorum exemplorum videre eſt.

Mu-

Mulier ex copioſa ſanguinis miſſione emortua.

CAPVT L.

QVIDAM noſtri ſeculi medicus, Philoſophiæ magis quàm Medicæ artis peritus, cum vxorem Iacobi Pactij equitis Florentini curaret, quæ duabus tertianis vexabatur, mittere ſanguinem vtiliſſimum iudicauit: quod & ego, cui ſimul cum illo cura demandata erat, penitus non improbabam: cũ bilis ſanguini mixta videretur. Sed & multa tamẽ pituita exuberabat. Igitur venam incidendam quidem cenſui: ſed tentandi gratia, vt ſcilicet colorem ſanguinis habitumque diſcerneremus. Qui ſi craſſus & niger eſſet, tanquam vitioſus largius effunderetur: ſin contrà ruber & pellucens, tanquam integer ſeruaretur. Inciſa igitur vena ſanguis effluxit rubicundior. Quare dimiſſo iam caliculo, ſupprimendum cenſui: ille contrà deducendum. Verùm cùm eſſet ipſe ætate prouectior, eius magis ſententiæ inhærentibus coniuge & propinquis, ad duas ſanè libras ſanguinis miſerunt æquè lucidi ac rubri. Quare cura omni ſeniori illi reli-

relicta, protinus diſcedo, palàm affirmans atq. conteſtans iugulatam eſſe mulierem: quod & paulò pòſt rei euentus facilè comprobauit, cùm paucis admodum diebus mulier ipſa, defectis iam viribus, ac voce penitus exhauſta, in ſomnum inciderit grauiorem, ex quo tandem mors ſubſequuta eſt, ob nimiá ſcilicet humorũ cruditatem, quę ex ingenti ſanguinis profuſione contingere ſolet. Quare debet ſemper medicus, ſi diligẽs ſit, in omni ſanguinis miſsione cõſiderare, vtrum craſſus & niger, an cõtrà ruber & pellucidus ſit. Quod ſi niger & craſſus, vt vitioſum effundi: ſin contrà ruber & pellucidus, vt integrum ſupprimi iubere. Tantũ enim abeſt, vt eiuſmodi ſanguins, rubri ſcilicet atque pellucidi, miſsio proſit, vt etiam plurimum ſemper obſit. Sed excidit homini documentum filij Seni, quo in miſſione ſanguinis cùm bilis accẽſionem, tum & pituitæ cruditatem plurimum cauendam cenſuit.

Epoto veratro iugulatus.

CAPVT LI.

LABORANTI cuidam Zenobio nomine quartana, imperitus quidam medicus

dicus veratrum, quod inter cætera medicamenta periculoſiſſimum eſt, temerè propinauit. Ex quo ſtatim ſubſequuta eſt cùm crebra ac vehemens alui deiectio, tum ſpiritus tã grauis ac difficilis attractio, vt cùm me filij ad hominem iam in mortis articulo poſitum aduocaſſent, & nullis potuiſſet præſidiis tanto malo ſuccurri, intra ſex tantùm horarum ſpatium mors eum violenta è medio ſubtraxerit. Cauendum igitur eſt, ne huiuſcemodi medicamenta, quæ veneni naturam habent, & ſtomachum cæteraque membra plurimum lædunt, abſque eo exhibeamus, quod nocumentum auferre poſſit: cùm & aluum per ſe ſæpius ducant, & hominem non ſolùm infirment, ſed plerunque etiam morti tradant.

Vomitum ex albo veratro mors ſubſequuta.

CAPVT LII.

VOMITVS vt interdum ſanis vtilis, ſic aduerſa valetudine laborantibus nonnunquam neceſſarius. Verùm multum intereſt quomodo & quare fiat. Hoc autem officium diligentis medici eſſe debet. Nam

cùm

cùm quidam medicæ artis imperitus albo veratro vomitum ciere ſolitus, omne genus morbi tali præſidio ſe curaturum polliceretur, accidit fortè vt in manus eius incideret quidam, qui duobus iam annis ventriculi vitio laboraret, nec vllis vnquam medicamentis ſanari potuerit: vtpote quod cùm ſuapte natura difficile ſit, difficillimum etiam redditur in corpore infirmo atq. imbecillo, præſertim vbi licentiore quadam libertate vtatur æger. Album igitur & huic veratrum ex more exhibente illo, plurimũ bilis ac pituitæ, tùm nigram bilem, poſtremò ſanguinem eiecit: quibus ita deductis, imbecillitas primò & quidem magna, tum ſudor frigidus toto capite ac thorace emanans, nouiſſimè & mors ſubſequuta eſt. Nõ igitur ignorare diligens Medicus debet huiuſcemodi medicamentum non ſemper ægris prodeſſe, ſanis verò ſemper obeſſe. Nam vbi robuſtum corpus nactus fueris, & ventriculus ſit potens, morbuſque longior ac difficilis, vt Comitialis, & Inſania, aut pares his, tunc album veratrum ritè ac citra medici culpam exhibi poteſt.

A N-

ANNOTATIO.

QVAM periculoſus ſit temerarius veratri vſus, oſtendit Hippocrates Aphoriſ. 1. lib. 5. Conuulſio, inquit, ex helleboro lethalis eſt. & Aph. xvi. lib. IIII. Carnes ſanas habentibus helleborus periculoſus: facit enim conuulſionem.

Repreſſo ſudore ſanatus.

CAPVT LIII.

CVM haud poſtremæ notæ medicus nobilem quendam ciuē curaret, & febribus malè hominem habentibus, vniuerſum corpus in ſudorem reſolueretur, vireſque omnes ita deficerent, vt cognati plurimùm de ſalute eius addubitarent, me aduocant, ægrum oſtendunt, curam enarrant. Inſpiciens itaque hominem, oculos admodum graues ac pallorem faciei intueor: quin & intima eius præcordia calore vehementi affici aduerto. Quare ſudorem inæqualem, qui finiri non poterat, ſtatim amotis veſtibus, quibus ille de pręcepto medici tegebatur, vt incongruum & inutilem ſupprimere nitimur: præſertim quòd eo vires ægri penitus conuelli videbantur: tum corpus euentari, ægrumque etiam frigidioribus po-

potionibus vti iubeo: donec ſudor, quem medicus ille omni ſtudio ciebat, prorſus ſupprimeretur. Quod vbi factum eſt, immutari ſtatim videas ægri faciem, vires redire, calorem reprimi, febrem remitti, ac non multò pòſt hominem ad priſtinam ſanitatem reuerti.

Peſtilenti febre arreptus.

CAPVT LIIII.

PHILIPPVS Stroza & nobilitate generis, & opum affluentia inſignis, lẽta quadam febricula laborabat: & ex medicis, qui ægrum viderant, alij quotidianam, ſed leuem, alij ob algorem contractam febrem putabant: nec defuit qui crederet à capite diſtillaſſe materiam, quæ putreſcentẽ febriculam gigneret. At nos cùm eam ipſam diligentiori examine perpenderemus, peſtilentem iudicauimus. Quam ſententiam deridentes medici, cum leuatam iam febrẽ exiſtimarent (latebat enim anguis in herba) familiari tantum medico curam dimittunt. At æger, qui iam conualuiſſe videbatur, aduentante die ſeptimò, in neruorum ſubitò reſolutionem & febrem incidit ar-

N deſ-

deſcentem: qua exhauſta voce, & corporis viribus conuulſis, paucis etiam diebus mors ſubſequuta eſt. Magna igitur eſſe debet medicorum circumſpectio in cognoſcendis curandiſque morbis: ne inſcitia (vt ſæpe fit) atque indiligentia eorum ægri ipſi, qui ſeſe illis penitus tradunt atque committunt, periclitentur.

Claudus ex loco eminentiori cadens liberum recipit greſſum.

CAPVT LV.

NICOLAVS architectus cùm de eminenti turri præceps ruiſſet, tantum abfuit, vt ex tam ingenti caſu incommodum aliquod reportarit, vt cùm anteà altero claudicaret pede, rectè deinceps ambulauerit. Quin & puerum vidimus, qui peſtilenti morbo correptus curatuſque idem malum effugerit. Nam vbi prius vtroque pede claudicaret, vt niſi duobus fulcitus baculis omnino incedere non poſſet, curatus liberè, id eſt, ſine aliquo adminiculo incedebat.

A Scorpione ictus glacie ſe opprimi qnerebatur.

CAPVT LVI.

FAMVLVM habui, qui à ſcorpione ictus tanto ſubitò ac tam frigido ſudore toto corpore perfuſus eſt, vt algentiſſima niue atque glacie ſeſe opprimi quereretur. Verùm cùm algenti illi ſolam theriacam ex vino potentiore exhibuiſſem, ilicò curatus eſt.

ANNOTATIO.

ISTVD exemplum Scorpij venenum frigidum eſſe oſtendit: proinde, & quæ huius veneno Theriaca reſiſtunt, optima, quæ facultate calida.

Fames valida.

CAPVT LVII.

CVM vniuerſam penè Italiam anno ſalutis nonageſimo ſexto ſupra milleſimũ quadringenteſimum tam ingens ac valida fames affligaret, vt paſſim multi publicis in viis atque plateis deficerent: multi etiam ex malis & noxiis nutrimentis in varias inciderent ægritudines: vidimus ex his

quàm plurimos qui ex diutina fame eſcam abundantiorem nacti fuerant, dum pleniore vtuntur victu, paucis diebus vitam finiſſe: adeò noxia atque pernicioſa nimia ſatietas, quam multa præceſſit inedia. Mulieres quoque vidimus, quæ pueris quos lactarent infectis, & ſe & illos ad mortem deducerẽt. Plurimi tamen ex his qui ad valetudinariũ deducebantur, medicorum cura & diligẽtia ad priſtinam reuertebantur ſanitatem.

Mulier ferè mortua ex ſanguinis miſsione.

CAPVT LVIII.

MVLIEREM vidimus, quæ cùm pleniori & obeſo eſſet corpore, & in ardeſcentem incidiſſet febrem, vſa cuiuſdam imperiti medici cõſilio, ſanguinem ex vena copioſum emiſit. Quo ſtatim grauiter afflictata in multò deteriorem prolapſa eſt valetudinem. Nam vt in tenuioribus magis ſanguis, ita & in plenioribus magis caro abundat. Nos igitur cùm ad mulierem vocati, eam ſummo in diſcrimine poſitam inueniremus, alias omnino obſeruationes adhiben-

bendas cenſuimus,eas videlicet, ad quas dirigi curantis conſilium debet. Quare defectam dudum virtutum omni genere auxilij reſumo, donec corporis viribus redeuntibus materiam quam exuberare cognouerá, medicamento deponendam cenſeo: quod cum ex frigidioribus rebus ægrotanti exhibuiſſem, ilicò extincta eſt febris, & mulier, de cuius iam funere cogitabatur, per Dei gratiam ritè curata conualuit.

ANNOTATIO.

VITAE theſaurus ſanguis eſt; atque immodicà idcircò eius profuſio, per quamcunque tandem parté fiat, periculoſa. Multi ex immodica profuſione mortui ſunt: qui verò in vita ſeruati, ſæpenumerò in hydropen inciderunt, refrigerato, ſcilicet, iocinore, & naturalibus facultatibus labefactatis.

Ex quartana malè curata, ſanitas; tùm & mors ſubſequuta.

CAPVT LIX.

VILLICVS meus annuam quartanam patiebatur, & cõſilio neſcio cuius empirici faſelum ex omphacino, & alia vſque

ad ſatietatem deuorans, ad viginti inſuper vini meri calices ebibit: quo adeò inflatus eſt, vt è foco prope quē cœnauerat, amoueri penitus non poſſet. Quare ſtrato humi pallio quo induebatur, ibidem pernoctauit. Matutino autem aduentante tempore, diffuſus per omnia membra ſudor eſt: quo finito, vomitu quicquid comederat reiecit, & cum eo pituitoſa excrementa quamplurima. Quo factum vt ex quartana quoque, qua integrum iam annum laborauerat, extruſa, valetudinem ſit conſequutus: quam quidem rem validioris naturæ vi acceptam referendam arbitrati ſumus. Nam amota iam cruditate, & humorum concoctione longiori ſpatio perfecta, natura quæ ſua pigritia torpebat, ab ignauia & torpore propulſa, contra morbum & cauſas vires excitat, quibus tandem ſudore ipſo atque vomitu & morbum & errorem diſiecit. Quod profectò eadem febris comprobauit. Nam cum quatuor poſt annos hominem iterum inuaſiſſet, & ille putaret eodē ſe poſſe auxilio febrem tollere, quo olim fecerat, ſtatim, hoc eſt, inter morbi ipſius initia, dum ſcilicet cruda eſſet adhuc ipſa materia atq. incocta, pleniore vt cū victu & potione abūdantiore

tiore ex iiſdem quibus ſuprà rebus abuſus, ante ſolis ortum eodem quo decubuerat loco mortuus inuentus eſt.

ANNOTATIO.

LONGVS morbus Quartana eſt, diligenti curatione & exquiſita victus ratione opus habet, in quibus ſi peccetur facilè deterior redditur: vel ex hac in morbum alium tranſitus fit: quod & citra errorem non rarò contingit. Plerique enim ex quartana hydropici, alij phthiſici redduntur. Qui ſexageſimum ætatis annum ſuperant, ſi à quartana occupentur, rarò euadunt, & magna ex parte hydropici moriuntur. Iuniores minus periclitãtur, niſi natura ſint ad phthiſim propenſi, quibus quartana quandoque in hanc deſinit. In quartana facilè multi crudi ac etiam ſeroſi tenueſq. humores colliguntur, naturali facultate ventriculi ac iocinoris per morbi diuturnitatem debilitata. Excernuntur hi quandoque per ſudores: quandoq. per aluum: nõnullis fluxus ſanguinis è naribus accedit: quibus verò nulla harum vacuationum ſuperuenit, vel hydropici fiunt, vel deſtillantibus in pectus & pulmones humoribus phthiſici: quanquam tamẽ nec hi, ab hydropis periculo liberi ſunt, quibus ſanguis copioſior diutius è naribus profluit. Contingit verò & crudos craſſos melancholicos humores ſplenem occupare, hydrope non rarò ſuccedente. Quartanæ autem quò puriores, hòc etiam diuturniores, moleſtæ admodum, quæ calidis morbis

ſuccedunt. Impuræ, & præſertim ex humore melancholico bile permixta, breuiores ſunt. Diem hæ ſubinde mutant. Cum enim acceſſiones multum anticipent, fit vt quandoque in meridiem vel paulò prius incidant: quod vbi contingit, mox mutato die, tertio, veſpertina hora inuadunt, conſuetum paroxyſmi diem anteuertentes. quo die non recurrit febris, vel admodum clementer, citò recurrere deſinens. Atque ſic ter mutaſſe huiuſmodi quartanam acceſſionis diem à nobis quandoque obſeruatum eſt. Naturæ ſiquidem quartanæ repugnat, vt ante meridiem inuadat. Nam vt generatio eius inclinante anno; ſic & particularis acceſſio non niſi inclinante die accedit. Imponit quandoque medicis triplex quartana, verùm à quotidiana dignoſcitur ex eo, quòd acceſſiones eius à meridie fiant: quotidianarum verò matutino tempore. Curari quartanam quandoque errore contingit. Sed qui vni benè cedit, alteri exitialis eſt. Sic duos fuiſſe Iuuenes quartana laborantes Amatus Luſitanus refert Curatione XLII. Centuriæ ſecundæ: Quorum vnus praua victus ratione euaſit: alter vitam cum morte commutauit. Sic etiam quod quādoq. vno tempore (ſi præter rationem fiat) prodeſſe videtur, alio tēpore noxium eſt: vt Beniuenij villico contigit. Deſinit verò & quartana febris quandoque alio ſuperueniente affectu: veluti dyſenteria, qua nonnulli à quartana olim liberati.

Vnus Autumno nullo alio præcedente morbo quartana correptus, poſt detractum è ſiniſtri brachij interna vena ſanguinem, & aſſumptas aliquot

ex hiera picra pilulas, in dyſenteriam incidit, ſed haut moleſtã. Mox febris mitior facta, & perſeuerante dyſenteria febris citò deſiit: Dyſenteria verò breui pòſt nullo adhibito remedio ſponte ceſſadit.

Monialis quoque quædam, cùm duplici quartana laboraret, ſuperueniente ſponte fluxu dyſenterico, mox ab vna, deinde ab altera libera facta eſt. Ceſſauit & huius fluxus nullo alio adhibito remedio, quàm idonea victus ratione. Hùc facere videtur Aph. XLVIII. lib. VI. *Lienoſis difficultas inteſtinorũ ſuperueniens bonũ.* Si enim Lienoſis expediens dyſenteria eſt, quartana laborantibus profuiſſe à ratione haud alienum eſt. Nam per quartanas, Lien ſæpe malè afficitur, & melãcholicus humor quartanæ & lieni malè affecto communis eſt.

Moleſta tuſsis ſola ſanguinis miſsione curata.

CAPVT LX.

MOLESTA tuſſi afficiebatur puella quædam XV. agens annum: quæ tametſi per ſe grauis & formidabilis eſſet, eò tamen ſeſe medico formidabiliorem reddebat, quòd vnà ſæpiùs cum ea ſanguinem expuerat puella. Quamobrẽ cũ medici ipſi, quibus cura demãdata erat, & hãc paulatim tabe conſumptam iri, & nullis ſe poſſe auxiliis huic malo ſuccurrere viderent, eam tandem Deo & naturæ dimittunt. Verùm pa-

ter (vt eſt amor) ne quid omnino intentatum relinqueret, me aduocat, puellam oſtendit, & quæ hactenus facta ſunt, plurimo ſermone enarrat. At ego ſputum primò colligi iubeo: quod vbi nullum pus ſubſequi, & ſanguinem ipſum minimè etiam purulentum inſpicerem, cœpi mecum cogitare, quænam huius vitij cauſa eſſet, & an ſanguis ipſe ex ore vel ex gingiuis, aut fortè ex naribus efferretur: ſed cùm ex his locis abſque vlla profluat tuſſi, aliunde eum emanare arbitratus ſum. Quæro igitur ſi is ex gutture, aut ex arteriis vlceratis, vel ex pulmone potius, ſiue ex pectore, aut fortè ex iocinore prorumperet: ſed cùm nulla eſſent certa indicia, puellam interrogo an menſes illi profluant (ſolent enim feminæ, quibus ſanguis per menſtrua non reſpondet, ſæpe eum aut cum tuſſi expuere, aut vomitione propellere.) Sed negante illa, ſanguinem mittendum cenſeo ex venis, quæ ſub talo ſunt: idque ſingulis menſibus faciendum, donec iſto atque item aliis auxiliis, quæ ſanguinem promouere conſueuerunt, & menſes ipſi ritè profluere cœperunt, & puella quæ iam macie & tabe confecta videretur, ſex tantum menſium ſpatio vires & corpus
reſu-

reſumens, ad priſtinam, adiuuante Deo, reuerſa eſt ſanitatem.

Difficultate ſpirandi mortuus.

CAPVT LXI.

MVLTOS difficultate ſpirandi laboraſſe cognouimus: ſed inter cæteros quẽdam, qui non niſi recta ceruice ſpiritum trahens, paulatim ex anguſtia deficiente virtute toto corpore pallidus ac liuens efficiebatur: nullus tamen in pectore, nullus in precordiis dolor erat: ſed nec ſibilus aliquis ob anguſtias, per quas ſpiritus euadit, percipiebatur: ex quo iudicare poſſes ægritudinem in pectore concipi. Verùm cùm paucos poſt dies inualeſcente morbo ipſo, & nullis conferentibus præſidiis, æger è vita migraſſet, incidere mortuum decernimus, vt huius mali abditas ac latentes cauſas deprehenderemus. Quod vbi factum eſt, inuenimus non parum atræ bilis & ſanguinis nigrioris in eius corde coiſſe: vnde etiam per venas diffuſus, non eſt mirum ſi corrumpente eo ſpiritum ipſum, hominem ad feſtinã mortem deduxerit, quod etiam auctore Galeno aliàs contigiſſe cognouimus.

A N-

ANNOTATIO.

De ſpirandi difficultate cum ſuffocationis periculo in noſtris exemplis, cap. XIX. quoque ſcripſimus.

Ex horrore flammæ in febrim incido.

CAPVT LXII.

In Appiani baſilica, cùm adhuc admodũ iuuenis, vnà cum Peregrino Allio literis Græcis operam dabã ſub Præceptore Franciſco Caſtilionenſi religioſo viro, vbi cum ſemel è cubili ſummo diluculo conſurgens ædem ipſam ingrederer, vixque limen trãſiliiſſem, ecce video flammas ab imo pauimento iterum atque iterum ſurſum ferri: horreſco, & pauens ac tremens curſim, vt poteram, cubile ipſum repeto. Me verò Peregrinus condiſcipulus meus, qui adhuc in lectulo quieſcebat, cùm anhelantem & veluti lymphatum inſpiceret, rogat quidnam mali mihi contigerit: vix ego trahebam ſpiritum, rem tamen vt potui explico. Admiratus & ipſe, timere cœpit. Sed cum interim præceptor noſter è cubili ſurrexiſſet, hominem conuenimus, rem exponimus, cau-

ſam

ſam quærimus. Ille verò, vt erat vir doctus & in philoſophia ſatis eruditus: vapores, inquit, ex cadaueribus mortuorum eleuantur, qui calidiſſimum hūc aërem nacti (id enim accidit in ipſo menſe Iulij) facilè inflammātur: quod & nos etiam ſæpius vidimus, ac propterea nihil nobis pertimeſcendum eſt. Hoc etſi ego authoritate viri ſuaſus verum iudico, ex præcedente nihilominus timore, ex quo ſpiritus ipſi cateruatim verſus cor regrediētes inflammati ſunt, in eam, quam Græci ἐφήμεραν vocant, febrē incidi.

Puer horrore mortuus.

CAPVT LXIII.

PVERVM nouimus, qui dum rure paterno degeret, ſinguliſque diebus ad vicinum ſacerdotem ſtudēdi cauſa, vt fit, ſummo manè mitteretur à patre, accidit ſemel vt propè iam intranti illi ſacerdotis ipſius ædes, eſſetq. cœlum paululum adhuc ſubobſcurum, præſtò fuerint duo viri nigris veſtibus obuoluti: quibus adeò perterritus eſt puer, vt toto corpore contremiſcens, altaq. voce auxilium clamitans, in admirabilem ſanè ægritudinem, ac demum in mortem inciderit. Nam ſtato tēpore, id eſt, octauo quo-

quoque die, & eadẽ fermè hora in eundem ſemper horrorem atque clamorem prorue-bat, donec tabe conſumptus, vitam, quæ nullis præſidiis contineri potuit, miſerabili-ter finiuit.

ANNOTATIO.

PVERVM quoque quandoque viſitaui, qui aliquot noctes inſomnes egerat, & angues circa ſe videre exiſtimans, toto ſubinde corpore contremiſcebat, & perterritus horrebat. Huic ſomniferum vnguentum temporibus applicatum anguiũ imaginationem ſuſtulit, ſomnum procurauit, & ſanitatem contulit.

Tuſsi ſciſſa eſt tunica inteſtinorum.

CAPVT. LXIIII.

TVSSI valida vrgebatur puer ſextum agens annum, dumque vehementius tuſſiret, ſciſſa eſt tunica, quæ deducere ab inferioribus partibus inteſtina debet, & in ſcrotum, Græci ὄσχεον vocant, inteſtina deuoluta, Herniam fecerunt, qua & in hunc vſque diem laborat. Tanta enim fuit ſciſſura, vt nec coïre hactenus vllis potuerit medicamentis, nec etiam in futurum, niſi ſola vſtione, coibit.

ANNOTATIO.

SI peritonæi vel vnitas ſoluatur, aut laxiora eius fiant foramina, per quæ vaſa ad teſtes deferuntur, citò vel inteſtina vel omentum extra locum ſuum decidit, affectuſq. fit qui Græcis κοίλη, Latinis Ramex dicitur: qui quandoque circa inguina conſiſtit,& Bubono Cœle appellatur: aliàs in ſcroto, quò ſi inteſtina deſcenderint, ἐντεροκόιλη: ſi verò omentum, ἐπιπλοοκοίλη nominatur. Curatio autem horum non niſi per ſectionem perficitur: quod artis huius peritis relinquendum.

Ictus in cordis tunica conualuit.

CAPVT LXV.

EX nobili familia nati fratres duo, eadem etiam cohabitantes domo, atque eodẽ victu viuentes, dum inter cœnandum orta (vt fit) inter eos lite, alter alterum gladio, quo in menſa vteretur, in ipſius cordis ſede percuſſiſſet, plurimuſque ex vulnere ſanguis efferretur, langueſcunt ilicò venæ, pallet facies, ſudor frigidus toto corpore manat, arteriæ non eleuantur, omniaque demum mortis ſigna apparent. Verùm ne nihil omnino agerem, iubeo hominem his rebus foueri, quibus cordis vires refici poſſint.

cum-

cumque æger vſq. ad mediam noctem eodem ſeſe habitu haberet, & de eius potius funere quàm de vita cogitaretur, cœpit paulatim ſpiritus reuerti. Quare ſumpta ſpe curam proſequor, donec aliis atque item aliis præſidiis vſus, hominem tandem, Deo adiuuante, ad priſtinam ſanitatem reduco: ex quo planè cognouimus non ictum cor, vt putabamus, ſed eius tantùm tunicam leuiter fuiſſe perſtrictam.

Vitium ſtomachi curatum.

CAPVT LXVI.

INTER ſtomachi vitia vulgatiſſimum eſt reſolutio, quæ vel calidiore, aut frigidiore, humidioreúe, vel etiam ſicciore habitu plerunque ſolet accidere.

Nobilis quidam vir Ioannes nomine, ciuis Neapolitanus, cùm diu eiuſcemodi vitio laboraſſet, & ex medicis noſtri ſeculi plurimi hominem curandum ſuſcepiſſent, nullum tamen inuenire auxilium idoneum potuit.

Quare cùm Florentiam demùm veniens me conueniſſet, & quæ hactenus ex Medicorum conſilio huic vitio adhibuiſſet, ordine

ne enarraſſet: ex his quibus vſus eſt præſidiis facilè cognouimus, exiſtimaſſe medicos omnes cum malo habitu frigido laborare. Nos verò & præcedenti curatione, & aliis haud ſanè obſcuris indiciis, longè aliter ſẽtiẽtes, calidiore habitu eius affici ventriculũ arbitrati ſumus. Quare ad ea auxilia cõuerſi, quæ aridum iam ac tabe penè conſumptum corpus deſiderare videbãtur: primo die ſolas lactuculas ex aceto & oleo commanducare præcipimus: quas cùm vtiles ſtomacho atq. idoneas percepiſſet, iubeo dimittat balneũ, frictiones, exercitationes, præſertim ſuperiorum partium, vnctiones omnes & cibos calidiores, quibus hactenus vſus fuerat, & ad frigidos potius ac difficilioris concoctionis ſeſe conuertat. Vnde & veruecem magis quàm auem, aut venationẽ, aut piſcem, niſi ſit generis durioris, in hac ſua ægritudine conlaudo. Potui quoque aptiſſimum illi vinum frigidum & auſterum, ineptiſſimum calidum & craſſum eſſe pronuncio. Quibus cùm ille auſcultaſſet, ac diligentiſſimè ea exequutus fuiſſet, hoc tantum genere victus & frigidioribus medicamentis vſus, intra duos menſes priſtinam recuperauit ſanitatem.

Melicera pro carbunculo iudicata.

CAPVT LXVII.

VLCERE ſubalbido furunculo ſimili, quod Græci, eò quòd faui ſpeciem habeat, μελικηρὴν vocant, vir quidam nomine Paulus laborabat. Id autem cùm febrem & inflammationem ingentem excitaſſet, medicum quidem ſed qui per imperitiam vlceris ipſius naturam minimè calleret, acceſſit. Eo autem iudicante vlcus ipſum peſtilés eſſe (venit enim cum dolore vehementi, habenſque foramina per quæ fertur humor glutinoſus, vix matureſcit,) ſimul omnes cum conſulente medico aufugiunt, vni tantùm viro ægri curam commendantes. Quo factum, vt deſperatis penè rebus ad me mitteret, rogaretque aliquod pereunti illi auxilium ferrem. Sciſcitor itaque nuncium vlceris naturam, & an increſcat ægritudo, vel deficiat virtus, aut fortè eo loco peſtilentes ſint febres. Refertur, vlcus non nigrum, non lucens, non pallidum eſſe, febrem lentam & penè leuatam, ſa[illegible]a omnia in regione illa. Accedo igitur ad hominem: cumque contrà hilari vultu reſediſſem, faciem primò ocu-

oculoſque ſano ſimiles intueor. Tum arteriam tangens, pleniorem quoque reperio. Quare ſanitatem pollicitus vlcus detego, & omni ſublato timore familiam reuocás, curam aggredior: quæ licet difficilis admodú fuerit, ad integram tamen ſanitatem æger ille per Dei gratiam reuerſus eſt.

Inciſus coles ſanari nequiuit.

CAPVT LXVIII.

MEDIVM ſibi colem lino, & quidem arctè deligauerat puer inſciis parentibus, eoq́. tam diu vinctus fuit, donec plagæ altitudo ad iter vrinæ aſcenderet duobus locis: quibus & quòd vrina ipſa inde mitteretur, & quod vtrimque oræ obcalluerint, coire vlcus atque conglutinari nullis vnquá remediis potuit.

Monachum etiam iiſdem fermè temporibus vidimus atque curauimus, qui ob zelum caſtitatis, ſed indiſcretum tamen ac minimè ſecundum Dei rationabile obſequium, colem ſibi & quidem pubetenus prorſus abſciderat: ex quo cum ſanguis copioſus efflueret, ac propterea medicamenta

omnia vinceret & exuperaret, arduum ſanè ac laborioſum fuit eiuſmodi profluuium ſiſtere atque inhibere. Oportuit enim ſingulas venas, quæ ſanguinem fundebant, apprehendere, atque ita deligare, vt ora præcluſa coïrent. Quo facto reliquum curæ genus haud admodum difficile fuit, donec vulnus ritè curatum penitus ſaneſceret.

Qui ex nimia plenitudine mori videretur, ſola ſanguinis miſſione ſanatur.

Capvt LXIX.

Plvrimvm in morbis iudicãdis tribuũt venarum pulſui: qui ſi imbecilli exiguique fuerint, mortem plerumq. denunciant: ſin contrà magni & pleniores, ſalutis ſpem adferunt. Nos tamen Philippũ quendam vidimus, hominem ſanè ebrioſum & corpulentum, cuius pulſus, dum languens in lecto iaceret, ita paruus & exilis erat, vt cùm à Medico percipi vix poſſet, facilè crederes mortem inſtare, ni facies rubicundior, oculi, dentes, & venæ pleniores iudicio præſentis medici obſtitiſſent. Quare tãti mali cau-

ſam

ſam diligentius perquirens, iudico id ob nimiam ſaturitatem ſanguiniſque abundantiam fieri, nullumq. opportunius adhiberi poſſe auxilium, quàm ſanguinis ipſius celerrimam miſſionem. Sed obſtabant cognati atque amici, verentes ne huiuſcemodi præſidium hominem celerius occideret. Inſtanti tamen mihi, ac certam, ſi id fieri permitterent, ſalutem pollicenti, tandem acquieuerunt. Quare accerſito ſtatim miniſtro ſanguis mittitur. Nec mora pulſus ſimul & vires tam celeriter redeunt, vt feſtinantior adfuerit ipſa ſanitas, quàm mors quæ præ foribus excubare viſa eſt, adfutura crederetur.

ANNOTATIO.

QVANTVM periculi ex nimia plenitudine immineat Hippocrates Apho. 3. lib. 1. oſtēdit: Habitus Athletarum &c. & Galenus quoque in eiuſdem Aphoriſmi commentariis refert. Cùm enim vaſa ſupra modū fuerint repleta, periculum eſt ne dirumpantur, vel calor naturalis ſuffocetur. Sicuti nonnullis accidit, vt Galenus ait, qui cum ad immodicam veniſſent repletionem, ſubita morte interierunt. Quemadmodum & Philippo, de quo Beniuenius, accidiſſet, niſi tempeſtiuè ſanguis detractus fuiſſet. Adfui & ego olim homini ebrioſo, qui cùm ad tantam plenitudinem veniſſet, vt

quodammodò ſtrangulari videretur, etiam mutus factus fuit. Huic verò & ſanguis largiter detractus è communi dextri brachij vena, mox loquelam & ſanitatem reſtituit.

Abſceſſus ſola theriaca apertus.

CAPVT LXX.

PVERVLVS thoracis abſceſſu laborabat, & cùm condita & matura iam ſuppuratio eſſet, timeretque ille vlcus mucrone diſcindi, theriacam ſuperpono: qua non ſecus vnius tantùm noctis ſpacio abſceſſus ipſe apertus eſt, ac ſi ſcalpello fuiſſet inciſus: ex quo facilè conicctari poteſt, quanta ſit huius compoſiti vis. quod & nos ſæpe aliàs experti ſumus.

Gangrænam mortem adferre, ſi à digito pedis incœperit.

CAPVT LXXI.

QVI vlcere nigro, quod γάγγραιναν Græci appellant, afficiuntur, ſi id à digito pedis incœperit, & patiens fuerit ſenex, vel ex his quorum corpus mali habitus ſit, celerius moriuntur. Nouimus nos Cambinum, Carolum, & Thomam ciues Florenti-

rentinos, nec non & alios quamplurimos huiuſcemodi affectos vitio, paucis diebus vitam finiſſe. incipit enim caro ipſa in vlcere paulatim nigreſcere, vel liuens fieri: quin & arida interim atq. ſicca, & cutis circumiacens nigris impletur puſtulis: tùm & quæ proxima eſt, amiſſo ſenſu liuet palletque. Nec prius ſerpere id malum deſinit, donec oſſa etiam inficiat: quòd ſi quicquid aridum eſt, & proximum quoque locum vel vſque ad ſanum prorſus exciderís, reuertitur tamẽ & ſerpit. Verùm cùm aliæ partes corporis hoc malo afficiuntur, plerumque ſanantur. In illiuſmodi autem membris & calor eſt debilis, & nerui inſunt plurimi: qui cum inficiuntur, facilè etiam circumiacentia loca inurunt. Vnde & proxima his ſtatim liuent, donec totum membrum miſerabiliter occupant atque inficiunt.

ANNOTATIO.

COCTORI ceruiſiæ, de quo noſtrorum exemplorum, cap. XXVII. Gangræna quoque à digito pedis incœpit: veluti & puero, de quo cap. LIII. Malè affectis internis viſceribus & facultatibus vitali ac naturali inſigniter debilitatis, extremas partes vita & calore ſimul deſtitui contingit.

Ex carcinomate exagitato mors ſubſequuta.

CAPVT LXXII.

VENIT ad me Philippus quidam textor, cui in læua frontis parte tumor erat immobilis inæqualiſque, ac furunculo perſimilis, qui etiam tangenti renitebatur. Et venæ, quæ circa locum erant, pallidæ quodammodo ac liuore quodam ſuffuſæ, vltra decorum intumuerant. Cumque noſtrum de hac re perquiſiuiſſet iudicium, conſulo ne id malum quoquo modo tollere præſumat; ſed leuioribus tantum medicamentis illi blandiatur. Diſceſſit, & cum in manus imperiti cuiuſdam medici incidiſſet, tota iam intra menſem frōte & altero oculo eroſo, ad me reuertitur, ſciſcitanſque an aliqua ſalutis ſuperſit ſpes: vtinam, inquit, conſulenti tibi fidem habuiſſem. Moneo igitur hominem, ne vllis præterea vtatur medicamentis præterquam blandis & leuioribus. Quod ſi aſperis & erodentibus vteretur, fore vt breui reliquum etiam ipſius faciei eroderetur. Audiuit tandem homo, & cum his tātum quę nos illi ſecundum hanc intentionem

nem parauimus, medicamentis ſemper vſus fuiſſet, vt ad decimum vſque annum ſuperuixit, ita certè ſi id malum ex conſilio noſtro nunquam agitaſſet, ad vltimum ſenectutis perueniſſet.

A Ramice curatus interiit.

Capvt LXXIII.

RAMICE vexabatur Michelotius noſter: cumque ſacerdoti cuidam, qui hanc artem profiteretur, ſeſe curandum tradidiſſet, duplici ſtatim ille faſcia inguen deuinxit, non repulſo in ſuperiores partes inteſtino. Dumque membrum ipſum ita vt erat arctius obligatum in octauum vſq. dię̃ detinuiſſet, eſſetque interim ingens exorta inflammatio, quæ hominem ea parte, qua faſcia deligabatur, miſerabiliter cruciaret, repentè omnis amotus eſt dolor, & ipſe delirare cœpit. Quare cum ad ægrum ſerò quidem, ſed tamen vocatus accederem, primò arteriam tango: cumque pulſum vix eleuari perciperem, & faciem inſpectans, eam nimio pallore ſuffuſam, atq. ipſos etiam oculos cauos effectos aduerterem, iubeo ſacer-

dotem accerſant: tum faſcia illa ſoluta, locum vndique nigreſcentem cerno, cumque ſpecillum vlceri imponerem, omnia circumiacentia inteſtina iam putruiſſe cognoſco. Ex quo paucis dein horis è vita diſcedens, vtile nobis documentum ſua morte reliquit; languentium ſcilicet corpora non ſacerdotibus, quibus tantùm animarum cura demandata eſt, ſed doctioribus Medicis tradi oportere.

ANNOTATIO.

NON omnes, qui à ramice aut veſicæ calculo per ſectionem curãtur, in vita ſeruantur. plerique etenim eorum moriuntur: quibus videlicet per diuturnitatem mali ac dolorum vires, debilitatæ ſunt, aut aliquod ex internis viſceribus corruptum. quod calculo in veſica conſiſtente facilè fit. Tandem enim renes inflammantur, ac deinde ſuppurantur, vt cap. XLIIII. noſtrorum exemplorũ annotatum eſt. Et tunc quidem artifex culpandus non eſt. Sed ſi ſiniſtra adhibeatur curatio, culpa in artificem cadit: veluti in hunc ſacerdotem, qui inteſtino non ſurſum repulſo, curationem ramicis temerè aggreſſus fuit.

Puel-

Puella oculo perforato viſum recuperauit.

CAPVT LXXIIII.

QVATVOR annos natam puellam vidimus, cui, dum ea nodum in panno ſoluere acuto gladio niteretur, reſiliens mucro oculum dextrum percuſſit: quo perforata ipſius oculi tunica, plurimus ſtatim inde fluxit humor: quare etſi viſum prorſus amiſerit, ipſum tamen haud multò pòſt ritè curata recepit. Tanta enim ineſt vis tenellæ illi ætati, vt hunc ipſum oculi humorem (quod ſæpe accidit) in integrum reficere poſſit.

Iocinoris vitio laborans ſola ſanguinis miſſione ſanatur.

CAPVT LXXV.

IOCINORIS vitio afficiebatur Antonius Brunelleſcus, ex quo cum vehemens dolor à latere dextro in iugulum humerumque tranſmitteretur, & bilem quoque euomentem ægrum ſingultus etiam penè ſtrangularet, ad hominem vocatus accedo. Verùm cùm huiuſcemodi vitij notæ eædē

ferè

ferè ſint, quæ & lateris abſceſſum indicant, Medicus cui primùm ægri cura demandata fuerat, medicamentis & cataplaſmatis eius pectori medebatur. Sed cùm dolor & anguſtiæ magis magiſque hominem afflictarent, iubeo ſanguinem ex vena, quæ ad iecur dirigitur, ſtatim diduci: & quæ ille inſuper pectori adhibuerat medicamenta, iocinori ipſi impono, donec æger ad ſanitatem reuertitur: quod paucis diebus factum eſt. Oportet igitur medicum non ſolùm morbum cognoſcere, ſed & locum etiam in quo ſit, diligentius perſcrutari.

Sciſſo inteſtino graciliore vita amittitur.

CAPVT LXXVI.

TENVIORIS inteſtini morbo, quem Græci εἰλεὸν vocant, vrgeri commune eſt: ſed vrgeri, vt ſic vitã tollat, inauditum. Corpulenta quædam mulier, cùm modò ſupra, modò infra vmbilicum intolerabili premeretur dolore, nec vllus hinc indè ſpiritus erumperet, adeò agitata eſt, vt ſciſſo tandem inteſtino vitam finierit. Quod niſi incisã mortua pluribus innotuiſſet, neſcio an

citra mendacij ſuſpicionem à me ſcribi potuiſſet. Sed & ruſticum nouimus, qui cùm poſt longiores torſiones, & ventris diuturnas inflammationes diem obiiſſet, & mortui incideretur corpus, longiór in inteſtino fiſſura inuenta eſt: ex qua etiam recentes vuas, quas paulò antè comederat, prorupiſſe conſpeximus.

Vermis ex pectore propulſus.

CAPVT LXXVII.

LABORABAT Antonius Siculus moleſta quadam tuſſicula, & cùm diu nihil conferentibns auxiliis hoc malum toleraſſet, ad nos tandem venit: rem exponit: conſilium quærit. Nos verò & quòd morbus diutius inueteraſſet, & quòd multos expertus medicos, nihil omnino profeciſſet, putabamus hoc vitiũ ægrè elidi poſſe. Verùm ne quid intentatum relinqueretur, marrubij ſuccum ex melle ægrum deuorare iuſſimus ſingulis diebus: tum & interiectis temporibus ſcyllam lambere, donec vermis ex eius pectore vnà cum tuſſi propulſus hominem ſanitati reſtituit.

AN-

ANNOTATIO.

VERMES in inteſtinis reperiri frequenter cõtingit, qui & quandoque vomitu reiiciũtur: ſæpiſſimè verò per inferiora deſcendunt. In pectore autem & pulmone gigni, atque cum tuſſi expelli, inter rariſſima & admiranda numerandum: atque ideò quidem magis, quòd pulmo aſſiduè moueatur, locum quo hærere ac quieſcere poſſet nullum vermi relinquens. Nec minus admirandum eſt & in veſica naſci vermem: quod tamen cuidam viro accidit, cui in veſica exiſtens, multis modis moleſtus fuit, quandoque etiam ſanguinis mictu prouocato, donec tandem per penis meatum ſponte egreſſus, finem doloribus imponeret.

Calculus vi ſua deciſus.

CAPVT LXXVIII.

NICOLAVS Ruſticus calculo vexabatur, figura, vt poſtea conſpeximus, longiore. Hic cùm ab ima parte acutior & aſperior eſſet, veſicam ipſam incidit: tum & teſticulorum tunica perfracta, poſt multos ac penè intolerabiles dolores, tandem in conſpectum venit: quo haud magna poſtmodum difficultate deducto, cùm multi hominem moriturum, & quidem rectè, iudi-

dicarent (neq. enim veſica cùm inciſa fuerit, præſertim inferiore parte, cohæret) ille tamen præter omnium opinionem conualuit: hoc ſolùm ex tanto malo homini incommodo relicto, quod inde ſemper quoad vixit vrinam reddidit.

ANNOTATIO.

FORAMEN per quod vrina reddebatur, quale Nicolao Ruſtico in ſcroto relictum fuit à calculo illàc delapſo, memini me quandoque vidère in perinæo, non tamen ex calculo ſed ab vlcere ceruicis veſicæ natum: vlcere enim veſicæ ceruix ſiquando afficitur, non rarò eouſque hoc ipſum progreditur, vt tãdem exeſa cute perinæi, foras erumpat: Atque tunc quidem per foramen aſſiduè vrina profluit, vlcere curationem non admittente. Quod in pluribus obſeruatum.

Os feminis eroſum.

CAPVT LXXIX.

VRGEBATVR Rogerij Corbinelli filia in ilibus dextris dolore ferè perpetuo. Quare multis diuerſo tempore vocatis medicis, cum vnuſquiſque pro ingenio ſuo (diuerſi enim diuerſa ſentiebant) puellam curaſ-

curaſſent, & præſidia nihil omnino profeciſſent, è medio tandem ſublata eſt. Quare conſilium fuit incidere corpus mortuæ, & inuentum eſt os feminis eroſum, maximáque oſſis partem in puluerem redactam: nec non & circa matricis os quatuor quaſi lutei tuberculi inſtar pilæ, quorum tres aqua opplebantur, quartus paululum præ cæteris eleuabatur, vndique dentatus, & ſuperficie inæqualis atque durior, vtpote qui ex carne atráque bile genitus eſſet. Non igitur admodum mirandum eſt, ſi in eiuſmodi morbis, quorum cauſæ incertæ abditæque ſunt, diuerſi Medici diuerſa ſentiant, & loquantur. Nā & Antonij Iaceti filium nouimus, qui cum ingenti coxarum dolore vexatus, in maximam primùm debilitatem, tum & in mortem nihil iuuantibus medicis, nihilque conferentibus præſidiis deueniſſet, inciſo corpore inuentus eſt peſtifer humor in coxa, quo magna pars oſſis eroſa, etiam in cinerem verſa videbatur.

Calculo euulſo ſanata eſt mulier.

CAPVT LXXX.

CALCVLVM non in viris tantùm, ſed etiam in feminis cõcreſcere certum eſt. Monia-

Monialis quædam duodecimo iam die vrinam non reddebat, propterea quòd ipſius vrinæ iter calculo obſtrueretur, quò etiam materia multa confluxerat. Quare cùm neque ænea fiſtula, neque medicamentis aliis vinci hoc malũ poſſet, inſolitum alioquin, ſed tamen opportunũ conſiliũ capiens, vncũ calculo iniicio, ne ſcilicet cõcuſſus iterũ in veſicam reuolueretur. Tum ferramento priore parte retuſo calculum ipſum percutio, donec ſæpius ictus in fruſta comminuitur: & tunc omni qua potui diligentia, ne quid intus omnino læderetur, vncum ipſum pariter ac ferramentum reduco: ex quo ſimul vrina atque calculis remiſſis ſtatim ſanata eſt mulier.

ANNOTATIO.

NON admodum diſſimilis hæc curatio eſt ab ea, de qua Exemplorum noſtrorum cap. XLV. ſcripſimus.

Ex ſolo vento mors ſubſequuta.

CAPVT LXXXI.

LODOVICVM Nicolinum generoſi equitis Othonis filium vidimus, qui cũ ſolo vento viſcera & ſtomachum impeten-

te adeò in monoculo affligtaretur, vt dum pars parte premitur, exitu hinc inde negato, non ſolùm viſcera & pectus, ſed ſcapulę etiã incredibili extenderentur dolore, & ſpiritus magna ac miſerabilis fieret anguſtia, tertio deniq. die, nihil conferentibus auxiliis, è vita migrauit. Inciſo autem eius cadauere, & viſcera omnia vento plena conſpeximus, & in ſiniſtro cordis ventriculo obduratum callum inuenimus, qui nucis magnitudinem æquaret. Quare vt illum, hoc eſt, ventum mortis ipſius, ita hunc, ſcilicet callum, aduerſæ hominis valetudinis cauſam fuiſſe arbitrati ſumus.

ANNOTATIO.

TYMPANITI quoque & hic affectus ſimilis apparet, de qua Exemplorum noſtrorum, cap. XXXVIII. egimus.

Brachium ab humero diductum.

CAPVT LXXXII.

COHÆRERE interdum membra exulcerata vel protinus in vtero, aut etiam vſtione conſueuerunt. Nos autem puellam vidimus & curauimus, cuius totum brachiũ fer-

feruentiſſimæ aquæ effuſione humero cohæſerat. Cumque nemo ex prudentioribus medicis inueniretur, qui puellam curare auderet (periculum enim erat, ne dum membra ipſa ſcalpello diſcernerentur, neruus incideretur, & ſanguis immodicus proflueret) ego ſolus vt eram iuuenis hanc curam aggreſſus, paulatim cicatricem ipſam ſcalpello diſcindo, ſanguinem ſupprimens, donec ad cubiti iuncturã, vbi neruus eſt, deuenio: tum ſeparatim vtrumque molliore emplaſtro circundo: & quoniam extendere brachium non poterat, iubeo vt grauiore pondere ſumpto, manu id perferat, donec paulatim extendatur. Quod cùm ipſa diuturnioris temporis ſpatio obſeruaſſet, ad priſtinum tandem ſtatum reuerſum eſt brachiũ ipſum, ſola gratia & munere illius, qui eſt benedictus in ſecula.

Cor pilis refertum.

CAPVT LXXXIII.

IACOBVS latro è patibulo quo ſuſpenſus fuerat, veluti iam mortuus, ſed qui tamen adhuc viueret, depoſitus atque curatus conualuit. Verùm, vt erat homo ingenio malo

prauoque, ad eadem ſtatim ſcelera reuolutus, quibus antea extremum promeruerat ſupplicium, iterum capitur atque ſuſpenditur. Quare hominis admirati nequitiam, mortui cadauer incidendum curauimus: & inuentum eſt cor eius ob eximiam caliditatem vndique pilis refertum. Hoc idem inuẽtum eſt in corde Ariſtomenis Græci, qui ſolus perhibetur integras acies pugnando in fugam vertiſſe. Eſt ergo non tantùm ſceleſti ingenij ſignum, ſed quandoque etiam raræ fortitudinis.

Ex ſtata febri vita ſublata.

CAPVT LXXXIIII.

IOANNES Architectus ſingulis annis ſtato die, hoc eſt, quo natus fuerat, febre implicabatur: quæ ex putreſcente bile genita, ſuum circuitum ſeruans, quartum & decimum non tranſgrediebatur diem: donec ſenio confectus, & eadem ex more complicitus febri natali ſuo die vi morbi proſtratus, naturæ conceſſit.

Mul-

Multitudo vermium reiecta.

CAPVT LXXXV.

LAVRENTII Lanij filium vidimus, qui ſeptimum agens annum, triduo ex nimia lumbricorum vi ferè mortuus iacuit, ſolo potu ex gramine, aceto & ſaccharo viuens. Quarto autem die cùm medicamentum ex aloë, myrrha, & croco ei propinaretur, duodequinquaginta ſupra centum vermibus aluo depoſitis, ſtatim conualuit.

ANNOTATIO.

MVLTOS quoque vermes puellam quandam excreuiſſe Alexander Benedictus ſcribit: frequenter verò & hoc contingit. Nota & mihi mulier fuit ſupra quadraginta annos nata, quę grauiſſimis ventriculi doloribus, & nauſea ſubinde correpta, ab aſſumpta hiera picra quadraginta (plus minus) vermes excreuit. Puerilis autem magna ex parte hic affectus eſt: ſed tamen & ſeniores à vermibus quandoque malè habent. Hippocrates aut quiſquis auctor lib. De Morbis IIII. Lumbricos non modò latos, ſed & rotundos in pueris, ait, dū adhuc in vtero ſunt, naſci, quia aliquando cum recens natorum excrementis viſi ſunt excerni. Eoſdē verò, & alios parere, ait, quod quidem & quandoque contingere obſeruatum. Nam per medicamē-

ta expulſi reperti aliquando nonnulli ſunt alios in ventre habentes. Atquè hinc fit vt poſt expurgatos, alij ſubinde iterum in inteſtinis renaſcantur: veluti mulieri contigit, de qua ſcripſimus, quæ ſingulis menſibus præſeruationis cauſa hieram picrã aſſumens, tamen aliquot ſemper vermes aut vermiculos excreuit. Præter verò rotundos lumbricos, non modò lati, de quibus mox, ſed & alij quandoquè generantur. Memini enim puellam IX. annorum ab aſſumpto vermes pellente medicamento non lumbricis, ſed erucis ſimiles vermes reieciſſe, aliquanto tamen breuiores, multipedes, & quidẽ adhuc viuentes. Narrat & Cornelius Gemma De Diuinis characteriſmis lib. I. cap. VI. varias vermiũ ſpecies, tum & alia per aluum excreta.

Recrementa ex naturalibus deiecta.

CAPVT LXXXVI.

PVELLAM quoque vidimus, quæ clauſo ani meatu nata, octauo quoque die recrementa ex naturalibus deiiciebat. Cumque hoc implicita malo vſque ad ſextum decimum annum vitam duxiſſet, vi tandẽ morbi, quod στρόφον Græci vocant (id autem fit cùm inteſtina circa vmbilicum torquentur) miſerabili cruciatu deiecta è medio ſublata eſt.

Ver-

Vermes cucurbitini eiecti.

CAPVT LXXXVII.

IN Auinionis balneis, quæ ſunt in agro Senenſi, mulierem vidimus quæ continuis ſeptem diebus aqua epota, quàm plurimos tandem ex iis, quos medici propterea quòd Cucurbitæ ſemina imitantur Cucurbitinos vocant, vermes eiecit. Qui ita inter ſeſe, (dum ſcilicet alter alteri mordicus inhæreret) iungebantur, vt cum ſua ipſi ſerie quatuor cubitorum longitudinem excederent, vnum tantùm corpus, vnum duntaxat vermem putares.

ANNOTATIO.

VERMES Cucurbitini, lumbricorum latorum nomen apud Hippocratem & alios veteres acceperunt: Cucurbitini verò etiam dicũtur, quòd quædam ab hoc abrupta cum excrementis alui quandoq. excernuntur, Cucurbitæ ſeminum ſimilitudinem referentia. Latum autem Lumbricum permutationem eſſe pelliculę inteſtiná intrinſecus ambientis in corpus quoddã viuũ, Aëtius ſermone primo cap.XI. Tetrabibli tertij ſcribit. Hippocrates verò lib. III. De Morbis, connaſci pueris in vtero materno, aſſerit: augeri verò cum puero, ita vt æqualis fiat inteſtino. Quod quibuſdam

 puber-

pubertatis tempore: alijs ſerius fit. Poſteaquam autem inteſtino adæquatus eſt, quandoque etiam maiorem ac longiorem fieri, atque vnà cum ſtercore prodire; excidens veluti cucurbitæ ſemen. Aduerſus hunc ſi medicamentum datum fuerit, & homo ſit præparatus; totus rotundus & in pilæ modum formatus exit: ſi verò ab aſſumpto medicamento adhuc hęreat; pars eius abrumpitur longitudine duorum aut trium cubitorum. Poſteaquam verò abruptus eſt, nullæ eius partes longè pòſt cum ſtercore exeunt: Hęc Hippocrates. Vidi verò & curaui olim honeſtũ virum ab huiuſcemodi verme malè habentem, qui quandoque ab aſſumpta potione purgante ex ãno ſuo lati lumbrici vlnas duas aut tres extraxit, & poſt aliquanto tempore melius habere ſibi videbatur. Pallidus autem hic erat, & cibum quandoque vehementer appetebat, alio tempore faſtidiebat.

Fruſtulum carnis eiectum.

CAPVT LXXXVIII.

ILLVD etiam memoria dignum videtur: Mulier præfocata cùm ab omnibus pro mortua haberetur, & de eius potius funere quàm de vita cogitarent aſſiſtentes, paulatim quaſi grauiori ſomno excitata, in moleſtiſſimã incidit tuſſim: qua cùm diu agitata eſſet, durioris tandem carnis fruſtulum eiecit, & ſanata eſt.

Sed

Sed & Iulianus Medicæ artis profeſſus, dum grauiter ægrotaret, & aduenienti medico dolorem, quo circa ventriculum miſerabiliter cruciabatur, exponeret, tangente illo (vt fit) ac manibus locum pertractante, erupit in vomitum: quo & ipſe fruſtum carnis ad paruæ pilæ magnitudinem, in quo vermis non ſecus ac brucus in ſiliqua recludebatur, eiectans, ad priſtinam ſtatim reuerſus eſt valetudinem.

Quæ inciſo mortuo notatu digna inuenta ſunt.

CAPVT LXXXIX.

NON videntur ſilentio eſſe prætereunda, quæ nuper in inciſo Iacobi cuiuſdã furis inſignis cadauere annotauimus: bifurcatam ſcilicet venam, quę à liene ad ventriculum atram defert bilem, tum & abſceſſum in ſiniſtro cordis ventre pituita redundantem: poſtremò & poſteriorem eius capitis partem, vbi memoriæ ſedes eſt, adeò breuem, vt tantillam cerebri portiunculam contineret. Quam ob cauſam cùm priorum ſcelerum, & eorum quæ pro his ſæpe paſſus fuerat, tormenta ſcilicet, exilia, &

carceres minimè recordaretur, toties ad vomitum tanquam canis impudens reuerſus eſt, vt in laqueum tandem inciderit, vitæq. ac furti finem fecerit.

Vrina ex alienis locis emanans.

CAPVT XC.

CONTRAHITVR etiam ex matris vtero circa naturalia vitium, vt obſtructio meatus, ex quo fluere vrina ſolet. Vidimus enim & nos puerum quendam atque puellam nobilẽ hoc vitio laborantes. Quorum alter, cùm adeò meatus ipſe clauſus obſtructuſq. eſſet, vt meiere inde non poſſet, ex anguſto admodum foramine, quod paulùm infra glandem vrina ipſa vi ſua effecerat, emingebat, ſed non abſque ingenti eiulatu, & genitalis membri tumore. Altera verò ex loco qui eſt infra pectinem paululum ſupra vuluam vrinam reddebat, nullis interim apparentibus ſignis atque indiciis, vnde ipſa naturaliter efferri debuerit. Hanc autem nos cùm parentum rogatu curare tẽtauerimus, & nullum huic malo idoneum inueniretur præſidium, ita vt erat incurata ad vltimum vitæ ſuæ terminum permanſit.

ANNOTATIO.

ISTIS exemplis annumerari poteſt & illud, de quo cap. XXVIII. tum & illud cuius Amatus Luſitanus, & nos in eiuſdem cap. Annotatione meminimus.

Ex noxa illata neruis vox deperdita.

CAPVT XCI.

RVSTICVS quidam cum decliuiore capitis prora percuſſus recidiſſet, & alteram capitis ipſius partem oppoſitam ad terrá, vt par fuit, elideret, ſurrexit quidem, ſed mutus: id auté ſiue ex repercuſſione neruorum, qui regrediuntur ex pectore, ſiue ex defluéte materia, quæ neruos illos oppleuerit, tam incertum, quàm certiſſimum ex hoc communicatam noxam neruis ipſis, qui vocem effingunt. Nam & Galenus facilè Medicorum princeps in libro, quem De Interioribus ſcribit, affirmat fuiſſe hominé, qui dũ glandula illi abſcinderétur in collo, & ſcalpellũ neruos ipſos, quibus vox effingitur, incideret, ilicò factus eſt mutus.

A Lumbricis vexatus puer quieſcere non poterat.

CAPVT XCII.

PVERVM vidimus & curauimus, qui cùm nullo modo quieſcere poſſet, ſed

ita

ita ſemper hinc inde temerario quodam impetu & inordinato motu ferretur, vt etiam ſtare volens iterum titubaret & caderet, quæſitum eſt à medicis, quænam eſſet abdita cauſa huius mali: quod illi diſtentionem cum ſaltu putabant. Sed cùm nullam prorſus aliam inuenirent quàm timorem, in quem paucis antè diebus puer ipſe, neſcio quam ob rem, incidiſſe dicebatur, idoneis ſecundum hanc rationem medicamentis puerum curare cœperunt: quæ cùm nihil omnino proficerent, & in noſtras tandem deueniſſet manus, deprehenſa ſtatim morbi cauſa, quam ſolos lumbricos eſſe perſenſimus, vſque adeò ad hoc malum propulſandum facilem & expeditum aditum habuimus, vt hac ſola intentione curatus puer, ad priſtinam breui reuerſus ſit valetudinem.

ANNOTATIO.

PVEROS præcipuè à Lumbricis infeſtari in Annotatione cap. LXXXV. ſcriptum. Superueniunt verò & his quandoque ab ipſis vermibus etiam conuulſiones & comitiales acceſſiones, quæ tamen, eductis ac expurgatis vermibus, ac ſopitis doloribus, vt plurimùm ceſſant.

Mulier

Mulier ex lapſu vrinam continere non poterat.

CAPVT XCIII.

VENIT ad me mulier quædam, quæ vrinam continere non poterat: cumq́. aliquod à nobis præſidium plurimis iam defatigatis medicis expoſceret, interrogo an aliquam huius mali cauſam teneat. Negãte illa, iterum quæro cecideritne, ex quo fortè ani ſedes eliſa fuerit. Cumq́ue & ipſa fateretur olim ſe de ſicu prolapſam, vltimã ſpinæ vertebram eliſiſſe, nullo tamen inde ſenſibili percepto nocumento: & nos non fugeret oriri ex ea ipſa vertebra neruum, qui conſtringendi veſicam vim habet, huius ſtatim ægritudinis cauſam deprehẽdimus. Attrito enim ex eius lapſu neruo ipſo, conſequens fuit, vt relaxata veſica vrinam continere non poſſet: quod & ſæpe aliàs ex eadem cauſa accidiſſe cognouimus. Hoc igitur nos malo idoneis eliſo præſidiis, mulierem ipſam per Dei gratiam priſtinæ ſanitati reddidimus.

Calcu-

Calculus in tunica fellis.

CAPVT XCIIII.

DECESSIT his diebus mulier nobilis Diamantes nomine, dolore proſtrata calculi: ſed cùm nullum anteà ex eo percepiſſet nocumẽtum, viſum eſt medicis mortuæ cadauer incidere: & reperti ſunt lapides quamplurimi, non quidem vllus in veſica, vt putabatur, ſed præter vnum, qui in tunica fellis coloris atri & magnitudine caſtaneæ aridæ continebatur, cæteri omnes in panniculo, quo contegitur hepar, vnde etiá veluti in folliculo dependuli ſacculum effecerant. Hanc autem nos mortis cauſam rati, ſapientis viri conſilium eſſe duximus, nihil omnino de incertis & occultis morbis ſtatuere.

ANNOTATIO.

IN folliculo fellis natos quoque calculos & nos obſeruauimus: Solent autem iſti ſubluteo colore pallere: nauſea & cibì faſtidio laborare: & diutinè aduerſa valetudine frui. Colligi verò & in membrana iocinoris cap. tertio annotatum fuit.

Ex præcedentibus torminibus eroſi villi, quibus vis retinendi fulcitur.

CAPVT XCV.

INTESTINORTM tormina, quod Græci δυσεντερίαν vocant, exulcerare inteſtina in-

na intus conſueuerunt, indeque deſcendunt cruenta & muccoſa excrementa: cumque id malum diutius inueteraſcit, aut hominem tollit, aut (quod forſitan deterius eſt) nunquam ſaneſcit. Nam & nos Iulianum quendam nouimus, qui cùm poſt quadraginta dies, quibus hoc morbo vexatus eſt, ſublatis iam doloribus ac deiiciendi cupiditate, eius aluus impendiò liquidior permanſiſſet, & ſæpius quàm par fuerat ferretur, nullis vnquam auxiliis curari potuit, quin ſemper quoad vixit, & impetum ventris cohibere nequiret, & vbicunque deiiciendi cupiditas hominem vrgeret, ibidem excrementa deponeret, eroſis ſcilicet ex præcedentibus torminibus atque conſumptis villis, quibus vis ipſa retinendi fulcitur.

Ex iiſdem torminibus eroſa viſcera.

CAPVT XCVI.

VIDIMVS & alium natione Aretinum, qui cùm iis item torminibus diutius vexatus fuiſſet, & iiſdem denique in erodétia ipſorum inteſtinorum vlcera, tum in tabem, poſtremò in mortem incidens, eroſa intus viſcera oſtẽdebat: è quibus dum ita af-

ita affectus ſuperuixit, vt triennium non exceſſerit, continuò ſanies effundebatur.

Morbus Comitialis.
Capvt xcvii.

Etsi nouiſſimus inter cæteros morbos eſſe ſoleat qui Comitialis nominatur, ignotus tamen apud multos plerumque eſt, vt quem nuper in puella vidimus Aretina: quæ cùm huiuſmodi inuaderetur morbo, minimè (vt aſſolet) concidebat, minimeque ex eius ore ferebatur ſpuma. Sed ſtans caput tandem hinc inde, ac ſi quid inſpicere vellet, tota cum ceruice mouebat, nihil interim loquens, nihil audiens, nihil ſentiens. Cumque iterum ad ſe reuerteretur, interrogata quid egiſſet, penitus ignorabat. Cauſam autem perquirentibus nobis, cur puella, cùm comitiali afficeretur morbo, non concideret, viſum eſt ex hoc contingere, quòd contractio & tenſio ad cerebrum non ferretur, cùm ſolus vapor ſurſum aſcenderet. Ex quo nullo rigore cerebrum ipſum intentum ab inordinatis motibus reliqua membra præſeruare poterat. Quod autem puella ipſa hoc morbo laboraſſet, & medici omnes quicunque eam viderant, affir-

affirmabant, & rei euentus facilè comprobauit: cùm prorumpentibus menſtruis hoc malum euaſerit. Nam vt quandoque in pueris Venus, ita in puellis menſtruorum initium huiuſmodi morbum tollere ſolet.

ANNOTATIO.

MEMINI & ego virginem xx. annorum me curare ſubinde conuulſam & manus clauſas habentem, quæ non concidebat, ſed toto acceſſionis tempore ſedens permanebat. Cum autem occaſio ex vtero eſſet, adhibitis idoneis remediis, breui ſanitatem recepit. Huius affectus non diſſimilis videtur ei, quo Aretina puella laborauit. Ex vtero autem laborantibus varia ſuperueniunt ſymptomata, & ſępenumero haud ſimilia.

Elephantia.

CAPVT XCVIII.

LONGIS morbis annumeratur is quem ἐλεφάντιαν Græci vocant: qui in Italia penè nunquam viſus à medicis vix dignoſcitur. Peregrinum quendam vidimus in grabatulo iacentem, cuius ſumma corporis parte maculis quibuſdam ad atrum colorē vergentibus inficiebatur, & cutis inæqualiter aſpera craſſaq. & veluti ſquamis fœda ac

 liuens,

liuens, diuerſis etiam locis mollis ac dura oſtendebatur: quin & oſſibus ipſis, vt videbatur, iam vitiatis, & vniuerſo corpore macie ac tabe confecto, ita ſuræ ipſius os, pedes & manus intumuerant, vt vtriuſque partis digiti ſub tumore ipſo conderentur. Quare cùm adhæc mala etiam febricula quædam adderetur, quæ hominem abſumeret, vnius tantùm mẽſis ſpatio è vita migrauit ad Dominum. Parcat igitur Auicenna, qui Elephantiam pedum tumorem dixit: cum hęc non ſolùm pedes, ſed vniuerſum corpus afficiat, & ſpecies lepræ ſit, quæ apud noſtros nondum viſa: apud Paulum probè deſcripta notatur.

ANNOTATIO.

ELEPHANTIASIS Græcorum ab Elephantia Arabum multùm differens eſt, vt noſtrorum exemplorum cap. LII. annotatum. Temerè hic Auicenna carpitur, quòd Elephantiam tumorem dixerit pedum: Nam Elephantiaſin Græcanicam Auicenna, & reliqui Arabes Lepræ nomine comprehendunt. Tumorem verò pedum Elephãtiam idcircò appellant, quòd pedes craſſi Elephantinos referre videantur.

Ex calidiore materia caput impetente furit ac moritur puella.

CAPVT XCIX.

INSANIÆ tria ſunt genera, & acutum quodlibet. Vnum cùm in acceſſione febris, aut in ſuo vigore deſipit æger, & aliena loquitur, ſed tamen leuata febre ſtatim reſipit. Alterum, quod Græci φρένησιν vocant, cui ſemper dementia comes eſt. Nam licet inter morbi initia reſipere interdum videatur æger, eius tamen mens quibuſdam ſemper imaginibus agitatur. Tertium verò genus eſt lethale magis ac peſtiferú, cùm ſcilicet æger ipſe non ſolùm perpetuò deſipit, ſed & quæcunque agit, impetu quodam & violento motu operatur. In huius autem generis lethalem inſaniam cùm nobiliſſimi cuiuſdá viri filia prolapſa malè ageretur, & nos ad eam intempeſta nocte vocati accéderemus, adeò furentem puellam inuenimus, vt dum hinc inde ſeſe violento quodá impetu iactaret, quicquid interim obuium habebat, dentibus arriperet, frangeret, laniaret. Ex quo proprios capillos, brachia & manus, & ſi quid præterea aliud arripere po-

terat, ita mordicus, nullo habitò diſcrimine ſuúmne an alienum eſſet, apprehendebat, vt niſi ſciſſum ac prorſus laceratum ex eius dentibus eripi non poſſet, adeò vt vinciri puellam oportuerit, ne ſibi aut alteri noceret. Verùm cùm paucis pòſt horis furor illi remitti cœpiſſet, in ſomnum incidit grauiorem, quo (tametſi noſtris præſidiis, ſtudio & diligentiæ ægrè cederet) vix tandem excuſſo, ab inſania quoque puellam ipſam liberauimus. Sed vt eſt ingeniũ mulierum, præſertim nobilium, cùm ſanitate adepta nihil eorum, quæ pro tuenda firmandaque valetudine iniuncta fuerant, obſeruaſſet, & ſua viueret libertate, poſt integrum menſem quo priſtina vſa eſt valetudine, in eundem incidit morbum: à quo cùm nullis vnquam auxiliis potuerit à medicis liberari, vnius tantùm diei ſpatio è medio ſublata eſt. Si quis autem huius morbi cauſam quęrat, nos quantum coniectare licuit, materiã credimus fuiſſe calidiorem, ſed paucam tamen: quæ cum caput peteret, ſuo & incendio & mobilitate puellam furentem redderet. Et quoniam caput ipſum frigidiore materia oppletum fuerat, hanc quoque, cùm & ipſa, (vt creditur, & par fuit) exagitata fuiſſet,

fuiſſet, priore illa materia extincta ac reſoluta, ipſum deniq. profundiorem ſomnum puellæ feciſſe putamus.

ANNOTATIO.

De Maniaco etiam quodam cap. x. in noſtris exemplis ſcriptum: qui aliquando in eundem affectum relapſus, tandem ex Hæmoptoico tabidus factus eſt.

Vermis è nare proiectus.

CAPVT C.

SOLET interdum acutus & peſtifer dolor in capite excitari, quem Græci κεφαλαλγίαν vocant, ſed talem, quo caligent oculi, alienetur mens, citetur vomitus, ſupprimatur vox, frigeſcat corpus, & ipſa denique deficiat anima, rarum eſt videre. Nam & nos amicum habuimus Philippum nomine, qui cùm his omnibus ageretur malis, & aduentante die ſeptimo mors ipſa, nullis conferentibus auxiliis, iamiam adeſſe videretur, vi tandem robuſtioris naturæ vermẽ è dextra nare palmo longiorem eiecit: quo propulſo, omnis ſtatim cum eo amotus eſt languor.

ANNOTATIO.

VERMEM vehemẽtis doloris capitis cauſam in cerebro natum fuiſſe ſatis apparuit. Naſci verò & illic quandoque vermem Auicenna etiam ſcribit, & Iacobus Hollerius noſtra ætate viſum affirmat. Idem & Italo ſcorpium ex frequenti Ocymi odoratu natum refert. *Quibuſdam*, inquit, *vermes generantur in cerebro. Id rarum eſſe ſcripſit Auicẽna, quod tamen memoria noſtra viſum eſt. Et cuidam Italo ex frequenti odoratu baſilicæ herbæ natus ſcorpio in cerebro, vehementes dolores & longos, ac mortem denique attulit.* Lib. De Morbis internis primo, cap. primo.

Gigni verò & quandoque vermes in auribus, formam habentes nucleorum ſtrobilôn nucum pinearum, Valeſci Tharantani teſtimonio conſtat: tùm & Arnoldi Villanouani cap. 32. lib. 3. In dentibus verò & reperiri haud infrequens eſt. In ano autem naſci vermiculos, Aſcaridas dictos, omniũ ſcriptis proditum eſt.

Spaſmo Cynico mortua mulier.

CAPVT CI.

CVM imperitus quidam Medicus cuidam muliercula ex gena dextra tuberculum furunculo ſimile ſcalpello abſcidiſſet, nulla habita ratione neruorum ac venularum, quibus illud, cum ſemioui magnitudinem expleret, alligabatur, ilicò ſubſequuta

quuta eſt inflammatio ac dolor, ex quo ſimul infelix mulier in eum incidit morbum, quem Græci κυνικὸν σπασμὸν vocant: quo dum miſellæ illi temerario quodam motu peruertitur os, & facies modò in dexteriorem, modò in ſiniſteriorem partem diſtenditur, ac totum denique corpus pallore quodam ſuffunditur, adeò áfflictátur mulier, vt cùm neque ſanguinis miſſione, neque alui ductu, neque vnctionibus vllis, neque alio quouis genere auxilij hoc malum inhiberi poſſet, intra paucos dies è vita migrauerit: hoc nobis ſuo ipſius infortunio documentum relinquens, vt cùm ſcilicet oportuerit, non paſſim nos omnibus, qui ſibi chirurgici nomen vſurpant, ſed his tantùm qui doctrina ſimul vſu & iudicio præualét, credamus.

Gelatus.

CAPVT CII.

POST gràues diuturnoſque labores, quibus per ingētia frigora turbido & pluuio cœlo, per flagrantiſſimos æſtus diu noctuq; perequitans ſeſe fatigarat Antonius Collēſis, in difficiliorem tandem incidit ægritudinem: qua ſtatim vt corripiebatur (quod

ſæpe homini contingebat) amiſſa ilicò memoria ſenſuque, eodem quo erat, dum ab ea inuaderetur, habitu perſeuerabat, patentibus etiam & inconniuis oculis: ſi enim inter ambulandum contingebat hoc illi malum, ambulabat: ſi inter quieſcendum, quieſcebat: ſin verò inter aliud quoduis agendum, tantiſper ipſum agebat, nihil interim audiens, nihil loquens, nihil cognoſcens, donec cedente morbo ad ſe regrederetur, & tunc etiam nihil eorum quæ egiſſet reminiſcebatur. Ex medicis autem qui hominem viderint, aliis virtutem, quæ diſcernit & vnit coniungitque, læſam eſſe iudicantibus, eiuſque noxam cæteris ventriculis iunctum iri volentibus, adeò vt memoria ex hoc & communis ſenſus intrinſecus paterentur: aliis aliter, & quidem argutius, & morbum & cauſam explicare conantibus: nosque hominem gelatum dicebamus: cùm huius morbi notæ, quæ per ſe ſatis eruditioribus eas veſtigare volentibus manifeſtæ ſunt, eiuſmodi detegerent ægritudinem. Fit autem id malum ex nigriore bile poſtremum ventrem cerebri impetente, quæ ſtatim memoriam tollens, ſua etiam ſiccitate cæteros ventres contrahit: quibus clauſis

tollitur

tollitur pariter ſenſus & motus, & quoniam frigidior eſt, hominem gelat. Quibus verò medicamentis ad hunc morbum profligandum vſi ſimus, propterea quòd eius cura notiſſima eſt, intexere ſuperfluum iudicauimus.

ANNOTATIO.

EXEMPLVM iſtud Catocho laborantis eſt: quem & Catalepſin appellant. De nonnullis verò & Catocho abſque febri detentis in Medicinalium Obſeruationum noſtrarum exemplis cap. v. & vi. ſcriptum eſt. Catocho quoque affectus fuit Hieronymus Benſius, priuſquam in Comitialem laberetur; de quo ſuperius cap. quadrageſimo ſexto.

Tenſio neruorum ceruicis.

CAPVT CIII.

GRAVIORIBVS morbis obnoxia ceruix eſt: ſed inter cæteros importunior acutiorque, qui rigore quodam neruorum erectam ægri ceruicem intendens, eum ſæpe vel intra quartum diem interimit. Quo morbo cum Parmenſis quidam Franciſcus nomine grauiter vrgeretur, & nos ad eum vocati, hominem robuſtioris naturæ, & qui turgentibus venis faciem etiam atque oculos rubicundiores haberet, inſpiceremus,

ſanguinem ſtatim ex ea vena, quã κεφαλικὴν Græci vocant, mitti iubeo. Tum parciore victu, hoc eſt, ſola aqua ex melle hominem cibans, hircino atque caprino oleo detonſum madefacio caput: ſuperq́ue impoſito pileo, aluum etiam his medicamẽtis duco; quibus à capite ipſo ac cæteris ſuperioribus partibus diduci reſoluiq́. poſſit humor, qui huius mali cauſa fuerat, ex quo ocyus adfuit illi ſanitas, quàm mors adfutura putabatur.

ANNOTATIO.

RIGOR neruorum ceruicis, rectam & immobilem eam redderis, τέτανος Græcis dicitur, conuulſionis ſpecies, per quam, vt Galenus ait lib. De Muſculorum motu, partes immotę in contraria trahuntur à muſculis oppoſitis. Conuulſionis enim, quæ abſque motu fit, tres ſunt ſpecies: ἐμπροσθότονος, ad anteriora: veluti cùm mentum pectori annectitur: ὀπισθότονος, ſi ad poſteriora; vt dũ caput ad ſcapulas pertrahitur: τέτανος, cùm in neutram partem immobilis ceruix intẽditur. Acutus autem & vehemens affectus eſt. Memini olim me cuidam adeſſe, cui cum maximo dolore ceruix rigida in nullam partem inflecti poterat. Huic primùm fomentum adhibuimus: deinde aurea dicta catapotia dedimus, quæ ſummo cum labore deuorauit. Subſequente autem ex his larga purgatione, à dolore & neruorum rigore citò liberatus fuit.

Ex ab-

Ex abſceſſu gulæ homo penè iugulatus.

Capvt CIIII.

Alivd quoque morbi genus circa fauces oriri conſueuit, & id interdum peſtiferum acutumque: quale in Alexandro Serralio nuper vidimus, cui neque rubor neque tumor vllus intus in gula, aut extra oſtendebatur, ſed aridum corpus erat & ſqualidum. Cumque nihil omnino alimenti demitteret, ſed quicquid abſumeret ſtatim reiectans vix ſpiritum traheret, & vox adeò faucibus hæreret, vt ne mutire quidem poſſet, iugulari prorſus hominem putares: nos tamen & vrgentis morbi & ægri virium ratione habita, vtile & præſentaneum remedium duximus, ſanguinẽ mittere: tum & cucurbitulis natibus affixis, deducere humorem conati, frictionibus ſimul aliiſque præſidiis, quæcunque extrinſecus iuuare hominem poterant, tantiſper vtendum cenſuimus, donec ægri fauces detumeſcerent. Verùm vbi malum his omnibus auxiliis non modò cedere aut leuari, ſed in horas vehemẽtius ac contumacius fieri aduertimus, omni abiecta ſpe, ægrum, tanquam

quam proxima nocte moriturum, Deo & naturæ reliquimus. Hunc autem cùm aſſiſtentes, veluti iamiam ſpiritum exhalaturum, ſigno crucis ex more in auroram vſq. ſingulis momentis conſignarent ac munirent, ecce ſtatim à ſummis ægri faucibus tam ingens ex adaperto intus abſceſſu purulentæ materiæ vis effertur, vt homine penè iugulato, catinulum, in quo recepta eſt, ad ſummum repleret labrum. Qua expulſa, ſtatim reſumptus eſt ſpiritus, & æger, qui iam pro mortuo lugebatur, veluti ab inferis remeans, paulatim conualeſcere cœpit, donec integram conſequutus eſt ſanitatem.

ANNOTATIO.

TONSILLARVM inflammationes quandoque adeò magnæ ſunt, vt gutture occluſo (vtraque videlicet tonſilla affecta) nec cibus nec potus tranſmitti queat; vel non abſque ſumma difficultate. Tumores verò & quandoque ita augentur, præſertim ad ſuppurationem vergentibus inflammationibus, vt ore hiare nequeunte, dentes cohæreant: ac ſtrangulationis periculum immineat. Abſceſſu verò rupto, copioſoque erumpente pure, ſolutio fit, & ore patulo, gutturis quoque meatus patet. Initio venæ ſectio neceſſaria: deinde inflammatione ad ſuppurationem tendente, vtiliter eò facientia cataplaſmata etiam foris gutturi applican-

plicantur, interim ab aliis remediis non ceſſandú, quæ recta medendi ratio poſtulat.

A vitio lienis curatus.

CAPVT CV.

LIENIS vitio afficiuntur quamplurimi: horum ſiniſtra pars tumens ac durior prementi renititur. Quod ſi diu perſeuerat (nam interdum perpetuum id malum eſt) tumeſcunt crura: & ſi vlcera præterea innaſcuntur, vix ſaneſcunt. Multos nos tali vitio affectos curauimus: inter quos vnú, quem, cùm ſeptennio hoc morbo vexatus fruſtrà multa conſilia, ac penè infinita præſidia expertus fuiſſet, ſolo tandem cappari, qui tali ægritudini aptiſſimus cibus eſt, ſolaque vi aquæ, in qua faber ferrarius ſæpe candens ferrum extinguit, annua potione liberauimus: tanta ſcilicet in eiuſmodi aqua contra hoc vitium ineſt vis atquè virtus. Vnde & compertum eſt, animalia quæ apud fabros educantur, perquàm exiguos habere lienes.

A morbo cœliaco curatus.

CAPVT CVI.

IN ipſius ventriculi porta morbus innaſcitur, qui à Græcis κοιλιακὸς appellatur. Dureſce-

reſcere ſub hoc venter ſolet, & torminibus premi, aluuſque ipſa adeò nihil reddere, vt ne ſpiritus quidẽ infrà, ſed nec ſuprà erumpere poſſit. Paulus pater meus haud mediocris ingenij ac doctrinæ vir hoc morbo malè vexatus, cùm diu multa ac varia auxilia, ſed fruſtrà, expertus fuiſſet, clyſtere ex ſolo lacte condito in ventrem iniecto, ac multis ſubinde ſtrigmentis depoſitis, ad priſtinam reuerſus eſt ſanitatem.

ANNOTATIO.

PAVLVS Ægineta Cœliacum morbum Lienteriæ ac fluxus ventris ſpeciem facit. Apud Galenum verò lib. IX. De Compoſ. Medic. ſecundum loca Dyſenteriæ ſimilis eſſe apparet. Nam communia quædã & Dyſentericis & Cœliacis illic remedia extant. Sed Cornelius Celſus lib. IIII. cap. XII. Huiuſcemodi affectum κοιλιακὸν nominat: Græci, ni fallimur, κολικὸν appellant.

Ex tenuioris inteſtini morbo ſanatus.

CAPVT CVII.

IN tenuiore inteſtino acutus interdum & peſtifer oritur morbus, ex quo etiam ſupra vmbilicum intolerabiles excitantur dolores, nec ſpiritus vllus tranſmittitur: & non ſolùm cibus ipſe, ſed ſtercus ipſum plerumque

que per os redditur. Vomitus autem varius aut niger exiſtens, grauioris etiam odoris eſt. Tali igitur morbo adeò Laurentius amantiſſimus frater affectus eſt, vt cùm neque miſſio ſanguinis, neque alui ductio, neque aliud quoduis idoneum auxilium hoc malum frãgere poſſet, materia tandem ad neruos prolapſa, in morbum incidit comitialem. Quo breui & in mortis diſcrimen adductus, cùm triduo hoc habitu iacuiſſet, nihil omnino deguſtans, à medicis derelictus eſt. Verùm die quarta, vbi paululùm reuiuiſcens vinum lambere occepit, reſumitur ſpiritus, & morbus paulatim vi naturæ propulſus, præſidiis cedit, donec tandem per Dei gratiam penitus ſublatus, hominem ſanũ reliquit: quod non prius tamen effecit, quàm exactis quatuor menſibus, à die quo primũ ille huiuſcemodi affectus eſt morbo.

A morbo vuluæ inedia liberata eſt mulier.

CAPVT CVIII.

VEXARI vuluæ morbis vt mulieribus cõmune, ita ſanè inauditum ſic vexari, vt patiens nullum cibi genus deuorare

queat.

queat. In cœnobio montis Cœlij monialem vidimus, quæ cùm huiuſmodi vuluæ morbo grauiter afflictaretur, ita prorſus quamcunque illi ſubminiſtraſſent eſcam faſtidiebat, vt quodam veluti impetu æſtuantis ſtomachi, eam ſtatim vt acceperat, vomitione propelleret: quod nos ab irreſolubili & craſſiore vento, qui à vulua ipſa verſus ſtomachum ferretur, fieri putantes, multa pro re ac tempore adhibuimus auxilia: quæ cùm nihil omnino proficerent, & ad decimum ipſa iam diem ſola panis buccella (quod mirum eſt) vitam traduxiſſet, vi tandem inediæ deuicto ac penitus profligato morbo, ad priſtinam reuerſa eſt mulier ſanitatem.

Aqua inter cutem eliſo vtero propellitur.

Capvt cix.

Accidit interdum caſu & fortuna ſanari nonnullos, quos medicina curare non poteſt. Mulierem ſcimus, quæ dum aqua inter cutem adeò laboraret, vt nulla de ſalute eius ſupereſſet ſpes, neſcio quo ſpiritu impulſa, de eminente quodam loco ad terram deuoluitur, & vtero ad lapidem eliſo diſiectoque, ita prorſus omnis effuſus eſt humor,

humor, vt quæ puerum octimenſem geſtare videbatur, enixam crederes. Sed nec multo pôſt aut tempore aut labore idoneis ad hanc rem adhibitis præſidiis penitus ſanata eſt mulier.

ANNOTATIO.

SIMILE huic accidit mulieri, quod Aſciticis, quibus diſſecto abdomine aqua emittitur, de quo Paulus Aegineta lib. VI. çap. L.

Alapa mortuus.

CAPVT CX.

EXORTA inter duos iuuenes lite, cùm alter alterum extento brachio alapa percuſſiſſet, in morbum ſtatim, quem ἀποπληξίαν Græci vocant, reſolutus vapulans, paucis etiã horis ſtrangulatus interiit. Quare conuocatis medicis (in vinculis enim detinebatur reus) quæſitum eſt de cauſa mortis ipſius. Verùm aliis in ictum ipſum, quo materiam commotam fuiſſe putarent: aliis in humidiorem locum, quo diutius obdormierat: nonnullis etiã in lautiorem victum & potum pleniorem, quo dum vixit eſt vſus, huiuſmodi mali cauſam referentibus, indiſcuſſum apud præſidem remanſit iudicium. Nouimus item fullonem quendam

nomine Petrum, qui vnico pugno ſtomacho cuiuſdam iuuenis violentius impetito, hominem interemit.

Gemini pueri.

CAPVT CXI.

GEMINOS naſci nullus dubitat, ſed ita naſci, vt indiſtincti ſint, monſtruoſum. Mulier quædam Alexandra nomine, ex Mediolanenſi agro Florentiam veniens, geminos mares quæſtui ſpectandos dabat: quorum alter integer toto corpore, diſtinctiſque membris erat: alter verò ita ſcapulis alterius iungebatur vẽtriculo, vt illo totú caput inieciſſe videretur: cætero verò corpore ab eo ſeiunctus, non ſecus illo de mãmilla matris lac exugente mouebatur, ac ſi ipſe pariter ſugeret. Sed & ſub id ferè tempus vidimus & alios geminos, qui ab humero ad plantam pedis coïerant capite excepto, alter ſiniſtro, dextro alter, vbi iungebantur, carebat brachio. Coxa, crus, & pes vnus ac communis erat. Altera tamen corporis parte integra ſeiunctaque diſtinguebantur.

ANNOTATIO.

GEMELLOS vno eodemque tempore concipi vulgaris eſt opinio, cui accedunt, quæ in

lib. De

lib. De Diæta Hippo. ſcribuntur. Vbi quomodo gemelli fiant oſtenditur. Rarior ſuperfœtatio eſt, quæ tunc fieri dicitur, quando poſt vnum alter multo tempore concipitur; & adeò quidem rara hæc eſt, vt nonnullis impoſſibilis habeatur. cuius tamen manifeſtum in honeſti ciuis vxore exemplum apparuit. Peperit hęc filium plenè geſtatum anno M. D. LXX. Decẽb. die VII. hora decima veſpertina, ſuccedẽtibus omnibus, quæ ad felicẽ partum requiri ſolent. Poſtridie verò qui erat octauus, eadem hora, præter expectationem obſtetricis, ac ſui ipſius, peperit eadem fœtum alterum, ſed nondum quadrimeſtrem, vtpotè cui neque oculi, neque nares, neque os paterent, quem idcirco poſt conceptum fuiſſe ſatis manifeſtum. Superfœtationis exemplum habet & Bernardus Gordonius cap. II. particulæ VII.

ANTONII BENIVENII
EXEMPLORVM MEDICINALIVM,
ſiue de abditis morborum et ſanationum cauſis libri

FINIS.

MEDICINALIVM OBSERVATIONVM EXEMPLA RARA:

EX LIBRIS DE CVRANDIS morbis Valeſci Tharantani Medici clariſſimi, qui ſcripſit anno 1418.

De dolore & torminibus inteſtinorum.

NOVI iuuenem viginti annorum, qui habuit torturam inteſtinorum, & in tempore æſtatis poſt labores itineris, tunc vnus volens ipſum curare, applicuit ipſi ſuper ventrem filices madefactos in aqua frigida, & ligauit, & fecit quod ſtaret, vel iaceret ſuper ventrem, & intra quartam vnius horæ fuit curatus à tortura. Credo hoc fuiſſe ex caloris naturalis adintra reuocatione conſumentis ventoſitatem; vel ex alteratione malè complexionis membri vel humoris ibi miſſi. Et iſtam experientiam videtur confirmare Auicennæ con-

næ conſilium, qui in cauſa calida iubet fieri emplaſtrum cum rebus frigidis, vt cum ſolatro, & pampinis vitium. & credo quod hoc iubet poſt vniuerſalia, vel vbi eſt mala complexio calida cum paucitate materiæ ad alterandum Lib. 4. cap. 28.

De vermibus aurium.

DICO quod vermes etiam in aurē aliquādo generantur: & ego vidi expellere ab aure vnius iuuenis febrē habentis acutam duos aut tres vermes ad formam granorum pini; erant tamen groſſiores; & ſanatus fuit homo. Lib. 4. cap. 30.

ANNOTATIO DODONÆI.

IN auribus vermes gigni, ſatis ex iis conſtat, quæ apud Dioſcoridem, Galenum ac Aëtium de Calamintæ facultatibus ſcripta ſunt: ſed tunc pręcipuè quando diuturnis vlceribus laborant: vt in Euporiſtis Dioſcoridis planè oſtenditur, his verbis: *Vermes in diuturnis vlceribus generatos interimunt hæc: Oleum amygdalinum. Calamintæ ſuccus, &c.* Idem non minus apertis verbis VII. De Simpl. medi. facult. apud Galenum etiam habetur.

De vrinæ incontinentia ab exciſo veſicæ calculo.

EGO vidi mulierem ferè quinquaginta annorum, quæ vrinam retinere non poterat: imò ſicut continuè vrina ad veſicam per poros vrinarios delegatur, ſic etiam per collum eius exterius emittebatur. Et hoc accidit quia vnus indoctus chirurgus abſtraxerat illi duos lapides à veſica incidendo in collo veſicæ. in qua inciſione incidit lacertum dictum collum veſicæ conſtringẽtem: & erant illi lapides ad albedinem accedentes: & quantitas vnius erat ſicut ouum columbi; alterius autem ſicut ouum carduelis. Lib. 5. cap. 18.

De Vetula cui poſt caſum canorum capillorum, & dentium, renati ſunt nigri capilli & noui dentes.

DIGNVM eſt quod illa quæ in medicina rarò accidũt in voluminibus conſcribantur. Retulit mihi mulier in aliis miles, quod in quodam monaſterio, in loco qui dicitur Monuerus, fuit quædam Prioriſſa, cui per multum tempus propter ſenectutem

ctutem defecerunt menſtrua, & tempeſtiui venerunt in vertice cani, & ferè omnes cecidere molares, vberum verò paruum aut nullum apparebat veſtigium, & rugæ in facie profundiſſimæ apparebant. Factum eſt itaque, vt quicquid de capillis & pilis oriebatur & creſcebat, totum nigrum pullulabat, & exibant dentes & molares, ſicut mos eſt in infantibus fieri; ſic etiam oriebantur menſtrua, ac, vt in iuuenculis, abundanter fluebant. Mammillæ verò velut in virginibus eleuatæ fuerunt, montuoſæ: rugæ euanuerunt, & facies pulchra intantum, quod illa honeſta & religioſa monialis Prioriſſa verecundabatur; & vixit per multum tempus in religioſa vita. & hoc fuit quaſi myſterium rarò contingens. lib. 6. cap. 12.

De muliere quæ poſt ſexageſimum ætatis annum tres liberos peperit.

EGO vidi mulierem bonæ habitudinis, quæ poſt ſexageſimum annum habens menſtrua concepit, & peperit filium, & continẽter habuit duos filios; & erat in ſexageſimo ſeptimo anno quando habuit vltimum filium. Erat autem femina carnoſa, & muſculoſa, & fortis. Ibidem.

De Mola ventoſa ſiue inflatione vteri.

EGO tempore pueritiæ meæ, dum addiſcerem artes liberales Vliſſiponæ, vidi quòd quædam Iudæa credidit ſe prægnantem, cui fuerunt præparata omnia quæ ſunt neceſſaria, & dum obſtetrices matricem tractarent, tanta ventoſitas ſine vllo alio liquore exiuit à matrice, quod fuit mirum: & hoc per totam ciuitatem Vliſſiponæ & per totũ ſtudium fuit deuulgatum. Lib. 6. cap. 15.

MEDICINALIVM OBSERVATIONVM

rara exempla, ex Libris Alexandri Benedicti qui vixit anno 1483.

De Cerebri concuſsione.

QVI ex trabis percuſſione obmutuerat, ſuadentibus viribus ſanguinem ex manu detraximus intrepidè, impoſito ex hedera cum roſaceo emplaſtro bregmati, ſine vino carneque, contentus ptiſana & intrita panis, ſine vllo potu

potu (nam aquam nolebat) & quoniam ſenex viribus valebat, eo victu ad decimum quintum diem, ſermone carentem decrepitum, proſperè duximus: ſequenti die loqui cœpit, paucíſque ſequentibus diebus, ex toto ex periculoſa cerebri conquaſſatione præter omnium opinionẽ perſanatus eſt.

Huius exempli fidem faciunt Hadrienſes ciues, quoniam hic ſenex inter primarios horum habebatur. De Curandis morbis lib. 1. cap. 5.

De Catocho ex vermibus.

CVM Cydone eſſemus in Cornelia domo, puella quæ octauũ nondum compleuerat annum, in febri ardẽtiſſima, ſomno primùm, deinde intentis oculis Catocho correpta eſt. diebus ſeptem nihil hauriendo, præter ius pulli, in quo portulaca decocta fuerat. Iacuit hæc pallida, muta, ſine ſenſu & motu, grauiter reſpirans. In hac ſuprema filiæ deſperatione, mater ex melle glandem in aluum ſubdidit, qua ſine ſordibus duos & quadraginta vermes in globi modum extulit, & ſtatim ad vitam filia rediit. Ex his ventris animalibus caliginoſi va-

pores cerebri omnes ſenſus comprehenderunt. Lib. 1. cap. 26.

Vulneratis ſanguinis profuſionem quandoque prodeſſe.

VIDIMVS vulneratos poſt ſanguinis copioſum profluuium, ſine detractionis metu, paucis diebus liberatos. In caſtris quendam Chirurgum vidimus, nobilem iuuenem in humero vulneratum curantem; cui linteolos protinus vnlneri admouerant amici cõtra ſanguinis profluuium; linteolos ſtatim amouiſſe, neſcio quid in vulnere perquirentem, dum amicos de profuſione larga ſanguinis conquerentes fruſtraretur; ſanguinem pro ægri viribus citra animæ defectum fluere permiſit, haud ignarus, quomodo ægrotantem tutum à ſpaſmo reddidit, quem octauo circiter die per cubiculum ambulantem vidimus. Lib. 1. cap. 47.

ANNOTATIO DODONÆI.

VVLNERATA aliqua parte ſubinde copioſus ad eam ſanguis fertur, & niſi ſupprimatur affatim profluit. Tunc ſi citius quàm par eſt ſanguis ſupprimatur, circa vulnus hærens inflammationem excitat, vulneris curationem remorantem.

tem. Non abs re itaq. ſanguis è vulnere aliquouſque fluere permittitur. Sic enim ab inflammationis periculo pars vulnerata liberatur.

De ſene nonagenario vulnere frontis à cæcitate liberato.

OMNES ſenectute viſu hebetiores fiunt: aliqui ad octogeſimum annum ſine ſpecillis, vt Laurentio patri meo contigit, clara oculorum acie vitam duxere. Vidimus ſenem viſu hebetiorem nonagenarium Hadriæ ſuper frontem vulneratum, cæcitate & vulnere pariter liberatum. Lib. 2. cap. 1.

ANNOTATIO DODONÆI.

SIC & mulieri quæ quinquaginta annos exceſſerat, frontis vena ex caſu ab alto vulnerata, effluente multo ſanguine, libera & expedita facta eſt elocutio, & linguæ eius impedimentum ſolutum, quod ab Apoplexi, qua aliquot ante menſibus laborauerat, fuerat relictum.

Venæ in naribus ſectio mortis cauſa extitit.

NOSTRA ætate Venetiis tonſor quidam cum in naribus pilos incommodos for-

dos forpice conſcinderet, venulam incautè ſecuit, tantoque impetu ſanguis erupit, vt ſiſtendi modum medici plurimi non adinuenerint: & ille miſerè vitam finiuit. Lib. 4. cap. 4.

De virgine quæ aliquot menſibus à cibo abſtinuit.

QVIDAM non appetunt, quia membra non reſoluuntur: Sicuti in quadam, ætate noſtra, virgine ſacerdotali, quæ inediam (pudet referre) pluribus menſibus ſuſtinebat. In miraculum Romæ Patribus venerat, vnde experimentum pluribus cuſtodientibus dedit Columba nomine.

Quidam etiam Venetiis 46. diebus continuis ieiunus fuit, habitudine membrorum frigida, craſſo phlegmate intus concocto, meatibuſque corporis adſtrictis. Lib. XI. cap. XI.

Fœtore interfectorum canum peſtilentiæ luem ceſſaſſe.

EXEMPLVM vnum nó prætermittam ætate noſtra memorandum, quod ratione phyſica confirmatur. Quidam mercator Cretenſis nobilis nobis narrauit, cum in Tauri-

Taurica regione negotiaretur, & ſæuiſſima peſtis orta eſſet aëris vitio, quo finis moriendi non erat, in ea ſumma hominum ſtrage à ſe medicum viſum loci eius incolá, nam Sarmatæ ea loca tenent, qui canes omnes interemptos paſſim per vias perque vicos omnes abiici iuſſit, qui diſtenti & putridi tetro odore cœlum impleuerunt: quo remedio ſtatim ciuitas ſanitati reſtituta eſt: & Sarmatas id remedium factitare ſolitos. putreſcentes enim canes aëris naturam immutant, quæ hominibus duntaxat exitialis erat. Ita enim diſſimilitudo facit & rerum diſcordia. nam venenum veneno interdum debellatur, quod etiam Zoar quidam inter poſteriores Phyſicos affirmat. Lib. De Peſte cap. 6.

ANNOTATIO DODONÆI.

FOETOREM ac fœtidã peſtilentis aëris contagionẽ aduerſari nõnulli & alij ſentiũt, qui multò vtilius eſſe rentur, aſam fœtidam, caſtorium, vel aliud fœtens peſtilentiæ tempore naribus frequenter admouere, quàm ſuauè odorata, vel pilas illas cum moſcho & ambra formatas, quas plerique veluti ſingulares aſſiduè in manibus geſtant. Nam odoratis animales ſpiritus aiunt allici, patentioreſque odoratus organi meatus reddi, atque idcircò ad re-

ad recipiendum infectum aërem promptiores. E cõtrà à fœtidis & graueolentibus ſpiritus repelli.

De oßium abſceſſu.

In homine oſſa, vt facilè videri poteſt, circiter 248. connumerantur; ea corrumpi nouum non eſt. Sed abſceſſus innaſci mirum eſt, vt nuper vidimus, dum mulierem quandam Gallico morbo interemptam reſecaremus: cauſam morbi perquirendo, oſſa ſub membranis ſuis tumentia, & ad medullam vſque ſuppurata inuenimus; ea duntaxat ratione, quoniam & ipſa nutriuntur, abſceſſibus ob id afficiuntur. Hiſtor. human. corp. lib. 1. cap. 6.

De Cornu è vulnere nato.

Vidimus in Creta dum hæc conderemus, vulnerato genu ſagitta, cornu nigrum rupicapræ capitis ſimillimum prodiiſſe, materiamque quæ in oſſis ſubſtantiam conuerti debuiſſet, in corneam naturam aëris afflatu facilè conuerſam, continueque gummi modo indureſcentem. Lib. 1. cap. 14.

De vir-

De virgine quæ acum aſſumptam per veſicam reddidit.

PVTANT nonnulli virginem ætate noſtra Venetiis, quæ crinalem acum quatuor digitorum longitudine, quá inter dentes dormitura continebat, incauteque per ſomnum deglutiuit, per vrinam poſt menſes decem demiſiſſe maximis cruciatibus. Lib. 2. cap. 9.

De eadem.

Quidam qui inter magnos medicos habitus eſt, fungi fruſtum per veſicá emiſſum ſe vidiſſe prædicabat, ſed acus illius exemplum per vrinam redditæ plurimos diſſectionis ignaros commouet, qui eam per venas Meſenteriacas à ſtomacho ad iecur per vená maiorem ad renum anguſtias, inde ad veſicam penetraſſe falsò arbitrantur, ora fibrarum in viuentibus patentiora eſſe ad acum & fruſtum fungi ſuſcipiendum putantes. Acus enim acie ſua paulatim multoque tempore inteſtina penetrauit, viam enim ſibi facit, quo à natura propellitur, & ad veſicam qua parte carnoſa eſt, inde per vrinam reddita. Lib. 5. cap. 13.

De viro lactante ſuum puerum.

M. Maripetrus ſacri ordinis equeſtris tradidit, Syrum quendam cui filius infans

contigit in maxima morbi deſperatione, vel per aluùm aliquando, vt ipſi vidimus. hoc magis mirum eſt, quàm quod acies ſcalpelli fracta dum vená imprudens veniſeca cuidam incautè incideret, meatus diuerſos penetrauerit, poſtque aurem conſtiterit, vbi continuis ferè punctionibus percipiebatur, qua moleſtia liberari ſæpe à nobis quæſiuit. Lib. 3. cap. 9.

Sagittæ ferrum dorſo impactum poſt biennium per inferna deſcendit.

RVSTICVS in quodam ſeditioſo tumultu ſagitta circa dorſum impacta vulneratus fuit: euulſa ſagitta ferrum intus in thorace relictum eſt. vulnus, fruſtra perquiſito ferro, Medicus perſanauit, quod poſt biennium per inferna extulit, id miraculi gratia barbatæ figuræ duum digitorum latitudinis oſtentabat. Secundum enim diaphragma prius mucrone penetrauit; vbi pars carnoſior eſt, deinde ſecundum inteſtina delapſum iuxta aluũ ſenſim podicem ſecuit, viamq́. ſibi ad exitum fecit ſemiexeſum, de qua re magna Medicorum concertatio fuit. Ibidem.

De ſtrangulatis propter rem quampiam in aſperam arteriam delapſam.

GVTTVRI epiglottis ſub ipſis faucibus quoddam operculum linguæ poſtremę annexum, accommodauit, ne quid cibi potúſue in alienum delabatur iter, quoniam, ſi quid inciderit, ſpirandi meatus intercluduntur. ſicut Anacreonti Poëtæ accidit, qui vuæ paſſæ acino necatus eſt. Sicut & Fabius prætor in lacte pilo hauſto ſtrangulatus eſt. & ſi ætate noſtra Venetiis dum hæc conderemus anno à ſalute vniuerſali 1483. Lucretiæ perquàm familiari noſtræ ſimile contigerit, ea cùm nucem ponticam dente frangeret, oborto riſu, nux in ſpiritus meatum protinus reſpirando deuoluta eſt, moribunda ſtatim concidit, in eo ancipiti ſtrangulatu, ad interiores pulmonis partes impacta eſt, tùm minus affligi cœpit, vnde nihilominus ſpiritus grauior, ſonantiorque obſeſſo meatu audiebatur: tum vitæ ſpē habere cœperunt, quoniam confractis quibuſdam venulis, vomica in pectore exorta eſt, quæ tandem perſanata, obſeſſis meatibus reciprocantis animæ raucus ſonus etiamnum percipitur. Lib. 3. cap. 18.

Teli

Teli pars poſt xxv. annos ſternutatione reiecta.

QVIDAM Græcus Suirus nomine mihi notiſſimus Chalcidis in expugnatione tẽpore ſagitta vulneratus, ductus inter captiuos à Turcis, perſanato quoquo modo vulnere, annis xx. vitam duxit ſeruilẽ. Tandem liber Cydonem venit, poſtque quintum annum, dum aqua per æſtatem frigida os collueret, cõcitatis ſupra modum ſternutamentis, magno pruritu inter maximos conatus proſilit è naribus ſagittæ fruſtum digiti medii longitudine, ferrea acie, nec aliam vulneris notam reliquit. Dum id medicis Venetis inter mira naturæ refero, aliquibus non credentibus, aliis inter contentiones, vt fit, viam indagantibus. Ecce ex improuiſo Suirus Græcus noſter, qui fortè tum Venetias venerat, rebus dubiis accitus, imò fide carentibus, ſagitta demonſtrata, quam miraculi gratia ferebat, teſtimonium veriſſimum dedit, qui cum antea per annos x. in vrbem nõ veniſſet, pro diſcutienda veritate caſu oblatus non credentibus, fidem attulit. Lib 4. cap. 24.

Matthiæ Cornacis Philoſophi & Medici Romanorum Regis Phyſici Hiſtoria geſtationis in vtero fœtus mortui per annos plus quatuor: qui tandem opera & conſilio Medicorum ex vtero ita per aluum, Deo adiuuante, exectus eſt, & membratim exemptus, vt mater viua permanens integra reſtitueretur ſanitati: atque poſt biennium denuò conciperet, vt ſecunda teſtatur hiſtoria.

ANNO Domini M.D. XLV. quædam conciuis Viennenſis, nomine Margaretha, filia Wolfgangi Karlinger ciuis Viennenſis: vxor verò Georgij Wolczer, hoſpitis eo tempore ad ædes Rubri cancri appellatas Viennæ: poſtquam antea etiam enixa eſſet aliquot liberos, concepit anno ætatis ſuæ xxv. omnia denique habuit ſigna felicis imprægnationis. fœtum inſuper temporis progreſſu ſenſit, ante feſtum D. Bartholomæi eodem anno valentem, & ſtrenuè ſeſe mouentem, vſque ad feſtum D. Lucæ ſacrum. Quo ſanè illi tempore ſuperuenerunt partus dolores, adeò vehemẽtes, vt anteà experta iam ſæpius ipſa, iam iam

iam ſe crederet enixuram. Statim igitur aduocari iuſſit matrem, & vnam ex ſuis ſororibus: acciri etiam obſtetricem confeſtim præcepit. Quæ cum adueniſſet, ſtatim re animaduerſa, iuſſit omnia ad manus eſſe parturienti neceſſaria, hæc verba adiiciens, Statim, Deo volente, puellum natum habebimus. & quemadmodum poſtea euentus comprobauit, vera vates extitit. Intereá prægnans in ſedem parturientium conſedit: & cum inſtanter admodum à circumſtantibus mulieribus admoneretur, vrgeretur etiam ab obſtetrice, omnibus niſibus elaborauit ad pariendũ: in quibus heu nimium vehementibus conatibus, fragor quidam increpuit ſatis ſonorus: quique non temerè argueret, magnam vim vel fœtui vel matri illatam fuiſſe, vel certè conquaſſatum infantis caput in partes diſceſſiſſe. Ab eo fragore, viuacitas fœtus deprehendi amplius nullis argumentis potuit. Grauida inde maiorem in modum cœpit ægrotare: ac propterea in lectulum ſuum reducta & repoſita eſt. interim lac accurrens, quod parturientibus vſu venit, vbertim vbera repleuit, adeò vt ſtillatim etiam è papillis gliſcentibus coloſtra deflueret, ſpectantibus multis, & iis

honeſtis ac prudẽtibus mulieribus, quæ dies noctesq́. aſſiſtentes præſtolabantur felicem partum. Dum verò res ita protraheretur, ſemperque maior difficultas, minor verò ſpes eluceſceret, deliberatum eſt ab omnibus, quæ tum præſtò erant, & itum in eam ſententiam, vt plures obſtetrices accerſerentur in rem præſentem, aliquod fortè ſalubrius allaturæ conſiliũ. Sed ex harum etiam aduentu nil miſeræ adminiculi acceſſit: neque quicquam ab his in medium dici potuit, vel conſuli ſalutare, præterquam quòd vna ex iis iudicatum habebat (& fortaſſe non malè) rem nimis feſtinatam fuiſſe, os ſacrum nondum ſatis hiaſſe. nihil itaque etiam tum effectum datum eſt. Geſtanſque vterum mulier tandem per multas ſeptimanas grauiſſimè decubuit, ventris tumore, duritie, fluxu qui ſuperuenerat, doloribus nihil remittentibus: quæ omnia, continuæ denique corporis graues afflictiones, animi perculſiones, ad ſummam deſperationem miſeram videbantur compellere: effecerũtque, vt ad tentanda omnia omnium conſilia animum aduerteret, ad vſurpandas omnium medelas, doctorum & indoctorum, Chriſtianorum & Iudæorum. Quæ tamen nequic-

nequicquam adhibitæ, auxilij nihil, plurimum mœroris & deſperationis (cum res difficilis ad impoſſibilitatem videretur vergere) attulere. Hiſce periculorum & ærumnarum aceruis circumuenta, atroci inſuper ventris ac ineuitabili onere ſummè implicita mulier, per quadriennium, vſque ad annum Domini M. D. XLIX. ſemiuiua perdurauit. Sed quod prætereundum hoc loco non eſt, propter has enumeratas à nobis difficiles calamitates, miſella inſuper adflicta eſt defluxu cōtinuè putrilaginoſo, qui per locum muliebrem perrumpens, totum hoc quadrienne tempus durauit: ita tamen, vt aliquando parcius, aliquando copioſius profluens, diſpari ratione mulierem affligeret, ceſſaret tamen nunquam. Cruciatibus igitur hiſce ac grauedinibus diu perſtantibus, tandem natura (quæ ſemper indiuiduum conſeruare contendit) acore & copia putridi humoris non euicta, ſed compulſa (vtpote cui inferna humoris ſubductio non ſufficeret) ad vmbilicum, matricem ipſam, totum denique abdomen, multis alioquin partibus munitum perfodit. Foramen igitur factum eſt primò, anno Domini M. D. XLVIII. in loco prædicto, ex quo mul-

tum ſanioſi fœtidiq́ue mucoris profluxit. Succeſſu deinde tēporis, poſt aliquot menſes, adhibitis externis emplaſtrorum adminiculis, apertio coäluit: poſteaquam (vt videtur) colluuies humorū nociuorum abundè excreta eſſet, vel aliquantiſper pro neceſſitate euacuationis diminuta. Sed, quod efflictim obſeruandum eſt, paulò pòſt anno Domini M. D. XLIX. mēſe Iunio, cum ſcilicet multa putrida ſuperfluitas omni conatu mox per naturam expellenda, iterum collecta eſſet, natura denuò eodem conſilio & via, proximo in loco, non ita procul à priore apertione diſtante, per ventrem iterum perrupit, & affatim eduxit neceſſariò euacuandam purulentiam. In hoc foraminulo exhibebatur omnium conſpectui & tactui, os quoddam, quod euentus poſtea (reſecta aluo & matrice) comprobauit, infantis fibulam ſiniſtri brachii fuiſſe. Durauit iterum hæc apertio, eodem ſtatu & effluxu, cum magna feminæ in vtero habentis virium proſtratione, ad menſes aliquot. Cum autem periculi magnitudo, dolorum fœtoriſq́ue intolerantia indies magis ac magis ingraueſcerent, viderenturq́ue omnia ad interitum ſpectare: ipſaq́ue miſerrima præ

crucia-

cruciatibus immēſis, animi crebris deliquiis iamiam crederet ſibi exitum imminere, denuò iniit conſilium aſciſcendi medicos: ſi fortaſſe ex ſingulari Dei miſericordia felix horula ſalubris conſilii eluceſceret: ſi denique fortè fortunà, Deo ita diſponente, in hora contingere, quod non contigiſſet in annis. Vocati igitur ſunt Chirurgi tres: Aulę regiæ Chirurgus, Sixtus Wirt: Paulus Dirleuuang, vrbis Viennenſis ordinarius Chirurgus: & Petrus Winckler. qui cum aduenisſent, rem omnem intuiti, atrox periculum præ oculis eſſe animaduerterunt: ſimulque moderatè omnes vnanimes reſponderunt, maius eſſe negotiū hoc, quàm vt ipſi quippiam certi in hoc caſu ſtatuere vel debeant, vel poſſint: accerſendos eſſe Medicinæ aliquot doctores, quorum cōſilia meritò accedere debeant: & ſi quid in re tam ardua faciendum ſupereſſet, ſibi cōſultum videri, vt id ex eorum matura deliberatione proficiſcatur. Acciti igitur ſunt doctores duo, Ioannes Enzianer, & Matthias Cornax: alter vix ſenex, & reuerà miles (vt dicitur) emeritus: hic publicus Medicinæ in Viennenſi Gymnaſio ordinarius profeſſor. Qui cum veniſſent, aliquoties poſt cre-

bram inſpectionem, ægrè virium exploratiionem, circumſtantiarum diligentem inquiſitionem, nihil aliud videbant ſupereſſe conſilij, quàm vt ad ſententiam Hippocr. extremis morbis extrema adhiberentur remedia, quantumuis periculoſa. Decretum itaque ab iis eſt, de aluo aperienda. A chirurgis etiam in eandem itum ſententiam. quod cum certò conſtitutum eſſet: etiam feminæ, eiuſque marito & propinquis, medicorum conſultum indicatum eſt. à quibus omnibus aſſenſum. Stata tandem dies eſt, decima menſis Nouemb. anni M.D. XLIX. hora duodecima pomeridiana. Chriſti igitur Domini auſpiciis, cum tempus ſtatum aduenisſet, rebus ritè auxiliaribus denique paratis, & diſpoſitis præſidiis, ſi quid fortè grauius contingeret, præſentibus Doctoribus nominatis, & chirurgis, ſectio cum ſumma diligentia peracta eſt. Linea autem ſectionis ex mea deſignatione ducta eſt, ab apertione ea inchoata (quæ paulò ſupra vmbilicum à natura, vt diximus, facta erat in latere dextro) recta deorſum per tractum muſculi recti, abdomini incumbentis, longitudine plus minus octo vnciarum: hoc eſt, ſemipedis antiqui & duorum pollicum.

qua

qua facta inciſione, propter neceſſitatem & intolerabilem fœtorem, ſubitò contentum in vtero à chirurgis vndique liberatum eſt, & exemptus fruſtillatim fœtus maſculus emortuus, & ſemiputridus. Sequutus eſt hác extractionem fœtor incredibilis: adeò enim putredo inualuerat, vt bona pars mẽbrorũ pueri conſumpta appareret: caput verò totum confractum, & oſſa cranei diſperſa extraherentur: cerebri verò videretur nihil, nimirum quod totum putredine diuturna conſumptum eſſet.

Abſoluta hac ſectione, ex ſumma Dei Opt. Max. miſericordia feliciter mulier debita ratione, infractis laceris & rugoſis vteri cauitatibus, ligata & curata eſt: illiq́ue de rebus neceſſariis quàm optimè proſpectum à medicis & chirurgis. In omni autem iſta adminiſtratione, miſella quæ reſecabatur, nullum eſt paſſa animi deliquium: ſed forti & ſedato animo omnia pertulit: adeò vt Deus & Natura ipſa in conſeruáda hac inopi & ignobili femina contendiſſe videantur. Succeſſu deinde temporis, cum omnia ex ſingulari Dei nutu feliciter procederent, ſine vlla ſutura, rugis (detumeſcente ventre ob exinanitum vterum) coëuntibus, poſtliminio

liminio venter ab onere putrido liberatus peroptimè coäluit, & femina præter omnem expectationem curata eſt, & vterus ipſe vnà cum abdomine & eius partibus planè conſolidatus: quinetiam ita matrice probè reſtituta, menſes bono ordine & modo rediere: vt ſpem etiam aliquam cōceperimus, membro quantumuis ſenſibili & ſpermatico ita perſanato, mulierem denuò concepturam, & fortaſſe fœtus edituram. Quod tamen poſtremum, vt valdè ex multis rationibus eſt ambiguum, ita incertum Diuinæ Omnipotētiæ relinquimus determinandū.

Hiſtoria ſecunda: quod eadem femina denuò cōnceperit, & geſtauerit fœtum viuum, perfectum, maſculum, ad legitimum pariendi tempus: quódque ex poſthabita ſectione, mater vnà cum puello interierit.

POSTEAQVAM ſupernè à nobis deſcripta Margaretha ex ſanctiſſ. opificis Dei voluntate conualuiſſet, conuixiſſet denique ſana marito annum plus minus integrum, ſatis frugaliter, denuò cōcepit, & geſtauit puerum beneualentem, & ritè ſuc-

creſcentem vſque ad ſecundum diem menſis Iunij, Anno Domini M.D. LI. quod erat legitimum tempus pariendi. Ea dies cum manè illuxiſſet, & bellè ſe haberent omnia, infans robuſtus ſtrenuè palpitauit, & elaborauit ad egreſſum vteri: mater mœſta omnibus neruis ad expellendum fœtum incubuit, præſentibus multis mulieribus: ſed incaſſum omnes conatus ceſſere. quapropter vocatus eſt Paulus Dirleuuang chirurgus Viennenſis, qui anteà illam ſecauerat, vt in medium conſuleret. ille verò præ oculis cernens graue diſcrimen, conſuluit me etiam eſſe vocandum. Adueniens itaque & ego, cùm perluſtraſſem ventrem enitentis, vidiſſemque fœtũ validum: matrem autem omnibus viribus, quæ ad certamen enitendi requirebantur, deſtitutã; cicatricẽ præterea veterem quaſi per rimam longam hiſcere, omninoque impoſſibile eſſe vt conatus feminæ tam lacero vtero, inciſis per longum muſculis & abdomine, tanti eſſe poſſent, qui in vtero contentum quantumuis viribus præſtans, & ſeſe adiutans, per os ſacrum poſſent expellere: ſuaſi eueſtigiò, ventrem ferro, vt prius, reſecandum eſſe. Firmauit meã opinionẽ & hoc quòd rimula ſectio-

ſectionis priſtinæ laxata, pellucens madebat,& per ſe diſceſſionem parietum cicatricis minitabatur. Hiſce perurgentibus rationibus, nos vterq. compulſi, & commemoratione prioris felicis euentus animati, ſectionem iterum inſtituendam cenſuimus, acquieſcebat conſiliis noſtris: alioquin moritura puerpera. Verùm enimuerò mater eius & reliquæ aliquot præſentes feminæ aſſentiri nullo pacto voluerunt. interim ego ordinatis quibuſdam præſidiis confortantibus, conſolatus afflictam diſceſſi: & paulò pòſt reuerſus, acriter inſtiti iterum peragendæ cæſuræ. Sed perperam tum obtinuit matris affectus, quæ cum cæteris feminis in ea perſeuerabat ſententia, vt Deo omnia committerentur reiecta periculoſa ſectione: quæ tum etiam ſatis tempeſtiuè adhiberi poſſet, cum extremum anhelitum mater ſpiraret. Expectatum igitur vſque ad horam decimam noctis. eo tempore infelix, cum fruſtrà diu & ſtrenuè luctata eſſet, viribus omnibus exhauſtis, cruciatibus oppreſſa animam exhalauit. Quod cum factum eſſet, ſubitò chirurgus prædictus vocatuś eſt, & citiſſimè ventrem aperuit: ſtatimque infantem perfectum, maſculum, omnibus nume-

numeris abſolutum exemit. Ibi videre erat (ſuperueneram enim & ego) certamen adnitentium puello vitam, quæ paulò ante abierat, reuocare & ſufflando omnia tentare ſpiracula, ſed perperam & fruſtrà omnia fiebant. In promptu cauſa eſt eruditis & anatomiæ peritis: ſiquidem in confeſſo eſt, vitam & motum cordis in infante à duabus arteriis vitalibus matris per vmbilicum fœtui, ſeu per inſitionem inſertis dependere, quæ vaſa natura fabricauit pro cordis refrigeratione. Quare cum arteriarum motus in matre ceſſet, earundem etiam motum eueſtigiò in infante ceſſare neceſſum eſt: ſiquidem fieri minimè poteſt, vt puer ante præciſionem vmbilici, in ipſo deniq. vtero inuolutus tunicis, ſpiritũ per os attrahat. Præterea, eſto quod continuatio vmbilici fœtus à matrice ſit libera, ruptis cotyledonibus partus tempore: tamen nihilominus vmbilicus ſecundinæ adhæret, neceſſariò ab obſtetrice præcidendus: vel etiamſi à ſecundina in vtero exiſtente puello vmbilicus ſolutus eſſet, tamen reſpirare per os non poſſet infans, panniculis inuolutus: vteri præterea parietibus incluſus, mucoribus denique & aquoſitatibus circumfuſus: quæ certè res ſæpe ſo-

pe ſolutos infantes, hærentes tamen diutius in anguſtis faucibus oſſis ſacri, enecat ſuffocando.

Cum ex prædictis itaque neceſſarium ſit, vita & motu arteriarum in puerpera ceſſante, ceſſare etiam infantis in vtero contenti vitam & motum: impoſſibile eſt, tam immediatè excindi infantem poſſe, in eo ictu temporis, quo anima ex matre migrat: quæ ſi ſemel euolauerit, certè reuocari humanis præſidiis nullo modo poteſt. Si autem fortè fortunà exemptio infantis contigerit in agone puerperæ, aut in animi deliquiis, præſentibus adhuc ſpiritibus vitalibus: tum cenſemus omnino ſuperuiuere infantem poſſe, quemadmodum ſine dubio de Iulio Cæſare contigit.

Hiſtoria memorabilis de muliere, quæ annis tredecim in vtero geſtauit ſceletum fœtus mortui, quod tactu cùm ab ipſa matre, tum ab omnibus illi præſentibus percipitur, ſcripta ad Matthiam Cornacem ab Ægidio Hertogio Medico.

CATHARINA quædã, vxor Michaëlis de Menne, viri ruralis & pauperis, annis duodecim vtero gerit fœtum mortuum,

tuum, vel potius ſceletum fœtus emortui, res penitus monſtruoſa, ac miraculo digna dici poteſt. Ita tamen ſe res habet, ſic vt ipſo tactu vnicuique fuerit manifeſtiſſima. Mulieris enim ventrem inferiorem propriis manibus attrectaui, non bis térve, ſed pluries. idem quoque mecum egere cùm viri, tum mulieres illuſtriſſimæ, non ſine omnium admiratione maxima: quos omnes honoris gratia præterimus. At vel vnius viri hac in re teſtimonium oculare ſufficere poterit, puta excellentiſſ. D. Henrici Cornelij Mathiſij, qui quondam CAROLO eius nominis Quinto Auguſto Medicus fuit domeſticus. Hic, inquam, cum ſtantem & ſupinè decumbentem dictam mulierem crebrius attrectaſſet, omniaq. oſſa fœtus mortui ipſo tactu optimè deprehendiſſet, præ ſtupore nimio, tum admiratione ſumma dicebat: Deo & Naturæ nihil impoſſibile.

Anno igitur Domini M. D. XLIX. eadem Catharina, poſteaquam anteà enixa eſſet duos liberos, concepit menſe Martio, omnia ſigna habens felicis impraegnationis: fœtum inſuper temporis progreſſu à quarto menſe conceptus ſenſit valentem, & ſtrenuè ſe mouentem, vſque ad feſtum Diuo

Andreæ ſacrum, eodem anno: quo ſanè illi ſuperuenêre dolores partus adeò vehementes, vt iamiam crederet ſe enixuram. Vterus quoque mirum in modum prominebat, vberaque lacte copioſiſſimo turgebant: idque magis inſtante iam partu quàm multis diebus antea. At cum ad parturiendum nulla amplius mora expectaretur, accidit vt vetula quædam malefica & præſtigiatrix ventrem huic vtero gerenti attigerit, in aures ſuſurrarit, & in faciem ſufflarit, aliaque peregerit: quæ quoniam parum ad rem noſtram facere exiſtimo, pluribus non perſequor: illius tamen meminiſſe placuit. nam in vetulam mulier culpam omnem reiicere videtur, quod illi res tam infeliciter ſucceſſerit. Vt autem parturientium dolores cùm in ventre inferiore, tùm in lumbis ſenſit, ſtatim acciri obſtetricem & mulieres vicinas iubet quæ dies noctesq. aliquot partum præſtolabantur; nullum tamen partus breui futuri ſignum obſeruat obſtetrix, præter illos dolores qui toto biduo increbeſcebant. Quare diſcedit, reuerſura, ſi ita res poſtularit. Quid multis? dolores nihil interim remittuntur, ſed diebus totis quadraginta & diu & noctu illam ſæuiſſimè affligere non deſi-

deſinunt, vt totum id temporis miſella iſta inſomnis egerit. Ab vtero quippiam interea effluxiſſe, nunquam adnimaduerſum fuit. Fœtus vehementiſſimè ſemper mouebatur ac calcitrabat, ita vt manifeſtè illius motus ab adſtantibus obſeruari poſſet: toto iſto dolorum tempore, ſudoribus quoque copioſiſſimis madebat. Lac præterea è mammillis vberius fluebat: quod quia acrius, tùm plus iuſto biliosum erat, omnes ferè partes vicinæ, quas defluens attigit, exulcerabantur. Quadrageſimo demum ſecundo & quarto dolorum die, fœtus tam validè amplius moueri deſtitit. Dictu profectò mirum, quòd tanto tempore ſubſiſtere potuerit incolumis. tandem conatu vehementiſſimo ita fœtus mouebatur, vt inde tranſuerſim in vtero reuolutum mater narraret. Dolores ab illo impetu fœtus multò mitiores euaſere, & paulò pòſt planè receſſerunt. Pòſt verò diebus quatuor vel ſex, cruenta quædam ac nigra per aluum deiicere cœpit, illis ſimilia (vt illa inquit) excrementis, quæ pueruli iam in lucem editi primum excernere ſolent, cuiuſmodi excrementum egerebat diebus ſingulis ad ſex libras. Cumque antea nullus in vtero colliſionis oſſium ſen-

ſus voluntarius perciperetur: hic tandem putans miſella ſe ab omnibus ærumnis liberam, vnicuique tangenti vterum ſeſe prodere cœpit: vt etiam illam non lateat oſſium fœtus mortui ſitus, quippe cùm digitò mõſtret, hic caput, illic coſtas: hic humeros, illic femora contineri. Quod ego & alij complures, me monitore, deprehenderunt. Cadauer iſtud ſeu ſceletum in vtero matris iacet tranſuerſim, capite & cruribus introrſum, dorſo verò extrorſum prominente. Sub ilio dextro caput recõditur: quod cum profundius quàm matris ſpinam dorſi reſpiciat, non ſine ratione tactus noſtri iudicium refugit. Ibi tamen oſſis humeri, caput ſuperius contineri, manifeſtò conſtat. Sub ilio ſiniſtro ſunt crura & pedes: ſed introrſum reflexi, vt attingi minimè poſſint. Coniectura tamen artificiali & anatomica ita eſſe: iudicare non eſt difficile: tum ex ſitu reliquo corporis, tum quia ibi os femoris apertiſſimè deprehendatur. In medio ventre dorſum euidentiſſimè cognoſcitur, vertebræque omnes facillimè diſtinguuntur: coſtæ quoque maiori ex parte, tam ſuperiores quàm inferiores dinumerantur. turget venter maternus tumore oblongo, qui in puden-

dendum deſinit: eleuat totam iſtam molem ſurſum, eandemque pro animi arbitrio deprimit, non ſine aſſiſtentium ſumma admiratione. oſſa verò ſic ſatis induruiſſe ſentiuntur, ita vt validiori compreſſioni difficulter cedere videantur. Venter maternus interea dum attractatur, nullo dolore angitur: niſi id plus quàm par eſt, fiat diutius. Valet ſic ſatis illa mulier, omniaque ſua munia tam domi quàm in agris vnà cum marito ſuo optimè peragit: hilaris eſt, prudens materfamilias, & vtcunque faceta, annum nunc temporis agens quadrageſimum quintum. Corpore gracili, nec habitu illaudabili. Menſes cum annis quatuor eſſent detenti, potiunculis nonnullis illos promouentibus vſa, rurſum manare cœperunt in hunc vſque diem. At menſibus ſingulis, cùm eorum terminus inſtat, venter inferior intumeſcit, illamque dolores inuadunt vehementiſſimi: haud aliter quàm ſi nunc nunc eſſet enixura: nec antea ceſſant, ni menſes omnino eruperint. Quod ſi mulierem aliquo morbo laborare contingat, iiſdem planè doloribus ad integrum morbi terminum corripitur. Aliud præterea notatu dignum refert, quintum nunc eſſe an-

num ex quo natura quodammodo iſtius ſceleti expulſionem tentarit. Vteri enim oſculum hiaſſe, & inde aliquot oſſicula fuiſſe egreſſa. qua de cauſa eueſtigiò accerſitur obſtetrix. ac cum ſatis imperita, vel potius rei nouitate perculſa, nullum remediū ferre ſe poſſe indicaret, omni ope humana hác multis modis longè infeliciſſimam deſtituens, receſſit. Ipſa verò interim nihilominus intrepido fortiq́ue animo, oſſicula illa vt in proprium locum retrocederent, propriis manibus allaborauit, ſic vt in priſtinum redierint. Ab iſto verò, vti nec antea, huiuſmodi quid ſiniſtri illi accidit. Mirum denique, quantoperè ruſtica illa flagitet, ſummiſq́ue precibus contendat, vt abdomé ei manu medica aperiatur, ſceletumq́ue ab vtero eximatur. Sic enim ſeipſam ſanitati priſtinæ reſtitui poſſe confidit optimè. At quo minus id tentatum hactenus ſit, adhuc ſub iudice lis eſt.

Hiſtoria altera de geſtatione fœtus mortui ab Achille P. Gaſſaro Medico ad D. Matthiam Cornacem miſſa.

NON abſimilis tuæ Viennenſis illius Hiſtoriæ, ante annos plus minus viginti ſex,

ſex, apud nos quoque contigit in comitatu Feldkirchienſi: qui immediatè Sereniſſimo noſtro D. Regi attinet. Nã muliercula quædam, cui à mariti familia Pflegerin cognomen erat, quæque in pago Gettzig ſub arce Montis fortis tum habitabat, vere imprægnata ad decimum vſq. menſem, ſatis incolumis pro ſua conditione ſibi viſa eſt. Ac inſtante tãdem partus tempore, iuſti dolores, nec non humorũ excretiones cõſuetæ, præſentibus & agnatis & obſtetrice, nulla aborſus ſuſpicione innata, per aliquot horas illam debito exagitarunt modo. Cum autem incaſſum diutius laborare videretur, aſtantes vicinæ ad fortius enitendum ſubinde illam adhortatæ ſunt: imò pro ſua ruditate, tàm inceſſanter ægram ad cogendum accelerandumque partum impulerunt, ac miſeram mulierculam ad eiuſmodi animi deliquia, tamque crebras ſyncopes ſua iſta importunitate adegerunt, vt nõ ſolùm fœtus inſciis illis ſuffocatus ſit, ſed & mater etiam euidenter de vita periclitaretur. idque defectu medicorum omnium, in tertium, aut fortè plures vſque dies factitatum eſt: donec commiſerantibus cunctis, ægra illa ſoli Naturæ & Diuinæ clementiæ, tanquam omni-

nō deſperata, relinqueretur: ac veluti omni momēto moribunda, offulis ac gallinarum iuſculis per interualla refocillata ſolum ſit. Et ſic miſera illa per reliquum puerperij ſpacium vtcunque curata, paulatim dolores remittere, menſtruorum tamen fluxum perſeuerare ſenſit: & quę eſt Omnipotentis ineffabilis bonitas, nullius medicinæ beneficio poſt aliquot ſeptimanas, indies magis ac magis, habere melius cœpit: donec & muliebre profluuium ceſſarit, & dolores magna ex parte euanuerint quoque: adeò vt illa domeſticis negotiis iterum qualicunque valetudine præeſſe ſategerit: ac decreſcente inſuper nonnihil vteri mole, cuncta ſibi proſpera ad integrum ferè annum repromiſerit. Quo tamē non plenè euoluto, tumor quidam particularum in ſiniſtra inferioris ventris parte, paulò ſupra inguina apparêre de nouo cœpit. qui dum quotidie augeri, & demum etiam dolorem apoſtemoſum cum cutis liuore ſuperinducere pergeret: ibi mulier illa de fœtu nihil amplius ſollicita, chirurgi auxilium inuocauit primùm. Is fuit magiſter Nicolaus Clæſi, ciuis Feldkirchienſis, ſuæ artis peritiſſimus: qui ſæpiſſimè quoq. ſtrenuiſſimi quondam militis Marci

Pſit-

Pſittaci ab Emſs caſtra, tam in Vngariam quàm Italiam, non infeliciter ſequutus eſt. Is, inquam, vigentibus tùm accidentibus, quæ generationem puris cõcomitari ſolent, tum ingenti neceſſitate, abſceſſum illum iam ad humani capitis magnitudinem excreſcentem, omninò detumefacta aluo, decuſſatim nouacula, vt in fungorum apertione vſus obtinet, diſcidit: quo facto, tanta fœtidiſſimæ virulentiæ copia effluxiſſe fertur, vt præſentium nullus, né dum ægrota mulier, aut ipſemet chirurgus facilè ſufferre potuerit. Nihilominus tamen vlcus illud ſordidiſſimum, præfatus chirurgus mundificare & abſtergere pro more non deſtitit: quouſque intra pauculos dies ſemiputrida quoque ac corroſa oſſicula, vnà cum pure exire cœperunt. Quæ cum is, remittentibus indies tùm dolore tùm fœtore, vndénam in ventrem, concauitatem nimirum exoſſem, perueniſſent, ſtupidus miraretur: en tandem erumpentibus integris tibiarum oſſibus, poſterioribuſque caluariæ fragmentis, manifeſtè deprehendit, ea ipſa reliquias eſſe fœtus illius, quem mulier ea ante annum peperiſſe debebat. Vnde vehementiore admiratione captus, decoctiones,

loturas, & vnguenta quæ potuit ſolertia, pro vlceris profundiſſimi mundificatione, exiccationeque ſemper adhibuit, donec illud, femina nihil vltra conquerente, per ſeſe ad conſolidationem properare animaduertit. Ibi cicatriſationi, quam vocant, inuigilans, mulierem eam omnino perſanauit. Quæ poſthac plures ſuperſtes fuit annos, ac redeuntibus in ordinem naturalem menſtruis purgationibus, ni fallor, feliciter poſtea quoque viuum adhuc enixa puerum eſt. Hæc, Matthia doctiſſime, non relatione tantùm aliorum recito, ſed prænominatam mulierculam viuam & valentem, vnà cum particulis oſſiculorum priorum illius infantis ſui coràm vidi, & allocutus ſum. Factaque ſuper prædicto negotio ſufficienti inquiſitione, non modò quæ iam ab aliis fide dignis hominibus perceperam, credere didici: verùm etiam veriſſima eſſe, oculari demonſtratione aſſerere poſſum. Nec dubito quin tota ea regio, ſi opus ſit, teſtimonium abundè narrationi huic perhibitura ſit.

FINIS.

AVCTORES QVI IN

MEDICINALIVM OBSERVATIONVM exemplis, ac in eorundem Scholiis, tum & in Annotationibus Beniuenij citantur.

Aëtius.
Albucaſis.
Alexander Benedictus.
Alexander Trallianus.
Amatus Luſitanus.
Andreas Veſalius.
Antonius Beniuenius.
Archigenes apud Aëtium.
Auicenna.
Bernardus Gordonius.
Cælius Aurelianus.
Conradus Geſnerus.
Cornelius Celſus.
Cornelius Gemma.
Dioſcorides.
Galenus.
Guido de Cauliaco.
Guilhelmus Salicetus.
Hieronymus Fracaſtorius.
Hippocrates.
Iacobus Hollerius.
Ioannes Fernellius.
Ioannes Langius.
Leonidas apud Aëtium.
Martinus Akakia.
Matthias Cornax.
Michaël Saunarolas.
Paulus Ægineta.
Paulus Iouius.
Rhaſis.
Suidas.
Valeſcus Tharantanus.

HIPPOCRATIS APHORISMI,

QVI VEL IN OBSERVATIONVM MEDIcinalium exemplis, vel in eorundem Scholiis, aut Annotationibus Dodonæi, citantur, vel breuiter enarrantur.

Lib. 2.	42.	*Soluere Apoplexiam fortem.*	fol. 19. 21
3.	12.	*Si verò hyems.*	23
4.	11.	*Quibus tormina.*	89
5.	1.	*Conuulſio ex hellebore.*	192
	3.	*Vbi ſanguis plurimus.*	186
	13.	*Quicunque ſpumoſum.*	55, 56
	33.	*Menſtruis deficientibus.*	35
	34.	*Mulieri ſanguinem.*	61
	40.	*Quibuſcunque mulieribus.*	26
6	37.	*Ab Angina.*	35
	48.	*Lienoſis.*	201
7	51.	*Quibus cerebrum ſphacelatum.*	5
	60.	*Quibus cerebrum aliqua.*	2

RERVM

RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM IN OBSERVATIONVM MEDICINALIVM EXEMPLIS INDEX.

ABDOMINIS muſculorum inflammatio. 64

Abſceſſus meſenterij. 169

Abſceſſus tonſillarum foras erumpentes. 35

Abſceſſus Theriaca apertus. 214

Acus aſſumpta per vrinam reddita. 156, 2 1

Acus perforato ſtomacho exit. 156

Aër frigidus capitis vulneribus nocet. 4

Alapa mortuus. 257

Alui excrementa intra peritonæum collecta. 82

Aneuriſma. 110

Angina difficilis. 38, 41, 175

Angina inciſa. 175

Anilia remedia non temerè contemnenda. 121

Ano clauſo natus. 166, 167

Apoplexia fortiſſima qualis. 18, 19, 21

ab Aqua inter cutem curata. 256

Aqua inter cutem. 145

laborans ruſticus liberatur. 146

Aqua inter cutem: vide Hydrops.

Aquæ potu frigidiſſimo homo perit. 151

Arteria inciſa. 186, 187

Aſcites, 147

Aurium vermes. 261

Aurium vermes quæ curent. ibid.

B.

Brachium ab humero diductum. 226

CALCVLO euulſo ſanata eſt mulier. 102, 224

Calculus ſponte excidens. 102, 222

Calculi in veſica XII. 101

Calculus in veſica ſponte ruptus. 98

Calculus pulmonis. 52, 161

vide Lapis.

Calidiore humore caput petéte puella mortua. 243

Callus in arteria cordi vicinus. 152

Callus in meſaraicis. 154

Callus ventriculi. 154

Canis rabidus quomodo agnoſcatur. 31

Claudus ex caſu liberum greſſum recepit. 194

Clauſus anus. 166, 167, 230

Clauſum inteſtinum. 168

Clauſa naturalia. 165, 168

Capitis vulnus. 3

Capitis os eroſum. 153

Capilli nigri poſt caſum capillorum canorum. 262

Catalepſis. 11, 249

Catarrhus ſuffocans. 22

Catochus. 8, 13, 184, 249

Catochus abſque febri. 11

Catochus ex vermibus. 265

Catochus in ſene. 14

Catochi exemplum ex Galeno. 15

Carcinomate exagitato mors ſequuta. 216

Carnis fruſtulum eiectum. 232

Caros quid ſit. 17, 18

Carunculæ in meatu penis. 94

Cerebri concuſſio. 1, 4, 264

Cerebrum punctim læſum. 6, 7

Cerebrum ſphacelatum. 5

Cochlearia. 76

à Cœliaco morbo curatus. 253

Cœliacus morbus qualis ſit, 254

Coles inciſus non potuit ſanari. 211

Colocynthidis in enemate exceſſus periculo non vacat. 22

Colum inteſtinum flatu diſtentum. 86

Columbæ quadam proprietate humanæ naturæ amicæ ſunt. 120

Coma agrypnon. 11

Comitialis morbus. 183, 240

Confectio alcermes nimio vſu viſcera erodit ac corrumpit. 117

Conuulſo ex vtero. 241

Conuulſiones pueris à lumbricis. 236

Cordis arteriæ tuberculū adnatū. 172

callus adnatus. 173

Cordis pars patefacta. 179

Cordis palpitationis cauſæ. 117

Cordis tunica læſa curata. 207

Cor pilis refertum. 227

Cornu è vulnere natum. 270

Cyaneus lapis interna viſcera exulcerat & putrefacit. 117

DENTES noui vetulæ nati. 262

Deſtillatio quandoque citò interimit. 23

Diabe-

Diabetes. 98
Dyſenteria. 238, 239
Dyſenteria à quartana aliquando liberat. 200
Diuretica fortia calculoſis noxia. 100
Diureticorum intempeſtiuus vſus periculoſus. 105
ELEPHANTIA 241
Elephantiaſis Græcorum ab Arabum Elephantia differt. 113, 242
Elephantia Arabum quid ſit. 113
cur ſic dicatur. 242
Elephantiæ Arabicæ cauſa humor ad alimentum deſtinatus. 115
ab Elephantiaſi liberatus. 118
Enterocœle. 207
Epiplocœle. ibid.
Excrementa per pudendum muliebre reddita. 230
FAMES valida. 195
Febris ex horrore flammæ. 204
ex Febri ſtata mors. 228
Femoris os eroſum. 223
Fluxus oratione curatus. 182
Fœtor peſtilentiæ quandoque remedium. 268
Fœtus in vtero mortuus membratim exemptus. 276, 291
Fœtus mortuus XIII. annis in vtero geſtatus. 288
Fœtus mortui in vtero geſtati oſſa per abſceſſum apertum expurgata & exempta. 297
Fons in agro Leodienſi. 36, 94, 97, 99
Fortuna nonnulli curantur. 256
Frigidiſſimum emplaſtrũ mortem attulit. 150
Frigidiſſimo aquæ potu vir perit. 151
ex Frigidiſſimi vini hauſtu defectio. ib.
Frigidi lactis, cui ademptum eſt butyrum, nocumenta. 152
Frontis vena aperta, linguæ impedimentum ſolutum. 267
Frontis vulnere ſenex à cœcitate liberatus. 167
Fulmine attoniti. 159
GANGRAENA à digito pedis incipiens læthalis. 61, 214
Gelatus. 247
Gemini pueri. 258
Genu miraculo ſanatum. 140
Gonorrhœa venerea. 94
Gulæ abſceſſus. 251
HAEMORRHOIDES. 109
ex Helleboro conuulſio lethalis.
Hæmoptoe in phthiſim tranſit. 25
Hydrocœle. 89
Hydrocœles periculoſa ſectio. 93
Hydrophobia à morſu canis. 29
Hydrophobia nõ diuturnus affectus. 30
Hydrope correptum bonis viſceribus præditum eſſe oportet, ſi ſanus fieri volet. 59
Hydrops. 59, 145, 146
curatur aquæ potione. 148
Hydrops vteri. 109
Hydromphalon. 59
Hypoſarca. 147
ex Horrore flammæ febris. 204
Horrore puer mortuus. 205
curatus. 206
IECVR induratum. 133
Inflatio vteri. 109
Ileï dolor 85, 178, 254
Ileos hæmatites qualis Hippocrati Morbus. 79, 80.
Incubus qualis. 28
Inflammatio circa fauces & oris partes aſtringentia initio requirit. 38
Inſania. 24, 248
Inſania nocturna. 27
Inteſtino clauſo vita finitur. 168
Inteſtinorum dolore mortua. 172
Inteſtinorum dolores & tormina frigidis curata 160
Inteſtino graciliore ſciſſo vita amittitur. 220
Inteſtina prolapſa ex vmbilico & ex vtero. 135
ab Inteſtinorum torminibus viſcera eroſa. 238, 239
Inteſtinorum tunica tuſſi ſciſſa. 206
Iocinoris vlcus. 63
ſphacelus. 66
Iſchuria. 103
LACRYMAE ſanguineæ. 34
Lactis frigidi, cui ademptum eſt butyrum, nocumenta. 152
Lapis ex inteſtinis eiectus. 154
Lapis tuſſi expulſus. 160
Lapide percuſſus. 3
Lapides in tunica hepatis. 132
Lapides in veſica fellis. 133, 238
Lateris dolor in phthiſi. 51
à Lepra liberatus per incuriam. 157
Lethargi cauſa. 17
Lethargus morbus difficilis. 16
Lethargici pectore ſuppurantur. 25
à Lienis vitio curatus. 253

 Linguæ

Reſpirandi difficultas. 43, 203
SAGITTA carminibus euulſa. 162
Sagittæ ferrum dorſo impactum poſt biennium per inferna deſcendit. 273
Sanguinis è brachio detractio incommodè fit mulieribus ab vtero affectis. 13, 14
Sanguinis è gingiuis profluuium. 33
Sanguinis glutinis modo concreſcens lethalem aut diuturnum morbum ſignificat. 17
Sanguis vulnere facto non ſtatim reprimendus. 266
Sanguineæ lachrymæ. 34
Sanguinis copioſa miſſio qualia pericula adferat. 186, 188, 196
Sanguinis miſſione iocinoris vitium curatum. 219
Sanguis mulieribus ex pedis vena tutius detrahitur. 14
Sanguinis miſſione mutus reſtitutus. 213, 214
Sanguinis miſſione plenitudo ſoluta. 212
Sãguinis profuſio vulneratis prodeſt. 266
Sanguinis ex poro fluxus. 133, 134
Sanguis ſpumoſus. 54
Sanguinis ex vena detracti conſideratio. 11, 13, 14, 17
Sanguis vitæ theſaurus. 197
Sanguinis vomitus. 57
Sanguinis vomitus ex liene. 58, 60
Sanguinis vomitus ex vtero. 60, 162
Sanguinis cum vrina exitus. 73, 74
Scorbutus. 74
Scorpij venenum frigidum. 195
à Scorpione ictus frigidũ ſudauit. ib.
Scorpius in cerebro natus. 246
Serapium ex Adiantho. 53
Sopor vigilans. 11
· profundus. 1, 3
Spaſmo Cynico mortua. 246
Sphacelus quid ſit. 68
Sphacelus cerebri. 5
Sphacelo correptus puer. 115
Sphacelus iocinoris. 66 pulmonis. 54
Spirandi difficultate mortuus. 203
Sternutatione teli pars reiecta. 275
Stomachi eleuatio. 177
Stomachi vitium ſanatum. 208
Strangulatio ex re in aſperam arteriam delapſa. 274
Struma ingentis magnitudinis curatum. 149
Sudore repreſſo ſanatus. 192
Suffocationis periculum. 43
Superfœtatio. 159
TABES miſſione ſanguinis curata. 180
Teli pars ſternutatione poſt XXV. annos reiecta. 275
Theriaca abſceſſus apertus. 214
Tenuioris inteſtini morbus. 254
Tetanus. 250
Tineæ quandoque ſub pedibus ligantur. 120
Tympanites. 87, 89, 226
Tormina inteſtinorum frigida curata. 260
Tonſillarum inflammatio & abſceſſus. 252
Tuberculum ſupra cordis arteriam. 172
Tuſſis ſanguinis miſſione curata. 201
Tuſſi ſciſſa inteſtinorum tunica. 206
VASIS in pulmone rupturæ cauſa. 54
Vlcus iocinoris. 63
Vlcus menti dentis euulſione ſanatum. 159
Vlcera narium. 163
Venerea gonorrhœa. 94
Venerea lues. 129
Venæ in naribus ſectio mortis cauſa extitit. 267
ex Vento mors ſubſecuta. 225
Ventriculi vlcus. 56
Veratro epoto ſtrangulatus. 189
ex Veratro albo mors. 190
Vermes in auribus. 261
Vermes aurium quibus curentur. 261
Vermes Cucurbitini. 231
Vermes erucis ſimiles. 230
Vermium multitudo eiecta. 229
Vermis è nare proiectus. 129
Vermis vomitu proiectus. 245
Vermis ex pectore propulſus. 241
Vermis in veſica. 222
Vini frigidiſſimi hauſtũ defectio conſequuta. 151
Virgo aliquot menſibus à cibo abſtinuit. 268
Vir lactauit puerum ſuum. 271
Virgo lac habuit in vberibus. 272
Viſcerum internorum omnium corruptela. 61
Vlcera in ſcorbuto quãdo accedat. 80
Vmbilicus prominens. 59, 136
Vmbilicus prominens in pueris quomodo curari debeat. 137

Vmbili-

Linguæ impedimentum ſolutum læſa frontis vena. 267
Αἰθότυμος temerarius. 102, 103
Lycanthropia quid ſit. 28
Lubricantia oſſicula in œſophago hærente nihil proficiunt. 38
Lumbricus latus. 232
Lumbrici lati ac rotundi. 229
Lumbrici puero moleſti. 235
à Lumbricis conuulſiones. 236
Lues venerea. 129
MANIA. 24, 27, 243
Mania cum Melancholia affinitatem habet. 26
Mania in hemóptoën cõuerſa. 25, 245
Matricis ventoſitas. 109
Maximos caſus omnia ſuccedũt grauiſſima. 3
Melancholia cum Mania affinitatem habet. 26
Melicera pro carbũculo iudicata. 210
Memoria amiſſa ac recuperata 10, 185
Menſibus non prodeuntibus corpora feminarum morboſa. 35
Menti vlcus dentis euulſione ſanatum. 159
Meſenterij inflãmatio & abſceſſus. 170
Miraculo genu ſanatum. 140
liberatus. 142
Mola. 107
Mola ventoſa. 264
Morbus comitialis. 240
Morbus gallicus. 122
Mortui corpore aperto quæ reperta. 63, 233
Mortuus fœtus vnco extrahitur. 166
Mortuus fœtus per inciſionem eximitur. 167
Mulier vulua carens vixit annis decem. 144
Mulier à malo ſpiritu oppreſſa. 139
Mulier poſt LX. annum ter peperit. 263
Mulieribus ex pedis vena ſanguis tutius detrahitur. 14
Mulier ex lapſu vrinã continere non potuit. 237
Mutus læſis neruis factus. 235
Mutus ſanguinis miſſione reſtitutus. 213, 214
NARES exulceratæ. 263
Naſturtium hortenſe 76
Naturalia clauſa. 168
curantur. 165
Neruis læſis vox deperdita. 235
Neruorum ceruicis tenſio. 249
Neruorum diſtentio. 186, 198
Nigri capilli renati poſt canorum capillorum caſum. 268
OCVLO perforato viſus reſtitutus. 219
Oris graueolentia. 57
Oris & faucium inflammatio aſtringentia initio requirit. 38
Orthopnœa. 45
Orthopnœa laborantes cur decumbere nequeant. 47
Os ſuræ reſecatum. 162
Oſſium abſceſſus. 270
Os capitis eroſum. 153
Oſſis petroſi fiſſura. 1, 7
Oeſophagi inflammatio ab impacto piſcis oſſe 36
Oſſiculo in œſophago impacto quid faciendum. 38
Ozæna. 164
PEDIS tumor. 112
Pedibus quæ ſubduntur in magnis & ardentibus febribus. 120
Peripneumonia popularis. 47
Peſtilenti febri correptus. 193
Petroſi oſſis fiſſura. 1
Phrenitis vnde fiat. 17
Phrenitici qui dicantur. 7, 243
Pilulæ Iliacæ Rhaſis. 85
Plenitudo nimia ſanguinis miſſione ſanata. 212
Puer horrore mortuus. 205
Pulmonis calculus. 52
ſphacelus. 54
Pulmonis inflammatio non ſemper citrà dolorem. 51
Pulmonis ſubſtantia in pus conuerſa. 40
Pus per vrinam redditum. 179, 272
QVARTANAE acceſsio inclinante fit die. 200
Quartana acceſſionis diem mutat. ib.
Quartanam malè curatam ſanitas & mors ſequuta. 197
Quartana morbus longus. 199
RAMEX quomodo fiat. 207
à Ramice curatus periit. 217
Ranunculus linguæ affectus curatus. 31, 32
Ranunculus cum tonſillarum inflammatione curatus. 32
Remedium non ab inuentoris conditione laudandum aut improbandum: ſed ex facultatibus de eo iudicandum. 121
Reſpiratio compoſita actio. 19

Vmbilici vnitas ſoluta. 177
Voluulus ſanguineus. 80
Vomitu menſes proiecti. 60, 61
Vomitu vermis proiectus. 129
Vomitus ſanguinis. 57, 60
Vinum ſtillatitium. 8
Vrina ex ano. 137
Vrina ex alienis locis profluens. 166, 234
Vrina per foramen reddita. 223
Vrinæ incontinentia ab exciſo calculo. 103, 262
Vrinæ incontinentia ex lapſu. 237
Vrina intra peritonæum collecta. 81
Vrinæ profluuium. 96
Vrina rubẽs ex debilitate renum. 71
Vrina rubens in morbo frigido. 69
Vrina ſanguine permiſta. 73
Vrinæ ſtillicidium. 106
Vrinæ ſuppreſſio. 103
retentio. 105, 138
Vteri inflatio. 264
Vteri morbus inedia curatus. 255
Vteri ſtrangulatione correptæ videntur Catocho occupatæ. 14
Vulgi aut agyrtarum remedia citra rationem non abiicienda. 121
Vulnere frontis à cœcitate ſenex liberatus. 267
Vulnere facto non ſtatim ſanguis reprimendus. 266
Vulnus capitis. 8

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE